

Cartea Românească

recomandă următoarele
volume apărute în editura ei:

APIS ȘI ESTE, de BRUNO BRÉHM	LEI 300
FUMĂTORII DE OPIUM, de CLAUDE FARRÈRE	LEI 180
DOAMNA BOVARY, de G. FLAUBERT	LEI 140
PUȘTIUL DRAGOSTEI, de FRANÇOIS MAURIAC	LEI 190
RĂZBOIUL PETROLULUI, de ANTON ZISCHKA	LEI 300
NIMICIREA FAMILIEI ÎN STATUL SOVIETIC de ALJA RACHMANOVA	LEI 80
VIATA DE BOEM, de HENRY MURGER	LEI 140
POVESTIRI ALESE, de GUY DE MAUPASSANT	LEI 30

Se pot cere direct la CARTEA ROMÂNEASCĂ
B-dul Regele Carol I. No. 3,
București I, trimițând costul prin
mandat poștal.

BERNHARD
KELLERMANN

TUNELUL

BERNHARD KELLERMANN

TUNELUL

TRADUCERE DE
JUL.GIURGEEA

EDITURA
CARTEA
ROMÂNEASCĂ

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ

Clubul cărții digitale 2024

Nº 01618

BERNHARD KELLERMANN

Dr. CĂȘTANU CAMIL
Medie

T U N E L U L

Traducere de JUL. GIURGEA

Ediția a II-a

Dr. CĂȘTANU CAMIL
Medie

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ” BUCUREȘTI

Versiunea românească a acestei cărți a fost făcută din originalul în limba germană, apărut în editura S. Fischer, Berlin 1916 și este singura versiune românească autorizată pentru continentul european, care poate fi răspândită în România.

Orice reproducere, compilație sau rezumat al acestei opere, fără autorizația scrisă a autorului versiunii românești, va fi urmărită conform legii.

MĂRTURISIRE

Cartea pe care o prezint astăzi publicului românesc a fost cel mai răsunător succes pe piața literară europeană între anii 1912—1920. Marea ei calitate este ritmul și stilul adaptat în întregime atmosferei de înfrigurare descrise în acțiunea romanului. Poate n'ar fi indicat să vorbesc despre descrieri, deoarece așa ceva nu se găsește în toată cartea, căci stilul este aproape telegrafic și capitolele se cetesc pe nerăsuflăte și cu interes crescând, până la sfârșitul romanului, iar dacă se întâmplă să întrerupi lectura, o poți relua, fără să fie nevoie să găsești pagina unde te-ai oprit, căci interesul se menține, chiar dacă vei fi determinat să parcurgi din nou pagini pe care le-ai mai citit odată.

Traducerea cărții am început-o în primăvara anului 1916 și am terminat-o în vara anului 1922. Manuscrisul mi-a fost refuzat de un editor, pe motiv că e prea mare și condițiunile oneroase; al doilea editor a dat faliment înainte de a-l pune sub tipar, și la doi sau trei ani după aceea, primul editor a publicat o versiune prescurtată, făcută dintr-o revistă franțuzească și semnată de o doamnă cu aptitudini de cadână pricepută la toate.

Versiunea făcută de mine a rămas uitată vreme de douăzeci de ani și în timpul acesta pașii mi s'au îndreptat spre alte țărâmurii și au intervenit alte ocazii, când am căzut din nou victimă editorilor veroși.

În acești douăzeci de ani am făcut constatarea că în literatura epică universală, de după războiul din 1914—1918, locul de frunte îl

ocupă scriitorii spanioli și anglo-saxoni. (Nu cunosc deajuns limba spaniolă, dar am stăruit pe lângă scriitori și editori, să traducă și să tipărească din operele acestora. Primele începuturi au fost făcute și nădăjduiesc că vor continua).

Din literatura anglo-saxonă am tradus și eu timp de paisprezece ani, fără întrerupere, începând din 1922 până în 1936, și din manuscrisele acestea am publicat în ultimii șase ani peste treizeci de volume pe care mulți dintre cititori le-au apreciat, deoarece unele dintre ele au ajuns la ediții subsecvente destul de numeroase.

Toată această muncă uriașă am făcut-o din proprie inițiativă, fără să știe nimenea și fără să primesc indemnul nimănui, dar mai ales fără să mă gândesc că voi ajunge vreodată să văd tipărite cel puțin o parte din aceste opere.

Am mai spus și am scris și înainte de asta, dar mi-ar fi imposibil să repet fiecărui în parte, că eu nu primesc comenzi, nu fac traduceri pentru nimenea și cu niciun fel de preț. Eu fac operă culturală — probabil un altul cu mai mult talent, ar fi făcut mai bine, dar s'a întâmplat să nu facă — și s'ar putea să se găsească și un cronicar desinteresat, care mai târziu să aprecieze la justă valoare strădania mea din ultimii douăzeci de ani.

Cartea aceasta o prezintă publicului românesc, nu din motive de oportunitate și nici pentru că mi-a fost cerută de cineva, ci pentru că mi se pare și astăzi tot atât de actuală ca și în ziua cea dintâi, când am citit-o. Voi mai tipări și altele, dacă voi avea ocazie, deoarece marea pătură a cetitorilor români (căreia i se aruncă mereu acuzarea nedreaptă că nu cetește, deși în realitate cetește foarte mult, dar numai carte bună, iar cărțile proaste nu-i acordă credit decât cu titlu de sacrificiu și în mod excepțional), exploatată de editori hrăpăreți, nu cunoaște decât foarte puțin din ceea ce ar trebui să cunoască.

Jul. Glurgea

PARTEA ÎNTÂIA

i.

Concertul de inaugurare al noului Palat Madison Square reprezenta evenimentul cel mai de seamă al sezonului.

Concertul însuși era cel mai extraordinar eveniment muzical ce s'a pomenit vreodată. Orchestra era compusă din două sute douăzeci de muzicanți și fiecare instrument era încredințat unui artist cu renume universal. Se obținuse concursul celui mai sărbătorit compozitor în viață, un german căruia i se plătea ne mai pomenitul onorariu de șase mii de dolari, pentru a dirija concertul în această singură seară.

Prețurile de intrare uimiseră chiar pe cei din New York. Sub treizeci de dolari nu se găsea niciun fel de loc, și cei care speculau biletele de intrare, urcaseră prețul unei loje până la două sute de dolari și chiar mai mult decât atât. Totuș dacă voiai să însemnezi ceva, nu se putea să lipsești dela concert.

În aceeași seară pe la orele opt, străzile 26, 27 și 28 și Madison Avenue fură blocate de mașinile care trepidau nerăbdătoare. Speculanții de bilete, oameni îmbătrâniți între pneumatice și automobilele în goană, se repezeau cu îndrăzneală nebunească, gâfâind și picurând de nădușală — cu toată temperatura de douăsprezece grade sub zero — în mâni cu teancuri de bancnote și bilete,

de-a-dreptul în mijlocul torentului de vehicule în goană. Se urcau pe scara mașinilor, alături de șofer și chiar pe acoperiș, încercând cu glasurile răgușite să stăpânească vâjâitul motoarelor: „*Here you are! Here you are!* Două fotolii în rândul al zecelea! Un loc în lojă! Două fotolii...!” O răpăială de grindină, întocmai ca un ropot de mitraliere, începu să bată oblic asupra străzii.

Imediat ce se auzea deschizându-se ușa unei mașini și strigătul — *come on you* — se repezeau din nou, cu iuțeala fulgerului și dispăreau ca niște scafandri în mijlocul torentului de vehicule. Dar până când terminau afacerea și băgau banii în buzunar, picăturile de sudoare le înghețau pe frunte.

Concertul trebuia să înceapă la orele opt, dar și după opt și un sfert rânduri nesfârșite de mașini mai așteptau încă, pentru a putea ajunge în fața intrării, sub baldachinul de sticlă — lucitor de umezeală și scăpărând de lumina roșie — al uriașului foyer din noul palat de concert. În mijlocul larmei vânzătorilor de bilete, a vuetului motoarelor și ciocănitului grindinei pe acoperișul de sticlă al baldachinului dela intrare, automobilele care se schimbau cu iuțeala fulgerului, vărsau mereu valuri noi de lume spre zidul negru al curioșilor care așteptau cu nerăbdare crescândă: blănuri scumpe, pieptănături superbe, pietre prețioase cu lumini multicolore, trupuri îmbrăcate în mătasuri, piciorușe încântătoare în pantofii albi, râsete, țipete scurte de mulțumire și mirare...

Toată bogăția din Fifth Avenue, din Boston, Philadelphia, Buffalo și Chicago umplea sala supraîncălzită gare în timpul concertului vibră din mii de evantaie mișcate cu grabă. De pe umerii albi și busturile decoltate ale femeilor se desprindea o undă de parfumuri îmbătătoare, acoperind din când în când pătrunzătorul miros

de lac, ipsos și uleiuri ce mai stăruia încă în sala nouă a palatului. Rânduri nenumărate de becuri electrice, ascunse în tavanul de ștuc și cornișele balustradelor, vărsau valuri de lumină atât de puternică, încât nu putea fi suportată decât de spectatorii obișnuiți și cu vederea sănătoasă. Artiștii modei parisiene lansaseră în iarna aceasta niște minuscule bonete venețiene pe care femeile le purtau puțin aduse spre ceafă. Păinjenisuri de danțele ca o spumă, brocarde de argint și aur, galoane și volane, salbe prețioase, odoare, diamante și perle; dar din cauză că evantaiele vibrau neîntrerupt și capetele se mișcau fără încetare, pe deasupra parchetului înțesat de lume, luneca mereu o scânteiere și o fluturare de lumini care svâcneau din focurile însutite ale briliantelor, în mod simultan și din toate părțile.

Peste capetele acestor auditori dintr'o lume tot atât de strălucitoare și de nouă ca și sala de concert, picura muzica bătrânilor maeștri care de multă vreme se prefăcuseră țărână.

Inginerul Mac Allan și tânăra sa soție aveau o mică lojă, în imediată apropiere de orchestră. Loja aceasta nu-l costa niciun ban, căci i-o pusese la dispoziție prietenul său Hobby, arhitectul care clădise palatul Madison-Square. Și ca să se știe, inginerul acesta nu venise din Buffalo — unde avea o fabrică de oțeluri pentru scule — ca să asculte muzica din care el nu pricepea nimica, ci venise pentru o convorbire de zece minute, cu regele căilor ferate, bancherul Lloyd, cel mai puternic om din Statele Unite și unul dintre cei mai bogați oameni din lume. Pentru Allan convorbirea aceasta era de cea mai mare importanță. În timpul după amiezii, venind cu trenul spre New York, luptase zadarnic împotriva unei ușoare emoții, și chiar cu câteva clipe în urmă, când din-

tr'o singură privire se convinsese că loja din fața lui, loja lui Lloyd, e goală, se simțise din nou înfiorat de aceeaș neliniște ciudată.

Lloyd nu venise încă și poate nici nu va mai veni. Și chiar dacă ar fi venit, asta nu însemna deocamdată nimica, cu toată telegrama triumfătoare a lui Hobby.

Allan aștepta, ca orice om care dispune de răbdarea necesară așteptării. Se așezase pe scaun, cu umerii lați sprijiniți sdravăn în spătar, cu picioarele întinse, pe cât îi permitea lărgimea lojei, și ochii liniștiți îi fugeau în toate părțile prin sală. Allan nu era tocmai înalt, dar era lat în umeri și sdravăn zidit, ca un luptător de box; capul lui era mai mult în patru colțuri decât lungueț, iar culoarea obrazului ras complet, neobișnuit de oacheșă. Chiar acum în timp de iarnă, pe obrajii lui se vedeau urme de pistrui. Părul castaniu, cu reflexe de aramă în bătaia luminei, îl purta ca toată lumea: despărțit de o cărare la mijloc. Ochii lui de culoare albastră-cenușie, erau flancați de occipitale puternice și aveau o expresie binevoitoare și copilărească. Judecat după înfățișare, Allan părea un ofițer de bord, abia întors dintr'o călătorie — cu pieptul încărcat de aerul binefăcător al mării — și care își pusese astăzi numai din întâmplare fracul ce nu-i venea tocmai bine. Un bărbat sănătos, puțin cam brutal, dar totuș bun la inimă, nu lipsit de inteligență, dar în niciun caz un om de importanță: aceasta era prima impresie pe care ți-o făcea.

Allan își omora timpul, cum se pricepea mai bine. Muzica n'avea nicio putere asupra lui și în loc să-i adune și să-i aprofundeze gândurile, mai mult i le destrăma și i le alunga. Cântărea cu privirea dimensiunile uriașe ale sălii, admirându-i tavanul și arcul lojelor. Apoi coborâ ochii spre marea sclipitoare și vibrantă de evan-

taie dela parter și-și zise că „în Uniune sunt multe parale și că aci s'ar putea încerca ceva asemănător cu ceea ce-l preocupă pe el acuma”. Ca omul practic din fire, încercă să evalueze cheltuelile necesitate de fiecare oră cu iluminatul palatului, și conveni asupra sumei rotunde de o mie de dollari, apoi începu să studieze expresia câtorva figuri masculine. Femeile nu-l interessau. Pe urmă ochii îi fugiră din nou spre loja goală a lui Lloyd și apucară pe dreapta, unde se vedea o parte din orchestră. Ca orice om care nu înțelege muzica, rămase mirat de precizia cu care se mișcau executanții. Se plecă puțin înainte, ca să poată vedea pe cel dela pupitru. Brațul cu bagheta nu se vedea peste balustradă decât din când în când. Era un gentleman distins, dar uscățiv și îngust în umeri, căruia îi plăteau numai pentru seara aceasta șase mii de dollari, ceea ce pentru el reprezenta o adevărată enigmă. Insus exteriorul acestui om era neobișnuit. Capul cu nasul coroiat, cu ochii mici și vii, cu gura ca o pungă, cu părul rar și pieptănat spre spate, îi aducea aminte de capul unui erete. Părea că e numai piele și oase, iar dincolo de acestea numai nervi. Totuș arăta pe deplin liniștit, în mijlocul haosului de larmă și glasuri, dirijându-le și stăpânindu-le așa cum voia, cu un singur semn al mânilor albe, în aparență sleite de putere. Allan îl admira, cum ar fi admirat un vrăjitor, a cărui putere și taine nu se simțea îndemnat să le cerceteze. Omul acesta i se părea rămas dintr'o epocă depărtată, urmaș al unei rase ciudate, neînțelese și străine, astăzi pe cale să se stingă.

Dar tocmai în clipa aceasta eretele ridică brațele în aer și le sgudui ca apucat de nebunie frenetică, și lui Allan i se păru că într'ânsele a coborât o putere mai presus de firea omenească: orchestra erupse cu violență și

amuți dintr'un singur gest.

O avalanșă de aplause ropoti în largul sălii, răscolind ecoul spațiului imens. Allan respiră ușurat, gata să se ridice. Dar se înșelase, căci jos viorile trecură numaidecât la un addagio. Din loja de alături prinse o frântură de conversație: „...douăzeci de procente dividend, omule, nu înțelegi! O afacere mai strălucită decât asta...”

Și Allan trebui să stea din nou liniștit. Incepu să studieze iarăș arcul lojelor cu arhitectura pe care nu o înțelegea pe deplin. Dar soția sa, ea însăși o pianistă de talent, se lăsă cu totul în voia muzicii. Își sprijinise capul frumos de madonă în mâna albă și urechea ei ca de oară sorbea valurile de armonie venite de jos în sus și de sus în jos, încunjurând-o din toate părțile. Uriașa vibrație a celor două sute de instrumente care cutremurau aerul, îi sguduia toți nervii. Ochii i se dilataseră și se uita în depărtări, fără să poată vedea nimic. Emoția ei era atât de puternică, încât pe obrajii delicați și diafani, îi apăruseră pete mari și roșii.

I se părea că niciodată n'a gustat mai profund muzica, în general că niciodată n'a mai auzit o astfel de muzică. O melodie cât de neînsemnată, un motiv secundar, în aparență fără importanță, putea trezi în sufletul ei o fericire necunoscută încă. Un singur sunet răsleț putea face să vibreze o coardă de fericire care sbucnea luminoasă din adâncul sufletului și o copleșea întreagă. Toate senzațiile pe care i le trezea această muzică, erau cea mai pură mulțumire și frumusețe. Toate amintirile pe care i le evoca, erau limpezite și scăldate în lumină, și mai frumoase decât orice realitate.

Viața doamnei Maud era tot atât de simplă și de curată, ca și înfățișarea ei. Era exact ca și viața a mii de fete și femei: fără evenimente prea mari și fără sur-

prize neobișnuite. Se născuse la Brooklyn, unde tatăl ei avea o tipografie, și fusese crescută la o fermă din Berkshire-Hills, de către mama ei, o femeie de origine germană, care o răsfăța. Avea o educație pedagogică frumoasă; petrecuse și două veri la conferințele unei așa zise *summerschool* din Chautauqua. Își ticsise căpușorul cu o mulțime de înțelepciune și erudiție, ca mai târziu să uite tot ce a învățat. Deși nu era înzestrată cu extraordinare calități muzicale, învățase totuși să cânte la pian și studiasse cu cei mai buni profesori din Munich și Paris. Făcuse călătorii împreună cu mama ei (tatăl ei murise mai demult), făcuse sporturi și flirtase cu băieții, ca toate fetele de seama ei. Avusese și o dragoste, la care acum nu se mai gândea. Pe arhitectul Hobby care-i ceruse mâna, îl refuzase, deoarece nu-l putea iubi decât ca pe un camarad, și se măritase cu inginerul Mac Allan. După căsătorie, muri și maică-sa pe care o adora și Maud o plânse din toată desnadejdea sufletului. La doi ani după căsătorie, născu o fetiță pe care o idolatriza. Aceasta era toată povestea ei. Avea douăzeci și trei de ani și era fericită.

Ascultând muzica, se simțea cuprinsă de un fel de beție divină și ca la o vrajă, în suflet îi înfloriră o mulțime de amintiri, care se alungau în voie, toate foarte limpezi și pline de semnificație. Vedea obrazul spiritualizat al mamei sale, exprimând o bunătate sufletească neîfarmurită, dar nu simțea nicio durere ci numai mulțumire și dragoste nespūsă, par'că mama ei ar mai fi fost și astăzi în viață. În același timp prin minte îi trecu o regiune din Berkshire-Hills, pe unde alergase cu bicicleta în toate părțile. Peisagiul însă era plin de o lumină tainică, de o strălucire mistică. Se gândi la Hobby și își aduse aminte de camera ei de fată, plină de cărți.

Se vedea pe sine, făcând exerciții la pian. Dar numai-decât răsări iarăș obrazul lui Hobby; se așezase alături de ea, pe o bancă din marginea courtului de tennis asupra căruia coborâse întunerecul, așa că liniile albe trase pe teren, aproape nu se mai vedeau. Hobby sta picior peste picior și se lovea cu racheta în bombeul pantofilor, vorbind fără să mai ostenească. Se vedea pe sine și se vedea zâmbind, căci Hobby spunea numai prostii de dragoste. Urmă o amintire veselă care alungă imaginea lui Hobby și-i evocă excursia ce o făcuse în ziua când întâlnise pe Mac pentru prima dată. Venise în vizită la familia Lindlay din Buffalo și era vară. Sub streășina pădurii se opriseră două automobile și erau douăsprezece persoane cu totul, bărbați și femei. Iși aducea aminte de fiecare în toate amănuntele. Era cald; domnii își scosese hainele și pământul dogorea; cu toate acestea ceaiul trebuia fiert, așa că Lindlay întrebă: „Allan, n'ai vrea să faci focul?” și Allan îi răspunse: „All right!” Și doamnei Maud i se părea acum că s'a îndrăgostit de glasul lui, chiar din clipa când l-a auzit, glasul acela cald și profund care-i ciocotea în adâncul pieptului. Apoi îl urmări cum așăta focul; robotea liniștit, fără să bage pe nimenea în seamă, rupea vreascuri și făcea surcele, străduindu-se din răpputeri. Il văzu înghenunchind în fața focului, cu mânecile cămășii sumese și suflând cu băgare de seamă în flacăra; în aceeași clipă constată că pe antebrațul drept avea un tatuaj: două ciocane încrucișate. Atrase imediat atenția lui Grace Gordon asupra lui, și Grace Gordon (aceea care fusese eroina unui recent scandal matrimonial) se uită la ea mirată și o întrebă: „Don't you know, my dear?” Apoi îi spuse că acest Mac Allan este „fostul pogănicu din mina Uncle Tom” și-i povesti aventura

romantică a acestui tânăr ars de soare și pistruiat. El însă sta chircit și sufla în foc, fără să se sinchisească de vorbăria veselă a celor dimprejurul său, și în clipa aceea și-a dat seamă că-l iubește. Nu se îndoia cătuș de puțin că acesta a fost adevărul, dar ea nu-și dase seamă de el, decât abia acuma. Și Maud se lăsă cu totul în voia senzațiilor răscolite de amintirea lui Mac. Iși aducea aminte de felul ciudat în care-i ceruse mâna, de căsătoria lor și de primele luni de căsnicie. Pe urmă de timpul cât fusese însărcinată cu mica ei Edith și de săptămânile de înfrigurare, când aștepta să nască. Nu va uita niciodată îngrijirile lui Mac, duiosia și devotamentul lui în aceste împrejurări, sentimente care pentru orice femeie reprezintă măsura iubirii ce i-o poartă bărbatul. Mac se dovedi cu totul pe neașteptate, un bărbat plin de solitudine și de atenții. Nu va uita niciodată această epocă, în timpul căreia s'a putut convinge despre bunătața soțului ei. O undă de duiosie i se ridică dela inimă și închise ochii. Tot stolul amintirilor se spulberă și muzica o duse înainte. Nu se mai gândi la nimic; toată ființa îi trepida de senzații sublime...

Un sgomot neașteptat, de par'că s'ar fi prăbușit un zid, vâjâi în auzul doamnei Maud și o trezi, făcând-o să respire adânc. Simphonía se terminase. Mac se ridicase în picioare și sta sprijinit cu amândouă mâinile de balustradă. Parchetul vuia și se cutremura ca o mare răscolită în adâncuri.

Maud se ridică și ea, puțin amețită, preocupată, apoi cu totul pe neașteptate începu să aplaude din toate puterile.

— Aplaudă și tu Mac! strigă ea, cu obrazul arzând ca o flăcăra din pricina emoției pe care nu și-o mai putea stăpâni.

Văzând atitudinea neobișnuită a soției sale, Allan începu să râdă și ca să-i facă plăcere, bătu de câteva ori cu sete din palme.

— Bravo! Bravo! se auzi glasul cristalin și subțire al doamnei Maud care se plecaseră peste balustrada lojei și se uita cu ochii umezi de emoție la parter.

Cel dela pupitru își ștergea obrazul scofâlcit și palid din cauza efortului pe care-l făcuse, înclinându-se mereu spre public; apoi văzând că aplausele nu mai conținesc, întinse amândouă brațele spre orchestră: această modestie care se vedea că a fost dinainte studiată, trezi în sufletul lui Allan aversiunea lui neîmpăcată față de artiști — pe care el nu-i considerase niciodată oameni întregi, sau mai bine zis, considera pe toți artiștii drept oameni inutili. Maud însă încercă să contribue și ea la noua furtună de aplause.

— Ia vezi, Mac, mi-au plesnit mânușile! O, ce artist! Spune drept, nu ți s'a părut extraordinar! Buzele îi erau contractate, ochii îi luceau cu lumini chihlimbarii, și Mac își zise că în starea aceasta de extaz, soția sa este o femeie neobișnuit de frumoasă. Se uită la ea și zâmbi, apoi îi răspunse pe un ton, ceva mai indiferent decât ar fi dorit:

— Da, e un tip extraordinar!

— Ce extraordinar; e un geniu! strigă Maud, aplaudând frenetic. N'am auzit niciodată un concert care să se poată asemăna cu acesta, nici la Paris, nici la Berlin și nici la Londra... Se întrerupse și se întoarse spre intrarea lojei, în cadrul căreia apăruse arhitectul Hobby: Hobby! strigă Maud care aplauda fără să ostenească, deoarece ar fi vrut ca dirigintele să mai apară odată: Aplaudă Hobby! Trebuie să mai apară odată! Hip! Hip! Hurrah!

Hobby își duse mâinile la gură și șueră ștângărește.

— Hobby! țipă Maud. Cum îndrăznești! și bătu revoltată din picior.

Exact în clipa aceasta dirigintele apărură iarăși, learcă de sudoare și cu batista înfășurată împrejurul gâtului, așa că începu din nou să aplaude frenetic. Hobby așteptă până se potoli sgomotul.

— Constat că publicul a înebunit de-a-binele! declară el și zâmbi larg. E ne mai pomenit. Eu, dragă Maud, am fluerat doar așa ca să fac puțină gălăgie. Ce mai faci, my girl? And how are you, old chap?

Abia acum avură răgaz ca să se salute.

Pe toți trei îi lega o prietenie sinceră, neobișnuit de desinteresată. Allan cunoștea foarte bine relațiile de mai înainte dintre Hobby și Maud, dar cu toate că niciodată nu vorbeau împreună despre acest amănunt, el totuși împrumuta o căldură și un farmec special relațiilor dintre ei. Hobby mai era și astăzi puțin îndrăgostit de Maud, dar avea tact tocmai deajuns și era destul de prudent să nu se trădeze. Totuși doamna Maud știa în mod instinctiv că nu se înșală, și primea dragostea aceasta a lui Hobby ca pe un fel de triumf — care se putea ceti în ochii ei calzi căpriei — și îi răspundea la această iubire cu o afecțiune de soră. În diverse ocazii își făcuseră toți trei servicii reciproce, simțindu-se fericiți că-și pot fi unul altuia de folos. Mai ales Allan îi era foarte îndatorat, căci cu câțiva ani în urmă — pentru ca el să-și poată continua cercetările tehnice și să-și construiască fabrica, îi găsisse un împrumut de cinzeci de mii de dollari și garantase el însuși pentru plata acestei sume. Săptămânile trecute Hobby vorbise despre el în fața lui Lloyd, regele căilor ferate, cu care-i mijlocise întâlnirea de astă seară. Hobby ar fi fost în stare să facă pentru Allan tot ce omeneste s'ar putea imagina,

deoarece era un sincer admirator al prietenului său. Chiar pe vremea când Allan nu crease încă nimic, afară de *allanit*, un aliaj de oțel-diamant pentru burghie, Hobby avea obiceiul să-și întrebe toate cunoștințele: „Pe Allan îl cunoști? Inginerul acela care a inventat *allanitul*? Ei, vei mai avea ocazie să auzi vorbindu-se despre el!” De văzut se vedeau în fiecare an odată. Allan venea cu familia la New York sau îi vizita Hobby la Buffalo. Vara petreceau de obicei trei săptămâni împreună la Berkshirebrook, o fermă pe moșioara doamnei Maud din Berkshire-Hills. Pentru ei de fiecare dată întâlnirile acestea erau un fel de eveniment. Iși închipuiau că trăesc cu trei-patru ani în urmă, și toate ceasurile fericite petrecute împreună, le simțeau aveau, trăind din nou într'ânsii.

Iarna aceasta nu se văzuseră de loc, așa că mulțumirea lor era cu atât mai mare. Se cercetară cu ochii din creștet până în tălpi, ca niște copii curioși, și se felicitară. Maud făcu haz de escarpinii lui Hobby care aveau pe funde coarne veritabile de rinocer, făcute din piele lucioasă, și-i dădeau înfățișare de dandy. La rândul său, Hobby examină — par'că ar fi fost croitor — toaleta doamnei Maud și fracul nou al lui Allan. Ca orice oameni care nu s'au văzut de vreme îndelungată, schimbau sute de întrebări și răspunsuri, fără să înceapă o discuție temeinică asupra unui subiect anume. Hobby, ca întotdeauna, avusese cele mai nebănuite și mai năstrușnice aventuri, așa că începu să le înșire câteva amănunte. Vorbiră apoi despre concert, despre evenimentele zilei și despre cunoștințele lor comune.

— Ei, ia spuneți, cum vă place palatul? întrebă Hobby și zâmbi triumfător, căci știa dinainte ce-i vor răspunde. Allan și Maud îl copleșiră cu laudele lor sincere.

Admirau totul și totul li se părea măreț.

— Dar foyorul?

— Great, Hobby!

— Totuș sala mi se pare puțin prea fastuoasă, interveni Maud. Mi-ar fi plăcut mai mult, dacă ar fi fost ceva mai intimă.

Arhitectul zâmbi cu amabilitate:

— Da, Maud, observația ta e firească și ar putea fi și justă, dacă oamenii care vin aici, ar veni pentru muzică. Dar vezi tu, așa ceva nici prin gând nu le trece. Oamenii vin la concerte, ca să admire ceva și să fie admirați. Consorțiul mi-a spus: „Hobby, fă-ne ceva, o feerie... Sala de spectacol trebuie să dea gata tot ce a existat până acum în genul acesta”.

Allan era de acord cu Hobby, dar ceea ce admira la sala lui, era nu fastul decorativ, ci îndrăzneța construcție a ghirlandei de loji care erau suspendate în aer.

Hobby clipi cu mândrie din ochi:

— N'a fost tocmai ușor, declară el. Am avut multă bătaie de cap. Până când am nituit cercul, se legăna toată șandramaua, uite așa... și începu să joace pe vârful picioarelor, ca să le demonstreze: Lucrătorii se îngroziseră.

— Hobby! țipă Maud speriată și se depărtă de balustrada lojei. Mă înspăimânți!

Hobby zâmbi și o apucă de mână:

— Nu te teme, Maud... Tot așa le spuneam și băieților: aveți răbdare, până când vom închide cercul; pe urmă nu există putere în lume, cel mult dinamita... Hello! țipă el și se uită în jos spre parchet. Un cunoscut îl strigase, întrebându-l programul drept megafon, și Hobby începu o conversație pe care ar fi putut-o auzi întreaga sală, dacă simultan și pe același ton n'ar fi răsunat din toate

părțile conversații la fel.

Capul ciudat al arhitectului, fu recunoscut imediat de publicul din sală: Hobby era cel mai blond dintre toți spectatorii; avea un păr ca de argint, netezit cu grijă, împărțit în două de o cărare, obrazul mic și ștrengăresc, cu expresia caracteristică tipului anglo-saxon, și nasul repezit puțin în sus, spre sprâncenele aproape albe. Incolo era subțirel și delicat, aproape ca o fată: tocmai contrastul lui Allan. De cum se plecă peste balustrada lojei, toate binocurile se îndreptară spre el și toți îl strigau din toate părțile. Hobby era una dintre cele mai populare personalități ale New Yorkului și în societate omul cel mai preferat, căci extravaganțele și talentul său îl făcuseră repede celebru. Nu trecea săptămână, ca ziarele să nu publice cel puțin o anecdotă, în legătură cu el.

La vârsta de patru ani Hobby era un geniu în specialitatea florilor, la șase ani în cea a cailor (în cinci secunde își așternea pe hârtie herghelii întregi de cai, porniți pe goană sălbatică) iar acum era un geniu al fierului și al betonului armat cu care clădea *sgârie-norii*. Hobby avusese multe aventuri amoroase și la vârsta de douăzeci și doi de ani tocuse la Monte Carlo o avere de o sutădouăzeci de mii de dolari. Cât era anul de lung, gema sub datorii, de nici urechile nu i se mai vedeau de sub povara lor enormă — cu toate că avea venituri fabuloase — dar el nici nu se sinchisea.

Intr'un rând, ziua în amiaza mare, Hobby trecuse în lungul Broadway-ului, încălecat pe un elefant. Cu un an în urmă Hobby „făcuse patru zile la rând pe milionarul”, căci plecase cu un tren de lux până la Yellowstonepark, ca de aci să se întoarcă pe jos, în calitate de cirezar. Deținea recordul de durată la jocul de bridge — patruzeci și opt de ore — și-l cunoșteau

toți conductorii de tramwai, căci era cu ei într'un fel de relațiuni de *mă și tu*. În public își făcuseră loc nenumărate glume de ale lui, căci din fire Hobby era glumeț și excentric. Toată America răsese de gluma pusă de el în circulație, cu ocazia meetingului aviatic New York—San Francisco. Hobby făcuse acest sbor ca pasager al cunoscutului milionar și sportman Vanderstyft, și dela o înălțime de optsute sau o mie de metri aruncase asupra grupurilor de curioși care-i urmăreau, nenumărate bilețele de hârtie pe care scria: „Vino sus, să-ți spunem ceva!” Gluma aceasta i-a plăcut atât de mult încât vreme de două zile a repetat-o fără încetare. Acum de curând zăpăcise New York-ul cu un nou proiect fantastic, dar tot atât de genial pe cât era de ușor: *New York-ul Venetia Americii*. El, Hobby, se obliga (având în vedere că terenul din cartierul comercial era atât de scump, încât nimenea nu-l mai putea plăti) să clădească pe Hudson East River și New York Bay giganti sgârie nori și străzi întregi, așternute în beton, iar străzile acestea să fie legate între ele de poduri mobile pe sub care uriașele transoceanice să poată trece nestânjenite. Ziarul *Herald* publicase și fascinantele proiecte colorate, făcute de el, și New Yorkul întreg era în fierbere.

Hobby hrănea singur un grup de gazetari și făcea pe dracul în patru, ca să se vorbească cât mai mult despre el, deoarece ar fi fost incapabil să trăiască, fără afirmarea perpetuă a existenței sale în fața opiniei publice. Așa era Hobby în realitate, dar încolo un tânăr plin de talent și arhitectul cel mai căutat din New York.

Își întrerupse convorbirea cu spectatorul dela parchet și se întoarse din nou spre prietenii său.

— Haide, Maud, spune-mi ce face mica Edith? întrebă el, deși se mai interesase odată de fetița care era fina

lui. Cu nicio altă întrebare n'ar fi putut impresiona mai mult pe doamna Maud și în clipa aceasta pentru ea Hobby era nici mai mult nici mai puțin decât un bărbat adorabil. Se aprinse la obraz și ridică recunoscătoare spre el ochii câprii și calzi.

— Mi se pare ți-am spus, Hobby, că Edith devine tot mai drăgălașă, cu fiecare zi ce trece, răspunse ea cu glasul plin de duioșie și ochii strălucind de fericire.

— Cu asta nu mi-ai spus nimic nou, căci așa a fost întotdeauna.

— Da, dar cred că ar fi imposibil să bănuiești, cât de inteligentă este. A început chiar să vorbească.

— Haide Maud, spune-i povestea cu cocoșul, interveni Allan.

— Da! și Maud începu să-i povestească zâmbind de fericire, o întâmplare în care rolul principal îl avea fetița ei și un cocoș. Toți trei râseră, fericiți ca niște copii.

— Va trebui să merg din nou la voi, și cât mai curând, ca s'o văd, declară Hobby. Peste două săptămâni să știi că voi fi la voi. Și zici că încolo a fost plictiseală la voi în Buffalo?

— Deadly dull, se grăbi Maud să-i răspundă. O plictiseală ca de cimitir, Hobby; îți vine să mori, nu altceva. Ridică sprâncenele fine și încrunță fruntea, de-ți venea să crezi că e nenorocită cu adevărat. Mi se pare știi, că familia Lindlay s'a mutat la Montreal?

— Păcat...

— Grace Kossat e în Egipt, de astă toamnă... Și Maud începu să-și descarce inima; cât de plicticoase sunt zilele și cât de grele serile: Tu știi doar că Mac nu este de loc amuzant, adăugă ea pe un ton de glumă în care tremurau umbrele reproșurilor. Acum a început să mă neglijeze mai mult decât înainte de asta. Câteodată nu

iese toată ziua din fabrică; și după toate acestea acum și-a mai adus și o ceață de meșteri care zi și noapte sfredelesc fără încetare bazalt, oțel și Dumnezeu mai știe ce. Crede-mă Hobby, pe meșterii aceștia îi cocoșește ca pe niște bolnavi, da... exact ca pe niște bolnavi! Li visează până și noaptea...

Allan începu să râdă înveselit.

— Ascultă Maud, lasă-l în apele lui, răspunse Hobby și clipi din genele albe. Știe el ce face. Ascultă *girlie*, doar n'ai de gând să fii geloasă din pricina câtorva lucrători?

— Li urăsc pur și simplu! declară Maud. Să nu crezi că m'ar fi însoțit astăzi la New York, dacă n'ar fi avut afaceri aici, adăugă ea roșindu-se.

— O, Maud, cum se poate să spui așa ceva! protestă Allan.

Reproșul petrecut de zâmbete al lui Maud, făcu pe Hobby să-și aducă aminte de un amănunt important pe care trebuia să-l comunice lui Allan. Păru că rămâne o clipă îngândurat, apoi își așeză mâna pe umărul prietenului său.

— Ascultă, Mac, începu el cu glasul domolit, mi se pare că te-am deranjat de pomană, făcându-te să vii dela Buffalo până aici. Bătrânul Lloyd nu se simte bine. Acum o oră am vorbit cu Ethel Lloyd la telefon, dar nu știa nici ea, dacă vor veni sau nu. Ar fi adevărată nenorocire!...

— Nu e nevoie să vină numai decît astăzi, răspunse Allan, fără să-și trădeze desamăgirea.

— În orice caz Mac, eu mă voi ține de el ca un diavol, și nu-l voi mai lăsa să răsufle în tihnă nicio clipită. Și acum la revedere, deocamdată.

În clipa următoare Hobby își făcu apariția într-o lojă din apropiere, în care erau trei fete roșcate, împreună.

cu mama lor.

Şeful orchestrei, neamţul cel cu obrazul îngust şi uscat ca de erete, apăru pe neaşteptate în faţa pupitrului şi tromboanele începură să fremăte un murmur dulce. Fagotii intonau un motiv melancolic pe care-l repetară, urcându-l în slăvi, până când li-l smulseră viorile, ca să-l interpreteze pe limba lor.

Maud se lăsă din nou în voia muziciei. Allan însă sta înfipt în fotoliul său, cu privirile reci şi cu pieptul sbuciumat de nerăbdare. Incepuse să-i pară rău c'a venit. Propunerea lui Lloyd de a avea o scurtă întrevvedere în loja unei săli de concert, nu reprezenta nimic deosebit, cu tot misticismul ce învăluia pe acest om bogat, care numai rareori primea pe cineva acasă la el, şi Allan o acceptase fără să mai ezite. Era chiar dispus să-i inventeze o scuză, dacă se întâmpla ca Lloyd să fie bolnav cu adevărat, dar cerea cel mai mare respect pentru proiectul său ale cărui proporţii gigantice îl copleşeau din când în când şi pe el. Acest proiect la care lucrase vreme de cinci ani — zi şi noapte fără întrerupere — nu fusese până acum desvăluit decât faţă de doi oameni: Hobby care la nevoie ştia tot atât de bine să tacă, pe cât ştia să flecărească, atunci când nu-l oprea nimenea; pe urmă Lloyd. Nici Maud nu ştia... Toomai de aceea cerea lui Lloyd, să se târască — dacă se va putea târâ — până la Palatul din Madison Square, sau cel puţin să-i trimită vorbă, sau să-i dea o întâlnire pentru mai târziu. Dar dacă Lloyd va omite sau va pregeta să facă un astfel de gest, atunci el Allan, se va feri de aci înainte din drumul acestui om bogat şi cu capricii de maniac. Atmosfera aceasta de seră, frământată de vibraţiile muziciei şi îmbibată de parfumuri, de valuri orbitoare de lumină şi de sclipirea pietrelor preţioase potenţau gându-

rile lui Allan până la suprema limită de claritate. Deşi fusese copleşit pe nesimţite de o puternică enervare, creierul său lucra repede şi cu precizie. Proiectul era totul! Cu el va trăi sau se va prăbuşi. Îşi sacrificase toată averea, pentru informaţii, experienţe şi lucrări pregătitoare; mâine însă cu siguranţă va trebui să ia totul dela început, în cazul când proiectul său nu se va putea realiza. Acest proiect era viaţa lui însăş. Li calcula acum şansele, cum ai calcula rezolvirea unei probleme algebrice în care orice factor izolat este rezultanta rezultatului final. În primul rând trebuia să cointerezeze la proiectul său pe cei dela Trustul Oţelului. Într'o luptă împotriva fierului din Siberia, Trustul fusese înfrânt şi acum sta molcom, copleşit de o impasibilitate fără precedent. Trustul se va repezi imediat asupra proiectului — ar fi gata să țină zece contra unu — căci altfel Allan va purta războiul până la cuţite împotriva lui. Putea ataca marele capital reprezentat de Morgan, Vanderbilt, Gould, Astor, Mackay, Hovemeyer, Belmont, Whitney şi toţi ceilalţi pe care Dumnezeu mai ştie cum îi cheamă. Putea să-şi concentreze atacul împotriva grupului bancar. Şi la urmă de tot, dacă toate încercările vor da greş, îi mai rămânea totuşi posibilitatea să se asocieze cu presa.

Putea să-şi ajungă scopul şi pe căi lăturalnice; la drept vorbind el nici nu avea nevoie de Lloyd, dar în calitate de asociat al acestuia, lupta ar fi fost câştigată chiar dela început, pe când altfel drumul ar fi fost o înaintare chinuitoare în lungul căruia fiecare palmă de loc trebuia cucerită cu sacrificii. Şi în fundul ochilor neîmblânziţi, pe jumătate închişi, Allan care nici nu vedea nici nu auzea, îşi pregăti planul de luptă până în cele mai mici amănunte.

Dar cu totul pe neaşteptate prin sala care sta mută,

hipnotizată de muzică, trecu un fel de înfiorare. Capetele se mișcară, pietrele prețioase luciră mai puternic și binoclurile se ridicară. Muzica tocmai se topea într'un pianissimo dulce și șeful orchestrei întoarse capul, enervat de șoaptele publicului. Intervenise un amănunt care asupra auditoriului avea mai multă putere decât cei două sute douăzeci de muzicanți, chiar decât șeful orchestrei și nemuritorii compozitori.

Din loja de alături se auzi o voce de bas:

— Poartă diadema Rosy Diamond... care odinioară a făcut parte din tezaurul coroanei lui Abdul Hamid... două sute de mii de dolari.

Allan tresări și ridică ochii: loja din fața lor era acum întunecată... venise Lloyd!

În loja copleșită de umbră se distingeau tulbure profilul delicat și fin al domnișoarei Ethel Lloyd. Părul ei blond auriu nu se putea recunoaște, decât după o sclipire fugară de lumină, iar sub tâmpla stângă — care era spre public — purta o piatră mare, cu focuri roșietice-stinse.

— Ia uită-te la gâtul și ceafa ei, se auzi din nou glasul de adineaori. Ai mai văzut vreodată un astfel de tors? Se spune că arhitectul Hobby, da blondul care adineaori era în loja de alături...

— Cred că e foarte explicabil, răspunse un alt glas tot în șoaptă și cu accent curat englezesc, după care se auzi un gâlgâit vesel de răs.

Partea din fund a lojei lui Lloyd era despărțită de o perdea și, după o mișcare făcută de Ethel, Allan înțelese că în dosul perdelei acesteia era Lloyd. Se plecă puțin într-o parte și șopti la urechea lui Maud:

— Mi se pare că Lloyd totuși a venit.

Dar Maud nu auzea decât muzica și nu înțelegea ce vrea să-i spună Allan. În toată sala aceasta ea era poate

singura ființă, care habar nu avea că Ethel Lloyd este într-o lojă și că în seara aceasta poartă diadema Rosy Diamond. Stăpânită de duioșia pe care muzica i-o răscolise în suflet, întinse mâna prin întunecătura după Allan. Mac îi strânse mașinalicește mâna mică și începu să i-o desmierde, în timp ce prin creierul său se încrucișau repezi mii de gânduri îndrăznețe, iar în auz îi tremurau fragmente din conversațiile guralivilor care șopteau în apropierea lui.

— Diamante? întrebă un glas în șoaptă.

— Da! răspunse celălalt. Se spune că așa a început; în cantonamentele din Australia.

— A speculat?

— Da, în felul său: era stăpânul unui han.

— Spui că n'avea claims-uri? (parte din exploatarea unei mine de către cei care au descoperit-o și care reprezintă dreptul de proprietate).

— Avea unul al său special. (Cineva din interiorul lojei se auzi râzând domol).

— Nu te înțeleg.

— Așa se spune. O mină proprie care nu l-a costat niciun cent... după cum știi, la ieșirea din mină lucrătorii sunt cercetați cu de-a-mănuntul și ca să nu fie descoperiți, înghit diamantele.

— Imi spui lucruri extraordinare.

— Lloyd, așa se spune, că în calitate de hangiu băga ceva în whisky... și minerii începeau să verse... aceasta era mina lui...

— E ne mai auzit!

— Toată lumea știe. Și astăzi donează milioane pentru Universități, observatorii astronomice, biblioteci...

— Ei, comedie! se auzi glasul în șoaptă de adineaori.

— După toate acestea e grav bolnav și mai e și mi-

zantrop. Apartamentele lui sunt căptușite cu un strat de beton, gros de un metru, ca niciun sgomot de afară să nu poată răzbate până la el... Trăește de par'că ar fi un condamnat...

— Nu mai spune!

— Sîit! Maud întoarse capul, revoltată, și glasurile de alături amuțiră.

În timpul pauzei lumea văzu pe blondul Hobby intrînd în loja lui Lloyd și strîngînd mîna lui Ethel cu efuziunea caracteristică unei bune cunoștințe.

— Ai văzut, că eu am dreptate! se auzi glasul de bas din loja de alături. Hobby e om cu noroc. În orice caz în calea lui mai stă și Vanderstyfft.

Puțin după aceea Hobby plecă, dar peste câteva clipe capul lui apără în ușa întredeschisă a lojei lui Allan:

— Haide, Mac, strigă el, bătrînul vrea să stea de vorbă cu tine.

ii.

— Iată, acesta este Mac Allan! zise Hobby și-și bătău prietenul pe umăr.

Lloyd, cu ochii plecați în pămînt, sta mototol în loja sa pe jumătate întunecată, de unde se vedea o parte strălucitoare din ghirlanda lojelor încărcate de doamne zâmbitoare și guralive și de domni în fracuși. Bătrînul nu ridică fruntea și păru că n'a auzit. Dar după o scurtă pauză, răspunse măsurat și sec, cu glasul răgușit, petrecut de sunete ciudate:

— Imi pare foarte bine, că te văd, domnule Allan. Am studiat de aproape proiectul dumitale. E îndrăzneț, e mare, e realizabil! Ce-mi va fi posibil, pentru realizarea lui, voi face!

În aceeaș clipă îi întinse mîna, o mână scurtă, pătrată, inertă și obosită, moale ca o cârpă de mătasă, și se întoarse spre el.

Hobby îl prevenise, dar totuș Allan trebui să facă un efort, pentru a-și putea stăpîni groaza ce i-o inspiră vederea lui Lloyd.

Obrazul bătrînului acestuia îi sugera chipul unui bulldog. Dinții de jos erau precipitați puțin în afară, nările două cavități rotunde și ochii mici inflamați — mereu plini de lacrimi — păreau două creștături oblice pe

obrazul supt ca o smochină. Pe capul lui nu mai era nicio urmă de păr. O boală cumplită descompusese și uscase gâtul și obrazul lui Lloyd și-i întinsese pe oase mușchii secătuiți și pielea cafenie ca frunza tutunului. Efectul înfățișării lui Lloyd era înspăimântător și ca să nu-ți pierzi cunoștința și nici să nu pălești, ar fi trebuit să ai nervi extrem de puternici, ca să poți rezista unei astfel de sguduiri. Obrazul bancherului semăna cu masca tragicomică a unui bulldog și-ți făcea feroasa impresie a unei hârci vii.

Lui Allan îi aducea aminte de mumiile indiene pe care le desgropaseră pe vremea când construiau terasa-mentul unei linii ferate în Bolivia. Mumiile acestea erau închise în lăzi de formă prelungă patru-unghiulară. Capetele erau uscate, dar dantura era foarte bine păstrată și se vedea rânjind din dosul buzelor scorojite, iar ochii păreau fiores de fidel imitați în pietricele de culoare albă și neagră.

Lloyd care cunoștea perfect de bine efectul pe care-l făcea obrazul său asupra celor cu care sta de vorbă, rămase mulțumit de impresia produsă asupra lui Allan și începu să-l cerceteze amănunțit cu privirile ochilor săi mici și umezi.

— Adevărul este, adăugă el într'un târziu, că proiectul dumitale este cel mai îndrăzneț din tot ce-am auzit eu până acuma... și e posibil!

Allan se înclină în fața bătrânului și-i spuse cât se simte de fericit că proiectul său a putut să trezească interesul lui Lloyd. Știa că această clipă este hotărâtoare pentru soarta lui, dar spre marea lui mirare, se simțea foarte liniștit. Când intrase în lojă, fusese cuprins de un fel de emoție, dar acuma era în stare să dea răspunsuri limpezi și precise la întrebările scurte și categorice ale

lui Lloyd. Se simțea stăpân pe sine, fără a putea să-și explice motivul acestui calm, în fața omului a cărui prezență, carieră și bogăție ar fi zăpăcit pe oricare altul.

— Pregătirile dumitale sunt deajuns de înaintate încât să te poți prezenta cu proiectul în fața publicului? Întrebă Lloyd din nou.

— Mai am nevoie de trei luni.

— În cazul acesta, nu mai pierde nicio clipă! adăugă bancherul cu glasul categoric. De altfel cred că-ți dai seamă, că eu sunt cu totul la dispoziția dumitale. Apoi apucă pe Allan ușor de mână și-i arătă pe fiică-sa: Dumneaei este Ethel Lloyd.

Allan se întoarse spre fata care-l examinase tot timpul cât stase cu tatăl ei de vorbă, și o salută.

— How do you do, Mr. Allan? întrebă ea și-i întinse mâna cu spontaneitatea sinceră și comunicativă a rasei sale, privindu-l în luminile ochilor. Va să zică dumneata ești! adăugă ea după o scurtă pauză, cu un zâmbet fin și discret, în dosul căruia încerca să ascundă interesul cu care se gândise la el.

Allan se înclină, puțin stângaciu, căci nu știa ce atitudine ar trebui să aibă față de o fată în astfel de împrejurări.

Băgă de seamă imediat că Ethel este exagerat de pudră. Obrazul ei îi aducea aminte de portretele lucrate în pastel, căci trăsăturile ei și culoarea obrazului, blondul părului, albastrul ochilor și roșul transparent al gurii fragede erau tot atât de fine și de delicate. Ingână o frază curtenitoare și în colțul buzelor îi împietri un tremur de zâmbet sfios. Ethel continua să-l examineze cu atenție, în parte ca o femeie bogată și influentă a cărei atenție trebuie considerată drept o mare concesie, în parte ca un copil curios.

Fata era o frumusețe tipic americană, înaltă, subțire și mlădioasă, dar totuși plină de farmec feminin, cu părul de un auriu extrem de delicat, pe care toate femeile care nu-l au, îl declară artificial. În genele ei extrem de lungi atârnav granule de pudră, iar ochii de un albastru închis erau limpezi, cu toate că păreau umbriți de genele lungi. Profilul, ceafa, urechile, fruntea, totul era de rasă și desăvârșit de frumos. Dar pe obrazul drept se vedeau chiar de pe acum urmele cumplitei boale care desfigurase pe tatăl ei. Dela bărbie până în colțul gurii se întindeau linii cafenii deschise, aproape indistincte din pricina pudrei, care semănau cu arterele unei frunze și se confundau cu alunițele.

— Problemele care mă interesează mai de aproape, îmi place să le discut împreună cu fiică-mea, încep Lloyd din nou, de aceea te rog să nu te superi că am discutat împreună proiectul dumitale. Ea știe păstra tăcerea, atunci când este necesar.

— Da, eu știu păstra tăcerea! confirmă Ethel veselă și zâmbi plecându-și într-o parte capul frumos. Am studiat ceasuri întregi planurile dumitale și am vorbit cu papa atât de mult despre ele, încât am constatat că el însuși începuse să se entusiasmeze. Chiar astăzi este tot atât de entusiasmă, nu-i așa papa? (Masca lui Lloyd nici nu tresări). Papa te adoră, domnule Allan; va trebui să ne faci o vizită, vrei?

Privirile ușor voalate ale lui Ethel își făcură loc în ochii lui Allan și un zâmbet sglobiu și tineresc îi jucă împrejurul buzelor frumos arcuite.

— Sunteți cu adevărat extrem de amabilă, domnișoară Lloyd, și încep să zâmbească, gândindu-se la graba ei înfrigurată.

Fetei îi plăcu acest zâmbet. Privirea i se opri nestân-

jenită asupra danturii puternice a lui Mac, iar buzele i se întredeschiseră pentru a mai adăuga ceva; în clipa aceasta orchestra reîncepu un brio, așa că atinse ușor genunchii tatălui ei, ca pentru a-i cere iertare că mai vorbește încă — Lloyd era un mare amator de muzică — apoi șopti lui Allan cu gravitate:

— În mine ai o aliată, domnule Allan, și te asigur că nu voi da voie tatălui meu să-și schimbe părerea. Știi, că i se întâmplă câteodată și așa ceva! Îl voi sili să pună totul în mișcare! La revedere!

La strângerea ei de mână Allan îi răspunse cu o ușoară înclinare din cap — care decepționează puțin pe Ethel — și cu asta convorbirea care deschidea o nouă epocă în viața lui, în relațiunile dintre lumea veche și cea nouă, se termină.

Trepidând de energie și încurajat de avalanșa gândurilor și impresiilor trezite de acest triumf, părăsi loja lui Lloyd, însoțit de Hobby.

În fața ușii dădă peste un tânăr de vreo douăzeci de ani care abia avu timpul să se ferească din cale, pentru a nu fi călcat în picioare. Probabil încercase să tragă cu urechea în fața lojei lui Lloyd. Tânărul zâmbi, recunoscându-și astfel greșeala, și-și ceru iertare. Era un redactor dela *Herald* și venise să-și facă articolul pentru cronica mondenă, în legătură cu concertul. Leși deci fără nicio șială în fața lui Hobby:

— Mr. Hobby, cine este acest gentleman?

Hobby se opri și se uită la el înveselit:

— Cum se poate, nu-l cunoști? întrebă el. Acesta este Mac Allan, proprietarul fabricelor de oțel din Buffalo, inventatorul oțelului-diamant *allanit*, creatorul mașinilor de forat din Green River și cea mai formidabilă inteligență din lume.

Ziaristul începu să râdă:

— Mr. Hobby, constat că pe Hobby l-ai uitat cu totul! ripostă el și făcând un semn cu capul spre loja lui Lloyd adăugă în șoaptă, stăpânit de o curiozitate respectuoasă: E ceva nou, domnule Hobby?

— Da, răspunse arhitectul râzând și-și continuă drumul. Vă veți minuna și voi. Vom ridica niște furci, înalte de o mie de picioare, și în acestea vom spânzura în ziua de 4 Iunie pe toți zariștii din New York.

A doua zi *Herald* publică această glumă a lui Hobby, împreună cu o fotografie apocrifă a lui Mac Allan, inventatorul oțelului-diamant *allanit*, pe care C. H. L. (Charles Horace Lloyd) îl primise în loja sa, pentru a discuta împreună modalitățile unei întreprinderi de milioane.

iii.

Maud continua să se desfăteze, dar nu mai putea asculta cu aceeași emoție sfântă ca până acum. Urmărise scena din loja lui Lloyd și știa că Allan este preocupat de perfecționarea unei lucrări noi, a unei opere mari, cum spunea el. Probabil o invenție, sau un proiect, ea nu-l întrebase niciodată, căci nimic în lume nu putea să-i fie mai indiferent, decât mașinile și problemele tehnice. Înțelegea de asemenea, cât de prețioasă trebuie să fie pentru Mac o asociație cu Lloyd, dar în gând îi făcea reproșuri, că alesese tocmai seara aceasta, pentru a se întâlni și a sta de vorbă. Singura seară a sezonului de iarnă când veniseră împreună să asculte un concert, și nu înțelegea cum de în timpul unui astfel de concert, el este în stare să se gândească la afaceri.

Uneori i se părea că ea nu se potrivește în mediul acestei Americi, unde totul e numai business și iarăș business, și că poate ar fi fost mult mai fericită în lumea veche unde oamenii mai fac încă deosebire între recreație și afaceri. Dar pe Maud nu o neliniștea numai faptul acesta; instinctul fin și veșnic treaz al soției iubitoare, o făcea să se teamă că această operă mare, acești Lloyd, sau cum le mai zice, cu care Mac va avea de a face de aci înainte, îi vor răpi și mai mult pe soțul ei, decât i-l

răpiseră până acum fabrica și activitatea lui misterioasă din Buffalo.

O umbră începu să se aștearnă peste buna dispoziție a lui Maud și fruntea i se întunecă. Pe urmă o veselie calmă i se întinse pe neașteptate peste obraz. Grație unei neînțelese asociații de idei, o frântură ușoară și domoală de melodie îi aduse aminte de fetița ei, într-o atitudine fermecătoare, menită par'că anume să trezească fericirea unei mame. În muzică i se părea că aude profetirea viitorului micii sale Edith și la început totul mergea de minune. Da, tot atât de fericită va trebui să fie și Edith, așa va trebui să fie viața ei. Dar veselia sburdalnică a muzicii trecu numaidecât la un *majestoso sostenuto*, greoiu și trăgănat care trezea spaima și gândurile negre.

Inima lui Maud bătea mai încet. Nu, niciodată viața fetei ei adorate — cu care se juca de par'că ar fi fost ea însăși fetiță și pe care o îngrijea cu priceperea unei bătrâne încercate, — nu va trebui să fie ca această muzică. Ce prostie să te lași ispitită de astfel de gânduri! Ar fi vrut s'o acopere cu trupul ei propriu și s'o apere împotriva acestei muzici insinuante și grele, și după un scurt răspas reuși să-și îndrepte gândurile în altă parte.

Însaș muzica îi veni într'ajutor, căci imediat torentul notelor o smulse din nou, ducând-o spre o dorință nelămurită care era caldă și blândă și-i mulcomea toate gândurile. Muzica pasionantă gonia nebunește, dusă în cascade calde și ispititoare, și Maud se simțea ca o frunză în bătaia vântului. Cu totul pe neașteptate patima sălbatică erupse în clocot uriaș, întocmai ca în fața unui stâvilar nevăzut, măcinându-se ca talazul la picioarele stâncilor și vuetul tunător se topi în glasuri dureroase, tremurate și pline de fiori. Lui Maud i se păru că trebuie

să se oprească și să-și aducă aminte de ceva necunoscut, plin de taină și neînțeles pentru ea. Liniștea ce urmă după viforul de sunete, era atât de emoționantă, încât toate evantaiile dela parchet se opriră ca la un singur semn. Glasurile de jos continuă ezitând, într-o disonanță nesigură (evantaiile începură să se miște din nou) și aceste tonuri comprimate, chinuite, care se topeau cu greutate în ansamblul melodiei, predispueră pe Maud la melancolie. De jos îi vorbeau fagoții batjocoritori și violoncelurile chinuite, iar ei i se părea că din plânsul lor desprinde înțelesul întregii ei vieți. Nu era fericită, deși Mac o adora, și ea la rândul ei se uita la el ca la un Dumnezeu... Nu, din viața aceasta a ei mai lipsea ceva...

În clipa aceasta, exact în această clipă, Mac o atinse ușor pe umăr și-i spuse în șoaptă:

— Iartă-mă Maud... Miercurea viitoare vom pleca în Europa și la Buffalo eu mai am multe de făcut. Dacă plecăm imediat, mai avem exact timpul necesar ca să prindem ultimul tren.

Maud nu răspunse. Sta liniștită și nemișcată. Simți cum îi năvălește sângele în lungul umerilor spre ceafă și de aci în obraz. Ochii i se umplură încet de lacrimi. Trecură câteva minute, în timpul cărora sufletul ei clocotea de revoltă împotriva lui Mac: I se părea brutal din partea lui, s'o smulgă din mijlocul concertului, numai pentru că pe el îl zoreau afacerile.

Allan băgă de seamă că soția sa respiră cu greutate și că îi ard obraji ca o flacără. Își uitase mâna pe umărul ei. Făcu o mișcare, ca și când ar fi vrut s'o alinte și-i șopti împăciuator:

— Ei bine, în cazul acesta să mai rămânem. Eu draga mea, ți-am făcut o simplă propunere. Putem lua tot atât de bine și trenul care pleacă mâine în zori.

Buna ei dispoziție însă se destrămase. Muzica o chinuia și o întrista, umplându-i sufletul de neliniște. Pe urmă văzu că Ethel Lloyd o urmărește stăruitor cu binoclul, așa că se ridică numaidecât, să plece. Făcu o sforțare, ca Ethel Lloyd s'o vadă zâmbind și Allan rămase impresionat de duioșia reflectată în privirile ochilor ei (încă umezi de lacrimi), când se întoarse spre el.

— Să plecăm, Mac!

Se bucură, văzând pe Mac cu câtă atenție îi face loc și-i ajută să-și îmbrace blana, și părăsi loja, zâmbind veselă, în aparență extrem de fericită.

iv.

Ajunseră la Central Station tocmai în momentul când trenul părăsea peronul. Maud își înfipse adânc mâinile în buzunarele hainei de blană și se uită pe furiș la Mac, din dosul gulerului ei ridicat.

— Ia vezi Mac, trenul tău a plecat! zise ea râzând, fără să încerce să-și ascundă mulțumirea plină de ironie.

Pe urma lor venea servitorul Leon, un chinez bătrân căruia toată lumea îi zicea *Lion*. Cu valizele în mână, pe obrazul bojit și ofilit cu o expresie de năuc, se uita după trenul care începea să dispară din vedere.

Allan scoase ceasornicul din buzunar și dete din cap:

— Ce păcat, zise el îngăduitor. Lion, ne întoarcem din nou la hotel.

În automobil spuse lui Maud că-i pare rău — tocmai în interesul ei — c'au scăpat trenul, deoarece cu siguranță ea va avea de împachetat o mulțime de lucruri.

Maud începu să râdă încetișor:

— De ce? întrebă ea și aruncă lui Mac o privire fugară. De unde știi, dacă în general eu voi pleca împreună cu tine?

Allan se uită la ea mirat:

— Maud, eu mi-am închipuit că tu mă vei însoți.

— Nu știu zău, dacă vom putea face acest drum, îm-

preună cu Edith, acum în vreme de iarnă. Și fără ea eu nu plec pentru nimic în lume.

Allan rămăsese îngândurat și cu privirile pierdute.

— La asta nu m'am gândit de loc, zise el după o clipă de ezitare. Firește, trebuie să ții seamă de Edith. Dar eu cred că totuș s'ar putea.

Maud nu răspunse. Aștepta. De astă dată nu-i va scăpa atât de ușor. După un timp Allan adăugă:

— Vaporul este amenajat întocmai ca un hotel, dragă Maud. Voi lua cabine de lux, ca să aveți tot confortul posibil.

Maud își cunoștea perfect soțul. El n'ar mai fi stăruit să vină și nici n'ar fi rugat-o. N'ar mai fi spus o vorbă și nici nu s'ar fi supărat, dacă l-ar fi lăsat să plece singur la drum.

Îl văzu cum încearcă chiar de acum să se împace cu gândul acesta.

Mac sta îngândurat și decepționat, cu privirile pierdute în fața lui. Nici prin gând nu i-ar fi trecut că refuzul ei nu este altceva decât un fel de joacă. Și cum era să se gândească la așa ceva, tocmai el care niciodată în viața lui nu jucase teatru și era o fire atât de sinceră și de puțin complicată, încât ea rămânea de fiecare dată surprinsă de naivitatea lui, din anumite puncte de vedere.

Cedând unei porniri neașteptate, îl apucă de mână:

— Mac, cred că e foarte firesc ca eu să plec împreună cu tine, zise ea, privindu-l înduioșată.

— Ei, vezi! răspunse el și-i strânse mâna cu recunoștință.

Alungându-și indispoziția, Maud își simți sufletul înviorat și ușor, apoi începu să vorbească repede și înveselită. Întrebă de Lloyd și de fiica acestuia.

— Spune Mac, Ethel trebuie să fi fost grozav de măreț, nu-i așa?

— Adevărul este că față de mine a fost foarte drăguță, răspunse Allan.

— Cum ți s'a părut fata asta?

— Mi s'a părut lipsită de orice prefăcătorie, firească, chiar puțin naivă, aproape ca un copil.

— Ei! și începu să râdă. Nu înțelegea de ce răspunsul lui Mac o întărește din nou împotriva lui. O, Mac, ce puțin te pricepi tu la femei. Sfinte Doamne! Ethel Lloyd și firească! Ethel Lloyd și naivă! și începu să râdă.

— Adevărul este, că mie așa mi s'a părut, răspunse Allan, dar de astă dată râse și el.

Maud însă se aprinsese:

— Ei nu, Mac; în viața mea n'am auzit asemenea enormități. Ascultă-mă ce-ți spun: nu există femeie mai prefăcută decât Ethel Lloyd. Sinceritatea ei nu este altceva decât un artificiu. Ethel Lloyd, poți să mă crezi în toată liniștea, Mac, este cea mai rafinată, cea mai cochetă femeie și la ea totul nu este altceva decât prefăcătorie. Vrea să vă îmbrobodească pe toți... Crede-mă, eu o cunosc. Nu i-ai văzut ochii de sfinx?

— Nu! și Allan spunea adevărul.

— Nu? Știi că într'un rând a spus domnișoarei Gordon: eu am ochi de sfinx; așa spune toată lumea. Și tu o găsești naivă. Doamne, dar ființa aceasta drăguță e atât de orgolioasă, încât cel puțin odată pe săptămână fotografia ei trebuie să apară în ziare. Spune singură că-și face reclamă zi și noapte, ca și Hobby. Își face reclamă până și cu operele ei de binefacere.

— Și cu toate acestea, interveni Allan, s'ar putea să aibă o inimă bună.

— Ethel Lloyd? și Maud începu să râdă, apoi apucân-

du-se de bara nichelată a automobilului care se precipita în goană nebună, privi pe Mac în fundul ochilor și-l întrebă pe nerăsuflăte: E adevărat că Ethel este atât de frumoasă?

— Da, Maud, este frumoasă; dar numai Dumnezeu știe, de ce se pudrează atât de mult.

Maud se uită la el decepționată, apoi îl întrebă cu glasul stins, cutremurată de o spaimă ascunsă:

— Nu cumva te-ai îndrăgostit și tu de ea, ca toți ceilalți.

Allan începu să râdă și o strânse la piept:

— Maud, mica mea nebunatică, și-i culcă obrazul aprins, pe obrazul lui.

Femeia se liniști din nou și se întrebă, cum se face că astăzi toate nimicurile o supără. Ce o interesează pe ea Ethel Lloyd. Tăcu o vreme, apoi adăugă cu un tremur de sinceritate în glas:

— De altfel se prea poate ca Ethel să aibă o inimă bună; de ce adevărat să nu admit această posibilitate!

Dar abia pronunță aceste cuvinte și trebui să recunoască adevărul inevitabil, că în realitate ea nu credea cătuș de puțin în inima cea bună a lui Ethel Lloyd. Dar nu, astăzi ar fi fost imposibil ca ei să-i poată face cineva pe voie.

După dineul pe care-l luară în cameră, Maud se culcă numaidecât, dar Allan rămase în salon, ca să facă scrisori. De adormit însă nu putu adormi numaidecât, cu toate că de azi dimineață alergase fără încetare și se simțea ostenită peste măsură. Aerul fierbinte și uscat al camerei de hotel o transpuse într-o stare de febrilitate ușoară. Toate nemulțumirile zilei: concertul, călătoria, mulțimea, Ethel Lloyd, totul se trezi din nou în creierul ei extrem de obosit. Auzea concertul și svon de

glasuri vâjâindu-i în urechi; jos vuiiau automobilele și se auzeau semnalele de clacsoane, iar în depărtare sburau tramvaiele aeriene. Tocmai în clipa când era să ațipească, pocni țeava caloriferului și o trezi. Se auzea zumzetul domol al ascensorului care urca, și pe sub pragul ușii se mai strecura încă lumina.

— N'ai terminat cu scrisul, Mac? întrebă ea, aproape fără să deschidă gura.

— Go on and sleep, răspunse Mac, dar glasul lui răsună atât de profund, încât cu toată toropeala în care căzuse, Maud începu să râdă.

Pe urmă adormi din nou, dar simți imediat că e rece toată. Se trezi iarăș, cutremurată de grijă și de o neliniște stranie, și se întrebă ce oare a putut s'o facă să-și piardă cumpătul în măsura aceasta. Visase că intrând în camera fetiței, fusese întâmpinată de Ethel Lloyd care culca cu grijă pe Edith, de par'că i-ar fi fost ea mamă... Ethel strălucea de frumusețe, pe frunte cu diamantul...

Mac, îmbrăcat numai în cămașa cu mânecile sumese, se așezase în colțul canapelei și scria. Clanța dela ușă se mișcă și în prag apărură Maud, îmbrăcată în halatul de noapte, toropită de somn și clipind repede din ochi, din cauza luminii puternice a becurilor electrice.

Părul îi lucea și părea exuberantă de tinerețe și frăgezime feciorelnică, dar ochii îi ardeau vâlvătaie.

— Ce-i cu tine? întrebă Mac.

Maud zâmbi cu sfială.

— Nimic, răspunse ea, dar am visat o mulțime de prostii. Se așază apoi pe un scaun și-și netezi părul: Tu de ce nu te culci, Mac?

— Scrisorile acestea trebuie să plece cu vaporul de mâine. Fii cu băgare de seamă, draga mea, să nu răcești.

— Da de unde, protestă ea și clătină din cap. În odaie

e foarte cald. Apoi se uită la el cu ochii treji: Ascultă Mac, adăugă ea, de ce nu mi-ai spus și mie, ce pui la cale împreună cu Lloyd.

Allan începu să zâmbească și-i răspunse cu glasul domolit.

— Nu ți-am spus, dragă Maud, pentrucă până acuma nu m'ai întrebat. N'as fi vrut nici să vorbesc cu tine despre această chestiune, înainte de a fi sigur că voi reuși să fac ceva.

— Nu vrei să-mi spui nici acum?

— Îți spun cu plăcere, Maud.

Începu să-i explice despre ce este vorba. Se lăsă în spătarul scaunului și foarte liniștit încercă să-i expună fiecare amănunt al proiectului său, ca și când ar fi fost vorba despre construirea unui pod peste East River. Maud sta îmbrăcată în halatul ei și se uita mirată la el, fără să înțeleagă. Dar când prinse firul cuvintelor soțului ei, se miră și mai mult și ochii îi deveniră mult mai mari și mai strălucitori. Capul îi vâjâia ca un vârtej. Cu totul pe neașteptate începu să înțeleagă activitatea din ultimii ani a soțului ei, încercările pe care le făcuse, modelele la care lucrase și vrafurile lui de planuri. Acum înțelegea și motivul pentru care stăruise să plece imediat la drum: omul acesta n'avea nicio clipă de pierdut. Înțelese de asemenea și motivul pentru care toate scrisorile acestea trebuiau să plece mâine cu primul vapor. Aproape i se părea că a început din nou să viseze...

Când Allan termină cu ce avea de spus, ea rămase uitându-se la el, cu ochii mari și strălucitori, aprinși de admirație.

— Acum știi tot, mica mea Maud! declară Allan și o rugă din nou să se ducă la culcare. Maud se apropie de el și petrecându-i brațele împrejurul gâtului, îl strânse

din toate puterile și-l sărută pe buze.

— Mac, Mac al meu! îngână ea.

Dar după ce Allan o rugă a doua oară să se ducă la culcare, se supuse numaidecât și ieși din odaie, simțindu-se puțin năucită de ceea ce auzise. Prin minte îi trecu gândul neașteptat, că opera lui Mac este tot atât de măreață, ca și symphoniile pe care le ascultase astăzi... tot atât de măreață și de importantă... dar din alt punct de vedere.

Spre mirarea sa, peste câteva minute Allan o văzu că apare din nou. Aducea cu ea o pătură și în timpul cât îi spuse în șoaptă: „Haide, lucrează! Lucrează!” se înveli și se cuibări alături de el pe canapea. Cu capul sprijinit pe pulpa piciorului lui Allan, adormi numaidecât.

Allan se opri din lucru și se uită la ea; se gândi că mica sa Maud este frumoasă și impresionantă și că de dragul ei ar fi în stare să-și sacrifice de mii de ori viața.

Apoi continuă se scrie grăbit.

v.

Miercurea următoare Allan, împreună cu Maud și Edith, se imbarcă pe bordul unui vapor german care făcea cursa spre Europa în timp de trei zile. Hobby era cu ei; reușise să plece și el „pentru opt zile”.

Maud părea admirabil dispusă. Își regăsise veselia de altădată — de pe vremea când era necăsătorită — și această veselie se menținu tot timpul cât dură trecerea peste apele neprimitoare și cenușii ale Atlanticului în timp de iarnă, deși pe Mac nu-l putea vedea decât în timpul prânzului sau seara. Cutreera râzând și discutând mulțumită, încălțată în pantofi subțiri de lac și învelită în haina de blană, toate coridoarele înghețate de pe puntea vaporului.

Hobby era cel mai popular dintre toți călătorii de pe vapor. Se simțea ca la el acasă, atât în cabinele medicilor sau ale personalului de bord, cât și pe puntea de comandă. De dimineața până târziu seara, ar fi fost imposibil să găsești un colțisor pe vapor, unde să nu auzi glasul lui limpede și cu puțin accent nasal.

Pe Allan însă nu-l vedea și nici nu-l auzea nimenea. Era ocupat toată ziua. Două dactilografe din serviciul vaporului, fuseseră ocupate tot timpul cât durase trecerea, cu transcrierea scrisorilor dictate de el. În cabina lui

Allan așteptau sute de scrisori, cu plicurile adresate, gata să fie trimise destinatarilor. Își luase toate măsurile pentru a putea începe prima bătălie.

Primul drum îi duse la Paris. De aci plecară la Calais și Folkestone, unde începuseră lucrările pe sub canal, după ce spaima caraghioasă a Angliei, privitoare la eventualitatea unei invazii, fusese înlăturată. Aci Allan petrecu vreme de trei săptămâni, apoi plecară la Londra, Berlin, Essen, Leipzig, Frankfurt și înapoi la Paris. În fiecare oraș dintre acestea Allan întârzie vreme de câteva săptămâni. Înainte de amiază lucra pentru sine, iar în timpul după amiezilor avea zilnic conferințe cu reprezentanții marilor firme, cu ingineri, tehnicieni, inventatori, geologi, geografi, oceanografi, statisticieni și celebritățile diverselor Facultăți. O armată cerebrală, din toate regiunile Europei, din Franța, Anglia, Germania, Italia, Norvegia, Rusia.

Seara lua masa împreună cu Maud, dacă se întâmpla să nu aibă și invitați.

Buna dispoziție a doamnei Maud se menținea. Atmosfera de activitate și spiritul de întreprindere ce trepida împrejurul lui Mac, o puneă și pe ea în mișcare. Acum trei ani, puțin după căsătoria lor, făcuse împreună cu Mac aproape același drum, dar pe vremea aceea numai cu mare greutate reușise să-l ierte, din pricină că majoritatea timpului și-l petrecea împreună cu oameni străini și ocupându-se de probleme pe care ea nu le putea înțelege. Astăzi însă, când înțelegea rostul acestor consfătuiri și lucrări, totul îi apărea în altă lumină.

Dispunea de foarte mult timp liber pe care și-l împărțea cu cea mai mare grijă. O parte a zilei se devota micuței Edith, apoi vizita muzeele, bisericile și toate colțurile care meritau să fie văzute, indiferent cât de

departe ar fi fost. Cu ocazia primei călătorii, nu se putuse bucura din plin de toate aceste plăceri. Evident, Mac o însoțise în toate părțile, dacă se întâmpla să-i ceară s'o însoțească, dar constatase că pe el nu-l interesează din cale afară tablourile acestea celebre, sculpturile, țeșăturile vechi, brocardele și odoarele. Ceea ce-l interesa pe el, erau mașinile, atelierele, marile întreprinderi industriale, dirijabilele, muzeele tehnice, ori pe toate acestea ea nu le putea înțelege.

De astă dată însă avea răgaz și se putea bucura de toate minunățiile care contribuiau ca pentru ea Europa să fie atât de prețioasă. Vizita teatrele și se ducea la concerte, de câte ori avea ocazie. Căuta să cumuleze cât mai multă putere de rezistență, pentru timpul ce va fi obligată să-l petreacă în America. Rătăcea ceasuri întregi în lungul vechilor străzi și al hudițelor întunecate, și fotografia fiecare prăvălioară pe care o descoperea și fiecare intrare veche a caselor care i se păreau „încântătoare”. Cumpăra cărți, reproduceri după operele de artă ale muzeelor, cărți poștale cu vederi ale caselor noi și vechi. Cărțile acestea poștale erau destinate lui Hobby care-i ceruse anume să i le cumpere. Iși da toată silința să adune materialul de care avea nevoie, dar când era vorba despre Hobby, la care ținea enorm, niciun sacrificiu nu i se părea prea mare.

Vreme de opt zile Allan o lăsa numai singură la Paris. Avea ceva de lucru la Les Sables, în apropiere de Nantes, pe coasta Biskayei, cu niște geometri și o armată de agenți. Pe urmă se imbarcă împreună cu geometrii, inginerii și agenții și pleacă în Azore unde Allan petrecu mai bine de trei săptămâni pe insulele Fayal, San Jorgo și Pico, în timp ce Maud și mica Edith gustară cea mai fericită primăvară din viața lor.

Din Azore luară un vapor de mesagerii (pe puntea căruia erau singurii călători, amănunt care încântă pe Maud) și se duseră de-a-dreptul în Bermude. Aci, spre marea lor mulțumire în portul Hamilton, întâlniră pe Hobby care făcuse o mică escapadă, pentru a putea ieși întru întâmpinarea lor. Terminară repede cu ce aveau de făcut în insulele Bermude, și în luna Iunie se întoarseră în America. Allan închirie o casuță la Bronx și imediat după aceea începu în America aceeași activitate care se desfășurase la Londra, Paris și Berlin. Allan avea consfătuiri zilnice cu agenți, ingineri și oameni de știință din toate Statele Uniunii. Datorită faptului că avea dese conferințe chiar cu Lloyd, opinia publică începu să se trezească. Ziaristii adulmecau vânturile și se țineau pe urmele lui, întocmai ca hienele când simt stârvul. Pe deasupra New York-ului se încrucișau tot felul de șvonuri în legătură cu întreprinderi fantastice pe care le pun la cale.

Dar Allan și oamenii săi de încredere nu suflau nicio vorbă. Străduințele lor de a descoase pe Maud, se dovediră inutile, deoarece ea începu să râdă și ridică din umeri.

Pe la sfârșitul lui August lucrările preliminare se terminară. Lloyd expedie o serie de adrese celor mai importanți treizeci de reprezentanți ai capitalului, ai industriei grele și ai marilor bănci, invitându-i la o întrunire; aceste invitații erau scrise chiar de mâna lui și expediate prin curieri speciali, pentru a le atrage anume atenția asupra importanței ce o va avea conferința.

Această memorabilă conferință se desfășură în ziua de 18 Septembrie la Atlantic Hotel, din Broadway.

vi.

În primele zile ale lunii Septembrie New York-ul se prăjea sub un val de căldură atât de cumplit, încât Allan hotărâ ca întrunirea să se țină pe terasa de pe acoperișul hotelului. Participanții care în marea lor majoritate locuiau în orașele din exterior, sosiseră în timpul zilei, iar unii dintre ei chiar din ajun.

Veniseră cu mașinile lor uriașe, acoperite de praf, împreună cu soțiile, fiicele și feciorii, din reședințele de vară dela Vermont, Hampshire, Maine, Massachussetts și Pennsylvania. Cei singuratici și cei mizantropi veniseră, sburând cu trenuri speciale care treceau nepăsătoare pe lângă orice gară, tocmai dela St. Louis, Chicago și Cincinnati. Yachturile lor de lux erau ancorate la cheiuri pe Hudson River. Cei trei din Chicago: Kilgallan, Müllenbach și C. Morris făcuseră distanța din Chicago până în New York Centralpark în timp de opt ore cu un Express-Air Line, iar sportivul Vanderstyft aterisase cu monoplanul său pe terasa hotelului, chiar în timpul după amiezii. Alții, tocmai dimpotrivă, sosiră ca niște călători fără importanță, pe jos, într-o mână cu umbrela și în cealaltă cu geamantanul burdușit, și se opriră în fața hotelului.

Dar veniră cu toții. Lloyd îi poftise să vină pentru o

chestiune de extremă importanță, și solidaritatea pe care o impune banul și care este mult mai puternică decât solidaritatea de sânge, nu le permitea luxul de a se abține. Nu veniseră numai pentru motivul că bănuiau eventualitatea unei afaceri ce ar fi putut-o face (era foarte probabil că vor fi obligați să și sângereze) ci veniseră în primul rând pentru motivul ca să ajute la înfăptuirea unui proiect a cărui importanță satisfăcea spiritul lor de aventură care contribuise la crearea celebrității lor. În adresa ce le-o trimisese, Lloyd spunea despre proiectul acesta că „este cel mai măreț și cel mai mare proiect al tuturor timpurilor”. Atât ar fi fost de ajuns, ca să pornească la drum, chiar dacă invitația lui i-ar fi găsit în fundul iadului, căci pentru ei crearea unor opere noi era tot atât de importantă ca și viața înșasă.

Evident, mișcările unui număr atât de mare de căpetenii ale capitalului nu puteau să treacă neobservate, căci fiecare dintre ei era încunjurat de un vast sistem de alarmă. Chiar în dimineața acelei zile la bursă se simțise o ușoară înfiorare. Un indiciu sigur, fie cât de mic, în astfel de împrejurări însemna o avere. Presa publică numele tuturor celor care descinseseră la Atlantic, fără să uite să mai adauge și cifra ce o reprezenta fiecare dintre ei. În timpul după amiezii cifrele acestea ajunseseră la sume de miliarde. În orice caz se vedea limpede că se pregătește ceva: un iureș gigantic al capitalului. Unele ziare făceau aluzii, ca și când s'ar fi întors de-a-dreptul dela Lloyd unde luaseră masa în intimitate și că aveau toate informațiile, dar bancherul Lloyd le pusese căluș în gură și nu puteau sufla nicio vorbă. Altele mergeau ceva mai departe și afirmau, că în timpul desertului Lloyd le-ar fi spus, că nu este vorba despre nimic extraordinar. Linia electrică de căi ferate dela Chicago va fi dusă mai de-

parte până la San Francisco. Rețeaua de circulație aeriană va fi extinsă asupra tuturor Statelor din Uniune, așa că de aci înainte se va putea sbura spre orice oraș, exact ca și spre Boston, Chicago, Buffalo și St. Louis. Proiectul lui Hobby, referitor la *New York Venetia Americii* este foarte aproape de realizare.

Reporterii ziarelor se învârtteau împrejurul hotelului întocmai ca niște câini de vânatoare care adulmecă urmele. Cu tocurele pantofilor făcuseră găuri în asfaltul muiat de pe Broadway, și așteptau cu capetele prăvălite pe spate și uitându-se la uriașa clădire de treizeci și șase de etaje a hotelului, până când reflexul pereților de calcar îi făcea să halucineze. Unuia mai șmecher îi trecu prin minte să se strecoare în hotel, îmbrăcat în salopetă de lucrător dela instalația telefoanelor, și reuși să pătrundă nu numai în hotel, ci chiar în odăile ocupate de miliardari, unde începu să se învârtască printre aparatele destinate convorbirilor interne, în nădejde că va putea surprinde o frântură de conversație. Dar directorul hotelului dete de urma lui și cu toată politețea îi atrase atenția, că instalațiile telefonice ale hotelului sunt în cea mai desăvârșită ordine.

Trepidând de căldură și de emoție, uriașa clădire albă se ridica în fața lor, sfidătoare și mută. Se făcu seară, dar tot nu se simțea nimica. În disperare de cauză șmecherul din timpul după amiezei apăru din nou, de astă dată cu mustăți, și spuse că este mecanicul lui Vanderstyff și că a fost chemat ca să verifice aparatul care se găsește pe terasa hotelului. Dar și de astă dată fu întâmpinat de zâmbetul curtenitor al directorului care îi spuse că aparatele de telefonie și telegrafie fără fir ale domnului Vanderstyff sunt de asemenea în perfectă stare.

Șmecherul se întoarse în stradă și se destrămă ca un

fum: dispăru în mod subit, pentru a inventa ceva cu totul nou. Peste un ceas apăru în calitate de *globe-trotter*, într'un automobil încărcat de cufere și geamantane, pline de etichetele de reclamă ale hotelurilor pe unde trecuse, și ceru o cameră la etajul al 36-lea. Dar etajul acesta fiind ocupat de personalul hotelului, trebui să primească odaia Nr. 3512, pe care directorul foarte prevenitor avu amabilitatea să i-o ofere. Aci reuși să mituiască pe unul dintre tinerii chinezi de serviciu pe terasa hotelului, spunându-i să ascundă un aparat care nu era mai mare decât un Kodak, undeva între ramurile unui palmier artificial. Totuș nu se gândise că *allanitul* este un aliaj de oțel atât de rezistent, încât nu putea fi perforat de niciun fel de explozibil.

Instrucțiunile date de Allan fuseseră precise și directorul hotelului își luase întreagă răspunderea, că acestea vor fi respectate. Imediat ce invitații se vor aduna cu toții pe terasă, ascensoarele nu mai aveau voie să circule decât până la etajul al 35-lea. Băieții care erau de serviciu pe terasă, nu puteau pleca decât numai după ce ultimul invitat va părăsi întrunirea. Nu fuseseră admiși să fie de față în timpul conferinței decât șase reporteri și trei fotografi (de care Allan avea tot atâta nevoie ca și ei de el) care se legaseră pe cuvânt de onoare, că în timpul cât va dura consfătuirea, nu vor fi în contact cu lumea din afară.

La orele nouă fără câteva minute Allan apăru el însuș pe terasă, pentru a se convinge că ordinele sale au fost executate cu precizie. Descoperi imediat aparatul de telefonie fără fir, ascuns între ramurile unei tufe de dafin și la un sfert de ceas după aceea șmecherul îl primi în camera Nr. 3512, frumos împachetat și legat cu o sforică... dar nu se miră câtuș de puțin, deoarece la

aparatul său de recepție auzise un glas care poruncise nemulțumit: „Indepărtează prostia asta de acolo!”

Exact la orele nouă ascensoarele intrară în funcțiune.

Invitații apărură plini de nădușeală și gâfâind din adâncul blocului hotelului, care cu toate instalațiile frigorifere ce le avea, dogorea din toți porii. Veneau din purgatoriu în infern. Fiecare invitat tresărea în fața valului de căldură ce-l întâmpina, de cum cobora din ascensor. Apoi își scotea numaidecât haina, fără să uite să ceară învoirea doamnelor care erau de față. Societatea doamnelor era reprezentată de Maud — veselă și strălucitoare, îmbrăcată într-o rochie albă ca zăpada — și doamna Brown, o femeie bătrână, mică de statură, sărăcăcios îmbrăcată, galbenă la obraz și cu privirile bănuitoare, caracteristice pentru cei care sunt surzi și sgâr-ciți: aceasta era cea mai bogată femeie din Uniune și cămătăreasă înrăită.

Invitații fără excepție se cunoșteau unii pe alții. Se întâlniseră și înainte de asta pe diverse câmpuri de bătaie; ani de-a-rândul luptaseră umăr la umăr sau se combătuseră unul pe altul fără cruțare. Nu se respectau din cale afară, dar în orice caz se apreciau. Aproape toți erau cărunți sau albiți, cu mișcări calme și demne, vorbeau măsurat și stins, ca susurul domolit al toamnelor, iar majoritatea lor avea ochi buni și prietenoși, ochi inocenți, aproape ca de copil. Se adunaseră în grupuri și stăteau de vorbă, făceau glume sau se plimbau în sus și în jos pe terasă, vorbind în șoaptă. Singuraticii și mizantropii se așezaseră liniștiți în fotoliile grele și se uitau cu ochii reci, îngândurați, pe obraz cu o ușoară expresie de nemulțumire, la coveșorul persan întins la picioarele lor. Din când în când scoteau ceașornicul din buzunar și se uitau spre ascensor: întâr-

ziații soseau mereu...

În adânc New York-ul trepida și trepidațiile lui păreau că amplifică și mai mult dogoarea căldurii. Orașul asuda întocmai ca un luptător, după ce a ieșit din arenă, gâfâia ca o locomotivă intrată în hala de revizie, după ce a făcut un drum de patrusute cinzeci de kilometri. Automobilele care se înfipseseră cu roțile în asfaltul mușiat, se auzeau scrâșnind din frâne, în lungul prăpastiei din Broadway, iar vagoanele de tramvai se auzeau dând semnale neostenite de clopote; undeva foarte departe se auzea un glas enervant de clopot: treceau pompierii în goană nebunească. În atmosferă se simțea un dangăd surd, amestecat cu țipete stinse, ca și când cine știe unde, în mari depărtări oamenii ar fi fost măcelăriți cu grămada.

Jur împrejur pe sub bolta cerului se vedeau scăpărând lumini, despre care în primul moment nu-ți puteai da seamă dacă sunt din cer sau de pe pământ. De pe terasă se vedea o porțiune din prăpastia lungă de douăzeci de kilometri a arterei Broadway care desparte New York-ul în două: un fel de cuptor aprins și incandescent, în fundul căruia șvâcnesc limbi albe de flacără și pe podmolul căreia se văd particule microscopice, întocmai ca praful de cenușă: oamenii. O stradă laterală se vede ca o dâră de plumb topit. Din străzile care cad oblic pe această arteră se ridică nori argintii de cețuri. În mijlocul pietelor se văd uneori turnurile albe ale sgârșitorilor; în altă parte grupurile acestor palate uriașe par sumbre și tăcute, întocmai ca niște uriașe monumente funerare la capul modestelor clădiri de câte douăsprezece și cinsprezece etaje. Departe pe cer se ghicește o aglomerație de oel puțin douăsprezece case, după fereștile care clipeșc oarbe, fără să poți distinge liniile clădirilor,

Ici-colo palate de câte patruzeci de etaje în vârful cărora flutură flacări de focuri adormite: sunt grădinile teraselor dela Regis, Metropolitain, Waldorf-Astoria, Republic. Pe sub poala zării se văd vetre de foc în care mai clipesc tăciunii: Hoboken, Jersey City, Brooklyn, East New York. În prăpastia de întunec dintr-un doi sgârie-nori tresare din minut în minut o dublă svâcnire de lumină, întocmai ca un tighel făcut din puncte electrice care ar vrea să împreune zidurile caselor vecine: aci este linia aeriană din Sixth Avenue.

Împrejurul hotelului tremură focurile de artificii ale nopții. Din fundul străzii se reped neconținut snopi de lumină și raze colorate spre cer. Un fulger despică turnul unei clădiri până în pământ și pune foc unui pantof uriaș. O casă este încinsă de pară și arde vâlvătaie, iar în mijlocul incendiului apare o inscripție: *Bull Durham Smoking Tobacco*. Rachetele se reped spre înălțimea cerului și explodează, formând cuvinte de flacără. Un soare violet se învârtă ca apucat de frenezie și dăra luminilor dela reflectoare pipăie zărea până departe spre răsărit și tremură pe deasupra deșertului caselor cenușii ca gresia. Sus pe cer, deasupra strălucitorului New York scapără palide, sfioase și rușinate: luna încunjurată de stele.

Din spre Battery se vede apropiindu-se un dirijabil de reclamă, vâjâind din toate elicele și în față cu doi ochi enormi, ca de bufniță. Pe pânțele bufniței apar alternativ cuvintele: „Sănătate! — Succes! — Sugestii! — Bogăție! — Pinestreet 14th”.

În adâncul străzii, cu treizeci și șase de etaje mai jos, se frământa o mare de pălării îngrămădită împrejurul hotelului: reporteri, agenți, brokeri, curioși — care din cauza luminei orbitoare nu făceau umbre împrejurul lor —

asudând de nerăbdare și cu ochii îndreptați spre ghirlanda de becuri electrice dimprejurul terasei de pe acoperișul hotelului. În mijlocul murmurului de glasuri din fața hotelului se auzea limpede țipătul vânzătorilor de pe Broadway și al celor care alergau cu teancurile de ziare la subțioară: *Extry! Extry!* Ziarul *World* publica ultima știre sensațională cu care lua înaintea tuturor celorlalte ziare concurente. Redactorii cunoșteau în toate amănuntele proiectul ce se discuta de către miliardarii care asudau acum din gros pe terasa hotelului: este vorba despre un serviciu submarin de mesagerii poștale! A. E. L. M. *America—Europe—Lightning—Mail!* Exact cum astăzi scrisorile sunt expediate dela New York la San Francisco, cu ajutorul aerului comprimat prin tuburi subterane, vor fi instalate tuburi uriașe — în felul în care a fost așezat și cablul submarin — prin care scrisorile vor fi expediate cu ajutorul aerului comprimat în Europa. Drumul se va face prin Bermude și Azore, în timp de trei ore! (Se vedea destul de limpede că ziarul *World* reușise să descopere drumul făcut de Allan în timpul călătoriei sale în Europa).

Stând aci pe terasă, nici cei cu nervii mai liniștiți, n'ar fi putut să se sustragă efectului produs asupra lor de freacăta străzii, de luminile New York-ului în timp de noapte și de căldura înăbușitoare. Pe măsură ce așteptarea se prelungea, deveneau mereu mai nerăbdători, și răsufară mai liniștiți când văzură pe blondul Hobby că apare și strigă ceva în mijlocul tumultului general, ceea ce însemna că ședința este deschisă.

Hobby scoase o telegramă și le spuse că C. H. Lloyd își exprimă sincera părere de rău, deoarece fiind reținut de cunoscuta lui boală, este obligat să renunțe la plăcerea de a le ura bună venire, dar l-a însărcinat pe el

să le prezinte pe domnul Mac Allan, care de ani îndelungați este colaboratorul întreprinderii Edison-Works-Limited și inventatorul oțelului-diamant, cunoscut sub numele de *allanit*.

— Acesta este omul cu pricina! declară Hobby și făcu un semn spre Allan care — numai în cămașă, ca toți ceilalți participanți — sta întins într'un fotoliu de trestie, alături de Maud.

Allan are să vă spună ceva, domnilor. Vrea să vă vorbească despre un proiect, despre care după cum știți, însuș C. H. Lloyd s'a exprimat că este cel mai mareș și cel mai îndrăzneț proiect din toate timpurile. Allan este un om de geniu, capabil să conceapă un astfel de proiect, dar pentru executarea lui are nevoie de banii dumneavoastră. Apoi se întoarse spre Allan:

— Go ahead, Mac!

Allan se ridică în picioare.

Dar Hobby făcu un semn, ca să mai întârzie o clipă și conchise, uitându-se la telegrama ce o ținea în mână: A uitat să mai adauge... că Lloyd, în cazul când cei de față vor fi de acord să adopte proiectul lui Allan, ar fi dispus să participe cu o contribuție de douăzeci și cinci de milioane de dollari. Și se întoarse din nou spre Allan:

— Now, my boy!

Allan trecu în locul lui Hobby. Tăcerea deveni grea și chinuitoare. De jos din fundul străzii freamătul părea mai puternic și se urca până la ei. Toate privirile se îndreptară spre el: va să zică acesta este cel care afirmă c'ar avea de spus ceva neobișnuit! (Din pricina așteptării și a emoției Maud rămăsese cu gura căscată și respira șuerător). Allan nu-și exprimă cu nimica înalta apreciere față de auditoriul său. Privirile îi fugiră calme pe deasupra celor adunați pe terasă, și nimenea n'ar fi fost

în stare să ghicească chinuitoarea emoție ce-l cutremura în aceste clipe. Nu era un lucru de nimica să faci pe toți oamenii aceștia să te asculte cu atenție, dar afară de asta el nici nu era orator. I se întâmpla pentru prima dată să vorbească în fața unui grup atât de numeros și atât de distins. Dar când începu să vorbească, glasul lui se ridică liniștit și vibră limpede pe deasupra ascultătorilor.

Allan le spuse, că după ce datorită cuvintelor lui C. H. Lloyd, așteptările lor fuseseră puse la o încercare atât de grea, probabil cuvintele ce le va pronunța el însuș, îi vor decepționa puțin. Proiectul său nu crede să merite mai multă atenție decât cel al Canalului Panama, sau decât proiectul Palk-Street-Bridge al lui Sir Rodgers, care leagă insula Ceylan de India. Judecând cu tot calmul, proiectul său este cât se poate de simplu.

La aceste cuvinte Allan scoase din buzunarul pantalonilor o bucată de cretă și trase două linii pe planșa din spatele lui. Aceasta este America și aceasta este Europa! El se obligă ca în termen de cinsprezece ani să construiască un tunel submarin cu care să lege aceste două continente unul de altul și să pună în circulație trenuri care să facă în douăzeci și patru de ceasuri drumul din America până în Europa! Acesta ar fi proiectul său.

În clipa aceasta se aprinseră rachetele fotografiilor care își începură atacul și Allan trebui să facă o scurtă pauză. Din stradă se ridică un chiot stins: cei de jos înțelegeau că în această clipă pe terasă a început marea bătălie.

În primul moment păru că proiectul lui Allan — care reprezenta o nouă epocă în istoria celor două continente și chiar în timpul acesta de progres fără pereche, nu era ceva de toate zilele — nu le-a făcut nici cea mai mică

impresie. Unii dintre cei de față păreau chiar decepționați. Li se părea că au mai auzit cândva vorbindu-se despre acest proiect, care plana în aer, ca atâtea alte proiecte. Totuș acum cinzeci de ani... chiar acum douăzeci de ani, nu ai fi putut vorbi despre așa ceva, fără ca lumea să te ia în bătaie de joc. Între cei de față erau oameni care în timpul cât își întorceau ceasornicul, câștigau mai mult decât majoritatea oamenilor într-o lună întreagă; erau și de cei care nici n'ar fi clipit din ochi, dacă ar fi știut că ziua următoare pământul va sări în aer, ca o bombă, dar pentru nimic în lume n'ai fi putut găsi între ei pe cineva, care să-ți permită să-l plictisești cu fleacuri! Ori tocmai de asta se temuseră mai ales, căci la urma urmelor, de... putea și C. H. Lloyd să se înșele cel puțin odată! S'ar fi putut întâmpla ca omul acesta din față lor să vină cu cine știe ce fosilă, cum ar fi de pildă fertilizarea deșertului Zaharei sau cu ceva asemănător. Proiectul său avea cel puțin calitatea, că nu era plicticos. Ori singur amănuntul acesta însemna foarte mult. În special singuraticii și mizantropii răsuflară ușurați.

Allan nu se așteptase cătuș de puțin să-i vadă că au căzut în patru labe, în clipa când le va expune proiectul său și era foarte mulțumit de impresia pe care le-a făcut-o. Mai mult nu putea cere deocamdată. Ar fi putut să divulge în mod treptat punctele esențiale ale proiectului său, dar preferase să-l întrebuințeze ca pe o bombă pe care o aruncă în mijlocul ascultătorilor, urmărind anume să sfâșie cuirasa lor de prefăcută indiferență care ar fi desarmat pe orice orator; cuirasa formată din liniște, din nepăsare, din plictiseală, din resemnare dinainte calculată și din răceală pe care el le înlătură dintr-o singură lovitură. Trebuia să determine aceste *sapte miliarde* să asculte cuvintele lui. Aceasta era prima lui datorie, aceasta

și nu alta. Și părea că a reușit. Fotoliile de piele se lauziră icnind: câțiva dintre cei prezenți se proptiră comod în spătare și-și aprinseră țigările. Doamna Brown își scoase tubul acustic, ca să poată auzi mai bine. Wittersteiner, directorul dela New York-Central Bank, suflă ceva la urechea lui I. O. Morse, regele minelor de aramă.

Allan continuă cu mai mult curaj și mai sigur de sine.

Tunelul va fi săpat cam la o sută de kilometri spre miazăzi de New York și va porni din New Jersey, spre Bermude și Azore, va atinge coasta Spaniei și va ieși la suprafață în golful de Biscaya, pe coasta Franței. Ambele stațiuni oceanice din Bermude și Azore erau indispensabile din punct de vedere tehnic, deoarece acestea, împreună cu stațiunea americană și cele două stațiuni europene, reprezentau cinci puncte de unde săparea galeriilor subterane ale tunelului ar fi putut începe în mod simultan. Afară de asta cele două stațiuni oceanice erau de extremă importanță pentru rentabilitatea tunelului. Stația din Bermude va atrage întreg traficul de persoane și traficul poștal al golfului Mexic, al Indiilor, al Americii Centrale și al Canalului Panama. Stațiunea din Azore va atrage traficul Americii de sud și al continentului african. Ambele aceste stațiuni oceanice vor deveni centre ale circulației universale, de aceeaș importanță ca și New Yorkul și Londra. Se vedea destul de limpede și fără să mai fie nevoie de explicații suplimentare, care va fi rolul viitor al stației americane și a celor două stații europene, pentru circulația globului. Diversele guverne ale țărilor interesate vor trebui să-și dea asentimentul pentru construirea tunelului; da, el Allan le va determina să admită introducerea pe piață a acțiunilor noului *Tunnel-Syndicat* pentru a fi cotate la bursele lor, căci altfel se vor expune ca industriile lor să piardă sute de milioane.

— Forarea tunelului din strâmtoarea Behring, care a început acum trei ani, declară Allan, și tunelul Dover-Calais care se apropie de sfârșit, au dovedit în deajuns că pentru mijloacele tehnice moderne forarea tunelurilor submarine nu reprezintă nicio dificultate. Tunelul Dover-Calais are o lungime de cincizeci de kilometri. Tunelul meu va avea o lungime de aproximativ cinci mii de kilometri. Prin urmare problema ce se pune pentru mine este, ca lucrările executate de englezi și francezi, să fie însutite, deși nu caut câtuș de puțin să desconsider marile dificultăți ce le voi întâmpina în timpul lucrărilor. Dar cred că nu este necesar să vă mai repet, că acolo unde omul de astăzi poate instala o mașină, se va simți ca și la el acasă. Din punct de vedere financiar executarea proiectului meu depinde de aprobarea dumneavoastră. Nu am nevoie de banii dumneavoastră — cum a spus Hobby — căci tunelul îl voi construi cu bani din America și Europa, cu banii tuturor națiunilor din lume. Posibilitatea tehnică de a construi tunelul în termen de cinsprezece ani, este pendinte exclusiv de invenția mea pe care o cunoașteți, de *allanit*, un aliaj de oțel a cărui duritate este inferioară diamantului numai cu un singur grad; cu ajutorul acestuia se poate forța cea mai rezistentă stâncă și din care vom putea fabrica orice număr de burghie și de orice mărime, la prețuri extrem de reduse.

Cei prezenți îi ascultau fiecare cuvânt. Păreau că au adormit, dar tocmai amănuntul acesta era o dovadă că inteligența lor lucrează cu toată preciziunea. Majoritatea capetelor cărunte și albe stăteau plecate, numai două sau trei obraze lucitoare de nădușeală erau ridicate spre cerul în fundul căruia stelele scăpărau ca niște cioburi colorate de sticlă. Cineva își învârti țigara de foi între

buzele țuguiate și o mută spre celălalt colț al gurii, apoi se uită la Allan; un altul care sta cu bărbia sprijinită în palme, dete încet din cap. Expresia binevoitoare și copilărească dispăruse aproape din privirile tuturor; obrazele deveniseră îngândurate și treze, iar privirile păreau tulburate și fantomatice. Doamna Brown asculta fiecare cuvânt pronunțat de Allan și împrejurul buzelor îi tremura un zâmbet sarcastic, aproape răutăcios. Creerul tuturor acestor treizeci de stăpânitori de sclavi, spre care Allan își repezea acum ideile, înghesuindu-i ca barosul când cade pe nicovală, începuse să lucreze. Banul cum-pănea orice posibilitate, tot așa fierul, oțelul, arama, lemnul și cărbunele, își făceau tot felul de socoteli. Problema aceasta pe care le-o puneă Allan, nu era un lucru de toate zilele. Merita să fie cântărită și judecată pe toate fețele. Un astfel de proiect nu poate fi găsit pe stradă în fiecare zi. Dar problema pe care o puneă Allan acesta nu era nici simplă. Aci nu putea fi vorba numai de câteva milioane de snopi de grâu sau de câteva balturi de bumbac, nu putea fi vorba nici de câteva mii de acțiuni King-Edward-Mines of Australia. Era vorba de ceva mult mai important. Pentru unii dintre ei proiectul lui Allan reprezenta un munte de aur, fără un risc prea mare pentru fier, pentru oțel sau pentru cărbune. Hotărârea ce o vor lua, nu putea fi nimic extraordinar. Pentru alții însă proiectul reprezenta bani cu maximul de risc. În orice caz aci era vorba de atitudinea ce vor fi obligați s'o adopte fără întârziere. Pe urmă aci mai era vorba și despre altceva; era vorba despre Lloyd și nimic altceva decât despre Lloyd cel a-tot-puternic, care trecea împrejurul globului pământesc, întocmai ca un monstru de aur, creând sau distrugând totul în calea sa. Lloyd știa foarte bine ce face și Allan acesta fusese scos în

primele rânduri și acum își închipuia că poate face ceea ce și-a pus de gând. În timpul ultimelor săptămâni în Wallstreet se încheiaseră importante tranzacții cu valorile miniere și ale industriei grele. Acum înțelegeau că toată această activitate se datora lui Lloyd care dase drumul armatei sale de agenți oculte. Vedeau limpede că Lloyd, care în această clipă își morfolea țigara în mijlocul tezaurului său, dăduse de săptămâni întregi lovitură, și măciuca pe care o întrebuițase, era tocmai acest Mac Allan! Lloyd era întotdeauna cel dintâiu care sosea la țintă; Lloyd avea întotdeauna dinainte pregătită lovitură, când începea un *general rush*. Mai era însă timp de ajuns ca să-l poată ajunge din urmă, în oarecare măsură. Chiar astă seară, imediat după ridicarea ședinței, vor trebui să-și expedieze telegramele în toate părțile globului. În orice caz mâine dimineață va fi prea târziu.

Prim urmare trebuiau să ia numaidecât o atitudine...

Unii dintre ei, cei care se încălziseră, pentru a putea înțelege mai bine problema, încercaseră să examineze pe Allan cu toată minuțiozitatea. Ascultând cu atenție expunerea făcută de el, despre felul în care înțelegea să construiască tunelul — despre felul în care va săpa galeriile și le va aerisi — începură să-l studieze dela pantofii de lac — să-i examineze pantalonii albi și imaculați de flanelă, cureaua cu care era încins, cămașa, gulerul și cravata — până la oasele frontale puternice, între care se întindea cărarea ce despărțea în două părul său roșu arămiu, cu sclipiri palide. Obrazul scăldat de sudoare al acestui bărbat lucea ca bronzul, dar chiar acumă după ce vorbise timp de o oră, nu trăda nicio urmă de oboseală. Dimpotrivă, trăsăturile lui deveniseră mai limpezi și mai treze. Ochii omului acestuia păruseră la început inocenți și buni, dar acumă — scăldat în sudoare —

ochii lui păreau mai limpezi și mai îndrăsneți, așa că luceau ca *allanitul*, oțelul acela despre a cărui duritate spuneau că nu este inferioară diamantului decât cu un singur grad. Era cert că omul acesta nu avea obiceiul să-ți permită prea adeseori ca să-l privești în luminile ochilor. Când un astfel de om are poftă să mănânce alune, cu siguranță nu întrebuițează cleștele. Glasul omului acestuia se auzea clocotind în adâncul pieptului, înainte de a-i scăpa pe gât. Când Allan le făcu schița aceea pe planșă, îi examină antebrațul ars de soare pe care erau tatuate două ciocane încrucișate, și constatară că antebrațul acesta este caracteristic pentru un bărbat care joacă tennis și se bate în spadă. Il studiară în toate amănuntele, cum ai studia un boxeur pe care vrei să pariezi o sumă de bani. Fără îndoială omul acesta merita să riști ceva pentru el. Puteai și pierde, dar n'aveai niciun motiv să te rușinezi c'ai pierdut cu un astfel de om. Fusese ales de ochiul sigur al lui Lloyd. Știa despre el că la vârsta de doisprezece ani a fost pogănicu într-o mină de cărbuni și că în timp de douăzeci de ani reușise să se ridice din galeria care era la optsute de metri sub pământ, până la înălțimea grădinii de pe terasa dela Atlantic Hotel. Ori asta însemna ceva! Însemna ceva chiar pregătirea proiectului acestuia; dar partea cea mai importantă și mai demnă de admirat, era că a reușit ca pe oamenii aceștia — pentru care o singură zi reprezenta un enorm capital — pe acești treizeci de oameni a reușit să-i adune aci la o anumită oră și să-i determine ca pe o temperatură de nouăzeci de grade Fahrenheit să asculte ce le va spune. În fața ochilor lor li se părea că se desfășură o scenă cu totul neobișnuită: un individ urcă cu dinții încheștați, ca să ajungă până la ei pe culme și-și pretinde locul ce i se cuvine și încearcă să-l apere

din toate puterile.

Allan le spusese: „Pentru administrarea galeriilor tunelului și pentru exploatare voi avea nevoie de o forță electrică cel puțin egală cu forța totală a uzinelor *Niagara-Power-Works*. Niagara nu mai este disponibilă, prin urmare voi fi obligat să-mi fac singur o Niagara!”

Așa că se treziră din adâncul gândurilor lor și se uită cu atenție la el.

Încă un amănunt le atrăsese atenția asupra omului acestuia: în tot timpul cât durase expunerea ce le-o făcuse, nu zâmbise niciodată și nici nu făcuse nicio glumă. Pe semne umorul nu era nicidecum slăbiciunea lui. O singură dată avuseseră ocazie să râdă, când fotografiile începuseră o discuție violentă între ei și Allan se răsti: *Stop your nonsense!*

De încheiere Allan le ceta părerile celor mai celebri oameni din lume; certificatele inginerilor, ale geologilor, oceanografilor, statisticianilor și ale celebrităților în domeniul financiar din New York, Boston, Paris și Berlin.

Cea mai mare senzație o făcu rezumatul prezentat din partea lui Lloyd care calculase el însuși finanțarea și rentabilitatea aplicării proiectului. Pe acesta Allan îl ceta între cele din urmă și cele treizeci de cutii craniene începură să lucreze cu maximul de viteză și de precizie.

Căldura părea că a devenit de trei ori mai mare decât fusese la început. Stăteau nemișcați în fotolii, scăldați în sudoarea care curgea gărlă de pe ei. Nici chiar aparatele frigorifere ascunse între ramurile palmierilor artificiali care respirau fără încetare aerul înghețat și ozonat, nu mai erau în stare să aducă vreo ușurare. Era o căldură ca la tropice. Printre fotoliile celor prezenți treceau nesimțiți băieți chinezi, îmbrăcați în hainele lor ușoare și albe de pânză, oferind pahare de limonată, de

horses-neck, *gin-fizz* și apă dela gheață. Dar nu slujea la nimica. Valurile de căldură se ridicau din adâncul străzii și năpădeau terasa, întocmai ca un suflu fierbinte de pară pe care-l puteai prinde cu mâna. New York-ul clădit din beton armat și din asfalt era întocmai ca un acumulator gigantic care absorbise în celulele sale toată căldura din timpul ultimelor săptămâni și acum îi dădea din nou drumul. Și în tot timpul acesta din fundul prăpastiei Broadway-ului se ridica mereu svonul de glasuri și țipetele înfrigurate ale celor care așteptau. New York-ul, orașul pe care oamenii îl ridicaseră între un deșert de 3.000 de mii de ape și 3.000 de mii de continent, New York-ul însuș părea că freamătă, că stăruie și îndeamnă lumea la crearea unor opere din ce în ce mai mari și cere eforturi fără precedent. New York-ul, creerul Americii, părea că a început să se gândească, preocupat de o idee gigantică pe care o cântărește în toate felurile, încercând să o realizeze după chipul și asemănarea lui...

În clipa aceasta Allan termină cu ce avea de spus. Se opri aproape în mijlocul frazei. Cuvântarea lui nu avu niciun fel de încheiere. Era un fel de cuvântare debitată de-a'ndoasele, în care punctul culminant fusese la început. Sfârșitul fu atât de neașteptat, încât rămaseră cu toții în aceeași atitudine, trăgând cu urechea, când Allan era demult plecat, pentru a le da posibilitate să discute proiectul său.

Pe deasupra terasei trecu din nou dirijabilul reclamă, ducând spre Manhattan cuvintele scrise pe nacelă: „Douăzeci și cinci de ani de viață în plus! — Ofertă garantată! — Dr. Josty, Brooklyn!”

vii.

Allan coborâ împreună cu Maud până la etajul al zecelea, ca să se așeze la masă. Era atât de transpirat, încât trebui să-și schimbe toate hainele de pe el. Dar imediat după aceea măregele de sudoare începură să-i curgă din nou de pe frunte. Ochii lui păreau măriți și opaci, din pricina efortării pe care o făcuse.

Maud îl șterse cu grijă pe frunte și-i răcori tâmpilele cu un șervet muiat în apă dela ghiată.

Era încântată și ciripea de mulțumire și de emoție! Ce seară! Ședința miliardarilor, ghirlandele de lumină, grădina improvizată, New York-ul feeric așternut la picioarele ei, nu va putea uita niciodată acest spectacol. Cum se așezaseră cu toții roată! Oamenii aceștia, al căror nume îl auzise pronunțat de mii de ori, din cea mai fragedă copilărie, și al căror ecou singur însemna bogăție, putere, geniu, îndrăzneală și scandal. Stăteau roată, fără să se miște și ascultau la Mac! Maud era nebănuț de mândră de soțul ei. Triumful lui o entusiasma și nu se îndoia nicio clipă că va reuși.

— Mac, mi-a fost îngrozitor de frică! declară ea și-i petrecu brațele împrejurul gâtului. Dar tu ai reușit să vorbești. Aproape nu-mi venea să cred când te-am auzit. Sfinte Atotputernice! Mac...

Allan începu să râdă.

— Crede-mă, aș fi preferat să vorbesc în fața unei adunări de diavoli, decât să vorbesc oamenilor acestora, răspunse el.

— Câtă vreme crezi că va putea să mai dureze?

— Un ceas, două ceasuri, dar s'ar putea să dureze și toată noaptea.

Maud căscă gura și rămase mirată.

— Toată noaptea?...

— S'ar putea foarte bine, Maud. În orice caz ne vor da timpul necesar ca să putem mânca netulburați.

Allan își revenise pe deplin în simțiri. Mânile nu-i mai tremurau și ochii începuseră să-i strălucească din nou. Își făcu datoria în calitate de soț și gentilom, oferind lui Maud cea mai frumoasă bucată de friptură, așa cum îi plăcea ei, cel mai gustos sparanghel și mazărea cea mai frumoasă, apoi se așternu și el pe lucru, cu broboanele de sudoare sclipind pe frunte. Constată că este mai flămând ca niciodată. Maud însă vorbea atât de nestăvilă, încât aproape își uită cu totul, că trebuie să și mănânce. Era convinsă că Wittersteiner are un cap admirabil și foarte bine format. Își exprimă mirarea față de înfățișarea juvenilă a lui Kilgallan, iar pe John Andrus, regele minelor îl compara cu un hipopotam; bancherul C. B. Smith însă îi făcea impresia unui mic vulpoi cenușiu și viclean. Bătrâna doamnă Brown se uitase la ea, de par'că ar fi fost o fetiță de școală. Ce scoabă! O fi oare adevărat că de sgârcită ce este, seara nu aprinde lumină în casă?...

În timpul mesei Hobby își făcu apariția în camera lor. Hobby care îndrăsnise (și care își putea permite astfel de libertăți) să coboare cu ascensorul hotelului, numai în cămașă. Maud sări în picioare, emoționată:

— Cum merge, Hobby? țipă ea.

Hobby începu să râdă și se lăsă pe un scaun.

— Așa ceva n'am văzut în viața mea! exclamă el. Se reped unul la altul cu unghiile. Este exact aceeași scenă în Wallstreet, după o alegere. C. B. Smith era gata să plece... Ei bine, scena asta ar fi meritat s'o vedeți și voi. El pleacă, spunea Smith, deoarece afacerea asta i se pare prea năstrușnică și prea luată din vânt, și dă să intre în ascensor. Dar ceilalți se reped după el și-l înșfacă de pulpana hainei, așa că-l scot cu sila din ascensor și-l fac să se așeze din nou pe scaun. Crede-mă, acesta este adevărul! *Ye gods and little fishes!* Kilgallan se repede în mijlocul tumultului și agită referatele specialiștilor, strigând ca un stentor: „Impotriva acestora cred că nu poți avea nimic de spus; nu cred că vei fi în stare să afirmi că nu sunt întemeiate!”

— Kilgallan nici nu se putea să aibă o altfel de atitudine! răspunse Allan. El trebuia să fie chiar dela început de partea mea! (Kilgallan era președintele trustului oțelurilor și în calitatea aceasta nu avea decât de câștigat dintr'o astfel de întreprindere).

— Pe urmă doamna Brown! Noroc că au fost și fotografii de față! Arată exact ca o sperietoare de ciori în extaz. Te rog să mă crezi, Mac, femeia aceasta este ca ieșită din minți. Lui Andrus aproape i-a scos ochii. Și-a pierdut cumpătul și strigă fără să mai ostenească: Allan este cel mai mare om al tuturor timpurilor. Ar fi adevărată rușine pentru America, dacă proiectul prezentat de el ar rămâne neexecutat!

— Doamna Brown? întrebă Maud care nu se putea mira în deajuns. Bine dar femeia aceasta de sgârcită ce este, nu aprinde seara nici oel puțin o lumânare.

— Totuș Maud, acesta este adevărul! răspunse Hobby și începu să râdă cu hohote. Numai dracul ar mai fi în

stare să-ți spună că cunoaște oamenii, *my girl*. Ea și Kilgallan, dragă Mac, te vor ajuta ca să reușești!

— Hobby, nu vrei să mănânci cu noi? întrebă Allan care ronțăia un picioruș de pui și asculta cu toată atenția la ce-i spune prietenul său.

— Da, Hobby, haide să mănânci cu noi! stăruia Maud și-i întinse o farfurie.

Dar Hobby nu avea timp de așa ceva. Era mult mai emoționat decât Allan, deși pe el chestiunea aceasta îl interesa foarte puțin, așa că se repezi din nou spre ascensor.

Din sfert în sfert de ceas se întorcea, ca să le raporteze despre stadiul în care se găsesc tratativele.

— Allan, doamna Brown a semnat zece milioane de dolari! Afacerea a apucat pe drumul cel bun!

— Pentru numele lui Dumnezeu! ți-pă Maud și-și împreună mâinile deasupra capului.

Allan tocmai curăța o pară și se întoarse liniștit spre Hobby:

— Ei și?

Dar Hobby era prea nerăbdător ca să poată sta pe scaun, așa că începu să alerge de colo până colo prin odaie și scoțând din buzunar o țigară, îi mușcă vârful.

— Bătrâna scoate din buzunar un carnet, continuă el și cu mâinile tremurând își aprinse țigara, un carnet pe care eu nu l-aș fi ridicat nici cu cleștele dela sobă, atât era de murdar, și semnează. Pe terasă se face tăcere. Nimenea nu mai mișcă. Pe urmă bagă și ceilalți mâna în buzunare și scot carnetele, iar Kilgallan se apropie de fiecare și adună cecurile într'o pălărie. Nimenea nu mai scoate nicio vorbă. Fotografii asudă din greu! Mac, să știi că ești om făcut, *or I will eat my hat...*

Pe urmă vreme îndelungată Hobby nu se mai arată.

Trecu un ceas întreg.

Maud nu mai spunea nimica. Sta nemișcată, cu ochii și urechea la pândă, ca să vadă nu cumva se mișcă ceva. Din ce dura mai mult, devenea cu atât mai nerăbdătoare. Allan se așezase într'un fotoliu și fuma îngândurat lulea, fără să zică nimica.

Intr'un târziu Maud nu se mai putu stăpâni și-l întrebă cu glasul tremurând de emoție.

— Spune Mac, ce se va întâmpla, dacă nu se vor putea decide?

Allan își scoase luleaua din gură, ridică privirea spre Maud și zâmbi, apoi îi răspunse cu glasul liniștit și vibrând adânc:

— În cazul acesta mă voi întoarce la Buffalo și voi continua să fabric oțelul meu! Apoi dete categoric și cu toată convingerea din cap! Dar te asigur Maud, că se vor decide.

În clipa aceasta sună telefonul. Era Hobby.

— Vino imediat pe terasă!

Când Allan apăru din nou în fața miliardarilor, Kilgallan, reprezentantul trustului oțelurilor se apropie de el și-l bătu pe umăr:

— *You are all right, Mac!* zise el.

Allan câștigase. Intinse groomului îmbrăcat în uniformă roșie un maldăr de telegrame și băiatul se prăvăli cu ascensorul în adâncul hotelului.

Peste câteva minute terasa hotelului rămase pustie. Toți cei care veniseră la consfătuire, se întoarseră fără întârziere la treburile lor. Personalul hotelului feri scaunele și plantele, ca să facă loc pentru avionul lui Vanderstyfft.

Miliardarul se urcă în aparat și făcu contactul. Elicea începu să vâjâie și un vânt ca de furtună repezi oamenii

într'un colț al terasei. Aparatul rulă câțiva metri și se ridică în aer. Pasărea uriașă și albă se îndreptă spre cețurile albe așternute pe deasupra New York-ului și dispăru în zare.

La zece minute după ridicarea ședinței telegramele începură să zboare spre New Jersey, Franța, Spania, Bermude și Azore. Un ceas mai târziu agenții lui Allan cumpărară terenuri în valoare de douăzeci și cinci de milioane de dolari.

Aceste terenuri erau în punctele cele mai favorabile pentru începerea lucrărilor tunelului, și Allan le alesese de ani de zile. Toate erau formate din pământul cel mai ieftin și de cea mai proastă calitate: dune, câmpii, mlaștini, insule deșarte, terenuri stâncoase și pământ năsipos. Prețul de douăzeci și cinci de milioane de dolari era o sumă ridiculă, când stai să te gândești că totalul acestor terenuri reprezenta suprafața unui ducat. În această achiziție era inclusă și o mare întindere de teren din Hoboken care avea un front de două sute de metri pe țărmul fluviului Hudson. Toate terenurile erau la mare depărtare de orașele mai importante, deoarece Allan nu avea nevoie de aceste orașe. Câmpiile și dunele sale de năsip erau menite ca foarte curând să-și aibă și ele orașele lor care vor îmbrățișa toată regiunea din apropiere.

În timp ce lumea dormea încă, telegramele lui Allan trecură în goană vertiginoasă prin cablul submarin și prin aer, făcând să se cutremure toate bursele de pe

glob. Dimineața următoare New York-ul, Chicago, America, Europa, întreg universul fremătă de numele: „Atlantic-Tunnel-Syndicat”.

Redacțiile ziarelor fură luminate toată noaptea. Rotativele tipografiilor lucrau cu maximul de viteză. *Herald, World, Sun, Journal, Telegraph*, toate ziarele ce apăreau la New York în limba engleză, germană, franceză, italiană, spaniolă, rusă, tipăriră în ediții speciale, așa că de cum se iviră primele lumini ale zorilor, asupra New York-ului începură să plouă milioane de exemplare. În trenurile aeriene, în lungul trotuarelor și pe scările garilor, pe peroanele Metropolitanului, unde în fiecare dimineață se dădeau adevărate lupte pentru ocuparea unui loc în vagoanele supra încărcate, pe sutele de ferryboat-uri și în miile de vagoane de tramvai — începând dela Battery până sus la strada 200, fu adevărată învalmășeală și lumea își smulgea din mâni ziarele cu cerneala încă proaspătă. Pe toate străzile și la toate încrucișările drumurilor se vedeau grupuri de oameni cu mâinile întinse și spre ei plouau mii de exemplare ale edițiilor speciale.

Știrea era senzațională, ne mai auzită, aproape nebănuită de îndrăzneță.

Mac Allan!... Cine este omul acesta, ce a făcut până acuma și de unde vine? Cine este tânărul acesta care într-o singură noapte reușise să se impună milioaneilor care formau opinia publică?

Nu interesează cine este! Esențialul e că a reușit să facă New York-ul, care zi și noapte își urma drumul nepăsător, să sară din făgașul lui obișnuit.

Privirile tuturor erau îndreptate spre celebritățile care își exprimau părerea despre tunel în stil telegrafic:

C. H. Lloyd: „Europa va deveni o suburbie a Americii”.

Președintele trustului plantatorilor de tutun, H. F. Herbst spunea: „De aci înainte vei putea expedia un vagon de marfă, dela New Orleans până la St. Petersburg, fără să fie nevoie de transbordare”.

Multimilionarul H. J. Bell: „Pe fiică-mea care este căsătorită la Paris, o voi putea vizita de aci înainte nu de trei ori, ci de douăsprezece ori pe an”.

Forest, Ministru Comunicațiilor: „Pentru orice om de afaceri tunelul reprezintă un an de viață în plus, din economia de timp ce o va putea realiza”.

Publicul cerea știri amănunțite și avea tot dreptul să le ceară. În fața palatelor ziarelor lumea sta îngrămădită și aștepta, așa că cei care conduceau vagoanele de tramwai, dădeau semnale disperate de clopot, ca să-și poată face loc și să treacă înainte. Ceasuri de-a-rândul publicul îngrămădit în fața redacțiilor, rămase cu ochii îndreptați spre ecranul de pe *Herald Building*, deși imaginile proiectate erau aceleaș: Mac Allan, Hobby și grupul miliardarilor pe terasa hotelului Atlantic.

„Sunt reprezentate șapte miliarde! Mac Allan își expune proiectul. (Vedere cinematografică). Doamna Brown semnează primele zece milioane. (Scenă filmată) C. H. Smith este scos cu forța din ascensor”.

„Suntem singurii care am fotografiat aparatul lui Vanderstyff, în momentul sosirii deasupra terasei hotelului, până în clipa aterisării. Fotograful nostru a fost târât de aparat”. (Scenă filmată).

Pe ecran se văd sgârie norii albi ai New York-ului din care se desprind dâre de ceață albă. Din zare se apropie un fluture alb, o pasăre, un pescăruș, un monoplan! Monoplanul trece vâjâind pe deasupra terasei, descrie o curbă, se întoarce, coboară mai jos, lăsându-se pe o aripă. S'a terminat. Urmează o fotografie: „Mr. C. G. Spunaway,

fotograful nostru, pe care aparatul lui Vanderstyff l-a trântit la pământ și l-a rănit grav”.

Ultima vedere: „Mac Allan la Bronx își ia rămas bun dela soție și dela fetița sa, pentru a se duce la biuro”.

Și din nou începe aceeaș serie de vederi filmate.

Pe la orele unsprezece rularea filmului se întrerupse în mod subit. O fi ceva nou? Toate obrazyele sunt îndreptate în sus.

Apare o fotografie: „Mr. Hunter, broker, din 37th Street 212 East, care a reținut primul bilet pentru prima călătorie New York-Europa”.

Publicul începe să râdă, agită pălăriile și aclamă.

Centralele telefonice erau supra-aglomerate, oficiile telegrafice și centrala cablului submarin nu mai pridideau cu lucrul. În toate birourile din New York receptoarele erau smulse cu violență din furca telefonului, de cei care voiau să discute situația împreună cu asociații lor. Întregul Manhattan se cutremura ca de friguri. Cu țigara în gură, cu gambeta repezită pe ceață, în cămașă, cu mânecile sumese și picurând de nădușală, lumea discuta, țipa, gesticula: bancheri, brokeri, agenți, funcționari. Pregăteau ofertele. Trebuiau să ia o atitudine, cât mai repede posibil și să profite cât mai mult de avantajele ce mai existau încă. Se pregătea o campanie uriașă, o luptă internațională a capitalului tuturor popoarelor din lume, în timpul căreia dacă nu deschideai bine ochii, puteai fi călcat în picioare. Cine va finanța această gigantică întreprindere? Lloyd? Cine a spus că o va finanța Lloyd? Wittersteiner? Cine ar fi putut afirma ceva cu certitudine? Cine este îndrăcitul acesta de Mac Allan care într-o singură noapte a fost în stare să cumpere terenuri în valoare de douăzeci și cinci de milioane de dollari... terenuri a căror valoare se va întrei, se va încinci — ce

stai să vorbești — se va însuti și nimic altceva!

Fierberea cea mai cumplită se desfășura în birourile societăților transoceanice de mesagerii. Pentru acestea Mac Allan nu era altceva decât asasinul circulației pasagerilor peste ocean! Imediat ce tunelul va fi predat circulației — și era foarte probabil ca într-o bună zi să se întâmple și așa ceva — nu le mai rămânea altceva de făcut, decât să topească cele patrusute de mii de tone vase de transport ce le aveau. Vapoarele de lux le vor putea întrebuința pentru transportul călătorilor la prețuri care înaintea de asta se plăteau pentru clasa a treia; yachturile le puteau transforma în sanatorii plutitoare pentru tuberculoși sau le puteau trimite negrilor din Africa. În interval de două ore se constituie un fel de Anti-Tunnel-Trust — pe bază de comunicări telefonice și telegrafice — care făcea proiectul unei interpelări ce aveau de gând s'o adreseze diferitelor guverne.

Emoția din New York se propagă la Chicago, Buffalo, Pittsburg, St. Louis, San Francisco, și în timpul acesta frigurile tunelului cuprinseseră și pe cei din Europa, unde se manifestară la Londra, Paris și Berlin.

New York-ul fierbea sub arșița de amiază și când oamenii îndrăsniră să iasă din nou pe stradă, din toate colțurile fură întâmpinați de afișe uriașe: „O sută de mii de lucrători!”

În sfârșit, acum cunoșteau și sediul Sindicatului: Broadway—Wallstreet. Aci era un turn alb nou-nouț, de treizeci și două de etaje, în interiorul cărora mai mișunau încă lucrătorii și meșterii.

Nu trecuse mai mult de jumătate oră de când orașul fusese inundat de afișele acestea uriașe, și pe scările de granit, acoperite cu scânduri stropite de var, ale palatului apărură grupuri de oameni care căutau de lucru și

întreagă armata de șomeri, care în orice moment se cifrează la aproximativ cinzeci de mii de oameni, se prăvăli ca un uriaș tăvălug în lungul sutelor de străzi, spre Downtown. În încăperile dela parter — unde mai stăruiau încă scările, blocurile de piatră și gălețile de văpșele, fură întâmpinați de agenții lui Allan... indivizi încercați, cu priviri de ghiată și obișnuiți cu comerțul de sclavi. Oamenii aceștia erau în stare să vadă prin haine scheletul celui care venea, să-i ghicească mușchii și tendoanele dintr-o singură privire. Cunoșteau forța, după poziția umerilor și curba brațelor individului. Atitudinile căutate, văpsirea părului sau alte apucături, ar fi fost zadarnice pentru oameni ca ei. Pe cei cărunți și slăbănogi, pe cei care munca istovitoare a New York-ului îi storsese de puteri, îi dădeau la o parte. Dar deși în timp de o singură oră prin fața lor defilau sute de oameni... vai de cel care ar fi făcut a doua încercare: pe acesta îl întâmpina privirea de ghiată a agentului care-i încremenea măduva în oase, și după aceea nici nu se mai ocupa de el.

ix.

În aceeași zi apărură grupuri de oameni în toate cele cinci stațiuni, de pe litoralul american, spaniol și francez, pe insulele Bermude și San Jorgo din Azore. Veniseră cu căruțe și automobile de piață, pipăindu-și încet drumul în lungul câmpiilor, al mlaștinilor și al dunelor de năsip. Într'un anumit punct care nu se deosebea cu nimic de restul terenului, se opriră și coborâră cu aparatele de nivelat, cu instrumentele de măsurat și descărcară legături numărate de prăjini pentru marcat, apoi se așternură pe lucru. Începură foarte calmi triangularea, măsurătorile și făcură calcule, ca și când ar fi fost vorba de plantarea unui simplu parc. Sudoarea le curgea șiroaie de pe frunte. Infipseră prăjinile într'o porțiune de teren care cădea într'un anumit unghi pe litoralul mării și se întindea până departe în interior. Puțin după aceea se împrăștiară și începură să lucreze în diferite puncte.

În mijlocul câmpiei apărură câteva căruțe încărcate cu grinzi, scânduri, valuri de carton gudronat și tot felul de scule. Căruțele acestea păreau că s'au rătăcit pe aici din întâmplare și că nu au niciun fel de legătură cu geometrii și inginerii care nici nu se uită la ele. Dar cu toate acestea se opriră și grinzile și scândurile fură descărcate. Dulgherii scoaseră teslele, fereștrăile înce-

pură să scârțâie și se auzi pocnetul de ciocane.

Puțin după aceea apărură un automobil care se legăna pe arcuri și dintr'ânsul coboră un bărbat care striga și gestifica furios. Bărbatul acesta luă la subțioară o legătură de prăjini și se îndreptă spre geometri. Era mic și cu părul blond deschis; era Hobby, șeful stațiunii americane.

Hobby strigă *Hello!* începu să râdă, își șterse sudoarea de pe obrazul learcă și adăugă:

— Peste un ceas vine bucătarul! Wilson lucrează ca un sălbatic la Toms River. Apoi vâră două degete în gură și șueră.

De lângă căruță se desprinseră patru oameni care se apropiară cu câte o sarcină de prăjini în spinare.

— *Chaps*, domnii aceștia de aci vă vor spune ce aveți de făcut. Și Hobby se întoarse din nou la automobil unde începu să mătrășească printre lucrurile ce le adusese cu el.

Pe urmă dispărură cu automobilul, pentru a face o inspecție lucrătorilor din Lakehurst care erau ocupați cu instalarea unei linii telefonice. Începu să strige și să înjure, apoi plecă înainte, în lungul terasamentului liniei Lakehurst—Lakewood care traversa terenul Syndicatului. În mijlocul unui imas unde se oprise în popas o cireadă de vaci și de boi, întâlni un tren de marfă cu garnitura formată din două locomotive și cincizeci de vagoane. Pe urma lui venea un alt tren cu cinsute de lucrători. Erau ceasurile cinci după amiază. Acești cinsute de lucrători fuseseră angajați până la orele două și plecaseră din Hoboken un ceas mai târziu. Toți erau veseli și mulțumiți că reușiseră să scape din infernul New York-ului și putuseră găsi de lucru în aer liber.

Lucrătorii coborâră numaidecât din cele cinzeci de vagoane și începură să descarce scânduri, tablă undulată,

baloturi de carton gudronat, bucătării de campanie, provizii, corturi, pături, lăzi, saci, baloturi și tot felul de mărfuri, în mijlocul câmpului. Hobby se simțea la largul lui. Țipa, fluera, se urca repede și cu agilitatea unei mai-muțe, din vagon în vagon, trecând peste vrafurile de scânduri și împărțindu-și poruncile. La un ceas după aceea bucătăriile de campanie fură instalate și bucătării se așternură pe lucru. Douăsute de lucrători fură îndrumați ca în cea mai mare grabă să ridice barăci pentru a se adăposti peste noapte, iar ceilalți continuară cu descărcarea vagoanelor.

După ce se întunecă, Hobby îndemnă „băieții” să-și facă rugăciunea de seară și să se culce, așa cum vor putea.

Se întoarce la grupul geometrilor și inginerilor și-și făcu raportul telefonic la New York. Apoi plecă împreună cu ceilalți ingineri spre dune, ca să se scalde. Imediat după aceea se întinseră îmbrăcați pe scândurile barăcilor și adormiră cât ai clipi, pentru ca în zorii zilei următoare să înceapă din nou aceeași activitate.

La orele patru dimineața sosi un tren cu o sută de vagoane de materiale. Peste jumătate oră sosi un alt tren cu cinci mii de lucrători care-și petrecuseră noaptea în tren și păreau istoviți și morți de foame. Bucătăriile de campanie lucrau cu mare presiune, de cum se crăpase de ziua și brutăriile fuseseră puse în funcțiune.

Hobby fu exact la datorie. Activitatea îl înviora, dar deși dormise abia câteva ceasuri, era în cea mai bună dispoziție, care-i asigură numaidecât simpatia generală a armatei sale de muncitori. Își procurase un cal, cu părul cenușiu, și toată ziua galopa neostenit în largul câmpului, dela un grup la altul.

În lungul terasamentului liniei începură să se formeze adevărați munți de materiale. La orele opt sosi un tren

format numai din douăzeci de vagoane care aducea traverse, șine de cale ferată, roabe și două locomotive mici pentru linie îngustă. La nouă sosi și al doilea. Acesta aducea un batalion de ingineri și tehnicieni și Hobby alese o mie de lucrători care trebuiau să înceapă imediat construirea unei linii înguste care ducea la depărtare de trei kilometri, unde fusese instalat șantierul. Pe înserate sosi un tren care aducea două mii de paturi cu cadrele de fier și păturile necesare. Hobby suna mereu la telefon și cerea cât mai mulți lucrători. Allan îi făgădui să-i trimită un nou grup de două mii, în cursul zilei următoare.

De fapt în zorii zilei trenul care sosi aduse două mii de lucrători, și pe urma lor apărură nesfârșite trenuri încărcate cu materiale. Hobby ar fi fost în stare să smulgă toate stelele de pe cer: Allan îl inunda și-l copleșea cu iureșul lui neostenit. Dar pe urmă se reseamnă, dându-și seamă că acesta era ritmul în care înțelegea Allan să lucreze. Era ritmul infernal al Americii care în cazul de față devenise un fel de nebunie. Ritmul acesta îl respecta și el, deși îi tăia respirația, așa că-și accelera eforturile.

În ziua a treia linia industrială pe care putea trece un singur tren fără să se răstoarne, ajunse în fața șantierului și în seara aceleiaș zile o mică locomotivă șueră veselă în fața grupului de lucrători care o primiră cu urale și chiote, de răsuna cantonamentul. Locomotiva aducea cu ea nenumărate vagonete încărcate cu scânduri, grinzi și tablă undulată, iar în marginea liniei două mii de lucrători roboteau de zor la clădirea barăcilor, a bucătăriilor de campanie și a șoproanelor. Dar în timpul nopții se deslănțui o furtună și orașul lui Hobby fu răsturnat cu susul în jos.

În fața unei astfel de farse, lui Hobby îi scăpă o înju-

rătură printre dinți. Ceru lui Allan un răgaz de douăzeci și patru de ore, dar Allan nu ține socoteală de nimica și expedia trenurile de materiale unul după altul, așa că bietului Hobby începu să i se facă negru pe dinaintea ochilor.

În aceeași zi pe la orele șapte seara sosi și Allan împreună cu Maud, într'un automobil. Allan cutreeră întreg cantonamentul, tipă și înjură, spunând că felul lor de a lucra este un fel de a trândăvi; Sindicatul plătește, prin urmare oere muncă fără preget, apoi plecă, lăsând în urma lui un val de răcoreală și de respect.

Hobby nu era omul care să se lase atât de ușor descumrat. Era ferm hotărât să ducă până la capăt cursa aceea nebunească de cinsprezece ani, așa că se repezi cu toată convingerea în mijlocul vârtejului. Ritmul lui Allan pusese stăpânire pe el. Un batalion de lucrători era ocupat cu construirea unui terasament de linie ferată normală, până la Lakewood; un nor de praf arămiu arăta drumul pe unde trecea acest convoiu. Un alt batalion de lucrători se repezea la trenurile de materiale ce soseau, și descărcau gâfâind traversele, șinele, stâlpii pentru cabluri și mașinăriile. Al treilea săpa la gura unde se deschidea galeria; al patrulea clădea barăcile. Toate aceste grupuri de lucrători erau conduse de ingineri, care nu se distingeau cu nimic dintre ceilalți, decât cel mult că-i puteai recunoaște după tipetele continue și după gesturile agitate cu care îndemneau lucrătorii.

Hobby călare pe cenușiul său, era pretutindeni prezent. Lucrătorii îi ziceau „Jolly Hobby”, exact cum lui Allan îi spuneau „Mac” și lui Harriman, inginerul șef — un bărbat cu ceafa groasă și întunecat, care-și petrecuse viața pe șantierele din întreaga lume — pur și simplu „Bull”. Printre batalioanele acestea de lucrători treceau indife-

rente grupurile de geometri care-și făceau măsurătorile foarte liniștiți, ca și când pe ei nu i-ar interesa câtus de puțin tumultul acesta, și împetritau toată regiunea cu prăjini colorate și cu stegulețe.

La trei zile după prima lovitură de cazma, orașul tunelului semăna cu un cantonament minier, pe urmă cu o tabără, și la o săptămână după aceea cu o uriașă colonie de barăci în care se adăposteau douăzeci de mii de oameni, cu măcelăriile, lăptăriile, brutăriile, bazarele, barurile, poșta și telegraful lor, cu un spital și un cimitir. Ceva mai la o parte în lungul terenului era o stradă întreagă de case gata făcute, case sistem Edison, care fuseseră turnate pe loc și în timp de două zile puteau fi locuite. Întreaga colonie era acoperită de un strat gros și alb de praf, așa că ea însaș părea albă; cele câteva smocuri de iarbă și tufișurile rătăcite în această regiune, deveniseră mormane de ciment. Străzile erau terasamente pe care așternuseră traverse și șine de cale ferată, iar barăcile scunde dispăreau în mijlocul unei păduri de stâlpi care susțineau cablurile.

Opt zile mai târziu în mijlocul orașului de barăci apără un monstru negru care urla și fremăta de energie: O uriașă locomotivă americană pentru trenurile de marfă, cu roțile înalte și roșii care târa după ea o nesfârșită garnitură de vagoane. Monstrul se frământa pe loc, asvârlind nori negri de fum spre soare și părea că se uită mirat împrejurul său. Toți cei din cantonament se întoarseră și se uitară la el, apoi începură să chiue mulțumiți: *America* își făcuse apariția în orașul tunelului!

Ziua următoare apărură în grupuri, iar la o săptămână după aceea sosiră roiuri întregi de astfel de monștri negri care cutremurau aerul cu emanațiile trupului lor de giganți, vărsând abur și fum pe gură și pe nări. O-

rașul barăcilor părea că se prefăce el însuș în fum. De multe ori fumul era atât de gros, încât în atmosfera grea se produceau descărcări electrice care chiar pe timp senin se auzeau tunând pe deasupra cantonamentului. Orașul fremăta și țipa, gemea, răzbubua și șuera ca un cuiabar de șerpi.

Din mijlocul acestei așezări ce se cutremura din temelii, se ridica un stâlp uriaș de praf care nu se risipea nici ziua nici noaptea. Coloana aceasta de praf forma nori care semănau cu cei semnalați în timpul erupțiilor vulcanice. Se răspândeau ca niște glugi, comprimate de densitatea straturilor superioare de aer, și se destrămau în suvițe subțiri pe care le lua vântul și le ducea mai departe.

Coloana aceasta se legăna în voia vântului. Vapoarele de pe mare constataseră prezența prafului acestuia alb, ca de calcar, cum se leagănă la depărtări de kilometri întregi și li se păruse că este un fel de insulă plutitoare, iar uneori praful ridicat din orașul tunelului se cernea pe deasupra New York-ului întocmai ca o ploaie fină de cenușă.

Șantierul în punctul acesta avea patrusute de metri lățime și se întindea în linie dreaptă spre interior. Lucrările se executau în formă de terase care coborau tot mai adânc în pământ. La gura tunelului fundul teraselor trebuia să fie la două sute de metri adâncime sub nivelul mării.

Astăzi o câmpie așternută cu năsipuri și presărată cu prăjini colorate, mâine o albie de năsip, poimâine o carieră de piatră, o uriașă groapă de conglomerate, de granit și calcar, iar la urmă de tot o prăpastie în fundul căreia mișună furnicile. Acestea erau oameni; văzuți de sus, păreau mici, albi și cenușii din pricina prafului aș-

ternut pe ei, cu obrazele cenușii, cu praf în păr și în gene și împrejurul gurii cu un cir de praf. Zi și noapte douăzeci de mii de oameni se opinteau la săpături. Cazmalele și târnăcoapele luceau ca valurile mării poleite de razele soarelui. Se dă un semnal de sirenă: norii de praf se ridică, un colț uriaș de stâncă se pleacă într-o rână, se prăvălește și se fărâmă, iar în mijlocul văltuturilor de praf ce se ridică, se văd frământându-se grupuri de oameni. Vinciurile scârțâie și scâncesc, lanțurile macaralelor susură neconținut, vagonetele svâcnesc prin aer și pompele scot zi și noapte o dâră de apă murdară prin țevile de grosimea unui om.

Roiuri de locomotive minuscule își făceau loc pe sub schelării, târându-se printre săpături și mușuroaiele de năsip. Dar imediat ce ajungeau în larg și apucau pe terasamentul bine așternut al liniei, alergau cu toată viteza și șuerând sau dând semnale de clopot, printre grupurile de barăci, spre șantierele unde aveau nevoie de prund și de piatră. Aci trenurile descărcaseră munți întregi de saci plini de ciment și grupurile de lucrători lucrau de zor la clădirea cazarmilor care trebuiau să adăpostească peste iarnă patruzeci de mii de oameni și să le ofere locuințe.

La o depărtare de cinci kilometri de șantier — în punctul unde terasa începea să se incline abia simțit — stau încunjurate de un nor de praf, de abur și fum, patru mașini întunecate, oprite pe șinele nouă-nouțe și așteaptă, cutremurându-se pe arcuri și gâfâind. În fața roților lor se văd sclipind lopeți și cazmale care se ridică și cad. Grupuri de lucrători, picurând de sudoare, sapă terenul și aștern bucăți de piatră și pietriș adus de vagonetele sosite dela gura tunelului. În pietrișul acesta sunt îngropate traversele care mai picură încă de catran.

După ce au aşternut câţiva metri de traverse, începe înşuruparea şinelor. Când o porţiune de cinzeci de metri de şine este gata, pistoanele de oţel ale celor patru maşini se aud ţâsnind sub presiunea aburului şi se mişcă de trei-patru ori, ca să ajungă imediat alături de cei cu târnăcoapele şi cazmalele.

În felul acesta cei patru monştri înaintează în fiecare zi, aşa că nu trece mult şi trupurile lor uriaşe ajung adânc printre munţii de dărâmături de pe ambele părţi ale liniei proaspete, îngropate între pereţii oblici de beton, şi cu ochii de ciclop se uită la pereţii de stâncă din faţa lor, unde la o depărtare de treizeci de paşi se văd două arcade uriaşe — care sunt gura de intrare în tunel.

PARTEA A DOUA

i.

Exact ca în oraşul tunelului de pe teritoriul american, armatele de lucrători începură săpăturile şi în Franţa, la Finisterre şi în staţiunile oceanice, pentru a pătrunde în adâncul pământului. Zi şi noapte în aceste cinci puncte ale globului, coloanele de fum şi de praf se ridicau neconţinut spre cer. Armata de o sută de mii de lucrători fusese recrutată dintre americani, francezi, engleji, germani, italieni, spanioli, portughezi, mulatri, negri şi chineji. În timpul lucrului se auzeau încrucişându-se cuvinte pronunţate în toate limbile pământului. Batalioanele de ingineri erau formate în majoritate din americani, engleji, francezi şi germani. Nu trecu însă vreme prea îndelungată şi începură să apară voluntari dela toate şcoalele tehnice superioare ale lumii, japoneji, chineji, scandinavi, ruşi, polonezi, spanioli şi italieni.

Inginerii şi oardele de lucrători ai lui Allan apărură în diferite puncte de pe litoralul Franţei, al Spaniei şi al Americii, în Bermude şi Azore, ca să înceapă aceeaşi activitate înfrigurată ca şi la şantierul principal. Misiunea acestora era să construiască uzina de forţă electrică; „Niagara” lui Allan de care el avea nevoie pentru a-şi expedia trenurile din America spre Europa, pentru a putea lumina şi aerisi giganticele galerii subterane. Allan

porunci să se construiască rezervoare uriașe, după sistemul ameliorat german Schlick & Lippmann, în care apele mării pătrundeau în timpul fluxului, ca de aci să cadă în bazine cu nivelul mai jos și prin forța căderii să pună în mișcare turbinele uriașe cu ajutorul cărora dinamurile să producă curentul electric, ca apoi în timpul refluxului apa să se întoarcă din nou în mare.

Turnătoriile de fier și laminatoarele din Pennsylvania, Ohio, Oklahoma, Kentucky, Colorado, cele din Northumberland, Durham, Southwells, Suedia, Westfalia, Lorena, Belgia și Franța primiră comenzi uriașe ale lui Allan. Minele de cărbuni fură obligate să-și sporească producția, pentru a putea satisface nevoile transporturilor și ale turnătoriilor. Arama, fierul și cimentul cunoscuseră o epocă de prosperare nebănuită. Marile fabrici de mașini din America și Europa lucrau cu echipe suplimentare. În Suedia, Rusia, România și Canada munți întregi fură tunși de păduri.

O flotă de vapoare de transport și de vase cu pânze era mereu pe drum între Franța, Anglia, Germania, Portugalia, Italia și Azore, între America și Bermude, pentru a transporta materiale și lucrători spre cele cinci șantiere.

Vapoarele Sindicatului, pe bord cu personalitățile cele mai de seamă (în majoritate francezi și germani) erau mereu în largul Oceanului, pentru a face măsurătorile și sondajele și a le controla, în raport cu indicațiile oceanografilor, pe o lățime de treizeci de mile marine, în regiunea unde trebuia să se aștearnă curba tunelului.

Din toate stațiunile și cantonamentele, de pe bordul tuturor vapoarelor și din centrele industriale, plecau zi și noapte fire nevăzute spre *Tunel-Sindicat-Building*, Broadway-Corner-Wallstreet și de aci se întâlneau în-

tr'o singură mână... mâna lui Allan.

După câteva săptămâni de muncă încordată Allan reuși să pună în mișcare gigantica mașină. Opera lui începuse să îmbrățișeze universul. Numele său care până de curând fusese cu desăvârșire necunoscut, strălucea acum ca un meteor pe deasupra omenirii.

Mii de ziare vorbeau despre el și foarte curând nu mai exista niciun oetitor pe glob, care să nu fi cunoscut în toate amănuntele povestea vieții lui.

Povestea aceasta însă nu era câtuș de puțin o întâmplare de toate zilele: dela vârsta de zece până la treisprezece ani Allan făcuse parte din armata milioanelor de necunoscuți care-și petrec viața sub pământ și la care nimenea nu se gândește.

Se născuse în regiunile carbonifere din West și între primele imagini ale copilăriei lui rămăsese neștersă imaginea incendiilor. Incendiile acestea în timp de noapte se reflectau în diferite puncte pe cer, întocmai ca niște capete de flacără așezate pe trupuri uriașe care încercau să-l înspăimânte. Flăcările acestea scăpau pe gura cuptoarelor, în forma unor munți de pojar, spre care oameni cu trupurile ca o vatră încinsă aruncau apă din furtunuri, până când totul dispărea în mijlocul unui nor de aburi.

Atmosfera era încărcată de fum și de funingine, și se cutremura de țipetele sirenelor fabricii; de sus ploua cu funingine și uneori în timp de noapte cerul întreg părea încins ca de pară.

Pe stradă oamenii treceau întotdeauna în grupuri, printre casele de cărămidă înegrită, se întorceau în grupuri, plecau în grupuri, erau întotdeauna negri și până și în zilele de sărbătoare și Duminecile erau cu ochii plini de praful cărbunelui. În toate conversațiile lor se repetau mereu cuvintele: Uncle Tom.

Tatăl său și fratele său Fred lucrau la Uncle Tom, ca toți ceilalți din colonie. Strada în care crescuse Mac era acoperită aproape în mod permanent de un noroiu ca o clisă neagră și lucitoare. Prin apropiere trecea un păraș cu ape sărace. Puținele buruieni ce creșteau pe malurile lui, nu erau verzi ci negre. Până și apele părașului erau murdare și uneori pe luciul lor se vedeau plutind pete polychrome de ulei. Dincolo de păraș se vedeau șirurile lungi ale cuptoarelor de cox, iar în dosul acestora se ridicau schelele înalte de lemn și de fier, în lungul cărora alergau fără încetare vagonete minuscule. Dar atenția lui Mac era atrasă mai ales de o roată uriașă, o roată adevărată, care se vedea în aer. Uneori roata aceasta rămânea clipe întregi nemișcată, pe urmă începea din nou să susure, învârtindu-se atât de repede încât nu-i mai puteai vedea spițele. Apoi cu totul pe neașteptate spițele începeau iarăși să se contureze, roata se învârtea mai încet, roata se oprea. Și din nou începea să se învârtască nebunește.

La vârsta de cinci ani Mac fu inițiat de fratele său Fred și de ceilalți pogănici din mină, în secretul de a face bani, fără a investi niciun fel de capital. Puteai vinde de pildă buchete de flori de câmp, deschideai ușile automobilelor, ridikai bastoanele scăpate din mâna stăpânilor lor, aduceai un automobil de piață celui care avea nevoie de el, adunai ziazele cetite din vagoanele de tramvai și le mai vindeai odată. Mac își începu cu tot entuziasmul activitatea în *City*. Fiecare para pe care o câștiga, o dădea lui Fred și în schimbul banilor acestora avea și el dreptul ca Dumineca să și-o petreacă împreună cu pogănicii la *saloon*. Mac ajunsese la vârsta când un băiat deștept poate umbla toată ziua cu tot felul de vehicule, fără să-l coste un cent. Trăia ca un parazit

pe tot ce rula și putea să-l ducă repede și cât mai departe. Puțin după aceea Mac dete o nouă extindere afacerilor sale și începu să lucreze pe cont propriu. Aduna sticlele de bere goale pe care le găsea pe șantiere și le vindea, spunând: „M'a trimis tata...”

Dar se întâmplă că-l prinseră, mănca o bătaie sdra-vănă și cu asta înfloritoare afacere se termină.

La vârsta de opt ani Mac primi dela tatăl său o șapcă cenușie și niște cisme mari pe care înainte de asta le purtase Fred. Cismele acestea îi erau atât de mari, încât dintr'o singură smăcitură a piciorului Mac le putea expedia tocmai în colțul cel mai depărtat al odăii vecine.

Tatăl său îl luă de mână și-l duse la Uncle Tom. Ziua aceasta lăsa lui Mac o amintire neștersă. Își mai aduce aminte și astăzi de felul cum trecuse, ținând pe tatăl său de mână, speriat și emoționat, prin curtea minei. Uncle Tom era în plină activitate. Atmosfera trepida de țipete, de glasul sirenelor, prin aer svâcneau vagonete, pe linia de garaj treceau vagoane cu platforme, totul era un fel de înfrigurare. Sus de tot se învârtea roata pe care Mac o urmărise ani de-a-rândul din depărtare. Din dosul cuptoarelor de cox se vedeau flăcări ca de incendiu și se ridicau nori de aburi; de sus ploua funingine și praf de cărbune și se aduna în țevi de grosimea omului, din instalațiile răcitoarelor se prăvăleau zăpoare de apă și pe gura coșului uzinei se vălătuca fără încetare fumul negru, ridicându-se spre oer.

Dar din ce se apropiau mai mult de clădirile cu pereții înegriți și cu ochiurile de ferești sparte, larma devenea tot mai uriașă și mai sălbatică. Se auzeau țipete, ca și când mii de copii ar fi fost chinuiți de cineva; pământul se cutremura.

— Tată, cine țipă așa? întrebă Mac.

— Cărbunele!

Mac nici nu bănuise că s'ar putea să țipe cărbunele! Tatăl său începu să urce scara unei clădiri care se cutremura de larmă și ai cărei pereți erau plesniți pe alocurea, apoi întredeschise o ușă uriașă.

— 'Mneața Josiah! Vreau să arăt băiatului mașina ta, strigă el, apoi se întoarse și scuipă pe scară: Haide, Mac!

Mac își plimbă ochii în largul uriașei săli podite cu lespezi. Cel cu numele Josiah sta cu spatele spre ei. Era așezat pe un scaun și cu mâinile încheștate pe două manivele lucitoare, cu ochii îndreptați spre o tobă uriașă din fundul sălii. Se auzi un semnal de clopot. Bătrânul Josiah puse o manivelă în mișcare și uriașele mașini de pe stânga și dreapta începură să scuture din coapse. Toba care lui Mac i se păruse mai mare decât o casă, prinse să se învârtască din ce în ce mai repede și împrejurul ei se înfășura o frânghie de sârmă neagră, de grosimea brațului unui bărbat.

— Colivia coboară în gangul numărul șase, îi spuse tatăl său. Cade mai repede decât ar cădea o piatră. Este smulsă cu forța, de pe șinele pe care coboară. Josiah lucrează cu opt sute de cai putere.

Mac simți că-i vâjâie capul.

Pe o prăjină albă de lângă toba uriașă se vedeau săgeți galbene urcându-se și coborându-se, iar când săgețile ajungeau foarte aproape una de alta, Josiah întindea mâna spre cealaltă manivelă și toba începea să se învârtască mai încet, ca apoi să se oprească.

Mac nu văzuse niciodată ceva ce s'ar fi putut asemăna cu această mașină care pune în mișcare colivile cu care ridicau cărbunele din mină.

— Thanks Josiah! zise bătrânul, dar Josiah nici nu se întoarse să se uite la ei.

Trecură de sala mașinilor și ajunseră la o scărișică îngustă de fier, pe care din pricina cismelor lui mari, Mac nu reuși decât cu mare greutate s'o urce. Se urcau spre sala de unde se auzeau țipetele copiilor și constatară că aci larma era atât de mare, încât nu mai puteai înțelege ce spune cel de lângă tine. Hala era uriașă, întunecată, plină de praful cărbunelui și scârțâitul vagonetelor încărcate, care treceau în goană.

De spaimă, Mac își simți inima cât un purice.

Și tatăl său găsi de cuviință ca tocmăi în sala aceasta unde cărbunii scânceau și țipau, să-l dea în primirea unor oameni tăciuniți la obraz și să plece. Aci spre mirarea sa Mac văzu o cascadă de cărbuni! Pe o chingă cam de un metru de lată treceau fără încetare bucăți de cărbuni, ca apoi ajunși la o gaură anume făcută, să cadă ca o dără neagră în vagoanele care așteptau dedesubt. Pe ambele părți ale acestei chingi erau postări băieți, niște țânci ca și el, care întindeau repede mâna și o băgau în torentul de cărbuni, pentru a alege anumite bucăți pe care le aruncau în vagonetele de fier.

Un băiat se apropie de el și-i țipă la ureche, să urmărească pe ceilalți ce fac. Dar Mac nu-l recunoscu decât abia mai târziu, după buza de iepure pe care o avea. Era un băiat din vecini cu care abia ieri se încăierase, deoarece strigase după el în bătaie de joc: „Iepure!”

— Alegem „muntele” din cărbune, Mac, strigă iepurele la urechea lui, căci n'avem voie să vindem și piatra drept cărbune.

Zilele următoare Mac se deprinse să vadă tot atât de limpede ca și ceilalți băieți și putea distinge bucățile de piatră dintre cărbuni, după formă, după lucire și după colțurile ce le avea. La o săptămână după aceea i se părea că se găsește de când e lumea în hala aceasta plină

de larmă și praf de cărbune.

Plecat deasupra dărei nesfârșite de cărbuni, cu mâinile tăciunite scotocind după bucățile de „munte”, Mac petrecu doi ani încheiați, stând în fiecare zi la locul ce-i fusese destinat: al cincilea, începând din partea de sus. Prin mâinile lui îndemânatice trecuseră mii de tone de cărbuni.

În fiecare Sâmbătă își lua leafa pe care trebuia s'o predea tatălui său până la ultimul ban, după ce-și reținea și lui câțiva gologani, ca să aibă de cheltuială. Mac avea acum nouă ani și era bărbat în lege. Duminecile când nu cobora în mină și se ducea la „saloon”, purta pălărie tare și guler scrobît. Dintre dinții mărunți și subțiri îi atârna luleaua; începuse să mestece gumă și în orice bună vreme avea o importantă rezervă de salivă sub limbă și pe cerul gurii. Acum era bărbat, vorbea ca un bărbat, doar că glasul îi era subțire și ascuțit ca al unui băiat care cât e săptămâna de lungă își petrece timpul în mijlocul unei hale uriașe care clocotește de larmă.

Acesta era cărbunele ce se găsea în toate părțile pământului și el, Mac, îl cunoștea și era informat despre toate amănuntele în legătură cu el... chiar mult mai bine decât tatăl său și decât Fred. Erau aci duzini de băieți care nici după un an nu bănuiau de unde vine cărbunele, țorentul acesta nesfârșit de blocuri negre care răzbubue căzând în vagoane. Ușile de metal dela vârtejul minei se auzeau pocnind zi și noapte și colivia aducea zi și noapte câte patru vagonete încărcate, sau cinzeci de chintale dintr'odată. Zi și noapte vagonetele de fier alergau în lungul platformelor de metal ale halei, zi și noapte se întorceau pe bucele într'un anumit loc (întocmai ca niște pui în frigare), deasupra unei deschizături, vărsau cărbunii și plecau goale mai departe. De acolo din adânc

însă cărbunele se urca în sus cu o macara și era trecut prin niște site și de aci se auzeau țipetele cărbunelui, căci sitele se mișcau în direcție concentrică. Bucățile mari de cărbune, așa zisul cărbune de transport era încărcat la vagoane și expediat. Atâta lucru știau și ceilalți băieți, dar nimic mai mult. Nu trecu mai mult de o lună și Mac își zise, că vagonetele care fac să se cutremure hala de goana lor, nu se poate să aducă tot cărbunele din mină. Și adevărul era acesta. Zilnic soseau sute de vagoane — din Uncle Tom II, Uncle Tom III și Uncle Tom IV — și toate acestea veneau la Uncle Tom I, deoarece aci erau spălătoriile și cuptoarele, aci era „laboratorul de chimie”. Mac deschisese bine ochii și le știa toate. Știa că toți cărbunii ce trec prin sită, intră într'o macara circulară cu care se duc la spălătorie. Aci erau trecuți în niște zăcători de unde apa ducea cărbunele, iar pietrișul cădea la fund. Cărbunele trecea apoi într'o tobă uriașă cu cinci site unde era ales după mărimi. Granulele de diverse mărimi treceau prin conducte care le duceau spre pâlnii unde cădeau ca blocuri, cărbune amestecat, nuci de calitatea I, II, III, în vagoanele de cale ferată și plecau. Cărbunele fin, sfărăturile și praful, poate crezi că se arunca? Întreabă-l pe Mac, inginerul în vârstă de zece ani și-ți va spune, că aci cărbunele este absorbit, până când nu mai rămâne nimic dintr'ânsul. Praful acesta de cărbune se urca pe o scară cu treptele perforate; această scară uriașă plină de o murdărie de coloarea cenușei părea că stă în loc, dar când te uital cu atenție la ea, puteai constata, că în realitate se mișcă, dar foarte încet. Exact în timp de două zile fiecare treaptă a scării se întorcea în bălămăli și scutura praful de cărbune în pâlnii uriașe. De aci praful trecea în cuptoarele de cox, era transformat în brichete, iar

gazele erau comprimate de mașini uriașe pentru a deveni catran, amoniac și tot felul de produse chimice. Aci era „laboratorul de chimie” din Uncle Tom și Mac le știa toate acestea.

Când împlini zece ani, Mac primi dela tatăl său un costum gros de postav cafeniu și un șal de lână, și în ziua aceea intră pentru prima dată acolo... de unde se scoteau cărbunii. Zăvoarele de fier se auziră sdrângă-nind, clopotul dete semnalul și cutia ascensorului se prăvăli în adânc. La început încet, apoi tot mai repede, atât de repede încât Mac își zise, că pământul care era dedesubt, va trebui să plesnească. În prima clipă i se făcu negru pe dinaintea ochilor... stomacul i se contractă, dar la urmă de tot reuși să se stăpânească. Cu un sgomot asurzitor colivia ascensorului se prăvăli la o adâncime de optsute de metri. Șinele verticale pe care luneca, icneau și cutia se sbuciuma, încât părea că se va sfărâma în mii de bucăți. De sus se simțeau picăturile de apă care cădeau neconținut, iar învelișul de scândură al vârtejului se repezea în sus cu iuțeală amețitoare, vârgat de luminile tremurate ale opaițelor purtate de mineri. Mac se gândi că fără îndoială așa trebuie să se întâmple. Doi ani la rând urmărise schimbul echipelor de mineri și săpători, cu opaițele lor — care jucau întocmai ca niște lumini de licurici prin hala întunecată — ieșind din colivia ascensorului, sau coborând cu ea în adâncul gangurilor subterane, dar numai de două ori se întâmplase câte ceva. Intr'un rând colivia se repezise în tavan și oamenii își spărseseră capetele; a doua oară se rupseseră frânghia și doi supraveghetori și un inginer căzuseră în mocirla de dedesubt. Astfel de accidente se puteau întâmpla, dar totuș nu se întâmplau.

Colivia se opri pe neașteptate: ajunseseră în galeria

Nr. 8 și împrejurul lor se împânzi tăcerea ca de cimitir. Fură primiți de câțiva oameni pe jumătate goi și atât de negri, încât nu-i mai puteai recunoaște.

— Ți-ai adus băiatul, Allan?

— Yep!

Mac se găsea într'o galerie cu aerul încălzit, care la gură era slab luminată, iar ceva mai încolo era copleșită de un întunec negru ca păcura. După o bucată de drum văzu că în depărtare clipește un opaiț și apare un căluț, împreună cu Jay, pogănicul pe care Mac îl cunoștea de mai demult, iar pe urma lor veneau uruind douăzeci de vagonete încărcate cu cărbuni.

Jay începu să râdă, când îl văzu:

— Hello; va să zică ai venit! Mac, să știi că ieri am câștigat de două ori la automatul de poker. Hee, hee, stop, Boney!

Mac fu dat în seama acestui Jay și vreme de o lună de zile se țină de el ca o umbră, până când învăță tot ce avea de învățat. Pe urmă Jay dispăru și Mac trebui să facă singur toată treaba.

În galeria Nr. 8 se simțea ca și acasă, și pentru nimic în lume nu i-ar fi putut trece prin minte, că un băiat de zece ani poate deveni și altceva decât *ponyboy*. La început se simțise deprimat de întunerecul de sub pământ, dar mai ales de tăcerea dimprejurul său. Cât fusese de prost, când își închipuise că în gangurile minei ciocăneala și loviturile de cazmale trebuie să se audă neîncetat. Dar tocmai dimpotrivă, aci în galerie era o liniște adâncă, de par'că ai fi fost într'o criptă; în orice caz putea fluera. Numai la gura vârtejului unde cobora ascensorul și erau câțiva oameni care împingeau vagonetele pe platformă, sau scoteau pe cele goale, în galeriile laterale unde erau săpătorii, cățărați printre colțurile de stâncă și des-

prindeau stratul de cărbuni, doar aci dacă se mai simțea un svon de larmă. Era însă o porțiune și în galeria Nr. 8 unde se auzea un sgomot infernal. Aci lucrau mașinile de forat. Doi lucrători care probabil erau surzi de vreme îndelungată, se propteau cu umerii în burghiile automate cu care sfredeleau stâncă, și în apropierea lor nu puteai schimba cu nimenea o vorbă.

În fundul galeriei Nr. 8 lucrau o sută optzeci de oameni — dar cu toate acestea numai rareori se întâmpla ca Mac să vadă pe cineva, doar din când în când întâlnea câte un supraveghetor sau maestru de explozii, încolo nimic. Era un eveniment când se întâmpla să vezi sclipind flacăra unui opaiț în adâncul întunecului și să auzi pașii târșiți ai unui lucrător care se apropie, bâjbâind singur. Cât era ziua de lungă Mac cutreera galeria aceasta pustie, întunecată și cu tavanul jos. Aduna vagonetele încărcate cu cărbuni dela gura gangurilor laterale și dela macazuri și le ducea până la gura vârtejului. Aci își înhăma căluțul la convoiul de vagonete care așteptau încărcate cu pietrișul destinat pentru umplerea excavațiilor din care scosese cărbunele, cu lodbe, grinzi și scânduri pentru proptit tavanul galeriilor, și le ducea acolo unde aveau nevoie de ele. Cunoștea cu de-a-mănunchi labirintul galeriilor subterane, fiecare grindă pe care tavanele gangurilor o îndoisera sub greutatea lor, toate vârtejurile laterale, fie că se numeau George Washington, Merry Aunt, Fat Billy, fie altfel. Cunoștea colțurile din care se ridicau gazele grele din mină, cunoștea „capacele de sicrie” care erau un fel de coloane scurte săpate în peretele de stâncă și care puteau să se desprindă în orice clipă și să te strivească. Cunoștea curenții întrebuițați pentru aerisire, ușile pe care nici cei mai voinici oameni nu le puteau deschide, înainte de a da

drumul aerului de dincolo de ele, printr'un orificiu tăiat în ușa, ca apoi curentul să înceapă să vâjâie întocmai ca bătaia crivățului. Tot așa, erau și galerii umede și cu aerul încălzit în mijlocul cărora sudoarea începea numai-decât să-ți picure de pe frunte. În fiecare zi trecea de sute de ori în lungul acestor galerii înghețate sau în clocot, exact cum făceau mii de pogănici de seama lui, odată cu el.

După ce termina lucrul, ieșea împreună cu ceilalți tovarăși, îngrămădiți în colivia de metal ce se repezea sdrângânind pe gura vârtejului; ieșea și intra fără să se gândească la nimic deosebit, exact cum un funcționar ia ascensorul ca să se urce până la birou și pe urmă ca să coboare la parter și să iasă în stradă.

În fundul galeriei Mac avu ocazie să cunoască pe Napoleon Bonaparte, sau mai pe scurt Boney. Așa-l chema pe căluțul ce i se dase în grijă. Boney petrecuse ani îndelungați în fundul galeriilor întunecate, așa că era pe jumătate lipsit de vedere. Avea spinarea încârligată și umbla cu capul plecat în pământ, din pricină că trebuia să treacă mereu pe sub tavanele prea joase ale galeriilor. Călând mereu în aceleași gropi dintre traversele șinelor liniei, copitele lui Boney deveniseră late ca niște lipii. Trecuse demult de primii ani ai tinereței și începuse să năpârlească. Imprejurul ochilor și a nărilor avea o tivitură trandafirie care nu arăta tocmai frumos. Încolo lui Boney îi mergea bine, era gras și pântecos și devenise indiferent. Alerga întotdeauna în același ritm. Creerul lui de patrupele se sincronizase cu ritmul acesta pe care acum nu-l mai putea abandona. Oricât s'ar fi învățat Mac cu țesala împrejurul lui (despre asta vom avea ocazie să mai vorbim), Boney nu se mișca mai repede nici să-l fi tăiat. Mac putea să ridice biciul și să-l

croiască de câteva ori... pungașul de Boney se prefăcea că pornește mai cu nădejde și ca să-și arate bunăvoința, prindea să dea mai repede din cap, proptea copitele mai cu putere în băltoacele liniei... dar totuș nu alerga mai repede.

Mac nu se purta față de el din cale afară de delicat. Când voia ca Boney să se ferească pe marginea liniei, îi repezea cotul în deșert; altfel nu se putea să te înțelegi cu bătrânul Boney, căci deși vedea că trebuie să facă loc și ciulea urechile, până nu-l înboldea sub coaste, nu se mișca din drum. Când se întâmpla ca Boney să adoarmă, ceea ce se întâmpla destul de des, Mac trebuia să-l pocnească cu pumnul peste nas — căci Mac era obligat să-și facă numaidecât cursele, altfel sbura din slujbă, dacă nu prididea cu transportul vagonetelor. Prin urmare nu putea să-i treacă nimic cu vederea. Totuș erau foarte buni prieteni. Uneori când Mac își epuiza repertoriul de fluerat, se apropia de el și-l desmierda pe grumaz, și stăteau împreună de vorbă: He, old Boney, how are you to day, old fellow? All right, are you?

La jumătate an după ce se cunoscuseră, Mac băgă de seamă că Boney este murdar, așa că cel mult aci în lumina tulbure a opaițelor minei mai arăta și el a căluț. Dacă l-ar fi scos la lumina zilei — Holy Gee — bietul Boney ar fi trebuit să se rușineze el însuș de felul în care arăta.

Mac își luă inima în dinți și cumpără o țesală. În capul lui Boney nu mai rămăsese nici cea mai palidă amintire a unui astfel de confort, căci Mac constată numaidecât că Boney întoarce capul spre el. Ori așa ceva Boney nu făcea nici când se producea câte o explozie în apropierea lui. Imediat după aceea bătrânul Boney începu să-și salte pânțelele lăbărțat, pentru a putea gusta în

toată intensitatea plăcerea țesalei. Mac încercă să-l și spele, căci își pusese de gând să facă pe Boney alb ca zăpada. Dar imediat ce simți apa, bătrânul Boney tresări, ca și când i-ar fi trecut un curent electric prin trup și începu să bată neliniștit din copite. Prin urmare rămaseră la țesălatul pe uscat. Dar după ce Mac îl țesălă destul de îndelung, Boney întinse gâtul și dete drumul unui nechezat ascuțit și tremurat, întocmai ca un lătrat de câine — acesta era un simplu simulacru de mulțumire cavalină. Mac începu să râdă de clocoti galeria împrejurul lor...

Era mai presus de orice îndoială că Mac îndrăgise pe Boney. Chiar astăzi mai vorbește uneori despre el. Simte un fel de duioșie față de călușei bătrâni, cu spinarea încârligată, și uneori se oprește în loc, alături de câte un căluț de acesta și-l mângâie pe grumaz, apoi se întoarce spre soția sa: „Vezi Maud, așa arăta Boney, exact ca și căluțul acesta!” Dar Maud văzuse atâtea exemplare asemănătoare cu Boney, încât începuse să se îndoiască de exactitatea afirmațiilor soțului ei. Mac nu se pricepea la tablouri și nu cheltuise niciun cent pentru pictură, dar totuș între lucrurile lui, Maud descoperise un tablou foarte stângaciu făcut, care reprezenta un căluț. Erau căsătoriți de mai bine de doi ani, când atenția îi fu atrasă de simpatia neobișnuită a soțului ei față de acești căluți. Intr'un rând la Berkshire-Hills oprise mașina în marginea drumului:

— Ia te uită Maud, zise el și-i arată în mijlocul drumului un căluț înhămat la o cotigă țărănească.

Maud începu să râdă înveselită:

— Bine Mac, este un căluț bătrân de care poți întâlni cu miile, în toate părțile.

Firește, Mac își da pe deplin seamă de acest amănunt

și dete din cap în semn de aprobare:

— Asta se poate, dragă Maud, dar vezi tu, într'un rând am avut și eu exact un astfel de căluș.

— Când?

— Când? Ochii lui Mac rătăciră în depărtări. Nimic nu-i venea atât de greu, ca necesitatea de a vorbi despre sine însuși: Asta s'a întâmplat demult, dragă Maud... La Uncle Tom.

Mac mai adusese și altceva din mina Uncle Tom. Un tipăt tăios, ca al unei păsări de pradă — heiehe! — care-i scăpa de fiecare dată, când constata prezența cuiva în calea automobilului său. Tipătul acesta îl învățase în galeria Uncle Tom. Cu acesta urnea pe Boney la drum, când trebuia să plece și cu acesta îl oprea, când se întâmpla ca un vagonet să sară de pe șine.

Mac era de trei ani în galeria Nr. 8 — și făcuse jumătate distanță din cât i-ar fi trebuit ca să încunjure globul — când se întâmplă uriașa catastrofă minieră de care unii își mai aduc și astăzi aminte. Catastrofa aceasta pricinui moartea a două sute șaptezeci și doi de lucrători și reprezintă oel mai mare noroc pentru Mac.

În a treia noapte după Rusalii, dimineața la orele trei, se produse o explozie de gaz în galeria cea mai de jos a minei Uncle Tom.

Mac se întorcea cu un convoiu de vagonete goale și fluera o melodie populară pe care gramofonul din „saloon”-ul lui Johnson o cânta în fiecare seară. Cu totul pe neașteptate, în mijlocul sdrângănitului pricinuit de vagonetele goale i se păru că aude ceva, un muget depărtat, și se uită mașinalicește împrejurul său, fără să se oprească din fluerat: văzu că stâlpii și grinzile cu care erau propțite tavanele din galerie, se frâng ca niște chibrituri și

muntele se prăbușește peste ei. Smuci din toate puterile pe Boney de căpăstru și-i țipă la ureche: „Hee, hee! Git up... giit up!” Boney se sperie când auzi stâlpii prăvălindu-se pe urma lui și încearcă să pornească în galop; bătrânul Bonaparte își întinse trupul năvălos, repezi copitele pornite într'un *finish* desnădăjduit și dispăru sub mormanul uriaș al dărâmurilor prăvălitate peste el. Mac o rupse la fugă, ca un desmetic, cu dărâmăturile muntelui care alergau după el, să-l ajungă. Era vorba de viață și de moarte! Dar constată îngrozit că stâlpii și grinzile începuseră să se îndoaie și în fața lui și că tavanul galeriei coboară tot mai jos. Se învărti de câteva ori în loc, întocmai ca o sfârlează, ridică mâinile la tâmplă și se repezi într'un gang lateral. Galeria se prăbuși cu muget uriaș, gangul în care intrase se auzea prăvălindu-se, și alungat de pietrișul ce se rostogolea pe urma lui, Mac fugea cu sufletul la gură, înebunit de spaimă, dar iute de picioare. Într'un târziu constată că în fuga lui se învărtește pe loc; mâinile și le apăsă pe tâmplă și țipa!

Începuse să tremure din tot trupul și nu mai avea nicio putere. Băgă de seamă că a intrat în grajd, ceea ce fără îndoială ar fi făcut și bătrânul Boney, dacă n'ar fi fost prins sub dărâmăturile galeriei. Trebui să se așeze, căci picioarele nu-l mai puteau purta; rămase nemișcat, năucit de spaimă și vreme de un ceas nu fu în stare să se gândească la nimic. Pe urmă își aduse aminte de opaițul pe care-l avea și a cărui flacără aproape stinsă, lumina împrejurimea; fusese îngropat de dărâmăturile galeriilor și de zăcămintele cărbunelui prăbușit. Încercă să se gândească, cum de s'a putut întâmpla așa ceva, dar nu fu în stare să-și explice motivul.

Rămase ceasuri lungi și grele în această atitudine. Plânse chinuit de desnădejde și de singurătate, dar la

urmă se reculese. Scoase o bucată de gumă de mestecat și simți că trupul i se mai înviorază.

Era cert că se întâmplase o explozie de gaze sau de praf de cărbune. Pe Boney îl omorâseră dărâmaturile... iar pe el, fără îndoială vor veni să-l scoată.

Mac se așeză jos, alături de micul său opaiț și așteptă. Așteptă vreme de câteva ceasuri, apoi se simți cuprins de o spaimă rece ca de ghiață și sări în picioare speriat. Luă opaițul și ieși în galerie, unde cercetă în toate părțile, nu cumva se găsește vreun loc pe unde ar putea ieși. Nu găsi nimic; prin urmare nu-i rămânea altceva de făcut, decât să aștepte. Cercetă lada cu furaje, se așeză din nou jos și-și lăsă gândurile să alerge slobode. Se gândi la Boney, la tatăl său și la Fred cu care intrase împreună în gangurile minei; la barul lui Johnson. La cântecul gramofonului. În gând jucă o nesfârșită serie de jocuri: băgă piesa de cinci cenți în automat și învârti manivela... dar i se părea ciudat că acum câștigă mereu: *full hand, royal flush...*

Din mijlocul acestei preocupări fu trezit de un sgomot ciudat. Ceva țacănea și sbârâia întocmai ca un aparat telefonic. Mac ascultă cu toată atenția. Pe urmă își dă seama că n'a auzit nimic. Era tăcerea care aplea împrejurul său. Urechile i se înfundaseră. Dar tăcerea aceasta înfiorătoare i se părea insuportabilă. Își băgă arătătoarele în urechi și încercă să-și revină în fire. Își dresă glasul și scuipea sgomotos. Apoi se propti cu spatele în peretele grajdului și se uită la așternutul de paie care fusese pregătit pentru Boney. Intr'un târziu se întinse pe paiele acestea și copleșit de un sentiment de desnadejde neagră, adormi.

Se trezi peste câteva ceasuri (cel puțin așa își închipuia), din pricina umezelii; opaițul i se stinsese și acum

bălăcea cu picioarele în apă, de cum încerca să facă un pas. Ii era foame și luând o mână de ovăs din ladă, începu să-l mestece între dinți. Se așeză pe ieslea lui Boney, iscodind întunerecul cu ochii, și mesteca bob după bob. Trăgea în acelaș timp cu urechea, dar nu auzea nici ciocăneli, nici glasuri, numai țârâitul și căderea picăturilor de apă din tavan.

Întunerecul era înfricoșător, și după o bucată de vreme își dăte drumul de pe marginea ieslei, scrâșni din dinți și începu să-și smulgă părul, alergând ca un desmetic. Se lovi de peretele grajdului, dăte cu capul de câteva ori în peretele de stâncă și începu să-l bată cu pumnii. Starea aceasta de furie nu dură prea mult, căci se întoarse pe pipăite la iesle și continuă să mestece ovăs, în timp ce lacrimile îi curgeau slobode în lungul obrazului.

Stete ceasuri întregi în felul acesta. În apropierea lui nu auzea nicio mișcare. Îl uitaseră îngropat în mină.

Mac sta pe marginea ieslei, mesteca ovăs și se gândea. Capul lui de copil începu să lucreze cu înfrigurare și-și simți trupul rece de spaimă. În ceasul acesta de cumplită cumpănă trebuia să se aleagă, dacă este ceva de capul micului Mac. Și se dovedi că este!

— *If those blasted fools* nu vin după mine să mă scoată, țipă el, va trebui să ies singur din mină!

Dar Mac nu începu numaidecât să sape. Se așeză din nou pe marginea ieslei și se gândi îndelung și cu cea mai mare grijă. Își făcu în gând planul galeriei din apropierea grajdului. Prin galeria dela miazăzi ar fi fost imposibil să iasă! Dacă în general va putea ieși, atunci drumul ducea numai prin galeria Merry Aunt și răsuflătoarea lui Patterson. Zăcămintele din această răsuflătoare erau la șaptezeci, optzeci sau nouăzeci de pași de parte de grajd. Toate aceste amănunte Mac le cunoștea.

Cărbunele din galeria Merry Aunt devenise poros din pricina presiunii exercitate de muntele prăbușit asupra lui. Ori amănuntul acesta era de cea mai mare importanță.

Pe la orele unu după miezul nopții strigase lui Patterson care era în răsuflătoare:

— He, Pat, Hikkins spune că de aici nu mai scoatem decât gunoiu.

Obrazul asudat al lui Pat apăruse în orbita de lumină a opaițului și Pat răspunsese supărat:

— Hikkins shall go to the devil, să-i spui vorba asta dela mine, Mac. To hell, Mac! Toată galeria Merry Aunt nu este altceva decât gunoaie, deoarece straturile de cărbune au fost strivite de greutatea muntelui. Lui Hikkins să-i tacă fleanca; spune-i vorba asta dela mine, și mai spune-i că-l poftesc să-și vadă de treaba lui!

Pat proptise răsuflătoarea aceasta cu stâlpi noi și sănătoși, căci se temuse că va fi strivit de muntele ce se va prăbuși peste el. Răsuflătoarea mergea oblic în sus până la o înălțime de două sute cinzeci de metri și ajungea la macazul liniei din galeria Nr. 7.

Mac numără pașii, dar după ce ajunsese până la șaptezeci, simți un sloiu de ghiață cum îi fuge în lungul spinării, și după ce numără optzeci și cinci și dete peste pietriș, scoase un chiot de bucurie.

Cu gândurile limpezite de energie, cu nervii și mușchii încordați, se apucă de lucru, fără să mai întârzie. În timp de un ceas — stând în apă până în genunchi — reuși să facă o groapă adâncă în peretele de dărâmături. Dar era sleit de puteri și din pricina aerului stătut, îi venea rău dela stomac. Trebui să se odihnească. După ce își mai veni puțin în fire, se apucă din nou de lucru. Se mișca încet și hotărât. Trebuia să pipăie pietrele

din tavan și cele de pe ambele părți, pentru a se asigura că nu se vor dărâma peste el; să îndepărteze colțurile de stâncă din locurile unde puteau deveni primejdioase; să aducă stâlpi și grinzi din grajd cu care să proptească pereții, și să ferească din cale bucățile mai mari de piatră. În felul acesta Mac lucra ceasuri de-a-rândul, gemând și respirând scurt și șuerător. Puțin după aceea se simți cu desăvârșire sleit de puteri, așa că se întinse în iesle și adormi. Imediat ce deschise din nou ochii, trase cu urechea, dar ne auzind nimica, se apucă din nou de lucru.

Săpa, săpa cu nădejde. În felul acesta Mac săpă câteva zile la rând — deși nu săpase în total mai mult de patru metri! De sute de ori după aceea visă că sapă, sapă din toate puterile și-și taie drum prin piatră...

Pe urmă înțelese că trebuie să fie la gura răsuflătorii, Simțea cu toată precizia că așa trebuie să fie, după praful ce rămăsese de pe urma cărbunelui strivit. Mac își umplu buzunarele de ovăs și apucă în sus pe răsuflătoare. Majoritatea stâlpilor erau în picioare. Muntele prăbușit nu adusese decât o cantitate foarte redusă de cărbune, și lui Mac îi venea să chiuie și tremura de bucurie, când se gândea că are de făcut o distanță de cinzeci și doi de metri, iar cărbunele ce-l întâlnea în cale, se putea feri foarte ușor. Târându-se dela stâlp la stâlp, apucă la deal prin răsuflătoarea neagră. De întors nu se mai putea întoarce înapoi, deoarece își astupase el însuși drumul. Pipăind cu mâna, dete peste căputa unei cisme și după pielea grosolană și ruptă, înțelese numaimedecât că trebuie să fie cisma lui Patterson. Old Pat era aci, îngropat în cărbunele prăbușit de sub bolți, așa că de spaimă și groază bietul Mac rămase multă vreme cu trupul încremenit, fără să se mai poată mișca. Nici

astăzi nu îndrăznește să se gândească la clipa aceasta de groază. După ce-și veni din nou în fire, începu să urce încet la deal. În împrejurări obișnuite răsuflătoarea aceasta putea fi trecută cel mult în timp de jumătate oră. Dar deoarece Mac era sleit de puteri și slăbit, iar din drumul pe care-l făcea, trebuia să ferească tone întregi de cărbuni, după ce se încredința că stâlpii cu care sunt proptite bolțile mai stau în picioare, îi trebui vreme mult mai îndelungată. Cu trupul scaldat în sudoare și frânt ajunse la macazuri. Linia aceasta ducea din galeria Nr. 8 de-a-dreptul în galeria Nr. 7.

Mac se întinse să doarmă. Intr'un târziu se trezi iarăș și cu mare greutate apucă în sus pe linie.

Intr'un târziu ajunse la capăt: galeria era liberă.

Mac se lăsă jos și începu să mestece ovăs și-și linse palmele umede, ca să-și astâmpere setea. Apoi apucă spre vârtejul de ieșire al minei. Cunoștea galeria Nr. 7 tot atât de bine ca și galeria Nr. 8 în care lucrase, dar drumul fiindu-i închis de carbunele prăbușit, trebuia să facă mereu câte un încunjur. Rătăci ceasuri întregi, până când își simți sângele vâjâindu-i în urechi. Trebuia să ajungă la vârtejul de ieșire, trebuia să ajungă numai-decât... și să tragă clopotul de alarmă...

Dar în aceeaș clipă — exact când începuse să tremure de spaimă că a rămas închis în această galerie — văzu niște scăpărări palide de lumină roșietică: Opaite! Erau trei de toate!

Mac deschise gura, ca să strige... dar nu reuși să articuleze niciun sunet și căzu grămadă. Se poate ca totuș Mac să fi strigat, deși doi dintre cei trei lucrători jurau că n'au auzit nimic, dar al treilea susținea că i s'a părut c'aude un țipăt stins.

Mac simți că l-a luat cineva pe sus. Pe urmă simți

că se găsește în colivia ascensorului care-l scoate din mină; de fapt se și trezi, căci i se părea că ascensorul urcă grozav de încet. Pe urmă simți că întind niște pături peste el și că-l ridică din nou... și nu mai simți nimica.

Mac rămăsese închis în adâncul pământului șapte zile încheiate, deși el își închipuise că nu trecuseră mai mult de trei. Dintre toți lucrătorii intrați în galeria Nr. 8, el fusese singurul salvat. Pogăniciul apăru din adâncul minei prăbușite întocmai ca o fantomă venită din altă lume. Pe vremea aceea întâmplarea lui tragică fu publicată de toate ziarele din America și Europa. Pogăniciul din Uncle Tom! Fotografia lui — așa cum îl duceau cu targa, acoperit de pături și cu mâna tăciunită și mică bălângănind pe marginea brancardei, în drumul spre spital — apăru în toate ziarele.

Toată lumea răsese emoționată de primele cuvinte pronunțate de Mac, după ce s'a trezit la spital:

— Have some chewing gumm, sir? întrebă el pe medicul oprit lângă patul său.

Dar pentru el cuvintele acestea erau cât se poate de firești, deoarece gura lui Mac era uscată ca o iască; tot atât de bine ar fi putut să ceară și apă.

Peste opt zile Mac era pe deplin restabilit. Când la întrebările lui îi răspunseră cu multă prudență, ce s'a întâmplat cu tatăl său și cu Fred, Mac își acoperi obrazul cu palmele mânilor și începu să plângă, cum numai un băiețuș de treisprezece ani este în stare să plângă, după ce-și dă seamă că a rămas singur pe lume. Dar încolo micului Mac îi mergea admirabil. Il hrăneau foarte bine și toată lumea îi trimitea prăjituri, vin și bani. Cu asta însă aventura lui Mac s'ar fi terminat, dacă nu s'ar fi găsit o doamnă bogată din Chicago — impresionată de soarta tragică a micului pogănicu — care

să-l ia în grija ei. Din ziua aceea se ocupă ea însăși de educația lui.

Mac nu s'ar fi gândit pentru nimic în lume, că omul ar putea să devină și altceva, nu numai lucrător într-o mină; prin urmare protectoarea lui îl trimise să urmeze cursurile unei Academii Miniere. După ce-și luă diploma, Mac se întoarse la Uncle Tom în calitate de inginer și rămase doi ani în slujba minei. De aci se angajă tot ca inginer la minele de argint Juan Alvarez din Bolivia... o regiune unde trebuia să știi dinainte momentul exact când trebuie să aplici adversarului un pumn bine îndreptat în obraz, ca să nu mai ai bătaie de cap din pricina lui. Mina dete faliment și Mac se angajă la lucrările de forare ale tunelului Căilor Ferate Bolivia—Anzi. Aci născoci „ideea” lui. Punerea în practică a acestei idei, depindea de descoperirea și ameliorarea sistemelor de forare a stâncilor... așa că Mac se așternu pe lucru. Diamantul burghiilor de forat trebuia înlocuit cu un material mai ieftin și de o duritate foarte apropiată de a diamantului. Mac se angajă în atelierele de cercetări ale uzinelor Edison Works Limited și încercă să creeze un oțel de scule care să aibă o duritate excepțională. După ce lucră vreme de doi ani din toate puterile și ajunsese foarte aproape de ținta pe care o urmărea, plecă din serviciul uzinelor Edison Works și începu să lucreze pe cont propriu.

Allanitul său îl ajută să facă foarte repede avere. La această epocă, întâlnește pe Maud. Până acuma nu avusesese niciodată vreme deajuns, ca să se poată ocupa de femei și pe el nici nu-l interesau. Maud însă îi plăcu de la prima vedere. Obrazul ei delicat și oacheș de madonă, ochii ei calzi și mari, care în lumină aveau scilipiri chihlimbarii, atitudinea ei calmă (pe vremea aceea mai

purta încă doliul după mama ei), temperamentul ei spontan și entusiast, toate aceste amănunte făcură o adâncă impresie asupra lui. În special îi plăcuse obrazul ei. Avea cel mai curat, cel mai alb și cel mai delicat obraz pe care-l văzuse în viața lui și se mira cum de pielea obrazului ei nu plesnește la cea mai ușoară adiere de vânt. Se simțea impresionat de curajul cu care înfrunta viața. Pe vremea aceea da lecții de muzică la Buffalo și era ocupată de dimineața până seara. Într'un rând o auzise vorbind despre muzică, literatură și artă — tot lucruri din care el nu înțelegea nicio boabă — și simți o admirație nelimitată față de cunoștințele și priceperea ei. Se îndrăgosti până peste cap de Maud și comise și el exact aceleaș imprudențe ca orice bărbat în situația lui. La început curajul îl părăsise cu totul și avea clipe când se simțea chinuit de desnădejde. Dar într'una din zile în ochii lui Maud descoperi flăcărarea unei expresii — ce expresie o fi fost Doamne — și expresia aceasta îi dete curaj. Fără să mai întârzie nicio clipită, o ceru în căsătorie, și la câteva săptămâni se căsătoriră. Imediat după aceea sacrifică alți trei ani de muncă neostenită, pentru prelucrarea ideii lui în toate amănuntele.

Și astăzi era Mac, Mac pur și simplu, al cărui nume îl slăveau rapsozii populari în sălile de spectacole dela periferia orașului.

În primele luni Maud nu avu decât rareori ocazie să vadă pe Mac.

Înțelese chiar din primele zile că activitatea lui de acum este cu totul altoeva, decât ceea ce fusese activitatea lui în fabrica din Buffalo și era destul de deșteaptă și avea suficientă putere de voință, să sacrifice operei lui Mac toate preferințele ce le-ar fi avut. Uneori treceau zile întregi, când nu-l vedea de loc. Era plecat la șantier, sau în atelierele de experiențe din Buffalo, sau avea diverse consfătuiri. Allan începea lucrul dimineața la șase și de multe ori nu ieșea din birou până târziu noaptea. Sfârșit de puteri, prefera de multe ori să se întindă pe canapeaua de piele din biroul său, în loc să se mai ducă până la Bronx.

Maud se împacă și cu asta.

Ca să aibă cât de puțin confort, îi aranjă un dormitor cu cameră de baie și o sufragerie în Palatul Sindicatului; un mic apartament unde avea tutun și lulele, gulere, rufe curate, cu un cuvânt unde putea găsi tot ce-i trebuia. Ii dăte pe Lion, valetul chinez, ca să-l servească, căci nimenea nu s'ar fi priceput mai bine decât el cum trebuie să procedeze față de Mac. Lion cu temperamentul său de asiat placid ar fi fost în stare să repete de sute

de ori la rând — la intermitențe destul de scurte — și fără să-și piardă răbdarea: „*Dinner, sir... Dinner, sir!*” Nu-și pierdea nici răbdarea și nu avea nici toane. Era întotdeauna prezent, dar niciodată nu-l vedea nimenea. Se mișca fără sgomot și în acelaș ritm, întocmai ca o mașină bine unsă, dar cu toate acestea lucrurile din casă erau întotdeauna într'o ordine desăvârșită.

În orice caz pe Mac îl vedea acum și mai rar, dar încerca să fie curajoasă. Cât dură vremea bună, aranjă în fiecare seară câte un mic dineu pe terasa Palatului Sindicatului, de unde aveau o vedere feerică a New York-ului în timp de noapte. Dineurile acestea, în tovarășia prietenilor și a colaboratorilor lui Mac, îi făceau mare plăcere și-și petrecea toate după amiezile făcând pregătiri. Nu se supăra nici când constata că Mac nu poate pierde mai mult de câteva minute în societatea invitaților săi.

Duminecile însă Mac și le petrecea în mod regulat la Bronx, împreună cu ea și cu mica Edith; în astfel de cazuri părea că-și dă toată silința să șteargă amintirea absenței lui din timpul săptămânii și nu se gândea decât la ea și la fetița lor; era vesel și exuberant ca un tânăr de douăzeci de ani.

Uneori Dumineca lua automobilul și pleca împreună cu ea la șantierul din New Jersey, „ca să mai dea puțin curaj lui Hobby”.

Urmă după aceea o lună întreagă de conferințe cu fondatorii și marii acționari ai Sindicatului, cu reprezentanții finanței, cu inginerii, agenții, cu specialiști în domeniul igienei și cu constructorii. În șantierul din New Jersey dăseră peste mari cantități de apă; lucrările în serpentine din Bermude le pricinuiau dificultăți nebanuite. În Finisterre materialul de construcție se dovedise că

este de calitate inferioară și trebui înlocuit. Dar afară de asta lucrările curente care trebuiau executate fără întârziere, se îngrămădeau din zi în zi tot mai mult.

Uneori Allan era obligat să lucreze douăzeci de ore în șir și era dela sine înțeles, că în astfel de împrejurări nu putea avea pretenția, ca el să se ocupe de ea.

Mac o asigura că peste câteva săptămâni totul va re-
intra în ritmul normal. După ce va trece primul *rush*. Maud avea răbdare. Singura ei grijă era, ca Mac să nu se istovească din cauza lucrului.

Maud era mândră de faptul că era soția lui Mac Allan. Își petrecea timpul într'un extaz neîntrerupt. Ii făcea plăcere când vedea că ziarele îl numesc „Cuceritorul Continentelor Submarine” și că apreciază genialitatea și îndrăzneala proiectelor sale. În realitate însă nu reușise se se împace pe deplin cu gândul, că Mac a devenit cu totul pe neașteptate un bărbat celebru. Uneori se uita la el înfiorată de mirare și respect. Dar constata întotdeauna că soțul ei arată exact ca și înainte de asta: un bărbat neprefăcut și fără nimic extraordinar. Uneori se gândea cu spaimă, că nimbul gloriei sale ar putea să pălească în fața opiniei publice, dacă oamenii vor afla că în fond soțul ei este o fire atât de puțin complicată. Incepu să adune cu înfrigurare toate articolele și notele în legătură cu tunelul și cu Mac. Uneori intra și în câte o sală de cinematograf, dacă se întâmpla să-i fie în drum, pentru a se vedea pe sine, „Mac's wife”, în Tunnel City, coborând din automobil și cu mantaua deschisă, fluturând în vânt. Ziariștii profitau de toate ocaziile pentru a avea câte o convorbire cu ea și-i venea să se tăvălească de răs, când a doua zi oțea în ziare: „Soția lui Mac spune că el este cel mai ideal soț și tată din New York”.

Deși nu era dispusă să admită o astfel de posibilitate, totuș se simțea măgulită, când în magazinele unde-și făcea cumpărăturile, vedea publicul că se uită curios la ea, și cel mai mare triumf din viața ei fu ziua când Ethel Lloyd se opri cu mașina în Union Square și o arătă prietenelor ei.

Când vremea era frumoasă, scotea pe Edith la plimbare cu un cărucior elegant prin parcul din Bronx, pe urmă se duceau la grădina zoologică, unde se opreau ceasuri întregi în fața cuștilor în care erau maimuțele, și se distrau; dar la drept vorbind Maud nu se distra cu nimic mai puțin decât Edith. După ce veni toamna cu negurile și umezeala ce se ridica din pământ, se termină și cu această distracție.

Mac îi făgăduise ca de Crăciun să petreacă trei zile încheiate — fără niciun fel de ocupație — împreună cu ele două, și Maud jubila cu săptămâni de zile înainte de această sărbătoare, care trebuia să fie exact cum fusese primul Crăciun pe care-l petrecuseră împreună în calitate de căsătoriți. Hobby le făgăduise să vină a doua zi, așa că vor juca bridge, până când nu se vor mai putea ține pe picioare. Pentru aceste trei zile de vacanță, Maud întocmise un program nebănuit.

Cât dură luna Decembrie, pe soțul ei aproape nu-l văzu de loc. Allan era zilnic ocupat și avea conferințe neîntrerupte cu financiarii, deoarece făceau pregătirile pentru marea campanie ce trebuia să înceapă în luna Ianuarie.

Înainte de orice Allan avea nevoie chiar dela început de frumoasa sumă de trei miliarde de dollari. Dar nu se îndoia nicio clipă, că va reuși să le obțină.

Săptămâni de-a-rândul Palatul Sindicatului fu asediat de ziariști, deoarece presa făcuse afaceri strălucite cu

sensaționalul proiect al lui Allan. Cum va fi construit tunelul? Cum va fi administrat? Cum vor aerisi gangurile subterane? Cum a fost calculată curba ce o va face traseul tunelului? Cum se poate ca acest traseu, cu toate micile ocoluri pe care le va face, să fie totuși mai scurt cu o cinzecime decât drumul pe mare? (N'ai decât să înfigi un ac în globul pământului și vei vedea). Toate acestea erau întrebări care săptămâni de-a-rândul ținură publicul cu sufletul la gură. În cele din urmă presa începu o nouă campanie a tunelului, care se desfășură cu aceeași patimă și tot atât de sgomotoasă ca și prima care fusese un „războiu al tunelului”.

Presa adversă invocă aceleași argumente pe care le mai întrebuințase odată, și afirma că nimenea nu va fi în stare să construiască această gigantică linie prin granit și bazalt; că o adâncime de 4000 până la 5000 de metri sub nivelul mării exclude orice posibilitate de activitate omenească; că din cauza căldurii îngrozitoare și a enormei presiuni, niciun fel de material nu va putea rezista și că din aceste motive întreprinderea tunelului va înregistra un dureros eșec. Dar presa favorabilă Sindicatului explica, pentru a mia oară, cetitorilor ei avantajele ce le reprezenta tunelul: Timp! Timp! Economie de timp! Exactitate! Siguranță! Trenurile vor circula, tot atât de sigure ca și trenurile care circulă la suprafața pământului... poate chiar mult mai sigure! Drumul nu va mai fi condiționat de mersul vremii, de ceață și de inundații, și călătorii nu se vor expune să fie mâncați de pești, undeva în largul Oceanului. E de ajuns să te gândești la catastrofa vaporului „Titanic” în care au pierit o mie șasesute de oameni, și la soarta vasului „Kosmos” care a dispărut în valurile Oceanului, având patru mii de oameni pe bord.

Dirijabilele nu vor putea fi considerate niciodată drept mijloc de transport al maselor. Afară de asta dirijabilele care au reușit să treacă până acum Atlanticul, pot fi numărate pe degete.

La această epocă ar fi fost imposibil să deschizi un ziar, fără să dai peste articole privitoare la tunel, sau peste ilustrații și schițe în legătură cu el.

În luna Noembrie știrile acestea începură să lăncezească și la urmă dispărură cu totul din coloanele ziarelor. Biroul de Presă al Sindicatului începuse să devină exagerat de discret. Allan pusese șantierele sub pază severă, așa că ar fi fost imposibil să mai publice ilustrații în legătură cu lucrările.

Frigurile provocate de ziare în opinia publică, se domoliră și la câteva săptămâni după aceea problema tunelului era o chestiune învechită care nu mai interesa pe nimenea. Un eveniment cu totul nou era acum la ordine zilei: un sbor internațional împrejurul globului.

Tunelul fusese uitat!

Aceasta era intenția lui Allan. El își cunoștea oamenii și știa foarte bine că entuziasmul dela început nu-i produsese nici cel puțin un milion de dollari. Va avea grijă, ca atunci când va sosi momentul, să deslănțuiască un al doilea val de însuflețire care nu se va întemeia numai pe partea senzatională a întreprinderii.

În luna Decembrie ziarele publicară o știre amănunțită și susținută de toate explicațiile necesare, menită să dea posibilitate opiniei publice, să înțeleagă importanța proiectului lui Allan: Societatea Pittsburg-Smelting and Refining Company obținuse — pentru suma de douăsprezece milioane de dollari — dreptul de opțiune asupra tuturor materiilor prime ce vor fi scoase la lumina zilei, în timpul lucrărilor tunelului, și care vor putea fi

prelucrate din punct de vedere tehnic. (În al șaselea an dela începerea lucrărilor acțiunile P.S.R.C. se urcară cu 60 de procente). În același timp în ziare apărură o notiță care spunea, că Edison Pictures Ltd. a obținut pentru un milion de dollari dreptul exclusiv de a face fotografii și a lua vederi pe șantierele Sindicatului, tot timpul cât vor dura lucrările, și că aceste filme vor fi prezentate publicului.

Afișele uriașe ale casei Edison Pictures anunțau că direcțiunea „are de gând să eternizeze într'un film uriașă operă a tunelului, dela prima lovitură de cazma, până la primul *Europe-Flyer*, pentru a trece în patrimoniul generațiilor viitoare istoria celei mai gigantice opere a omenirii”. Filmele vor fi prezentate în primul rând la New York, iar de aci le vor trece la cele treizeci de mii de cinematografe ce le avea Societatea pe toată întinderea globului.

Ar fi fost imposibil să poți inventa o reclamă mai bună în favoarea tunelului.

Edison-Pictures își începu activitatea în aceeași zi și cele două sute de săli de cinematograf ce le avea în New York, fură ocupate până la ultimul loc.

Filmul reprezenta cunoscutele scene de pe terasa hotelului Atlantic; continua cu cele cinci coloane uriașe de praf din fiecare șantier; cu valurile de piatră prăvălite de explozia dinamitei; cu alimentarea celor o sută de mii de lucrători; cu plecarea batalioanelor de lucrători în zorii zilei spre șantier; arăta și pe omul căruia o despicătură de stâncă îi strivise coșul pieptului și care mai respira încă, foarte încet. Arăta cimitirul din Tunnel-Citty cu cele cinsprezece movile proaspete. Arăta un grup de tăietori din Canada care tăiau o pădure întregă pentru Mac — arăta nesfârșitele convoiuri de vagoane cu

materiale care toate purtau inscripția A. T. S. (Atlantic Tunnel Syndicat).

Filmul acesta care dura zece minute întregi și purta numele fără pretenție „Wagoane de Cale Ferată” făcua în realitate cea mai puternică și mai șgduitoare impresie. Trenuri de materiale și nimic altceva. Trenuri de marfă din Suedia, Rusia, Austria, România, Germania, Franța, Anglia și America. Trenuri încărcate cu minereu, cu bușteni, cu cărbuni, cu șine de cale ferată, cu traverse, cu țevi de conductă, trenuri care nu se mai terminau. Locomotivele vărsau vâlătuci de fum pe coșuri și toate treceau în goană... treceau mereu... așa că în cele din urmă ți se părea că le auzi uruind și pocnind din bucelele osiilor.

La urmă de tot mai rula un film scurt: „Allan împreună cu Hobby inspectează șantierul din New Jersey”.

Edison-Pictures prezenta în fiecare săptămână câte un nou film în legătură cu tunelul, și la sfârșitul fiecărui film Allan apărea întotdeauna, într'o anumită scenă inedită.

Câtă vreme înainte de asta numele lui Allan abia dacă însemnase ceva mai mult decât numele unui pilot care face sboruri de durată, care astăzi este aclamat și mâine își frânge gâtul, ca poimăine să fie uitat, astăzi lumea își făcea despre el și despre opera lui o idee mult mai limpede și mai durabilă.

La patru zile înainte de Crăciun New York-ul și toate orașele mai de seamă din Uniune fură inundate de afișe, mari cât peretele unui vagon de marfă, în fața cărora publicul — cu toată înfrigurarea caracteristică în săptămâna Crăciunului — începea să se adune în grupuri. Afișele acestea reprezentau un oraș fermecat, un ocean de case, prinse din sbor. Niciodată nu s'a întâmplat și nici n'a

visat nimenea, că așa ceva ar fi posibil. În mijlocul acestui oraș, reprezentat în tonalități luminoase (exact cum ar fi fost New York-ul într-o dimineață cu soare și atmosfera încărcată de pâclă), era clădirea grandioasă a unei gări, în comparație cu care Hudson-River-Terminal, Central și Pennsylvania Station păreau simple jucării de copii. Terasele în formă de deltă, coborau chiar din fața gării. Aceste terase precum și linia principală ce ducea până la gura tunelului, trecea pe sub nenumărate viaducte, avea parcuri împodobite cu havuzuri, și pajiști înflorite. În piața din fața gării erau îngrămădiți unul lângă altul sgârie-nori cu cel puțin o mie de ferestre: hoteluri, magazine, bănci, birouri. În lungul bulevardelor și a străzilor se vedea mișunând mulțimea de oameni, automobile, tramwaie electrice și trenuri aeriene. În fund, pierdute în ceața tulbure din zare, se vedeau rânduri nenumărate de blocuri. În primul plan, pe partea stângă erau instalațiile ca din basme ale unui port, antrepozite, docuri, cheiuri, în lungul cărora lucrul se desfășura cu înfrigurare: la cheiuri erau ancorate vapoare, coș lângă coș și catarg lângă catarg. Pe partea dreaptă era o plajă nesfârșită, presărată cu fotolii de trestie și în fund cu hoteluri uriașe pentru vizitatori. Sub strălucitorul proiect era inscripția: „Orașele lui Mac Allan, de astăzi în zece ani!”

Cele două treimi din partea de sus a afișului erau numai senin de cer, și tocmai în marginea cea mai extremă se vedea un avion care nu era cu nimic mai mare decât o molie. Din avion se vedea pilotul aruncând ceva peste bord care la început nu era mai mare decât un grăunte de năsip, dar imediat după aceea devenea mai distinct, flutura în aer, ca să devină un fel de bilețel și unele dintre acestea ajunseseră foarte aproape deasupra orașului, așa că puteai citi cu ușurință inscripția ce o purtau:

„Cumpărați loturi!”

Afișul acesta fusese făcut de Hobby, care era deajuns să se bată cu degetul pe frunte, ca numaidecât să apară cu cele mai năstrușnice idei.

În aceeași zi afișul imprimat în mărime corespunzătoare, fu trimis tuturor ziarelor. Fiecare metru patrat al orașului New York fu acoperit de astfel de afișe. În toate birourile, restaurantele, barurile, berăriile, în trenuri, în gări, ferryboaturi și în toate părțile dădeai peste orașul minune pe care Allan avea de gând să-l ridice din ducele sale de năsip. Oamenii făceau haz, se uitau uimiți, dar admirau proiectul de pe afiș, așa că până seara toată lumea cunoștea în cele mai mici amănunte orașul lui Mac Allan, și întreg New York-ul era convins că a fost cel puțin odată în Mac Allan's City.

Omul acesta știa perfect de bine, ce trebuie să facă pentru ca lumea să vorbească despre el.

— *Bluff! Bluff! Fake! The greatest bluff of the world!*

Dar dintre zece inși care strigau „*bluff*” se alegea întotdeauna câte unul care dădea din mâni, apuca pe ceilalți de umeri și-i scutura, strigând, până se făcea vânăț la obraz:

— *Bluff? Nonsense, man!* Bagă-ți mințile în cap. Mac va face acest oraș! Ne mai vedem noi! Mac este omul care face tot ce spune!

Oare existența acestor orașe gigantice era posibilă sau cel puțin verosimilă, în viitorul apropiat? Aceasta era întrebarea ce preocupa pe toată lumea.

Ziua următoare ziarele publicară părerile celor mai renumiți statisticieni, economiști, bancheri, și mari industriali în legătură cu proiectul: *Mr. F. says...* Cu toții erau de acord, că singură administrarea tunelului și exploatarea din punct de vedere tehnic va necesita mii

de oameni care vor forma orașe cu totul aparte și vor ocupa teritorii imense. După părerea unor anumiți specialiști, trei sferturi din totalul circulației călătorilor între Europa și America se va desfășura prin tunel — unii erau de părere că nouă zecimi — așa că astăzi când zilnic între cele două continente se găsesc pe drum cam cinsprezece mii de oameni, după terminarea tunelului circulația aceasta va fi de șase ori mai mare, iar alții afirmau că se va înzecii. Cifrele puteau ajunge la totaluri pe care astăzi nimenea nu le-ar fi putut prevedea. Grupuri uriașe de călători vor sosi în fiecare zi în orașele tunelului. Era foarte probabil ca peste zece, douăzeci, cincizeci sau o sută de ani, orașele acestea să ia proporții nebănuite pe care noi oamenii de azi, cu meschinele mijloace de măsurat de care dispunem, nici să nu le putem concepe.

Allan dădea acum lovitură după lovitură.

A doua zi aduse la cunoștința publicului prețurile loturilor de vânzare.

În orice caz Allan nu era atât de nerușinat încât să ceară aceleaș sume ce se cereau în Manhattan, unde metrul de teren trebuia acoperit în întregime cu bancnote de câte o mie de dollari, dar cu toate acestea prețurile lui era sfruntător de exagerate și desarmau până și pe cei mai îndrăsneți. Agenții imobiliari se frământau și se răsuceau pe loc, de par'că ar fi înghițit otravă. Își duceau mâna la gură, ca și când și-ar fi fript buzele și degetele. Ia te uită, cine a mai auzit de așa ceva, și-și trânteau câte un pumn în gambetă: Mac! Unde s'a ascuns până acuma pungașul acesta care dintr'o singură lovitură le spulberă toate nădejtile de a putea câștiga o avere, în timp de câțiva ani? De unde-și luase dreptul ca toți banii disponibili să-i măture exclusiv în buzunarele sale?

Un fapt însă era cert: Afacerea asta Allan era cea mai îndrăsneată speculă de terenuri ce s'a pomenit de când e lumea. Allan, pungașul acesta, cumpăraseră dunele de năsip cu hectarul și acum le vindea cu metrul patrat. În cartierele mai ieftine ale orașelor sale afurisite — care nici nu existau oel puțin — își însuți capitalul investit, iar în cartierele așa zise din centru, și-l înmii.

Specula te înmărmurea! (Unii dintre speculanți se urmăreau unul pe altul bănuitori. Plănuiau atentate, trusuri și cointeresări misterioase!) În fața prețurilor nerușinate, cerute de Allan, speculanții făcură front, gata să meargă până la cuțite. Allan mai avea și îndrăsneala să afirme, că această ofertă „favorabilă” nu va rămâne deschisă pentru public, decât vreme de trei luni. Să poștească! Își ziceau adversarii săi. Să vedem dacă se vor găsi amatori pentru mocirlele lui infecte... Ehe!... Nebuni care să plătească cu bani buni apă în loc de whisky...

Dar realitatea fu cu totul alta!

Exact Societățile de Navigație care împrăscaseră pe Allan cu foc și pucioasă, fură cele dintâi care achiziționară primele loturi de construcție, cheiurile și docurile de care aveau nevoie. Banca Lloyd înghiți o porțiune enormă de teren, iar după ea veni Magazinul Universal Wannamaker.

Acum trebuiau să cumpere. Erau obligați, deoarece ziarele publicau în fiecare zi noi liste de cumpărări efectuate — sume fabuloase aruncate pentru năsip și pietriș — într'un oraș fantomă — dar trebuiau să cumpere, de teamă să nu ajungă prea târziu. În lume se întâmplă atâtea lucruri, al căror sfârșit nimenea nu-l poate prevedea.

„— Nearer my God to thee”,... așa că nu mai puteau

da înapoi...

Allan nu se opri în drum. Reușise să încălzească opinia publică până la temperatura necesară și acum înțelegea să profite de această temperatură.

În ziua de patru Ianuarie publică un uriaș apel în toate ziarele, cu care invita lumea să semneze primele trei miliarde de dollari, din care două treimi reveneau Americii, iar restul de o treime Europei. Un miliard va fi emis în acțiuni, iar restul în bonuri de participatie.

Apelul la subscripție dădea toate amănuntele în legătură cu cheltuielile mai principale ale lucrărilor, cu forarea tunelului, cu rentabilitatea, cu beneficiile și amortizarea. Presupunând o circulație zilnică de treizeci de mii de persoane, tunelul va renta. Fără îndoială însă că cel puțin patruzeți de mii se călători vor întrebuința zilnic tunelul și eventual chiar mai mulți. La asta se mai adaugă enormele încasări din transportul mărfurilor, al coletelor poștale, din expediția pneumatică a poștei exprese și din telegrame...

Toate acestea erau cifre de care până acuma lumea nu avusese ocazie să vadă. Cifre care te zăpăceau, te obsedau, cifre nefaste care-ți tăiau respirația și-ți luau mintea!

Apelul la subscripție era semnat de fondatorii Syndicatului și de marii acționari, de cele mai strălucite nume din Uniune și de marile bănci. În fruntea conducerii financiare a întreprinderii apărură, spre marea mirare a New-York-ului, un bărbat despre care toată lumea știa că este „*Lloyd's right-hand-man*”: S. Woolf, care până acum fusese director la *Lloyd's Bank*.

iii.

Pe Woolf îl pusese Lloyd însuș în fruntea Syndicatului și cu asta numele lui S. Woolf rămase legat pentru vecie de tunel.

Fotografia lui apărură în edițiile de seară ale ziarelor: un gentilom plin de demnitate, cu înfățișare gravă, puțin cam gras și cu obrazul tipic oriental. Cu buzele groase, cu un nas puternic și coroiat, cu părul scurt, negru și bățuit, cu o mustață neagră, tăiată scurt, iar ochii de culoare închisă și bulbucăți aveau luciri melancolice.

„A început ca negustor de haine vechi... azi este directorul financiar al A. T. S. cu un salariu anual de două sute de mii de dollari. Vorbește douăsprezece limbi”, — scriau ziarele.

Afacerea cu hainele vechi era un basm pe care mai mult din glumă îl pusese însuș S. Woolf în circulație. În orice caz însă e cert că S. Woolf se ridicase de foarte „de jos”. Până la vârsta de doisprezece ani frământase noroiul unui orașel unguresc cu numele Szentes și mâncase pâine cu ceapă. Pe vremea aceea îl chema Samuel Wolfsohn și tatăl său era șames (spălător de morți) și gropar al comunității. La treisprezece ani intră în calitate de practicant în biroul unei bănci din Budapesta unde rămase vreme de cinci ani. Aci la Budapesta i se

întâmplă să constate pentru prima dată că „hainele au început să-l strângă”, cum spunea el însuși. Era îmbibată de ambiții, de desnădejdi, de umilințe, de doruri de mărire, și aproape înebunit de visuri îndrăznețe. Încercă deci să se reculeagă, pentru a face un salt disperat. Păzea, căci acum a pornit la drum! Și Samuel Wolfsohn se canoni zi și noapte, cu dinții încheștați, mânat de o energie sălbatică. Învăță limba engleză, franceză, italiană, spaniolă, rusă și poloneză. Dar constată că creierul său absoarbe limbile acestea fără nicio greutate deosebită, exact cum sugativa ar absorbi un clăbuc de cerneală. Se împrieteni cu vânzători de covoare, cu vânzători de portocale, cu chelnări, studenți și pungași de buzunare, pentru a face exerciții de conversație. Țința lui era Viena.

Ajunse la Viena, dar și aci începură să-l strângă hainele. Se simțea ca și când ar fi fost strâns în mii de curele. Acum ținta lui era Berlinul. Samuel Wolfsohn presimțea care va fi itinerarul său. Își înfipse în memorie încă o sută de mii de vocabule, și învăța ziarele străine pe din afară. După trei ani reuși să fie angajat corespondent la un agent de bursă din Berlin, cu o leafă din care ar fi putut muri de foame. Dar și aci îl strângeau hainele. De astă dată se pomeni că a devenit pe neașteptate *ungur și evreu*. Prin urmare își zise că drumul carierei lui trece prin Londra, și bombardă toate băncile londoneze cu oferte. Nu obținu niciun rezultat. Cei din Londra nu aveau nevoie de el, dar el, Samuel Wolfsohn, era hotărât să-i silească să aibă nevoie. Instinctul îl îndreptă spre limba chineză. Creierul său absorbi și această limbă dificilă; pentru pronunțare făcea exerciții cu un student chinez, căruia drept compensație îi aduna mărci poștale pentru colecție. Samuel Wolfsohn

trăia mai rău decât un câine. Nu da niciodată o para bacșiș, și avea curajul să treacă cu vederea obrăznicile celui mai impertinent chelnăr berlinez. Nu lua niciodată tramwaiul, ci se târa ca un erou pe picioarele chinuite, cu talpa lată și degetele pline de bătăături; dădea lecții de limbi străine cu optzeci de bani pe oră și făcea traduceri. Bani; trebuia să scoată bani din piatră seacă! Se cutremura de dorințele nebunești; ambițiile nu-i mai lăsau o clipă de odihnă și închipuirile cele mai îndrăznețe îi săgețau prin minte. Nu voia să știe de odihnă, nici de recreație, nici de somn și nici de aventuri romantice. Decepțiile și umilințele ce i le impunea viața, nu puteau decât să-l facă și mai vânjos; se frângea de mijloc și se îndrepta din nou. Ori-ori! își zicea el. Luă o hotărâre neașteptată și puse totul pe o carte! Își dăte demisia. Plăti treizeci de mărci unui dentist, ca să-i pună o plombă și să-i curețe dinții. Își cumpără ghete elegante și-și făcu un costum englezesc, la cel mai bun croitor, și plecă la Londra ca un adevărat gentleman. După patru săptămâni de alergătură zadarnică, la banca Tayler & Terry, întâlni un alt Wolfsohn care trecuse prin aceeași metamorfoză. Acest Wolfsohn vorbea exact atâtea limbi, câte vorbea și el, și i-ar fi făcut deosebită plăcere să-i poată frânge gâtul. Dar nu reuși să i-l frângă. Acesta a fost cel mai mare succes din viața lui.

Wolfsohn, arivistul, chemă un tălmăciu chinez, dar rămase cu gura căscată, când constată că cei doi au început o conversație în toată regula. Peste trei zile era din nou la Berlin, dar — *if you please* — nu pentru a rămâne în acest oraș. Acum era Mr. S. Wolfson (fără h) din Londra, vorbea exclusiv englezește și plecă în aceeași seară spre Shanghai, ca nobil pasager, obișnuit să tiranizeze oamenii de serviciu dela vagoanele cu

paturi. La Shanghai se simți mai la larg. Aci era aer liber și orizonturi largi. Dar haina îl mai strângea nițel și acum. Încă nu era englez, oricât de fidel și-ar fi copiat camarazii de Club. Se boteză deci și trecu la religia catolică, deși nu-l rugase nimenea. Făcu economii (așa că bătrânul Wolfsohn putu să renunțe la slujba lui de șames) și plecă în America. În sfârșit, acum putea respira în voie: avea o haină destul de largă în care se simțea bine. Drumul în fața lui se așternea liber, așa că acum putea lăsa să se descarce în voie toată energia propulsivă ce o cumulasese. Luă o hotărâre îndrăzneată și-și reteză fără ezitare ultimele silabe ale ambelor nume, întocmai cum o gușterită și-ar reteza coada, și-și zise Sam Wolf. Dar ca nu cumva să fie bănuț că e neamț, își mai adăugă un *o*. Se debarăsă de accentul englezesc, își rase mustața și începu să vorbească cu accent nazal; striga vesel și cât îl răbdau plămânii, și fu cel dintâiu care-și scoase haina și ieși numai în cămașă pe stradă. În scaunul lustragiului se întindea ca un american de rasă pură. Trecuse demult timpul când îl puteai presa în toate formele, după dorință, în trei, în patru colțuri, în cerc sau în formă de minge, după pofta inimii. S. Woolf încetă să mai fie ce a fost înainte de asta. De această metamorfoză avusese nevoie, pentru a putea deveni el însuși. Dar acum se terminase. Câțiva ani lucră la bursa de bumbac din Chicago, pe urmă veni la New York. Sosise acolo unde trebuia să sosească, venind tocmai de-a 'ndoasele împrejurul globului. Cunoștințele sale, geniul și puterea de muncă îl ridicară repede, așa că astăzi călca în picioare pe toți sabalturnii săi, exact cum fusese călcat el însuși la timpul său. Se desobișnuiră de felul sgomotos de a vorbi al brokerilor și-și creă o mască personală plină de demnitate, iar ca dovadă că este un

ajuns și-și poate permite tot ce pofteste, își combină o înfățișare specifică, lăsându-și să-i crească niște barbete scurte.

La New York avu a doua oară acelaș noroc ca și acum câțiva ani la Londra. Întâlni pe al treilea S. Woolf, dar un S. Woolf de calibru gigantic. Dete peste Lloyd. Pe vremea aceea era la Union-Exchange, dar în niciun caz într'un post de conducere. Din fericire îi fusese scris să înceapă o mică manevră împotriva lui Lloyd. Făcu câteva lovituri abile de șah, și Lloyd — cunosător temut în toate atacurile acestui joc — înțelese că aci are de a face cu un talent. Aceasta nu era tactica lui W. P. Griffith & T. Lewis — nici pomeneală de așa ceva — și când Lloyd bătu la ușă, ca să vadă cu cine are onoare, apărură S. Woolf și Lloyd se gândi că ar fi bine să-și asigure concursul omului acestuia. S. Woolf urca mereu — instinctul său de ascensiune era atât de puternic, încât nu se mai putea opri, înainte de a ajunge sus pe culme. Astfel la vârsta de patruzeci și doi de ani — puțin cam gras și cam astmatic, cutremurat de ambiții — aterisă la Atlantic-Tunnel-Syndicat.

În drumul său de ascensiune S. Woolf nu făcuse decât un singur popas, destul de scurt; totuș această oprire îl costase destul de scump. La Chicago se îndrăgostise de o vieneză drăguță și se căsătorise cu ea. Dar frumusețea cu care-l fermecase vieneză, păli foarte curând și nu mai rămase dintr'ânsa decât soția certărească, arogantă și cicălitoare care-l chinuia până la sânge cu gelozia ei. Femeia aceasta murise exact acum șase săptămâni, dar S. Woolf nu avu motive s'o regrete. Pe cei doi băieți ai săi îi dete la un pension, nu în Europa ci la Boston, de unde putea scoate din ei doi americani liberi și cu educație. Aranjă un mic apartament la Brooklyn, unei

suedeze blonde care urma școala de canto — apoi respiră adânc și-și începu activitatea în Palatul Syndicatului.

Chiar din prima zi reuși să cunoască numele și personalul uriașului său resort de subdirectori, procuriști, contabili, funcționari și dactilografe; a doua zi luase toate frânele în mână, iar a treia zi își făcea impresia că ocupă de ani îndelungați această slujbă.

Lloyd recomandase pe S. Woolf ca pe cel mai important practician în domeniul financiar, pe care l-a cunoscut în toată viața lui, iar Allan căruia personalitatea lui S. Woolf îi era străină și nu tocmai simpatică, trebui să admită foarte curând, dacă nu altoeva, cel puțin faptul că era o forță demnă de admirat.

iv.

Apelul la subscripție fu publicat și tunelul începu să înghită.

Acțiunile erau de o mie de dollari. Bonurile de participatie de o sută, de douăzeci și de zece dollari.

În ziua emisiunii uriașa sală dela New York-Stock-Exchange răzbubuia de vuetul larmei. De ani îndelungați nu se mai întâmplase ca piața să fie inundată de atâta hârtie al cărei viitor nu se putea preciza cu nimic sigur. Această hârtie putea să fie extrem de bună, dar în acelaș timp putea și să nu valoreze un cent. Cei care speculau cu valorile, tremurau de emoție; totuș stăteau în așteptare, căci nimenea nu îndrăsnea să facă începutul. Dar înainte de emisiune S. Woolf petrecuse săptămâni întregi în vagoanele cu paturi ale trenurilor, pentru a sonda atitudinea luată față de Syndicat, de către marea industrie care era cea mai interesată la construirea tunelului. Nu ratifică niciun contract de angajament, înainte de a fi pe deplin sigur de omul său. Astfel se întâmplă că la orele douăsprezece agenții marei industrii începură atacul și cumpărarea acțiuni pentru frumoasa sumă de șaptezeci și cinci de milioane de dollari.

Ghiața se spărsese...

Allan însă avea nevole în primul rând de banii popo-

rului, deoarece tunelul nu trebuia să fie executat de un grup de capitaliști și de speculanți: el trebuia să aparțină poporului, Americii, întregii lumi.

Și banii poporului nu se lăsară așteptați prea mult.

Oamenii au admirat întotdeauna îndrăsneala și bogăția. Indrăsneala este un triumf asupra morții, bogăția este un triumf asupra foamei, și mulțimea de nimic nu se teme mai cumplit ca de moarte și de foame.

De când există lumea, masele populare s'au repezit întotdeauna asupra ideilor noi și străine, pentru a se încălzi și a se entusiasma de flacăra lor și pentru a-și uita de propria lor prostie și de plictiseala care-i chinuște. Aceștia sunt o armată de cetitori ai ziarelor care de trei ori pe zi încearcă să-și încălzească sufletul, informându-se despre destinele altora. Sunt o armată de spectatori care trepidează de emoție în fața tragediilor vieții și a miilor de feluri cu care semenii lor se precipită în calea morții; o armată torturată de gelozia nemărturisită a neputinței și sărăciei dureroase în care se sbate. Numai pușini aleși pot să-și permită și ei luxul de a face ceva. Celorlalți le lipsește timpul, banii și curajul, căci viața nu le-a oferit nimic. Aceștia sunt smulși de uriașele transmisiuni ce aleargă împrejurul globului, iar cei care-și pierd cumpătul și încep să tremure, cad și se sdrobesc în adânc, fără ca cineva să se mai intereseze de ei. Nimenea nu are timp, nici bani și nici curajul necesar, ca să se poată ocupa de ei, deoarece însaș compătimirea este un fel de lux. Vechile civilizații daseră faliment și mulțimea anonimă abia, dacă era vrednică de puțină atenție: puțină artă, religie, știință creștină, armata mântuirii, teosofie și jonglerii spiritiste... Toate acestea erau insuficiente pentru a împăca nevoile sufletești ale unui pumn de oameni. Ca să-ți alungi senzația de ameteală,

când uriașele transmisiuni se opresc pentru o clipă, faci apel la o distracție ieftină: puțin teatru, cinematograful, lupte de box și spectacol de varietăți. Dar foarte mulți dintre aceștia au enormă bătaie de cap cu antrenamentul, pentru a putea continua ziua următoare drumul început. Și acestui antrenament i se zice sport.

Viața este aspră și grăbită; nebunească și asasină, stearpă și fără niciun rost. Mii de inși se leapădă de ea. Mulțimea cere o melodie nouă, care să se deosebească de cele cântate până acum în colțul străzilor.

Și Allan le dete această melodie. Le dete un cântec plămădit din fier, cu scântei electrice care țâșnesc, și ei îl înțelegeau: era cântecul epocii în care trăiau, și-i auzeau ritmul neostenit în goana trenurilor aeriene ce svăceau pe deasupra capetelor lor.

Omul acesta nu făgăduia proprietăți în cer, nici nu afirma că sufletul ar avea șapte etaje. Allan nu jongla cu lucruri care s'au întâmplat demult și nici cu lucruri pe care nimenea nu le putea controla, din viitor; el era însuș prezentul. Făgăduia ceva concret, ceva ce putea înțelege toată lumea: voia să sape o gaură prin inima pământului, nimic altceva.

Dar deși lucrurile se prezentau atât de simplu, lumea înțelegea că proiectul acestui om este extrem de îndrăzneț. Afară de asta mai avea și ispita milioaneilor.

La început banul oamenilor străzii curgea încet, dar imediat după aceea deveni torent de milioane. Pe deasupra orașului New York, Chicago, San Francisco și pe deasupra întregii Americi fremăta cuvântul „Tunnel Shares”. Lumea vorbea despre Victoria-Rand Mine Shares, despre Continental-Radium Shares care îmbogățiseră pe proprietarii lor. Bonurile de participare ale tunelului puteau întrece foarte ușor în rentabilitate tot ce s'a văzut

până acum în genul acesta. Prin urmare era posibil!... O, go on, sigur: trebuia numaidecât. Aci nu era vorba de o mie de dollari mai mult sau mai puțin, ci era vorba de asigurarea bătrânețelor, înainte de a închide ochii.

Săptămâni întregi valul de lume urca și cobora fără întrerupere treptele de granit ale Sindicatului, căci deși bonurile de participatie puteau fi cumpărate în o sută de alte locuri, cu aceiași bani și tot atât de bine, lumea ținea să le aibă proaspete și dela origine. Cei care făceau coada în fața Palatului Sindicatului, erau birjari, șoferi, chelnări, servanți de ascensoare, funcționari, fete de magazin, lucrători, pungăși, creștini, evrei, americani, francezi, germani, ruși, polonezi, armeni, turci, toate națiunile pământului și toate rasele, și discutau înfierbântați despre bonuri, despre dividende și despre câștigurile posibile. Prin aer se simțea mirosul banului. Nu cumva din cerul mohorât de toamnă asupra Wallstreet-ului au început să plouă bani și să se aștearnă bancnote pe pământ, în loc de frunzele veste de pe care le poartă vântul?

Câteodată înghesuiala era atât de mare încât funcționarii nici nu mai aveau vreme să aranjeze banii încasați. Îți venea să crezi că ești în vremurile fericite cu *Franklin-Syndicat și Miller 520%*. Funcționarii aruncau banii în dosul lor pe parchet și scotoceau până în coate printre bancnote, iar oamenii de serviciu cărau fără încetare moneta cu coșurile de rufe. Acest torent de bani care nu scădea ci creștea mereu, aprindea flăcări de lăcomie nebunească în ochii celor care se îngrămădeau în fața ghișeeilor. O mână numai — atât cât vor putea lua odată — și ar fi putut deveni și ei oameni, căci astăzi nu erau altceva decât numere, automate, motoare și mașini. Amețiți, ca după orgii, îmbătați de visuri, cu ochii aprinși de friguri, plecau milionari...

La Chicago, St. Louis, Frisco și în toate orașele mai mari ale Uniunii se desfășurau aceleași scene. Nu exista fermier, nici cowboy, nici miner care să nu încerce o speculațiune cât de mică cu valorile emise de A. T. S.

Și tunelul înghițea, tunelul sorbea banii, ca un monstru uriaș, cuprins de o sete antiluviană. Înghițea din amândouă părțile Atlanticului.

v.

Enorma mașină mergea cu maximul de viteză și Allan avea grijă să-i păstreze cadența.

Principiul său era, că totul se poate isprăvi în jumătate din timpul cât prevede omul. Toți cei care ajunseră în contact cu el, se molipsiră, fără să-și dea seamă, de acest ritm înfrigorat.

Coșnița de albine omeneste, cu cele treizeci și două de etaje clădite din fier și beton, mirosea a sudoare și a muncă, dela subteranele tezaurului până la stațiunea de radiografie de pe terasa de sus. Cele optsute de celule ale ei mișunau de funcționari, de agenți și de dactilografe. Douăzeci de ascensoare alergau zi și noapte în sus și în jos, urcând și coborând. Mai erau și ascensoare circulare în care te puteai urca din mers. Un ascensor nu oprea decât la etajul al douăzecilea. Nu exista niciun singur metru patrat din această clădire cu treizeci și două de etaje, care să nu fie întrebuințat. Aci aveau poștă, oficiu telegrafic, centrale pentru lucrări la suprafață și în adâncul pământului, centrale de dinamuri, centrala lucrărilor de arhitectură, centrala circulației și transportului maritim, a fierului, a oțelului, a cimentului și a lemnului. În mijlocul furnicarului plin de sgomot și pestriț de pe Broadway, clădirea aceasta rămânea lumi-

nată până târziu în noapte.

Peste întreg frontul primelor patru etaje se întindea un tablou reclamă — lucrat de Hobby — din mii de becuri electrice colorate. O hartă uriașă a Oceanului Atlantic, încadrată în colorile *stars and stripes*. Atlanticul era făcut din linii de valuri albastre care fremătau neconținut, pe partea stângă cu America, pe dreapta cu Europa, cu insulele britanice, grupuri compacte de stele luminoase. Tunnel-City, Biskaya, Azore, Bermunde și Finisterre. Smocuri de lumini care străluceau ca niște reflectoare de culoarea rubinelor. Pe Ocean, în apropiere de Europa, un vapor desăvârșit imitat în lumini. Vaporul nu se mișcă din loc, dar pe sub valurile albastre se desenează o curbă ușoară de lumină roșie care trece prin Bermude și Azore, spre Spania și Franța. Prin tunel însă, între cele două continente, aleargă fără întrerupere trenuri luminoase. Trenuri de câte șase vagoane, la intervale de cinci secunde. Din tabloul strălucitor se desprinde o turbureală de lumină, purtată de litere mari, compacte și albe care formează cuvântul: Atlantic-Tunnel.

Pe măsură ce atmosfera împrejurul său fremăta mai adânc, Allan era tot mai mulțumit. Se simțea neobișnuit de bine dispus. Părea mereu înfierbântat și preocupat, dar în același timp se simțea mai puternic și mai sănătos decât oricând înainte de asta. Capul lui părea așezat mai mândru pe umeri și umerii aceștia îți făceau impresia că au devenit mai lați și mai puternici. Ochii lui pierduseră expresia copilărească și blajină, privirea lui era acum sigură și limpede. Insaș gura lui care înainte de asta părea contractată, acum avea buzele pline și împrejurul lor juca o umbră de zâmbet nedefinit. Avea o poftă sănătoasă de mâncare, dormea adânc și fără să fie sbuciumat de visuri și lucra, nu în goană ci în ritm

normal și în mod statornic.

Maud, tocmai dimpotrivă, pierduse din strălucire și frăgezime. Tinerețea ei trecuse, din fată tânără, devenise femeie. Obrajii ei nu mai păstrau rumeneala și frăgezimea de odinioară; chipul ei părea ofilit și cu trăsături rigide, mereu atente, iar pe fruntea netedă se vedeau cutele adânci, săpate de gânduri.

Suferea!

În Februarie și Martie se bucură de câteva săptămâni splendide, care o despăgubiră în parte de plictiseala și golul zilelor din timpul iernii. Plecă împreună cu Mac în Bermude, Azore și Europa. În special pe bordul vaporului avu parte să se bucure aproape zile întregi de prezența neîntreruptă a soțului ei. La întoarcere însă îi veni cu atât mai greu să se obișnuiască din nou cu felul de viață dela Bronx.

Mac era de multe ori săptămâni întregi plecat: la Buffalo, Chicago, Pittsburg, Tunnel-City și în stațiunile generatoare de energie de pe litoral. Își petrecea timpul în compartimentele trenurilor exprese, iar în absența sa lucrul care aștepta să fie rezolvat, se îngrămădea pe biroul său din Palatul Sindicatului.

E adevărat că la Bronx venea acum mult mai des, decât făgăduise soției sale, dar aproape întotdeauna — până și Dumineca — aducea cu el lucrări a căror rezolvare nu putea fi amânată. De multe ori venea numai ca să doarmă, sau să facă o baie, și după ce lua dejunul, pleca din nou.

În Aprilie soarele începu să dogorească din înălțimea cerului și vreme de câteva zile fu o căldură înăbușitoare. Maud se plimba împreună cu Edith — care acum tipăia cu îndrăzneală din piciorușe, alături de mama ei — în lungul aleelor din Bronx-Park care erau încărcate de

mirosul reavăn al pământului și al mugurilor plesniți. Ca și vara trecută, se oprea și de astă dată cu Edith în brațe, în fața cuștelor de maimuțe și se veseleau ceasuri întregi împreună. Mica Edith, aprinsă la față de mulțumire, călărea pe un pony de Shetland și amândouă aruncau bucăți de pâine urșilor care așteptau cu gurile căscate în apropierea gratiilor; de aci se duceau să vadă cuștile cu pui de lei și așa își petreceau după amiezile. Câteodată Maud se aventura împreună cu fetița chiar în cartierul plin de larmă și praf din City; simțea nevoie să vadă viața cum pulsează împrejurul ei. De obicei se oprea în împrejurimile pajiștilor din Battery, unde trenurile aeriene svâcnesc cu sgomot uriaș pe deasupra capetelor copiilor care-și văd liniștiți de jocurile lor. Din întreg New York-ul, aceasta era regiunea cea mai preferată a lui Maud.

Împrejurul acuariului erau bănci și Maud se așeza pe câte una și începea să viseze, cu ochii pierduți departe, dincolo de Hudson Bay, iar în timpul acesta fetița se juca în nășip cu cioburi colorate și respira cu putere din pricina efortului ce-l făcea și a emoției. Ferryboaturile albe lunecau neconținut între Hoboken, Ellis Island, Bedloes Island, States Island și New York-Brooklyn. Apele nesfârșite și lăptoase ale golfului, împreună cu Hudsonul mișunau de furnicarul lor și de multe ori putea număra câte treizeci, trecând unul după altul. Pe puntea fiecăruia erau macarale cu brațe duble, care semănau cu prăjina unor decimale uriașe. Vapoarele care treceau, își făceau impresia că se târăsc cu greutate, ridicându-și picioarele încălțate în cisme gigantice. New-Jersey-Central Ferry trecea, încărcat cu vagoane de cale ferată, cu pontoane, și bărcile agenților vămii svâcneau din toate părțile, brăzdând oglinda apei. Departe în

lumina soarelui se profila Statuia Libertății și în ceața zării părea că plutește pe luciul unei ape. În fund, dincolo de ea, se așternea o linie palidă albastră; era States Island care abia se putea distinge. Din coșurile vapoarelor se desprindeau neconținut suluri de fum și se auzeau semnale de clopot și de sirene. Golful era plin de larmă, de glasuri, de șuerul strident al remorcherelor și de mugetul adânc al transoceanicelor, care făcea să se cutremure văzduhul până la mari depărtări. Atmosfera trepida de zureitul neîntrerupt al lanțurilor și la răstimpuri se auzea vuet de ciocane înghesuind nicovale. Larma părea făcută de glasuri atât de variate, încât îți făcea impresia unui concert straniu și te predispunea la melancolie și visare.

Un șuer de sirenă se auzi în imediată apropiere: un uriaș vapor de mesagerii tăie lumina soarelui frământând cu elicele apa-verde murdară a Hudsonului: pe bord cânta muzica, toate punțile erau încărcate de călători, iar la pupă se vedeau masați călătorii de clasa a treia.

— Fă semne, Edith; fă semne vaporului!

Mica Edith ridică fruntea și începu să facă semne cu galeata ei de tinichea, tipând — exact ca sirena remorcherului.

Când plecau spre casă, Edith ar fi vrut întotdeauna să meargă la tatăl ei, dar Maud îi spunea că el are de lucru și nu se poate să-l deranjeze.

Maud începu din nou să se ocupe de pian. Făcea exerciții cu toată stăruința și lua iarăși lecții. Cât de mult uitase din ceea ce știuse până acuma! Vreme de câteva săptămâni la rând se duse la toate concertele mai de seamă; de două ori pe lună cânta și ea la seratele care se dădeau în căminul vânzătoarelor și al lucrătoarelor de rufărie. Dar mulțumirea ce i-o strecura

muzica în suflet, se amesteca din ce în ce mai mult cu o dorință chinuitoare și nelămurită, așa că dela un timp începu să se ocupe tot mai rar de muzică și la urmă o abandona cu totul. Frecventa conferințele despre educația copiilor, despre igienă, etică și cele privitoare la protecția animalelor. Numele ei apărură și între numele doamnelor din Comitetul Asociațiilor pentru ajutorarea invalizilor și educația orfanilor — aceste ambulatorii moderne unde se îngrijesc rănilor celor căzuți în lupta nemiloasă a muncii.

Cu toate acestea în sufletul ei stăruia un gol, și golul acesta era încărcat de melancolie și de dorințe.

În fiecare zi pe înserate telefona lui Mac și imediat ce-i auzea glasul, se simțea mai liniștită.

— Vii astăseară la cină, Mac? întrebă ea, și-i pândea răspunsul, înainte de a fi isprăvit vorba.

— Astă seară? Nu, astăzi nu se poate. Dar voi veni mâine; mă voi aranja așa fel, ca să pot veni. Ce face Edith?

— Face mult mai bine decât mine, Mac! dar dându-i răspunsul acesta, râdea și încerca să pară veselă, ca să nu-l mâhnească.

— Spune Maud, n'ai putea să mi-o aduci la telefon?

Și Maud se simțea fericită că s'a gândit la fetița ei, așa că o ridica în brațe și Edith trebuia să gângurească și ea câteva cuvinte în receptorul telefonului.

— Ei, la revedere Mac! Dacă nu poți veni astăzi, nu face nimica; dar mâine să știi că nu voi admite niciun fel de scuză... m'ai auzit?

— Te-am auzit. Mâine cu siguranță! Noapte bună, Maud!

Nu mult după aceea însă lui Lion i se întâmplă de mai multe ori, să nu poată aduce pe Mac la aparat, de-

oarece îi era imposibil să se miște din birou. Și biata Maud, desnădăjduită și revoltată, trântea cu violență receptorul, luptându-se din toate puterile să-și stăpânească lacrimile.

Seara deschidea câte o carte și oțetea. Cetise rafturi întregi de cărți, dar foarte curând avu ocazie să se convingă, că otele mai multe dintre ele nu conțineau altceva decât minciuni. *No, my dear*, viața este cu totul altfel. Din când în când însă găsea câte o carte care-i confirma întreaga nenorocire în care se sbătea acum. Rătăcea abătută și cu ochii plini de lacrimi prin camerele tăcute și goale. În cele din urmă îi veni admirabila idee, să scrie ea însăși o carte. O carte specială și unică... deoarece cu aceasta ar fi vrut să facă lui Mac o surpriză. Ideea aceasta o entusiasma. Toată dimineața alergă prin oraș, pentru a descoperi o carte în genul celei care o preocupa pe ea. În otele din urmă o găsi. Era un caiet cu foile îngălbenite, legat în piele de crocodil. Imediat după amiază se așternu pe lucru. Pe prima pagină a caietului scrisese: *Viața fiștei mele Edith și tot ce a spus ea*, *Descrisă de mama ei, Maud.*

„Dumnezeu să aibă în paza lui pe mica mea Edith”, continuă ea pe pagina a doua, iar pe a treia începu: „To begin with my sweet little daughter was born...”

Cartea aceasta avea intenția s'o dăruiască lui Mac de Crăciun. Scrisul o entusiasma și-i alungă urâtul multor seri pustii. Înregistra cu minuțiozitate orice amănunt din viața micii ei fiște. Toate cuvintele caraghioase pe care le pronunța și toate întrebările, observațiile și părerile naive sau cumiști pe care le exprima Edith. Uneori însă, copleșită de propriile ei griji și temeri, i se întâmpla ca să-și piardă șirul gândurilor.

Trăia într-o nerăbdare chinuitoare, așteptând să vină

Dumineca, ziua când Mac sosea la Bronx. Duminecile erau adevărate sărbători pentru ea. Impodobește casa și pregătea bucate alese și anume menite să despăgubească pe Mac de felul simplu în care trăise toată săptămâna, cât lipsise de acasă. Dar se întâmpla uneori ca Allan să nu poată veni acasă nici Dumineca.

Într'un rând fu chemat pe neașteptate la oțelăriile din Buffalo. Dumineca următoare aduse cu el și pe Schlosser, șeful șantierului din Bermude și-și petrecură toată ziua discutând probleme tehnice, așa că Maud nu avu parte să se bucure de prezența lui.

Puțin după aceea Maud apărură la o oră cu totul neobișnuită în Palatul Sindicatului și trimise pe Lion să spună lui Mac, că ar vrea să-i vorbească numaidecât.

Așteptă în sufrageria care era alături de biroul lui Mac și auzi un glas sbârâitor și gutural, înșirând numele unei serii de bănci.

„— Manhattan — Morgan Co. — Sherman —”

Recumoscă glasul lui S. Woolf pe care nu-l putea suferi. Imediat după aceea înțelese că s'a oprit și Mac strigă: „Imediat Lion, spune-i că vin imediat!”

Lion veni și-i comunică în șoaptă răspunsul stăpânului.

— Lion, eu nu pot să aștept!

Imediat după aceea apărură și Mac, înfierbântat de lucru și în cea mai bună dispoziție.

Găsi pe Maud cu obrazul în batistă, plângând cu sughițuri.

— Maud! țipă el speriat. Ce s'a întâmplat? Unde este Edith?

Maud se sbuciuma desnădăjduită. Edith, mereu Edith; nici prin minte nu i-ar fi trecut, că poate să i se întâmple și ei ceva. La ea nici nu se gândea. Umerii i se cutremurau de suspine.

— Nu mai pot suporta felul acesta de viață! gemu Maud și-și acoperi din nou obrazul cu batista. Plânsul ei devenea din ce în ce mai chinător. Arăta exact ca un copil care după ce a început să plângă, nu se mai poate opri. Trebuia să-și descarce toată durerea și mâhnirea de până acuma.

În primul moment Mac rămase ca năucit. Apoi îi puse mâna pe umăr:

— Ascultă Maud, eu nu port nicio vină că plăcerea de Dumineca trecută ne-a stricat-o Schlosser cu prezența lui. A venit din Bermuda și ar fi fost imposibil să întârzie mai mult de două zile.

— Nu e vorba cătuș de puțin de asta; numai de Dumineca asta!... Ieri a fost aniversara nașterii fetei noastre... Te-am așteptat... crezusem...

— Ziua nașterii lui Edith? întrebă Mac.

— Da! Și tu ai uitat-o!

Mac rămase rușinat.

— Cum de am putut s'o uit? întrebă el. Chiar alaltăieri m'am gândit la această aniversară. Făcu o pauză, apoi adăugă: Ascultă Maud, în timpul zilelor din urmă am avut atâtea pe cap; dar cred că situația se va schimba, imediat ce vom trece de primele greutăți ale începutului.

Maud se ridică de pe scaun și bătu furioasă din picior, în timp ce lacrimile îi curgeau șiroaie pe obraz.

— Așa-mi spui întotdeauna — cuvintele acestea mi le repeți de luni de zile! O, ce viață! gemu ea și lăsându-se din nou pe scaun, își acoperi obrazul cu batista. Mac se simțea din ce în ce mai stânjenit. Se oprise în fața ei, ca un băiat de școală, cu obraji aprinși, ca și când l-ar fi certat cineva. Niciodată nu văzuse până acum pe Maud în starea aceasta.

— Ei bine, Maud, ascultă-mă, începu el din nou. Lu-

crul se îngămădește zilnic și este mai mult decât ar fi în stare un bărbat să prididească... dar în curând totul se va schimba... Și o rugă să fie îngăduitoare față de el, să se distreze, să facă muzică, să viziteze concertele și teatrele.

— O, pe toate le-am încercat, dar m'am plictisit... și acum sunt sătulă până în gât... să aștept, mereu să aștept!...

Mac clătină din cap și se uită la ea mâhnit.

— Bine, dar ce să fac eu cu tine, fetița mea? întrebă el cu glasul sfios. Poate ar fi mai bine să pleci pentru câteva săptămâni la țară? La Berkshire?

Maud ridică fruntea și se uită la el cu ochii umezi și speriați:

— Care va să zică, vrei să scapi cu totul de mine? îl întrebă ea și rămase cu buzele întredeschise.

— O, da de unde; nici pomeneală! Dragă Maud, eu nu mă gândesc decât la tine. Nemulțumirea ta mă doare... te rog, crede-mă... îți vorbesc cât se poate de sincer...

— Nu vreau să te doară și nici nu vreau să mă compătimești, protestă Maud și din nou fu cuprinsă de spasmele plânsului.

Mac o cuprinse în brațe și încercă s'o liniștească:

— Astă seară voi veni la Bronx! declară el în cele din urmă și încercă s'o alinte, ca și când asta ar fi însemnat că nu mai are niciun motiv de ponos.

Maud își șterse obrazul ud de lacrimi.

— Bine! Dar să știi că dacă vei veni mai târziu de opt jumătate, voi divorța de tine. Spunându-i cuvintele acestea, obrazul i se aprinse ca o flăcără. M'am gândit de multe ori la această soluție... da, Mac, n'ai decât să râzi, dar să știi dela mine, că în felul acesta nimeni n'are dreptul să-și trateze soția.

Ii repezi brațele împrejurul gâtului și lipindu-și obrazul aprins de obrazul lui ars de soare, adăugă:

— O, Mac, te iubesc atât de mult! Atât de mult!

Coborâ cele treizeci și două de etaje cu ochii strălucind de emoție. În inimă simțea o căldură binefăcătoare și era mulțumită, dar se simțea puțin rușinată. Își aduse aminte de spaima și de mâhnirea ogindită în ochii lui Mac, de stângăcia lui și de mirarea pe care abia și-o putuse stăpâni, văzând că ea nu este în stare să înțeleagă necesitatea inexorabilă a activității lui de acum. „M'am purtat ca o găscă proastă, își zise ea. Cum se poate să fiu atât de lipsită de cumpăt? Ce va crede Mac despre mine? Că nu am nici curaj, nici răbdare și nici înțelegere pentru opera lui de acum... și ce prostie din partea mea, să-i mai spun și minciuna, că m'am gândit mai demult să divorțez de el”. În realitate gândul acesta abia atunci îi trecuse prin minte.

„— Da, m'am purtat ca o găscă — a real goose!” — își zise ea cu glasul aproape ridicat, când se urcă în mașină, și începu să râdă încetșor, pentru a-și putea amuți sentimentul de rușine ce i-l pricinuia purtarea ei lipsită de seriozitate.

Allan porunci lui Lion ca la orele opt fără un sfert să-l dea afară din birou. Niciun minut mai târziu. Câteva clipe înainte de opt intră repede într'un magazin și cumpără o mulțime de daruri pentru Edith și câteva pentru Maud, dar fără să aleagă prea mult, căci la astfel de treburi el nu se pricepea.

„— Maud are dreptate”, își zise el, în vreme ce automobilul gonia în linie dreaptă făcând drumul de șase mile pe Lexington Avenue, și începu să se gândească adânc, cum ar putea să-și împartă timpul, ca de aci înainte să se poată dedica mai mult familiei sale. Dar nu

ajunse la niciun rezultat. Adevărul era, că pe măsură ce treceau zilele, lucrul se îngrămădea tot mai mult, în loc să scadă. „Ce să fac?” se întreba el. „De aş avea cel puțin cu cine să înlocuiesc pe Schlosser, căci văd că nu este în stare să lucreze independent”.

Pe urmă își aduse aminte că în buzunar are câteva scrisori urgente; le ceta din nou și scrise adresele pe plicuri. Când ajunse la Harlem-River, termină și cu asta. Spuse șoferului să oprească, pentru a pune scrisorile la cutie. Mai lipseau zece minute până la opt-jumătate.

— Andy, apucă pe Boston Road, *let her rip*, dar bagă seamă, să nu calci pe cineva!

Și Andy se precipită în lungul șoselei cu o viteză atât de vertiginoasă, încât trecătorii speriați se legănau pe picioare de spaimă, iar un călăreț începu numaidecât să-i urmărească în galop. Mac își întinse picioarele pe scaunelul din fața lui, își aprinse o țigară și închise ochii obosit. Era gata să adoarmă când automobilul scârțâi din frâne și se opri. Casa întregă era luminată, ca de sărbătoare.

Din capul scării Maud se repezi în brațele lui Mac, exact ca o fetiță. Chiar în timpul cât traversă în goană grădina, începu să strige:

— O, Mac, n'ai idee ce găscă sunt eu!

Puțin îi păsa, că șoferul ar putea-o auzi.

În orice caz era hotărâtă ca de aci înainte să aibă răbdare și să nu se mai plângă niciodată.

— Ți-o jur, Mac!

Maud se ținu de vorbă, dar îi venea foarte greu.

Acum nu se mai plângea, când Mac nu putea veni Dumineca la Bronx, sau dacă aducea cu el atât de mult de lucru, încât nu putea să-i sacrifice niciun minut. Știa că Mac s'a angajat la ceva supra-omenesc, un lucru care pe alții i-ar fi măcinat cu desăvârșire și era datoriei ei ca acum să nu-i treacă pe umeri o nouă povară. Dimpotrivă, trebuia să se străduiască din toate puterile, ca ceasurile de repaos să i le facă mai plăcute.

Așa că se prefăcea veselă și mulțumită, de câte ori venea acasă, și nu-i da cu nimic să înțeleagă, că în pustiu zilelor se topește ca o lumânare de dorul lui. Dar amănunt ciudat... Mac nu se gândea niciodată, lui nici nu-i trecea prin minte, că în absența sa ea ar putea să sufere.

Veni vara și trecu, și se apropia toamna; verdele parcului din Bronx îngălbeni, frunzele copacilor din fața casei lor cădeau în pale, fără ca ramurile să fie scuturate de vânturi. Intr'un rând Mac o întrebă, dacă ar fi dispusă să se mute în Tunnel-City? Ea încercă să-și ascundă mirarea. Ii spusese că el are treabă de câte două-trei ori pe săptămână la Tunnel-City și că are de gând ca în zilele de Duminecă, înainte de amiază, să acorde un fel de audiență la care să se poată prezenta oricine, inginer sau

lucrător, pentru a-și spune păsurile și dorințele.

— Bine Mac, dacă vrei tu!

— Eu cred că ar fi cea mai bună soluție. Afară de asta am intenția ca imediat ce va fi posibil, să-mi strămút birourile la Tunnel-City. Firește, mă gândesc că pentru tine singurătatea ar fi și mai chinuitoare.

— Mac, mai rău decât la Bronx nu poate fi nici acolo, răspunse Maud și zâmbi.

Mutarea trebuia să se facă în primăvară, dar în timpul cât își făcu pregătirile, Maud se opri de mai multe ori din lucru și se întrebă: „Doamne, ce voi face eu acolo în pustiu acela de ciment?”

Trebuia să înceapă ceva, ceva care să-i alunge gândurile negre și melancolia.

La urmă de tot prin minte îi trecu o idee admirabilă și încercă din toate puterile s'o pună în aplicare. Ideea aceasta o entuziasma și era atât de bine dispusă și zâmbea atât de mulțumită, încât atrase până și atenția lui Mac.

O vreme Maud făcu haz de curiozitatea soțului ei, dar la urmă nu mai fu în stare să se ascundă de el. Problema era următoarea: Trebuia să aibă o ocupație, ceva serios și care să ceară o anumită răspundere. Nu o simplă jucărie. Ei bine, s'a gândit să lucreze la spitalul din Tunnel-City. „Mac, nu cumva să îndrăznești să râzi!” Da, de astă dată s'a gândit foarte serios. De altfel a și început cursul de infirmieră, la clinica de copii a doctorului Wassermann. Mac păru că se gândește:

— Ai început cu adevărat, Maud? întrebă el, căci nu-i venea să creadă.

— Da, Mac, de acum patru săptămâni. Astfel dacă la primăvară ne vom muta la Tunnel-City, voi avea și eu o ocupație. Fără asta, nu se mai poate!

Mac păru că rămâne îngândurat și se uită la ea foarte

serios. Clipi de câteva ori din ochi, fără să găsească vorba pe care ar fi vrut să i-o spună. Maud la rândul ei făcea haz pe socoteala lui.

— Poate va fi mult mai bine, dacă te-ai hotărât să lucrezi ceva, răspunse el cu glasul grav. Dar nu știu dacă este indicat să începi numaidecât la spital? Poate s'ar fi găsit și altceva. Apoi cu totul pe neașteptate începu să râdă cu hohote: I se părea că vede pe mica sa Maud îmbrăcată în uniformă unei surori de caritate: la spune, îmi vei cere o leafă mare? Râsul lui nevinovat însă nemulțumi puțin pe Maud.

Mac considera planul soției sale drept o jucărie sau un capriciu și se îndoia de tenacitatea ei. Nu putea înțelege că ocupația a devenit pentru ea o necesitate. Maud se supără și pentru motivul că soțul ei își da atât de puțină silință ca s'o înțeleagă.

A doua zi când își aduse aminte de această scenă, își zise: „Înainte de asta nu mă supărau astfel de nimicuri. Probabil m'am schimbat”. Și Maud care se chinuia zile și nopți întregi, din cauză că nu mai avea certitudinea propriei ei fericiri, începu să înțeleagă că o femeie are nevoie de ceva mai mult decât iubire și adorație.

Pe înserate rămase singură; afară cădea o ploaie ușoară și plăcută, plină de răcoare, așa că se așeză să-și facă notele în jurnal.

Insemnă câteva cuvinte pronunțate de mica Edith, în care se oglindea limpede spaima naivă și egoismul fetei sale adorate. Ciudățeniile pe care le au toți copiii și pe care Maud nu uita să și le noteze. Pe urmă gândurile i se îndreptară în altă parte: „Mi se pare că numai mamele și soțiile sunt în stare să fie cu totul desinteresate, scrise ea. Băieții și bărbații nu au această calitate. Față de copii, bărbații nu au decât un singur sentiment precon-

ceput: sunt desinteresati și gata de sacrificiu, dar numai în ce privește lucrurile mărunte, lucruri de fațadă, cred că aș putea afirma, în împrejurări lipsite de importanță. Nu vor putea însă renunța niciodată la pornirile lor esențiale și la dorințele lor, de dragul unei persoane pe care ar iubi-o. Mac e bărbat, prin urmare un egoist ca toți ceilalți bărbați. Nu-l pot scuti de acest reproș, deși îl iubesc din tot sufletul”.

Se duse să se convingă dacă Edith a adormit, apoi se înfășură într'un șal și ieși pe terasă. Aci se așeză într'un fotoliu de trestie și ascultă șopotul ploii. În partea de sud-vest se vedea lumină pe cer, ca dintr'o vatră de jărat: era New-York-ul.

Când vru să treacă în dormitor, privirile îi căzură pe jurnalul deschis de pe birou. Iși receti rândurile scrise, dar deși în intimitatea sufletului se simțea mândră de propria ei inteligență, de astă dată clătină din cap și adăugă la ceea ce scrisese: „Un ceas mai târziu, după ce am ascultat șopotul ploii. Nu cumva eu nedreptățesc pe Mac? Nu cumva eu sunt egoistă și nu el? Imi cere Mac ceva? Sau poate eu cer lui Mac să facă anumite sacrificii? Mi se pare că tot ce am scris adineaori este prostie. Astăzi nu mai sunt în stare să-mi dau seamă de adevăr. Cât de frumos se aude țârâitul ploii! Te îmbie la liniște și acum... Maud, mica nebunatică a lui Mac”.

PARTEA A TREIA

i.

În timpul acesta mașinile de forat ale lui Allan din cele cinci stațiuni pătrunseseră la câteva mile în întunerecul pământului. Cele două guri ale tunelului păreau două porți fioroase, deschise spre altă lume.

Pe porțile acestea ieșeau zi și noapte trenuri nesfârșite, încărcate cu piatră, cu materiale și lucrători, zi și noapte fără repaos, în goană sălbatică, spre adâncul pământului. Aceste două galerii duble erau ca niște răni inflamate și negre care supurează mereu puroiu și sânge cald. Iar în interiorul galeriilor acestora, în adâncime, acolo robotea munca cu mii de brațe.

Activitatea lui Allan nu era ceva ce oamenii ar fi putut cunoaște înainte de el, ci era un fel de goană, o luptă disperată pentru utilizarea secundelor. Activitatea aceasta își tăia drum prin pereții de stâncă.

Întrebuințând metodele de lucru ale precursorilor săi și având aceleași materiale și mașini de forat, Allan ar fi avut nevoie de nouăzeci de ani, pentru a putea termina lucrările tunelului. El însă nu lucra opt ore pe zi, ci douăzeci și patru. Lucra Dumineca și în sărbători. În fundul tunelului, unde se croia drumul, lucra cu șase echipe. Pe oameni îi silea ca în patru ore să prididească ceea ce alții, muncind mai domolit, n'ar fi reușit să

facă în mai puțin de opt. În felul acesta obținut de șase ori rezultatul normal al muncii.

În limbajul *tunnelmen*-ilor, punctul unde lucrau mașinile de foraj se numea „iadul”. Aci vuetul larmei era atât de grozav, încât partea cea mai mare a lucrătorilor erau surzi, deși își înfundau urechile cu vată. Mașinile cu care Allan perfora stânca, se opinteau cu urlet metalic, bazaltul țipa ca mii de copii în spasmele morții, râdea ca o adunătură de nebuni, delira ca cei suferinzi de friguri pe paturile unei săli de spital. Prin galeriile în clocot se auzeau glasuri fioroase, până la depărtare de cinci mile; gemete cumplite și atât de puternice, încât chiar dacă s'ar fi prăbușit pământul, nimenea nu și-ar fi dat seamă. Din cauza sgomotului care acoperea toate comenzile și semnalele de sirenă, ordinele se dădeau cu semnale optice. Reflectoare uriașe își aruncau snopii de lumină, când albă, când roșie ca sângele peste haosul în care se vâlătuceau grămadă oamenii scăldați în sudoare, peste trupuri și stâncile în cădere care la rândul lor păreau și ele oameni, iar în lumina aceasta praful juca întocmai ca un nor gros de aburi. Din mijlocul acestui haos se desprindea tremurând un monstru cenușiu, acoperit de praf, întocmai ca un monstru preistoric, care s'a tăvălit într-o mlaștină: aceasta era mașina de forat a lui Allan.

Inventată de el până în cele mai mici amănunte, semăna cu un gigantic pește cuirasat, cu intestine de cabluri și electromotoare, cu creierul din trupuri omenești despoiate, cu o uriașă coadă de sârme și cabluri pe care le târa după el. Activată de o energie îndoit de mare față de cea întrebuințată de două locomotive de tren accelerat, se târa înainte, pipăind stânca cu antenele, cu tentaculele și gura căscată, și vărsa foc pe nări. Cutremurată de furie animalică și sbătându-se în delirul distru-

gerii, urlând și tunând, își vâră capul tot mai adânc în trupul de granit al pământului. Apoi își retrăgea antenele și închidea buzele, ca să împrăste cu ceva în găurile pe care le făcuse în peretele stâncii. Antenele și buzele acestui monstru erau burghie cu coroana de allanit—goale pe dinăuntru pentru a putea fi răcite cu apă — iar în găuri împrășca exploziv. Coloarea și-o schimba tot atât de repede ca și un cameleon marin. Nările îi abureau de sânge și spinarea i se sbârlea fioros, apoi învăluindu-se într'un nor de aburi roșii, se retrăgea întocmai ca fiara, când își ia vânt, pentru a se repezi din nou înainte. Mereu înainte, și iarăși înapoi, zi și noapte, ani de-a rândul, fără repaos.

Imediat ce-și schimba culoarea și se retrăgea, un grup de oameni se repezea în goană, spre peretele de stâncă și înodau cu mâinile înfrigurate capetele fitilurilor ce atârneau din găuri, și se întorceau înapoi, de par'că ar fi fost alungați de sperieți. Cuprinsul începea să freacă, să urle și să tune; stânca fărâmițată de explozie alerga amenințător după ei, iar grindina de pietriș se repezea în jos și lovea cu furie în cuirasa de oțel a monstrului. Nori de praf se rostogolesc prin respirația de văpaie a mașinii. Apoi începe din nou să verse lumină orbitoare și grupuri de oameni pe jumătate goi se aruncă în valul de praf și aleargă spre grămada de dărâmături fumegânde.

Dar monstrul lacom care se târăște înainte, își arată colții feroși, în formă de clește sau de macarale și-și întinde fălcile în jos și în sus, ca să înghită pietrișul, bucățile de stâncă și dărâmăturile pe care sute de oameni cu obraze crispate și picurând de sudoare, i le aruncă în gură. Fălcile încep să mestec și să înghită, stomacul care-i atârna până în pământ, macină de zor și în dosul lui se scurge un nesfârșit șuvoiu de piatră sfărâmată.

Sutele de trupuri ale muncitorilor care asudă, se împletecesc prin șuvoiul de pietriș, trag de lanțuri, strigă și mormanul de dărâmături se topește și dispare în mod vizibil sub picioarele lor. Feriți, piatra trebuie cărată din drum: acesta este cuvântul de ordine!

Grupuri de oameni cu obraze vărgate de cirul prafului amestecat cu sudoare s'au repezit demult în fața antenelor mașinii, ca să-i netezească drumul. Convoiuri cu traverse și șine se apropie gâfâind, îngroapă tălpile și după ce înșurupează șinele, monstrul începe să-și pipăie din nou drumul spre stâncă.

Pe trupul lui murdar, pe coaste, pe pânțele și pe spinarea lui boltită se cațără oameni minuscule. Aceștia fac găuri în tavan, în pereți și în toate colțurile proeminente de stâncă, pentru ca să le umplă imediat cu explozive și să le poată arunca în aer în orice moment.

În dosul mașinii, unde se scurge șuvoiul de pietriș, exact ca și în față, munca este tot atât de înfrigurată și de diabolică. La cel mult o jumătate oră mai târziu, mașina trebuie să aibă linia liberă pe o distanță de două sute de metri, ca să se poată retrage din calea exploziei.

Imediat ce apărea pietrișul pe grătarul în perpetuă mișcare de sub pânțele mașinii, blocurile grele pe care nu le puteau dovedi cu puterea brațelor, erau împinse de lucrători voinici spre capătul grătarului care se întindea până la doisprezece pași în dosul mașinii; aceștia strâng lanțurile împrejurul blocurilor și macaralele din spatele mașinii le ridică în aer.

Grătarul neodihnit varsă pietrișul, făcând o larmă uriașă, în vagonete pânțecoase de fier care seamănă cu vagonetele minelor de cărbuni; acestea trec în convoiu nesfârșit de pe linia din stânga în lungul unei linii semi-periferice laterale, ca să ajungă pe cea din dreapta, fără

să întârzie în fața grătarului mai mult decât e nevoie ca să încarce pietrișul și bolovanii. Vagonetele sunt remorcate de o locomotivă activată de acumulatori. Grupuri de oameni palizi, împrejurul buzelor cu cirul de praf, se împletecesc împrejurul grătarului și a vagonetelor, scormonind cu lopețile și strigând, iar lumina orbitoare a reflectoarelor se revarsă nemiloasă și crudă peste ei, în timp ce aerul primenit de mașini anume, șueră prin ganguri, ca suflul înghețat al crivățului.

Lupta în fața mașinii de forat era ucigătoare și zilnic se întâmplau accidente, cu răniri din care unele erau mortale.

După un robot nebunesc de patru ore oamenii erau schimbați. Epuizați cu desăvârșire și fierți în sudoare, palizi și pe jumătate leșinați, din cauza pulsațiilor insuficiente ale inimii, se întindeau pe pietrișul umed din vagoane și adormeau pe loc, ca să nu se mai trezească decât târziu în cursul zilei.

Lucrătorii cântau un cântec pe care-l făcuse unul dintre ei și care începea în felul următor:

*Unde urlă adânc tunelul,
Jos în iadul plin de clocoț,
Ard pereții în jurul tău!
Îți plătește suplimentul pentru robot,
Ca să poți scăpa de seu;
Vine un dollar pe deasupra — tu m'auzi?
Mac plătește, dar ți-i cere ca s'asuzi!*

Lucrătorii fugeau cu miile din „iadul” acesta, dar zilnic se prăbușeau noi și în scurtă vreme mulți dintre ei se prăbușeau pentru totdeauna.

ii.

Locomotiva cea mică alerga nebunește, kilometri întregi prin gangurile tunelului, târând convoiul de vagonete încărcate după ea, până la punctul unde așteptau vagoanele de cale ferată; aci vagonetele erau ridicate de macarale și răsturnate în vagoane. Când garniturile acestea se umpleau, trenurile plecau — cel puțin douăsprezece pe fiecare ceas — și alte trenuri încărcate cu materiale și oameni apăreau în locul lor.

Spre sfârșitul anului al doilea dela începutul lucrărilor, gangurile din stațiunea americană ajunseră până la o distanță de nouăzeci și cinci de kilometri și pe toată întinderea acestei linii subterane munca era în toi, căci Allan își îndemna oamenii fără încetare, în fiecare zi și în fiecare ceas. Pe inginerii care nu erau în stare să foreze numărul de metri cubi ceruți în fiecare zi, îi concedia fără nicio considerație, iar pe lucrătorii care-și pierdeau respirația în această goană nebunească, îi da afară fără milă.

Locul unde uruiau vagonetele de fier și urlau pereții sfâșiați de stâncă ai galeriilor pline de praf, de stâncile prăvălite și de larmă, era năpădit de batalioanele lucrătorilor care în lumina reflectoarelor cărau grinzi și scânduri, pentru ca să întărească bolțile împotriva unei even-

tuale prăbușiri a pietrișului. Un grup de tehnicieni așternea cabluri electrice, pompe provizorii și conducte de apă și aer.

Împrejurul trenurilor mișună convoiuri de oameni care descarcă materialul, pentru a-l distribui în lungul liniei, așa că la nevoie n'aveai decât să întinzi mâna, pentru a găsi grinzi, scânduri, scoabe, cârlige, șurupuri, țevi, cabluri, burghiile, cartușe de dinamită, lanțuri, șine sau traverse.

Din trei în treisute de metri, printre grămezile de scânduri, grupuri de oameni murdari atacă cu burghiile perețele de stâncă al galeriilor. Minează gangul, tăind în perete o spărtură de înălțimea unui om, și imediat ce apare un tren, toți aleargă gâfâind spre grămada de scânduri. Dar spărtura se adâncește și în curând nu se mai sinchiesc de trenurile care trec, iar după câteva zile perețele sună dogit și se prăbușește, iar ei pătrund în galeria paralelă prin care acum trenurile gonesc ca și dincolo. Apoi pleacă din nou, mai încolo cu treisute de metri, ca să înceapă altă spărtură.

Aceste găuri perpendiculare pe linii servesc pentru ventilație și sute de alte scopuri.

Imediat după ei sosește un grup de oameni care au datoria să zidească în toată forma aceste strâmte ganguri de comunicație. Cătu-i anul de lung, altceva nu fac. Tot al douăzecilea gang însă îl lasă intact.

Și iarăș, mereu înainte.

Un tren apare și se oprește la al douăzecilea gang lateral. Din vagoane coboară un grup de oameni tăciuniți la obraz și de pe umerii lor dispar cu iuțeala fulgerului în întunerecul gangului, burghie, cazmale, drugi de fier, saci de ciment, șine și traverse, în timp ce pe urma lor se aud semnalele nerăbdătoare ale trenurilor oprite în

drum. Înainte! Trenurile trec. Gangul vertical a înghițit grupul de lucrători cu obrazele tăciunite, burghiile scrâșnesc, se aud explozii, stânca plesnește și gangul devine mai larg; acum cade oblic pe terasamentul tunelului și e complet zidit în beton armat. De-a-lungul lui sunt așternute șine: aci e macazul unei linii laterale.

Aceste macazuri de linii laterale sunt de o valoare neprețuită, căci din șase în șase kilometri veșnicele trenuri încărcate cu materiale și piatră, pot fi trecute dintr'o galerie într'alta.

În felul acesta linia poate fi izolată pe o distanță de șase kilometri, pentru a-i termina construcția.

Pădurea de grinzi, de scânduri, stâlpi, traverse și scoabe de pe această porțiune de teren, se transforma într'o pădure de șchelărie, de armaturi și cofraj pentru turnarea betonului.

Unde se găsește iadul, trebuie să fie și un purgatoriu, și dacă între lucrători existau *hellmeni*, trebuiau să existe și *purgatorymeni*, căci acest șantier se numea purgatoriu.

Linia e liberă și convoiuri nesfârșite de vagoane se prăvălesc spre fundul acestei galerii, iar din vagoane atârână ciorchine de oameni. Galeria se înalță și se lărgeste în proporțiile necesare. Lupta începe simultan în sute de puncte: se aud explozii, semnale de sirenă, și se văd fulgerând reflectoarele. Exploziile răzbubue ca loviturile de tun în flancurile unui cuirasat. Sunt șine și traverse de fier care răbufnesc în pământ. Galeriiile sunt pline de traverse date cu miniu de fier, de armaturi și plăci lucrate în șantierile din Pennsylvania, Ohio, Oklahoma și Kentucky. Vechile șine sunt smulse și rupte de melinită și dinamită, iar în aer se ridică lopeți și cazmale. Atenție! Strigătele se încrucișează, se aud oameni gâfâind, cu obrazele congestionate, cu mușchii încordați,

cu vinele de pe ceafă umflate ca niște șerpi, trec unul lângă altul, aducând tăpile care sunt puternice traverse duble, menite să suporte linia tunelului, căci linia aceasta va avea o singură pereche de șine. Grupuri de ingineri, cu instrumente și aparate de măsurat stau pe brânci și lucrează cu suprema tensiune a nervilor, și sudoarea descrie dăre murdare prin praful așezat pe trupul lor pe jumătate despoiat. Tăpile de patru metri lungime și optzeci de centimetri grosime, cu capetele încovoiate puțin în sus, sunt așternute în beton. Intocmai cum se clădește coca unei corăbii, așa se așterne talpă lângă talpă, iar pe urma lor curge un val de beton care le îngroapă. Acestea sunt traversele. Exact cum o sută de furnici se opintesc să ducă un paiu, tot așa o sută de oameni, gâfâind și cu genunchii îndoiți, se opintesc la uriașele șine în lungime de treizeci de metri, care trebuiesc înșurupate pe traverse. Pe urma lor vin alții cu armăturile grele care vor îmbrăca în întregime bolta tunelului într-o rețea de fier. Aceste armături au formă eliptică, turtită în partea de jos, în linie aproape orizontală, după ce sunt încheiate. Patru bucăți formează o armatură: partea de jos e talpa, două laterale (rezistența) și bucata de sus: capota. Bucățile sunt turnate din șină de fier în grosime de trei centimetri și legate sdravăn una de alta, cu altă rețea de fier. Mașinile de nituit scapără și gangurile răzbubue. Incepe să se înșire armatură lângă armatură și întreg tunelul e căptușit cu fier, iar pe urma celor care le încheie, zidarii încep numaidecât să se cațere pe rețeaua de fier, pentru a turna învelișul tunelului: o căptușeală de beton în grosime de un metru pe care n'ar putea-o turti nicio presiune din lume.

De ambele părți ale șinei, la distanțe egale, se așează țevi de dimensiuni diferite, pe care le înșurubează una

într'alta și le sudează. Sunt conducte pentru sârme de telefon și de telegraf, pentru cabluri electrice și țevi imense pentru apă și aerul pe care mașinile îl presează fără întrerupere prin ganguri. Mai sunt țevi speciale pentru poșta expresă pneumatică. Peste acestea se așterne năsip și pietriș; tăpi și șine pentru trenurile obișnuite la transportul materialelor, formând o linie care permite trenurilor încărcate cu piatră să înainteze cu viteza obișnuită a trenurilor accelerate.

Cei care sunt în punctul cel mai înaintat, abia au terminat cu nituirea ultimei armături și cât ai clipi linia pe distanța de șase kilometri e gata. Trenurile sunt îndreptate prin gang și sboară înainte, în timp ce zidarii sunt încă printre armaturile de fier.

În fața stâncii unde urlă uriașa mașină de forat, lupându-se cu stânca, pe o distanță de treizeci de kilometri galeriile sunt complet zidite.

iii.

Dar atât nu este de ajuns. Mai trebuiau prevăzute mii de amănunte. Imediat ce galeriile americane se vor întâlni cu cele care-și făceau drum prin stânca de bazalt din spre Bermude, linia trebuia dată circulației.

De ani de zile planurile lui Allan așteptau gata, lucrute până în cele mai mici amănunte. Din douăzeci în douăzeci de kilometri tăia în stâncă stațiuni care trebuiau să servească drept locuință pentru cantonieri. La fiecare șaiszeci de kilometri erau stațiuni mai mari și tot la două sute patruzeci de kilometri erau prevăzute stațiuni în toată regula. Toate acestea erau un fel de depozite cu acumulatori de rezervă, cu mașini și alimente. Stațiunile acestea din urmă aveau instalații de transformatori, de mașini de mare voltaj, frigorigere și aparate de ozonat. Afară de asta mai aveau nevoie de ganguri laterale în care să poată introduce trenurile blocate.

Pentru toate aceste lucrări pregătiseră anume batalioane speciale de lucrători, și toți aceștia își făceau drum prin stâncă, scoțând avalanșe întregi de piatră măcinată.

Pe gurile tunelului se revărsau zi și noapte torente de piatră, exact ca lava unui vulcan în plină activitate. Din adâncul tunelului izvorau neîntrerupt trenurile încărcate. Cu o ușurință care încânta privirea, urcau panta terasa-

mentului, ca apoi să se oprească sus. Tot ceea ce dela distanță păruse bolovani și dărâmături, acum începea să se miște pe neașteptate și din vagoane săreau oameni, murdari de să nu-i mai recunoști. Trenul sbura din nou peste sute de macazuri și se pierdea în zare. Făcea o curbă uriașă prin Mac-City (cum se numea în general orașul tunelului în New-Jersey), apuca pe una dintre sutele de linii care coborau spre țărmul mării, unde era descărcat. Aci în larg toți lucrătorii păreau gălăgioși și veseli, căci de aci înainte treceau în echipa „săptămânii ușoare”.

Mac scosese din galeriile tunelului două sute de kilometri cubi de piatră, cantitate care ar fi fost de ajuns pentru clădirea unui zid dela New-York la Buffalo. Stăpânea cea mai uriașă carieră din lume și cu toate acestea nu risipa nicio fărâmiță. Cu piatra aceasta nivelase întinderile uriașe ale acestei regiuni și ridicase puțin țărmul înclinat al mării, împingând-o pe o distanță de câțiva kilometri spre larg. Ceva mai departe, unde marea era mai adâncă, trenurile vărsau zilnic mii de vagoane de piatră, așa că din apă începu să răsară pe încetul un dig gigantic. Acesta trebuia să fie unul dintre cheurile lui Allan care năucise toată lumea cu planurile sale privitoare la orașele viitorului. La distanță de două mile inginerii săi lucrau la construirea celei mai vaste și mai drepte plaje ce s'a văzut vreodată într-o stațiune mondială. Pe această plajă trebuiau să fie clădite uriașele hoteluri balneare.

La rândul său Mac-City părea un gigantic câmp de dărâmături în largul căruia nu se vedea niciun copac, niciun fir de iarbă și nu trăia nicio vietate și pe deasupra: căruia nu trecea nicio sbărutoare. În bătaia soarelui strălucea de te dureau ochii și se întindea până departe, acoperit de șinele resfirate în formă de evantai, asemenea

diagramelor fizice în care pilitura de fier se îngrămădește spre polii unui magnet. Pretutindeni în lungul lor svâcnesc trenurile electrice, trenuri cu abur; în toate părțile fumegă locomotive, gâfâie, șueră și dau semnale de clopote. În rada portului lui Allan sunt grupuri de vapoare, pe coșurile cărora se destramă nori de fum; corăbii care aduc fier, cherestea, ciment, cereale, vite și alimente de tot felul, din Chicago, Montreal, Portland, Newport, Charleston, Savannah, New Orleans și Galveston; în partea de nord-est se vede un zid gros de fum prin care ochiul nu poate răzbate: aci sunt antrepozitele de materiale.

Barăcile dispăruseră. Pe terasele noi străluceau acoperișurile de sticlă dela uriașele hale ale mașinilor și dela centralele electrice, alături de care se vede clădirea de înălțimea unui turn de biserică a birourilor. În mijlocul acestui deșert de pietriș se ridică o casă cu douăzeci de etaje: hotelul Atlantic-Tunnel. Clădirea este albă ca varul și strălucește de nouă; aci descind grupurile de ingineri, agenții și reprezentanții marilor firme și tot aci sunt găzduite miile de curioși care în fiecare Duminică vin dela New-York să viziteze stațiunea.

În fața hotelului, Wannamacker clădise un mare magazin care deocamdată avea douăsprezece etaje. Câmpul acesta de dărâmături era întretăiat de străzi lungi și drepte ca o lumânare. Pe deasupra traseului liniilor se ridică viaducte. La periferia acestui deșert de pietriș se văd frumoasele colonii muncitorești, cu școale, biserici, terenuri de sport, baruri și *saloons*, ținute de foștii campioni de box sau de șoferii de curse. Departe, în mijlocul unei păduri de vegetație pitică, stă singură, uitată și moartă, o clădire care seamănă cu o sinagogă: un crematoriu, cu lungi coridoare încrucișate și deșarte. Într'un singur coridor sunt câteva urne. Și toate poartă aceeaș

inscripție, alături de numele englezesc, franțuzesc, rusesc, german, italian, chinezesc: Mort în timpul unui accident la lucrările tunelului — din cauza unei explozii — îngropat sub dărâmături — călcat de un tren; exact ca și inscripțiile de pe pietrele funerare ale celor căzuți într'un războiu.

Pe țărmul mării, în imediata apropiere a apei, sunt spitalele albe, clădite în conformitate cu cele mai noi cerințe medicale. Și ceva mai la o parte, în mijlocul unei grădini de curând plantate, e o villă nouă: casa lui Maud.

iv.

Maud își desfășura toată vigoarea de care erau capabile brațele ei delicate. Ea era prezidenta Reuniunii Femeilor și a Căminului Copiilor Convalescenți din Mac-City. Afară de asta făcea parte dintr'un comitet format din medici și mediciniste care își asumase sarcina de a controla condițiunile de igienă din locuințele muncitorești, de a îngriji leuzele și sugacii. Din proprie inițiativă înființase o școală profesională și de gospodărie casnică pentru fete, o grădină de copii și un Club pentru femei tinere și fete, unde în fiecare Vineri se țineau conferințe și se dădeau audiții muzicale. Avea suficientă ocupație, și avea întocmai ca și Mac, un „office” în care lucra o secretară și o dactilografă. Se bucura de concursul unui grup destul de important de infirmiere și profesoare care toate făceau parte din cele mai bune familii din New-York.

Maud nu supăra pe nimenea cu prezența și atitudinea ei, era prevenitoare, amabilă, prietenoasă și zâmbitoare față de toată lumea, iar durerea ei pentru nenorocirile altora era pe deplin sinceră, așa că toată lumea o iubea și erau unii care chiar o adorau.

În calitate de membră a Comitetului de Higienă, vizitase toate locuințele muncitorești. În cartierul italian, polonez și rusesc purtase lupte glorioase împotriva murdă-

riei și a paraziților. Reușise să obțină ca la răspasuri regulate toate casele din colonia muncitorilor să fie desinfectate și curățite de sus până jos. Majoritatea caselor erau clădite din beton, așa că puteau fi spălate exact ca o bucătărie. Vizitele ei o apropiară sufletește de oamenii aceștia cărora încerca să le dea ajutor — cu sfatul și cu fapta — de câte ori avea ocazie. Școala ei de gospodărie casnică era ocupată până la ultimul loc, deoarece avusese grijă să angajeze profesoare excelente, atât pentru gospodărie, cât și pentru atelierul de croitorie. Pentru a putea păstra contactul neîntrerupt cu instituțiile fondate de ea, Maud nu ezita să le controleze și să le inspecteze mereu. Pentru a-și putea însuși cunoștințele necesare, studiasă o bibliotecă întreagă, dar deși fusese înzestrată din fire cu calitățile necesare unui organizator, totuș nu-i fusese prea ușor să creeze și să pună în practică toate ideile ei care până acuma nu fuseseră altoeva decât teorie. Și totuș reușise, așa că Maud se simțea măgulită de lauda ce o adresau ziarele activității acestor instituții.

Cea mai de seamă preocupare a ei era însă Căminul pentru Femeile și Copiii Convalescenți. Căminul acesta era în apropierea villei sale și pentru a-l vizita, nu trebuia decât să treacă în lungul aleelor celor două grădini învecinate. În fiecare dimineață exact la orele nouă sosea la cămin, pentru a-și face inspectia cotidiană și se interesa de fiecare protejat al ei, iar uneori când cheltuielile spitalului depășeau bugetul disponibil, le acoperea din propriile ei fonduri. De copiii care erau dați în seama ei, avea cea mai mare grijă.

Prin urmare acum era în plină activitate, avea bucuriile și succesele ei; raporturile dintre ea și oameni și dintre ea și viață primiseră un fel de adâncime, erau mai ample și mai rodnice, dar Maud era totuș destul de

deșteaptă, pentru a recunoaște că toate acestea luate împreună, nu puteau să-i țină loc de fericire casnică.

Timp de trei ani trăise alături de Mac în cea mai deplină fericire — până în ziua când veni tunelul și i-l luă; fără îndoială Mac o iubea și astăzi: era prevenitor, delicat — căci nu se putea să fie altfel — dar totuș nu mai era cum fusese înainte de asta.

Acum îl vedea mai adeseori decât îl văzuse în primii ani ai lucrărilor. Era adevărat că mai avea și astăzi birourile din New-York, dar paralel cu acestea își amenajase birouri și în orașul tunelului, unde petrecea de multe ori săptămâni întregi fără întrerupere. Din pricina asta n'avea niciun motiv să se plângă. Dar adevărul era, că Mac se schimbase. Inocența lui, veselia lui naivă, care odinioară o fermecaseră atât de mult la începutul căsătoriei lor, dispăreau din ce în ce mai mult. Devenise acum tot atât de serios și când era acasă, cum fusese serios în fața lumii străine și în tot ce făcea. Se căznea din toate puterile să pară tot atât de sprinten și de vesel, cum fusese și până acum, dar de cele mai multe ori nu reușea. Era distrat, copleșit de lucru, și din privirile lui nu se ștergea pentru nicio clipită expresia de aparentă absență, pricinuită de concentrarea perpetuă asupra unicei și aceleas idei. Era mai slab și trăsăturile obrazului său deveniseră mai aspre.

Timpul când o ridica pe genunchi și o alinta, era acum demult trecut; o săruta și acum de câte ori pleca sau venea, dar instinctul ei de femeie ghicea fără nicio greutate realitatea. Deși era întotdeauna hărțuit de muncă, totuș în decursul anilor ce trecuseră, nu uitase niciodată „zilele importante”, cum era onomastica fetei lor sau a soției sale, aniversarea căsătoriei lor sau Crăciunul.

Datorită unei întâmplări neprevăzute, Maud însă desco-

perise în carnetul său de buzunar toate aceste date, subliniate cu roșu: prin urmare și le amintea în mod mecanic, nu cu sufletul, care ar fi trebuit să-i aducă în fiecare zi aminte de ele.

Trăia exact ca și celelalte prietene ale ei, ai căror bărbați lucrau toată ziua în fabrici, în birourile băncilor și în laboratorii, care le adorau, erau prevenitori și le însoțeau seara la spectacole, le acopereau de dantele, blănuri și perle, dar totuș gândurile lor erau concentrate exclusiv numai asupra muncii. Aceasta era viața în toată realitatea ei, dar lui Maud i se părea îngrozitoare, din cauză că nu putea să fie altfel. Ar fi preferat să fie săracă, să trăiască departe de lume, dar în schimb să se poată bucura de o dragoste netulburată și veșnică. Da, uneori se gândea la aceste dorințe ale ei, deși i se păreau lipsite de cumpăt.

După ce termina cu lucrul, lui Maud îi făcea plăcere să se ocupe de o broderie și să-și lase gândurile să alerge slobode. De fiecare dată își aducea aminte de ziua când Mac o ceruse în căsătorie. În amintirea ei, Mac trăia încă, infinit de tânăr și de naiv. Fiind cu desăvârșire ignorant al felului cum ar trebui să procedeze față de o femeie, nu găsisese niciun mijloc mai original, pentru a-i mărturisi iubirea lui, decât flori, cărți, bilete de concert și teatru, mici servicii cavaleresti, ca cel mai banal dintre oameni. Și totuș această atitudine a lui îi plăcea astăzi mai mult decât atunci. Dar cu totul pe neașteptate el își schimbase atitudinea aceasta, pentru a deveni mai asemănător cu Mac, cel pe care-l cunoștea astăzi. Intr-o seară, după un răspuns evaziv, îi spusese categoric și pe un ton aproape violent: „Gândește-te la ce ți-am spus. Ți las timp, până mâine la orele cinci. Dacă până atunci nu te vei putea hotărâ, să știi că eu nu voi mai

aduce vorba despre asta niciodată. God bye!” Și a doua zi exact la orele cinci, venise să ia răspunsul... Maud zâmbea când își aducea aminte de scena aceasta, dar nu va uita niciodată strângerea de inimă, cu care petrecuse noaptea și ziua următoare.

Cu cât tunelul îi răpea mai mult pe Mac, cu atât gândurile ei stăruiau mai cu încăpățănare și mai cu dureroasă, dar în același timp binefăcătoare intensitate, asupra primelor plimbări ce le făcuseră împreună, asupra primelor conversații și asupra inocentelor, dar totuși atât de semnificative incidente din căsnicia lor. În adâncul inimii simțea un fel de ură față de tunel. O, mândria celor dintâi zile ale începutului, se destrămasese demult. Că numele lui Mac era cunoscut sau nu în cele dinci continente, acum o lăsa cu totul indiferentă. Când reflexul fantomatic al orașului-tunel pătrundea în camera ei, în timp de noapte, se repezea să închidă obloanele dela ferești, ca să nu-l mai vadă, atât de mult îl ura. Ii venea să plângă de ciudă și câteodată plângea cu adevărat, încet și pe ascuns. Ce nebunie! Pentru Mac însă nimic nu putea fi mai firesc. Totuși nădăjduia încă — și nădejdea aceasta îi ajuta să-și păstreze echilibrul — că într-o bună zi Mac se va întoarce la ea. Nu se poate să nu vină și ziua când va scăpa de obsesia tunelului! Când vor da drumul primului tren...

Dar Doamne, până atunci vor trebui să treacă ani! Și Maud ofta. Răbdare, răbdare! Deocamdată își avea ocupațiile ei, avea pe mica Edith, devenită acum o mică domnișoară care privea viața cu ochi curioși și înțelepți. Pe Mac îl vedea acum mai des. Mai avea și pe Hobby care mânca la ei aproape în fiecare zi, îi spunea fel de fel de snoave și avea o conversație plină de haz. Chiar gospodăria casei o preocupa mai mult decât până acum,

deoarece Mac aducea foarte mulți mosafiri, oameni celebri al căror nume era atât de cunoscut, încât Mac le permitea să viziteze tunelul. Maud se bucura de fiecare vizită de aceasta. Celebritățile lui Mac erau de cele mai multe ori oameni bătrâni, foarte puțin dificili, căci aproape toți erau la fel: foarte simpli, dacă nu chiar sfioși. Intre ei erau savanți cu nume cunoscute, care discutau cu Mac anumite probleme geologice, fizice și tehnice, și pentru a putea verifica ceva, se întâmpla de multe ori să petreacă săptămâni întregi cu aparatele lor, în câte o stațiune, la o mie de metri sub nivelul mării. Atitudinea lui Mac față de aceste celebrități nu se deosebea însă cu nimic, de atitudinea lui față de ea sau față de Hobby.

Constată că de fiecare dată când plecau, celebritățile acestea se plecau în fața lui Mac, îi strângeau mâna și nu mai terminau cu mulțumirile. Mac zâmbea, cu zâmbetul lui modest și binevoitor, spunându-le „All right, Sir!” și le ura drum bun, căci oamenii aceștia veneau întotdeauna de foarte departe.

Intr'un rând venise la ea și o doamnă.

„— Eu sunt Ethel Lloyd”, îi spusese doamna și-și ridicase vâlul.

De fapt era chiar Ethel Lloyd! Se aprinsese la obraz, căci nu putea invoca niciun motiv cu care să justifice această vizită. Când văzu pe Ethel că roșește, Maud roși și ea, dar roși pentru că prin minte îi trecuse gândul că Ethel aceasta este foarte îndrăgneață, și i se părură că ea i-a cetit în luminele ochilor reflexul acestui gând.

Ethel însă se reculese numaidecât:

„— Am cetit atât de mult, doamnă Allan, despre școalele înființate de dumneata, încât nu mi-am mai putut stăpâni dorința de a le vedea. Probabil știi că la New York mă interesez și eu foarte de aproape de inițiative

similare”.

Ethel Lloyd dispunea de o mândrie înăscută, de o demnitate firească încântătoare și era de o bunătate și sinceritate spontană. Pierduse cu totul pornirile copilărești pe care i le constatase Allan acum câțiva ani și devenise o femeie desăvârșită. Frumusețea ei, înainte de asta dulceagă și delicată, era acum matură. Cu ani în urmă își făcea impresia unui tablou în pastel; astăzi însă totul la fata aceasta: ochii, gura, părul, părea luminos și strălucitor. Făcea întotdeauna impresia că abia a ieșit din buduar. Pata de pe bărbie se întinsese abia perceptibil și devenise o idee mai întunecată, dar astăzi Ethel nu mai încerca să și-o ascundă sub pudră.

Din simplă amabilitate Maud fu obligată s-o conducă ea însăși. Ii arată spitalul, școalele, grădinile de copii și modestele încăperi ale Clubului Femeilor. Ethel rămase încântată de tot ce văzu, dar se feri să facă risipă de laude exagerate, cum fac de obicei toate femeile tinere. La urmă de tot Ethel o întrebă, dacă i-ar putea fi eventual cu ceva de folos? Nu? Ethel se mulțumi și cu atât. Acasă fu atât de drăguță cu Edith, încât fetița prinse numaidecât simpatie de ea. Maud reuși să-și stăpânească aversiunea inexplicabilă și cu nimic justificată ce i-o inspira Ethel, și o opri la masă. Ethel primi și telefonă lui „Pa”.

Mac aduse la masă și pe Hobby a cărui prezență împrumută lui Ethel mai multă prestanță, pe care cu siguranță nu ar fi avut-o, dacă la masă ar fi fost numai liniștitul și tăcutul Mac. În timpul după-amiezii lăudase pe Maud cât se poate de obiectiv — fără exagerările caracteristice femeilor — dar de astă dată o copleși pur și simplu cu laudele. Bănuielile lui Maud se treziră din nou. Dar spre marea ei mulțumire, constată că Mac

nu-i acordă altceva decât o politicoasă atenție. Se uita la frumoasa și alintata Ethel Lloyd cu aceeași ochi indiferenți, cu care s'ar fi uitat la o dactilografă.

— Biblioteca din localul Clubului Femeilor mi s'a părut că ar mai avea nevoie de o mulțime de îmbunătățiri, declară Ethel.

— Cu timpul vom completa și lipsurile acestea.

— Doamnă Allan, mi-ați face o deosebită plăcere, dacă mi-ați da voie să vă dăruiesc și eu câteva cărți. Haide Hobby, pune o vorbă bună pentru mine!

— Dacă se va întâmpla să aveți câteva cărți de prișos, încuviință Maud.

Zilele următoare Ethel îi trimise câteva baloturi de cărți: aproximativ cinci mii de volume. Maud îi mulțumi din toată inima, dar îi păru rău că s'a învoit să primească darul acesta, deoarece imediat după aceea Ethel începu să vină mai des. Făcea impresia că între ea și Maud ar exista o sinceră și profundă prietenie, iar pe Edith o copleșea cu daruri. Într'un rând întrebă pe Mac dacă îi dă voie să viziteze și ea tunelul?

Mac se uită la ea mirat, căci i se întâmpla pentru întâia dată ca o femeie să-i pună o astfel de întrebare.

— Nu se poate! răspunse el scurt, și aproape cu brutalitate.

Dar Ethel nu se supără. Râse înveselită și-i răspunse:

— Domnule Allan, cred că n'am făcut nimic ce te-ar putea supăra?

Din ziua aceasta începu să vină mai rar, și Maud se simți mai ușurată. Nu putea iubi pe Ethel, oricâtă simțință și-ar fi dat. Ea era o fire care nu putea păstra contactul decât cu cei de care se apropia și sufletește.

Acesta era motivul pentru care prietenia lui Hobby devenise pentru ea atât de prețioasă. Venea în fiecare

zi în casa ei, la amiază și seara, indiferent dacă Mac era sau nu era acasă. Când se întâmpla uneori să nu vină, i se părea că-i lipsește. Și asta chiar când Mac era acasă.

v.

— Hobby este întotdeauna atât de vesel, spunea ea adeseori.

— A fost întotdeauna un băiat excelent, răspundea Allan.

Și zâmbea întotdeauna, ferindu-se să-i dea să înțeleagă, că în repetatele ei aluzii la buna dispoziție a lui Hobby, a ghicit un ușor reproș. El nu era ca Hobby și nu avea nici talentul acestuia de a înveseli pe alții și nici spontaneitatea lui. După douăsprezece ore de muncă el nu putea să danseze dansurile negrilor și nici să cânte „song”-uri și nici să debiteze prostii pline de haz, cum făcea Hobby, pe care nimenea nu l-a văzut altfel decât râzând și glumind. Hobby râde cu tot trupul și nici n’a mișcat bine limba în gură, și a și dat drumul unei răutăți pline de spirit. Oriunde ar apare, toată lumea se pregătește să râdă, deoarece Hobby este obligat să fie om de haz. Nu, el nu este ca Hobby. Singurul sacrificiu pe care puteai să i-l ceri, era să nu strice cheful altora, și Mac își da toată silința să păstreze buna dispoziție a invitaților săi. Dar nenorocirea era, că în timpul anilor ce trecuseră, intimitatea raporturilor dintre el și Maud, suferise foarte mult. Nu se amăgea câtuș de puțin și i se părea că pentru un bărbat ca el, ar fi mult mai

bine să nu fie căsătorit, deși își iubea soția și fetița din toată puterea sufletului.

Hobby își făcea datoria la slujbă și cu asta gata. El, Allan, însă nu termina niciodată! Tunelul creștea și cu el creștea și munca. Dar afară de asta mai avea și grijile lui personale pe care nu le știa nimenea.

Chiar de acum începuse să se îndoiască de posibilitatea de a termina lucrările tunelului în timp de cinsprezece ani. După socotelile lui această eventualitate ar fi fost posibilă numai într'un caz extrem de favorabil. Fixase cu sânge rece acest termen, pentru a câștiga opinia publică și a atrage banul vulgului. Dacă ar fi fixat un termen de douăzeci sau douăzeci și cinci de ani, nu ar fi obținut nici jumătate din banii care se subscriaseră.

În acest termen abia putea isprăvi gangurile duble dintre Biscaya—Finisterre și America—Bermude.

La sfârșitul anului al patrulea de lucru, gangurile tunelului ajunseseră la o distanță de două sute patruzeci de kilometri dela coasta americană și optzeci de kilometri dela Bermude. Pe litoralul francez linia ajunsesese la două sute de kilometri de Biscaya și șaptezeci de Finisterre. Din liniile atlantice însă nu erau lucrate nici a șasea parte. Prin urmare când se vor putea termina lucrările uriașelor linii Finisterre—Azore, Azore—Bermude?

La toate acestea se mai adăugau dificultățile financiare. Lucrările pregătitoare și serpentinele din Bermude înghițiseră sume mult mai mari decât fusese prevăzut. Înainte de a trece șapte sau cel puțin șase ani de lucrări, nimenea nu s'ar fi putut gândi la o nouă emisiune de bonuri de împrumut de trei miliarde. Prevedea că din pricina acestei situații precare, va fi foarte curând obligat să continue lucrările pe o singură linie, fapt care va în-

greuna extrem de mult activitatea oamenilor. Cum va putea, ca prin aceste ganguri simple să scoată piatra care chiar de pe acum — crescând și sporind mereu — amenința să înece tunelul. Piatra era împrăștiată pretutindeni: în gangurile laterale, între șine, prin stațiuni, și trenurile gemeau sub povara ei.

Allan petrecea săptămâni întregi în tunel, pentru a descoperi o metodă de lucru mai rapidă. În subteranele americane se făceau experiențe cu fiecare mașină, cu fiecare invenție și îmbunătățire nouă, înainte de a fi trimisă pentru întrebuințare la celelalte șantiere. Aci se făcea antrenamentul echipelor de *hellmeni* și *purgatorymeni*, ca pe urmă să fie expediați în calitate de *pace-makeri* în celelalte stațiuni. Încetul cu încetul trebuiau să se obișnuiască și ei cu ritmul nebunesc și cu căldura. În „iad” un lucrător neobișnuit, ar fi căzut grămadă din primul moment.

Până și cea mai neînsemnată mișcare Allan încerca s'o execute cu desfășurarea unui minim de forță, de bani și de timp. Făcu o distribuție a muncii, până în cele mai mici amănunte; ani de-a-rândul fiecare lucrător îndeplinea exclusiv acele funcțiuni, așa că în cele din urmă reușea să le execute în mod mașinal și din ce în ce mai repede. Avea specialiștii săi care făceau școala echipelor, ca să creeze recorduri (de pildă la descărcarea unui vagon) și numaidecât după aceea aceste recorduri erau pretinse ca rezultate normale de muncă. O secundă pierdută, nu putea fi recâștigată niciodată, și costa o avere, în timp pierdut și bani. Dacă un lucrător pierdea o singură secundă dintr'un minut, la 180.000 de oameni dintre care 60.000 erau fără întrerupere în plină activitate, aceasta reprezenta într'o singură zi 24.000 de ore de muncă. În fiecare an dela începutul lucrărilor Allan

reuşise să sporească rezultatul muncii cu 5%, dar cu toate aceste lucrul mergea prea încet.

În special forajul pricinaia lui Allan cea mai mare bătaie de cap. În punctul cel mai extrem al galeriilor era imposibil să bagi mai mult de cinsute de oameni, altfel riscai să se calce unul pe altul în picioare. Încercă diverse explozive, până când descoperi „Tunnel 8” care rupea stânca în blocuri egale, ușor de transportat. Ceașuri întregi asculta rapoartele inginerilor săi, discuta, examina și verifica propunerile făcute de ei, fără să obosească niciodată.

Cu totul pe neașteptate, ca și când ar fi răsărit din apele mării, Allan apărură în șantierul din Bermude și inginerul Schlosser sbură. Îl trimise la Mac-City, în birourile de arhitectură. Locul lui fu ocupat de un englez tânăr care abia avea treizeci de ani. Allan își convocă inginerii — care din pricina ritmului activității de acumă își pierduseră demult respirația — și le spuse că lucrările lor trebuiesc sporite cu douăzeci și cinci de procente. Trebuie! Deoarece el, Allan, înțelege să-și respecte cuvântul. Cum vor face și cum vor reuși, asta îi privește numai pe ei...

Tot așa apărură pe neașteptate în Azore. Pentru acest șantier reuşise să obțină concursul lui Michael Müller, un inginer german care avusese o situație de conducere la executarea lucrărilor tunelului pe sub Canal. Müller cântărea o sută douăzeci și cinci de kilograme și era cunoscut de toată lumea sub numele de „Müller cel gras”. Era iubit de subalterni — parte din pricina grăsimii sale care-i dădea o înfățișare caraghioasă — și pe deasupra era un muncitor care nu știa ce va să zică oboseala. Chiar acumă Müller își croia galeriile tunelului mult mai repede decât Allan și Harriman în New Jersey.

Pe acest morman de grăsimi veșnic jovială, puteai spune cu toată certitudinea că-l persecută norocul: șantierul său era cel mai productiv și cel mai interesant; în același timp dovedea cu prisosință că această parte a Oceanului a fost cândva în perioadele trecute o parte de continent. În timpul lucrărilor dase peste bogate sedimente de caliu și minereu de fier. Societatea Pittsburg Smelting & Refining Company, datora exclusiv norocului de care se bucura omul acesta, urcarea cu 60% a acțiunilor ei. Transportul nu o costa niciun cent, deoarece inginerii Societății n'aveau decât să însemneze vagoanele care conțineau minereu, ca apoi acestea să fie triate pe o linie anume. Societatea era în continuă fierbere, deoarece în orice moment ar fi putut să-i cadă o plească de valoare incalculabilă. Müller dase peste un zăcământ de cărbune în grosime de cinci metri, „un cărbune admirabil”, cum spunea el însuși. Acest zăcământ era plasat exact în axa galeriei și părea că nu se mai sfârșește. Müller sbura, croindu-și drum prin stâncă; singurul său dușman, dușman neîmpăcat, era apa: galeriile săpate de el erau la optsute de metri sub nivelul mării, și cu toate acestea picurau neconținut de umezeală. Avea la îndemână o baterie întreagă de *mamuthuri*, pompe rotative care vărsau fără întrerupere un torent de apă tulbure în mare.

Allan sosi la Finistere și Biscaya și spuse oamenilor săi că este obligat să se țină de termen, în consecință pretinde accelerarea muncii. Pe Monsieur Gaillard, inginerul șef al stațiunii franceze, un domn elegant, cu părul cărunt și înzestrat cu alese însușiri, îl destitui și-l înlocui cu americanul Stephen Olin-Münlenberg, fără să țină socoteală de protestele presei franceze.

Răsărea ca din pământ, în diferite stațiuni și nu-i scăpa nimica, nici cele mai mici amănunte, iar după

ce pleca, bieții ingineri respirau ușurați, că l-au văzut plecat și totuș nu și-au pierdut încă mințile.

Allan veni la Paris și ziarele publicară coloane întregi despre el, cu interviewuri fictive. Opt zile mai târziu opinia publică franceză află că o Societate a obținut concesia ca să construiască o linie de cale ferată, astfel că trenurile tunelului vor putea face drumul direct până la Paris. În acelaș timp metropolele europene fură inundate de placarde care reprezentau unul dintre orașele fantastice ale lui Hobby: Stațiunea Azore. Orașul feeric provacă aceleaș exclamații de îndoială și acelaș entuziasm pe care-l provocase pe vremuri în continentul nou. Hobby își dase și de astă dată drumul fantaziei. Făcu însă mare senzație o schifă dintr'un colț al uriașului afiș care reprezenta forma originală a trenurilor și felul în care vor arăta mai târziu.

Syndicatul cumpărase o fâșie din insula San Jorgo, câteva insule mai mici și un grup de bancuri de năsip. În timp de câțiva ani suprafața acestor terenuri se va împătri. Insulele erau legate una de alta cu diguri uriașe, iar bancurile de năsip contopite în restul terenurilor. La început nimenea nu se gândise că Allan va vărsa în mare patru mii de kilometri cubi de piatră (la nevoie chiar mai mult) și-și va crea astfel această insulă uriașă....

Ca și în orașul fantomă din America, în viitoarea stațiune Azore era un port gigantic și foarte frumos, un cheiu, un far; dar fu admirată mai ales stațiunea balneară cu hotelurile, terasele, parcurile și plaja imensă.

Enorma senzație, ca să nu zicem consternare, o pricinuiră însă prețurile cerute de Syndicat pentru aceste terenuri. Raportate la situația din Europa, prețurile erau de-a-dreptul exorbitante. Syndicatul însă întorsese ochii

reci și nemiloși, întocmai ca un șarpe când urmărește o pasăre, spre capitalul din Europa. Era ușor de prevăzut că stațiunea din Azore va înghiți întreg traficul de persoane al Americii de Sud. De asemenea nu era prea greu de priceput, că această stațiune — la o depărtare de paisprezece ore de Paris și șaisprezece ore de New York — va deveni cea mai celebră stațiune balneară din lume și locul de întâlnire al societății elegante din Anglia, Franța și America.

Capitalul european începu să curgă. Se formară numai-decât grupuri de speculanți ai terenurilor, care cumpărară porțiuni însemnate, ca mai târziu, peste câțiva ani, să le vândă în parcele, cu câștiguri fabuloase.

Din Paris, Londra, Liverpool, Berlin, Frankfurt, Viena, banul începu să gâlgâie în valuri, îndreptându-se spre buzunarul lui S. Woolf, spre acel *big pocket* care devenise proverbial în fața publicului.

vi.

S. Woolf băgă frumusețea banii în buzunar, cum băgase și cele trei miliarde ale marelui capital și ale poporului, împreună cu sumele produse de stațiunile Bermude, Biscaya, Finisterre și Mac-City, fără să zică nici cel puțin un „mulțumesc”. Evident, nu lipsiră nici cei care profeteau o avalanșă de falimente, în cazul când o sumă atât de enormă de bani se va scurge într-o singură direcțiune. Dar aceste profeții ale diletanților în materie financiară, nu se adevărau decât într-o măsură foarte mică. Câteva întreprinderi mai mici, căzură în agonie, dar își reveniră foarte curând; încolo nu se întâmplă nimic deosebit, deoarece banii nu prindeau rugină în buzunarul lui S. Woolf. N'avea timp să ruginească nicio para, căci abia trecuți prin mâna lui, își începeau din nou circuitul.

Ii trimetea să alerge împrejurul globului.

Peste Atlantic, spre Franța, Anglia, Germania, Suedia, Spania, Italia, Turcia și Rusia se revărsau valuri de aur. Valurile treceau Uralii și intrau în pădurile Siberiei, în munții Baicalului. Inundau Africa de Sud, Capland, Oranje, Australia și Noua Zeelandă. De aci se revărsau spre Mineapolis, Chicago și St. Louis, treceau spre Rocky Mountains, în Nevada și Alasca.

Dollarii lui S. Woolf erau miliarde de oșteni înnebuniți care se băteau cu banii tuturor națiunilor și ai tuturor raselor. Toți erau câte un minuscul S. Woolf, saturați până în gât de instinctul acestuia și aveau o singură deviză: *money*. Armate întregi se repezeau în lungul sârmelor de telegraf, se cufundau în mare, sfârâiau prin aer, dar imediat ce ajungeau pe câmpul de luptă, se schimbau în minuscule ciocane de oțel care răzbubuiău zi și noapte, cutremurate de furie; la Liverpool se prefăceau în suveici sau deveneau hotentotii care se târăsc în lungul deșerturilor de năsip ale câmpurilor de diamante din Africa de Sud. Se prefăceau în manivela unei mașini de patruzeci de mii de cai putere, într'un uriaș piston de oțel care zilnic se luptă douăzeci și patru de ore cu aburul, ca să fie mereu respins de el. Se prefăceau într'un tren încărcat cu traverse de cale ferată, pe drumul dintre Omsk și Peking, într'un vapor încărcat cu orez, în drum de la Odesa spre Marsilia. Se prăvăleau cu ascensoarele în vârtejurile minelor din Wales și se urcau de la o adâncime de opt sute de metri, încărcăți cu cărbuni. Stăteau cu miile în contoarele din întregul univers și făceau cămătărie, secerau recoltele din Dakota sau se prăjeau în soare, ca plantații de tutun în Sumatra.

Toți aceștia se luptau! La un semn al lui Woolf întorceau Sumatrei spatele și începeau să macine aur în Nevada. Stoluri întregi plecau în sbor din Australia și se abăteau asupra bursei de bumbac din Liverpool.

S. Woolf nu le lăsa o clipă de odihnă. Zi și noapte îi făcea să ia sute de înfățișări. El sta întins în fotoliul biroului său, morfolea țigări, asuda și dicta în mod simultan o duzină de telegrame, cu urechea în receptorul telefonului și discutând cu un procurist. Cu urechea stângă asculta glasul din aparat, cu dreapta raportul funcționa-

rului; cu un glas vorbea funcționarului, cu oelălalt tipa în receptorul telefonului. Cu un ochiu își examina steno-grafele și dactilografele — care-l așteptau să continue dictatul — cu al doilea se uita la ceasornic. Își zicea că acum Nelly trebuie să-l aștepte de douăzeci de minute, și-i va face mutre, dacă va veni prea târziu la masă; în acelaș timp își zicea că în chestia Rand-Mines procuristul este un imbecil, dar față de problema Garnier Frères are vederi foarte largi; în acelaș timp în fundul creierului țestei lui lătoase medita marea luptă ce o va da și o va câștiga mâine la bursa din Viena.

În fiecare săptămână avea de plătit câte un milion și jumătate, ca salarii, și tot la trei luni sute de milioane, pentru dobânzi și amortizări. În astfel de ocazii S. Woolf nu părăsea biroul zile de-a-rândul. În timpul acesta lupta era în toi și S. Woolf reușea să câștige victoria numai după o importantă cheltuială de sudoare, de grăsime și de respirație.

Își chema armatele înapoi. Și armatele veneau; fiecare dollar un mic erou care aducea pradă de războiu, opt sau zece cenți, uneori douăzeci. Mulți se întorceau invalizi, iar alții căzuseră în vâltoarea încăerării... căci așa este războiul!

Lupta aceasta cumplită S. Woolf o purta de ani de zile, stând zi și noapte la pândă, pentru a prinde momentul favorabil unui atac sau unei retrageri. În fiecare ceas dădea porunci comandanților săi de pe cele cinci continente, și la fiecare ceas examina rapoartele lor de pe câmpurile de bătaie.

S. Woolf era un geniu în domeniul finanțelor; desfășura o activitate fără pereche, și simțea mirosul banului dela kilometri întregi. Trecuse prin contrabandă sute de mii de acțiuni și bonuri de participare în Europa, căci

își închipuia că de banul din America este sigur, de fiecare dată când își trimitea rezervele de aur pe front. Redactase prospecte care se oteau cu aceeaș ușurință și plăcere ca și poemele lui Walt Whitman. Se pricepea ca nimeni altul, să dea persoanei indicate și la timpul oportun bacșișul indicat. Datorită acestei tactice, în țări mai puțin civilizate (ca Rusia și Persia) reușise să facă tranzacțiuni care produceau douăzeci și cinci până la patruzeci de procente, ceea ce nu este admisibil, decât cel mult în sforăria mării finanțe. La adunările generale anuale, mergea cu fruntea sus spre scopul ce-l urmărea și în timpul anilor ce trecuseră, Sindicatul îi sporise leafa la treisute de mii de dollari anual. Era un om pe care nimenea nu-l putea înlocui.

S. Woolf lucra cu presiune, de-i găfâiau plămânii ca o locomotivă. Fiecare foaie de hârtie ce-i trecea prin mână, păstra urma degetului său soios, deși se spăla de sute de ori pe mâni, în fiecare zi. Asuda fără întrerupere, tone întregi de seu, și cu toate acestea devenea din zi în zi tot mai gras. Dar imediat ce-și băga țeasta transpirată sub dușul rece, după ce-și punea un guler curat și părăsea biroul, devenea un gentleman plin de demnitate, care nu cunoștea nici grabă, nici patimă. Se urca foarte grav în automobilul său negru ca păcura, a cărui sirenă mugea întocmai ca sirena unui vapor, gonind în lungul Broadway-ului, pentru a gusta plăcerile și farmecul serii.

Dineul îl lua de obicei la una dintre tinerele sale prietene. Ii plăcea să mănânce bine și după masă să bea un păhărel de vin bun și scump.

Exact la unsprezece seara apărea în localul Clubului, ca să joace timp de două ceasuri. Juca măsurat, nu la sume prea mari, dar nu era nici meschin; juca tăcut,

mișcând uneori din buzele pline și roșii, ca să murmure ceva în barbă.

La Club nu bea niciodată altceva decât ceai.

S. Woolf era un model de gentleman.

N'avea decât o singură slăbiciune, pe care o ascundea cu multă grijă de ochii lumii: extraordinara lui sensua-litate. Ochilor săi cu gene negre, aprinși de o strălucire animalică, nu le scăpa niciun amănunt al frumuseții fizice femeiești. Imediat ce vedea o fată drăguță, tânără, cu șoldurile pline, începea să-i vâjâie sângele în urechi. În fiecare an se ducea cel puțin de trei-patru ori la Paris și Londra și în ambele aceste orașe întreținea câte una sau două fete drăguțe, cărora le mobilase câte un apartament luxos, plin de alcovuri căptușite cu oglinzi. Invita la supeuri câte o duzină de zeițe, și le servea șampanie pe care el o bea îmbrăcat în frac, ele în strălucitoarea lor nuditate. Din călătoriile acestea ale sale aducea adeseori câte o „nepoată” pe care o transplanta în New York. Fetele acestea trebuiau să fie frumoase, tinere, voluptoase și blonde; de obicei prefera englezoaice, germane sau scandinave. În chipul acesta S. Woolf răzbuna pe bietul Samuel Wolfsohn, pe care cu ani în urmă concurența tinerilor jucători de tennis și a băieților de bani gata îl înlăturase din drumul oricărei femei frumoase. Cumpărându-le în felul acesta femeile, se răzbuna împotriva orgolioasei rase a oamenilor blonzi care înainte de asta îl loviseră cu piciorul în obraz. Dar înainte de orice încerca să se despăgubească pentru tinerețea lui plină de privațiuni, care nu-i dase nici timpul nici posibilitatea de a-și potoli setea ce-l chinuia.

Din fiecare călătorie se întorcea cu un număr de trofee: bucle și șuvițe, dela blondul ca argintul, până la roșul aprins, pe care le păstra într-o casetă japoneză de

lac, în apartamentul său din New York. Dar de asta nimenea nu știa și nici S. Woolf nu pomenea niciodată.

„Trips”urile acestea ale lui în Europa îi plăceau și din alte motive. Avea ocazie să revadă pe bătrânul său tată, de care îl lega o dragoste plină de sentimentalitate. De două ori pe an venea la Szenteș, iar sosirea lui era anunțată de nenumărate telegrame. Întregul oraș era în fierbere. Marele fiu al bătrânului Wolfsohn! Fericitul! Geniul! Venea acasă!

S. Woolf cumpăraseră tatălui său o casuță și-i plantase o grădină frumoasă. Casa părea aproape un fel de villă. La sosirea lui veneau lăutari care cântau și jucau, în timp ce orașul întreg se îngrămădea în fața grilajului de fier al grădinii.

Bătrânul Wolfsohn își legăna trupul pe o parte și pe alta în scaun, clătinând din capul îmbătrânit și vărsând lacrimi de bucurie.

„— Ai devenit om mare, fiule al meu! Cine s'ar fi gândit la așa ceva! Mare, mândria mea! Dau laudă lui Dumnezeu în fiecare zi!”

Din cauza temperamentului său expansiv, S. Woolf era iubit de întregul Szenteș. Pe toți cei cu care venea în contact, mari sau mici, tineri și bătrâni, îi trata cu aceeași simplitate democratic-americană. Un bărbat atât de important și totuși atât de modest! spunea lumea.

Bătrânul Wolfsohn nu mai avea decât o singură dorință ce ar fi vrut să i se realizeze, înainte de a apare în fața lui Dumnezeu:

„— Aș vrea să-l văd, spunea el. Pe acest domn Allan! Ce om extraordinar!”

S. Woolf îi răspundea:

„Il vei vedea! Când va mai veni la Viena sau la Berlin, și va veni cu siguranță, îți voi telegrafia. Il vei

vizita la hotel și-i vei spune că ești tatăl meu; îi va face plăcere”.

Bătrânul Wolfsohn însă ridica brațele de moșneag slăbit și clătina din cap plângând:

„— Nu-l voi vedea niciodată pe acest domn Allan. Nu voi îndrăzni niciodată să mă arăt în fața lui, Nu m’ar putea purta nici picioarele”.

De fiecare dată despărțirea era grea pentru amândoi. Bătrânul Wolfsohn, cu genunchii îndoiți, făcea câțiva pași înapoi și încolo prin fața vagonului-salon al fiului său, iar lui S. Woolf îi curgeau lacrimile în lungul obrazului. Dar imediat ce închidea fereastra, devenea din nou S. Woolf a cărui căpătână austeră de rabin nu da răspuns la niciun fel de întrebare.

S. Woolf era unul dintre cei care ajunseseră la țintă. Era bogat, celebru, temut, miniștri de finanțe ai țărilor străine îl primeau cu respect, și abstracție făcând de o ușoară astmă, încolo era sănătos. Apetitul și digestia lui erau ireproșabile și tot atât de nedomolit apetitul pentru femei. Și cu toate acestea nu se simțea fericit.

Nenorocirea lui era, că se obișnuise să analizeze toate lucrurile și că în *Pullmancars* și *Steamerchairs* avusese timp suficient pentru meditație. Se gândise la toți oamenii pe care i-a cunoscut în viața lui și pe care memoria sa îi cinematografiase. Făcuse comparație între acești oameni și între ei și el. Era deștept și meticulos. Și constatase nu fără spaimă, că el este un om de toate zilele. Cunoștea piața, piața mondială, era un fel de mercurial al cursurilor, un telegraf al burselor, un om îndopat cu cifre până în vârful unghiilor dela picioare, dar încolo nu era nimic. Era el oare ceea ce s’ar putea numi o personalitate? Nu! Tatăl sau care era cu două mii de ani în urma lui, era totuși o personalitate mult mai impor-

tantă decât el însuși care devenise austriac, german, englez și acum era american. Tot timpul cât durase această metamorfoză, pierduse sânge, iar acum... acum ce era el? Nici dracul nu i-ar fi putut spune ce este el acum. Memoria lui, această anormală memorie care păstra în mod mecanic patru ani la rând numărul unui vagon de tren cu care a făcut drumul dela San Francisco la Chicago, memoria aceasta era ca o conștiință veșnic trează. Știa de unde și-a însușit acest fel de a gândi, pe care-l prezenta ca pe un produs original, știa de unde și-a însușit felul acesta de a-și scoate pălăria, de a vorbi, de a zâmbi, de a se uita la cineva; toate aceste apucături care-l plecteau. Și imediat după ce făcuse această constatare, înțelesese și motivul pentru care instinctul său îi dictase numaidecât să aleagă această poză care era cea mai sigură: calm, demnitate, discreție. Și chiar această poză era constituită din milioane de elemente pe care și-le însușise din personalitatea altora.

Se gândea la Allan, Lloyd, Harriman. Toți aceștia erau oameni. Ii credea pe toți mărginiți, afară de Lloyd, oameni care nu sunt în stare să judece decât obtuz sau care în general nu judecă niciodată. Dar cu toate acestea erau oameni, oameni originali în care — deși nu o puteai defini — trebuia să recunoști personalitatea independentă. Se gândea la mândria lui Allan. Ce este această mândrie? Cine ar fi în stare să-i spună de ce pare atât de demn în mândria lui? Nimenea! Forța lui... respectul pe care ți-l inspiră? Ce erau toate acestea? Nimenea n’ar fi putut să-i spună. Acest Allan nu poza niciodată, era întotdeauna el însuși, firesc, simplu și totuși făcea impresie asupra celor dimprejurul său... Examinase de atâtea ori obrazul oacheș și ars de soare al lui Allan. Intr’ânsul nu puteai vedea nici noblețe, nici geniu, și

cu toate acestea nu-și putea sătura privirile de simplitatea și limpezimea acestor trăsături. Când Allan spunea ceva, fie chiar în treacăt, era de ajuns. Nimenea nu s'ar fi încumetat să-i ignoreze ordinele date.

Ei bine, S. Woolf nu era omul care să-și bată zi și noapte capul cu astfel de lucruri. Se întâmpla totuș să se gândească uneori la ele, mai ales când trenul său trecea prin regiuni care-l predisuneau la visare. Dar de câte ori i se întâmpla așa ceva, începea să se enerveze și nu se simțea de loc la îndemână.

În timpul acestor visări se oprea întotdeauna la întrebarea: care sunt relațiunile dintre el și Allan! Allan îl respecta și-l trata în mod prevenitor, colegial, dar totuș nu-l trata ca pe ceilalți, și acest amănunt îl rodea pe S. Woolf.

Auzea pe Allan cum strigă pe nume aproape pe toți inginerii, șef-inginerii și funcționarii. Dar lui de ce-i zice oare întotdeauna și fără să uite niciodată: „domnule Woolf?” Din respect? Aș, nici vorbă de așa ceva! Allan acesta nu avea respect decât de sine însuș! Și oricât de ridicul i s'ar fi părut lui S. Woolf, totuș una dintre cele mai intime dorințe ale sale, era ca Allan să-l bată într-o zi pe umăr și să-i spună: „Hello, Woolf, how do you do?” Dar de ani de zile aștepta zadarnic această clipă.

Și de fiecare dată S. Woolf își dădea seamă că pe Allan îl urăște. Da, îl ura fără niciun motiv! Ar fi vrut să vadă o singură dată pe Allan tremurând, cu privirile îngrozite, să-l știe o singură dată pendinte de el.

Violența acestor gânduri îl înfierbânta. Și s'ar fi putut foarte bine să vină și ziua aceasta. Putea veni o zi când el, S. Woolf!... Și adecă de ce să nu se poată, ca datorită situației ce o avea acum și priceperii lui, să devină într-o bună zi stăpânul absolut al Sindicatului?

S. Woolf își cobora capacele orientale peste ochii negri strălucitori și fălcile bucălate începeau să-i tresară.

Acesta era gândul cel mai temerar pe care-l concepuse în toată viața lui, și gândul acesta îl hipnotiza.

Nu avea nevoie de mai mult de un miliard în acțiuni și pe urmă Allan va avea ocazie să constate cine este S. Woolf.

S. Woolf își aprinde o țigară și continuă să-și depene visul plin de vanitate.

vii.

Edison Pictures făcea și acuma afaceri strălucite cu filmele săptămânale, relative la tunel.

Arăta așternutul de nori negri ce pluteau veșnic pe deasupra gării de materiale din Mac-City; convoiurile nesfârșite de vagoane, remorcate de mii de locomotive fumegânde, din toate Statele Uniunii americane. Pontoane, macarale cu aburi, elevatoare. Arăta *purgatoriul* și *iadul* mișunând de furnicarul oamenilor; phonographul reproducea vuetul care răscolea galeriile până la depărtare de trei kilometri, în apropierea acestui iad. Deși prins în surdină, vuetul acesta părea atât de gigantic și de înspăimântător, încât spectatorii trebuiau să-și astupe urechile.

Edison Pictures arăta întreagă Biblia activității moderne. Totul cu un scop bine definit: interesele tunelului!

Și publicul care abia cu zece minute mai înainte, se emoționase în fața unei melodrame spectaculoase, înțelegea că toate aceste tablouri pestrițe, fumegânde și pline de vuetul activității pe care o reproduce ecranul, erau scene rupte dintr-o dramă mult mai mare și mai gigantică, al cărei erou principal era însuși timpul în care trăiau.

Edison Pictures cânta epopeea fierului, o epopee mult

mai mare și mai vastă decât toate epopeele antichității.

Arăta mine de fier în Bilbao, Spania de Nord, Gellivara și Grengesberg din Norvegia. Un oraș șantier din Ohio, învelit în aerul greu de cenușă și de fumul coșurilor de fabrici, dese ca o perie de lănci. Cuptoarele turnătoriilor din Suedia, cu orizontul nopților străpuns de zig-zaguri de foc. O turnătorie de fier în Westfalia, palate de sticlă, mașini inventate de oameni, mamuthuri gigantice, alături de conducătorii și inventatorii lor pitici. Un grup de monștri pântecoși, înalți cât turnurile de biserici și clo-cotind; cuptoarele de mare presiune, încinse în brăie de fier, scuipe flacări spre cer. Vagonetele încărcate cu minereu aleargă vâjâind, cuptoarele sunt încărcate. Gazele otrăvitoare șueră în pântecul monștrilor și încălzesc atmosfera până la 1.000 de grade, încât cărbunele și coxul încep să se încingă și să dogorească. Cuptoarele varsă în fiecare zi 300 de tone de fier. Răsuflătoarea cuptorului se deschide, prin turnătorie curge un val de fier, oamenii ard ca făcliile, obrazele lor de spectri sunt încinse de flacări. Se văd mașinile Bessemer și Thomas, umflate ca niște paianjeni, înalte cât casa, uneori stând în loc alte ori învârtindu-se, suflând asupra fierului șerpi de flacări și snopi de scânteii. Jăratice, pojar, iad și triumf! Cuptoarele Martins, cuptoarele rulante, prese automate, mașini de laminat, pretutindeni fum, jocuri de scânteii, oameni arzând, fiecare centimetru reprezintă geniu și succes. Când trece prin mașina de laminat, blocul de fier scapără și aruncă scânteii și devine lung, mai lung, se întinde ca un bulgăre de oară, trece prin ultimul profil și acum s'a oprit fierbinte și asudat, negru și învins, gata: „Krupp, Essen, vâlțuește o șină pentru Atlantic-Tunnel”.

De încheiere, galeria unei mine de cărbuni. Apare capul, apoi trupul întreg al unui cal, alături de un băiat,

încălțat în cisme înalte; pe urma lor vine un convoiu nesfârșit de vagonete încărcate cu cărbuni. Calul dă din cap la fiecare pas, băiatul tropăie din picioare, până când ajunge aproape de tot și i se vede obrazul tăciunit și tras, cum se încrețește, ca să zâmbească publicului.

Controlorul sălii strigă: „Un astfel de pogănicu a fost acum douăzeci de ani și Mac Allan, constructorul tunelului”.

Se aude o furtună de aclamații: publicul aclamă energia și geniul omenesc, se aclamă pe sine... aclamă propriile sale nădejdi.

Edison Pictures prezenta zilnic filmele tunelului în treizeci de mii de teatre. În Siberia și Peru nu exista un orașel cât de mic, unde să nu se fi văzut aceste filme, și era dela sine înțeles, ca toți cei care aveau un rol mai important în construcția tunelului, să fie tot atât de cunoscuți ca și Mac Allan. Numele lor se fixa în opinia publică, exact ca și numele lui Stephenson, Ehrlich, Koch.

Singur Allan nu găsisese până acum timpul necesar, pentru ca să asiste la prezentarea acestor filme, deși Edison Pictures încercase în repetate rânduri să-l moamească.

Direcțiunea casei de filme nădăjduia să aibă un succes extraordinar cu filmul: „Mac Allan urmărește spectacolul dela Edison Pictures”.

viii.

— Unde e Mac? întrebă Hobby.

Maud care se legăna cu scaunul, se opri numaidecât.

→ Stai să văd, Hobby... La Montreal.

E seară și s'au așezat amândoi pe terasa dela primul etaj, cu fața spre mare. Grădina se așterne tăcută, în fundul întunerecului. Valurile ostenite și domoale ale mării murmură și țâșnesc ritmic, iar în depărtare răzbubue și freamătă munca. Jucaseră patru partide de tenis, acum au terminat cu masa și se odihnesc vreme de un ceas. Casa și grădina par adormite, sub așternutul de întunerec.

Hobby cască obosit și se bate cu palma peste gură. Murmurul blând și stins al mării îl adoarme. Maud sta în scaun și se legăna, uitându-se împrejurul ei cu ochii mari și treji.

Examina pe Hobby. Imbrăcat în costumul deschis, cu părul său blond, în mijlocul întunerecului părea aproape alb, numai obrazul și cravata îi erau negre: ca negativul unei plăci fotografice. Maud zâmbi, aducându-și aminte de o întâmplare pe care Hobby i-o povestise în timpul mesei, o întâmplare în legătură cu una dintre „nepoatele” lui S. Woolf, care începuse un proces împotriva protectorului ei, din cauză că o dase afară. Cân-

durile însă i se concentrară din nou asupra lui Hobby. Omul acesta îi plăcea, și-i plăceau chiar prostiile pe care le debita. Erau cei mai buni camarazi, și unul față de altul nu aveau niciun fel de taină. De multe ori îl spunea și lucruri pe care ea n'ar fi dorit să le știe, așa că trebuia să-l roage să tacă din gură. Față de Edith se purta cu aceeași duioșie și dragoste, ca și un tată față de propriul său copil. Și de multe ori părea, că el ar fi fost stăpânul casei.

„— Hobby ar putea fi tot atât de bine soțul meu, ca și Mac”, își zise Maud și simți că i s'a făcut cald și s'a aprins la obraz.

Exact în această clipă Hobby începu să râdă încetisor.

— De ce râzi, Hobby?

Hobby se întinse, de se auzi scaunul scârțâind sub greutatea lui.

— Mă gândeam, cum naiba voi putea trăi cele șapte săptămâni ce vor urma de aci înainte.

— Ai pierdut iarăș?

— Da! Ce crezi că s'ar putea să nu merg și eu, când am un full hand? Am topit șase mii de dollari. I-a câștigat Vanderstyff; bogații aceștia câștigă întotdeauna.

Maud începu să râdă.

— Ajunge, să-i spui lui Mac un singur cuvânt.

— Da — da; știu, răspunse Hobby și căscând din nou, se bătu iarăș cu palma peste gură. Așa se întâmplă întotdeauna, când ești *fool*.

Și amândoi continuară să-și depene firul gândurilor. Maud inventase o apucătură cu ajutorul căreia, în timpul cât se legăna cu scaunul, se putea mișca înainte și înapoi, așa că era când cu un pas mai aproape, când cu unul mai departe. Pe Hobby însă nu-l pierdea nicio clipă

din vedere.

Sufletul îi era încărcat de sbucium, de nehotărâre și de dorințe.

Hobby închisese ochii și Maud care ajunsese exact alături de el, îl întrebă pe neașteptate:

— Frank, ce s'ar fi întâmplat, dacă eu m'aș fi căsătorit cu tine?

Hobby deschise ochii și mintea i se limpezi numaidecât. Întrebarea și ecoul numelui său de botez, pe care nimeni nu-l mai pronunțase de ani de zile, îl speriară. Tresări, deoarece obrazul lui Maud era în imediata lui apropiere, deși abia adineaori era la doi pași de el. Mânile ei mici și delicate erau sprijinite pe brațul fotoliului său.

— De unde aș putea eu să știu? răspunse el și încercă să-și ascundă sfiala în dosul unui zâmbet.

Ochii lui Maud erau foarte aproape de ai lui. Din adâncul lor lucea o lumină ca de aur, caldă și rugătoare. Obrazul ei mic și delicat, încadrat în părul castaniu părea mahnit.

— Spune Frank, de ce nu m'am căsătorit cu tine?

Hobby respiră adânc:

— Pentru că Mac ți-a plăcut mai mult decât mine, răspunse el într'un târziu.

Maud dete din cap:

— Oare am fi reușit să fim fericiți împreună, Frank?

Sensația de stânjenire a lui Hobby se accentua cu atât mai mult, cu cât nu putea face nicio mișcare, fără să ajungă și mai aproape de Maud.

— Cine ar putea să-ți spună Maud? răspunse Hobby și zâmbi.

— M'ai iubit tu cu adevărat, Frank, sau a fost o simplă iluzie? întrebă Maud cu glasul stins.

— Da, te-am iubit cu adevărat.

— Oare ai fi fost fericit, alături de mine, Frank? Crezi că se putea să fii fericit?

— Da! Cred!

Maud clătină din cap și sprâncenele fine și castanii îi fugiră în sus, pe fruntea visătoare:

— Da? Îngână ea în șoaptă, cu glasul mult mai încet, fericită și îndurerată.

Hobby nu mai era în stare să suporte această situație. Cum de lui Maud i-a putut trece prin minte să răscolească lucrurile acestea atât de vechi? Era gata să-i spună că toate acestea sunt prostii și ar fi vrut să înceapă vorba despre altceva. Ei comedie ca asta... Maud îi inspira și astăzi aceeași dragoste, și pe vremuri trecuse prin clipe destul de grele din pricina ei...

— Și astăzi, Maud, am devenit doi prieteni buni, nu-i așa? Întrebă el pe un ton obișnuit și inocent, în măsura în care se simțea în stare.

Maud dete din cap, aproape imperceptibil. Se uita și acum la el, și rămaseră în atitudinea aceasta o secundă sau două, privindu-se în adâncul ochilor. Apoi cu totul pe neașteptate... Făcuse o ușoară mișcare, deoarece nu mai putea sta liniștit... cum de s'a putut întâmpla așa ceva?... Buzele lor se împreunaseră în mod instinctiv și fără să fi căutat anume...

Maud tresări și scoase un țipăt stins. Se ridică în picioare și o clipă rămase nemiscată în mijlocul întunecului. O ușă se auzi închizându-se.

Hobby se ridică încet din fotoliul său de trestie; se uită cu ochii rătați și halucinați în întunerecul dimprejurului său, și zâmbi năucit, simțind încă pe buze arsura gurii lui Maud, a gurii ei catifelate și fierbinți, iar brațele îi atârnavu grele ca de plumb în lungul trupului.

Pe urmă își reveni în simțiri. În aceeași clipă auzi din nou murmurul valurilor mării și uruitul unui tren care se pierdea în depărtare. Cu un gest instinctiv își scoase ceasornicul și trecând prin odaia copleșită de întunec, coborâ în grădină.

— Niciodată nu trebuie să se mai întâmple așa ceva! își zise el. Stop, my boy! De aci înainte Maud nu va avea ocazie să mă mai vadă în curând!

Își luă pălăria din cuer și cu mâinile tremurânde își aprinse o țigară, apoi plecă emoționat, fericit și chinuit de tot felul de gânduri.

„— Cum naiba de s'a putut întâmpla așa ceva?” se întreba el mereu, oprindu-se în drum.

În timpul acesta Maud se refugiase în camera ei plină de întunec; sta cu mâinile încrucișate în poală și se uita cu ochii mari și speriați la dușumelele din fața ei, repetând fără încetare:

„— O, ce rușine! Ce rușine... Mac!” Și începu să plângă încet și cu sufletul chinuit. De aci înainte niciodată, niciodată nu va mai fi în stare să se uite în ochii lui Mac. Va trebui să-i spună, va trebui să divorțeze, da... va trebui! Dar Edith? Avea temeinice motive să se mândrească cu mama ei!

Tresări. Hobby trecea pe sub fereastră. „Umblă atât de ușor, gândi ea, și are pașii atât de elastici”. Își simțea bătăile chinuite ale inimii. Ce să facă? Dacă s'ar ridica în picioare și ar striga: „Hobby, vino!” Obrajii îi ardeau ca o flacără și începu să-și frângă mâinile. O, Doamne... nu se poate așa ceva — ce rușine — ce o fi apucat-o astăzi oare? Prin minte îi alergaseră toată ziua fel de fel de gânduri nebunești și în seara aceasta nu-și mai putuse desprinde ochii de pe Hobby, așa că se gândise — da, acum vrea să fie pe deplin sinceră

față de ea înșas — se întrebuse, ce ar fi dacă ar săruta-o...

După ce se culcă, Maud continuă să plângă din cauza mâhnirii și a remușcărilor. Pe urmă se liniște și încercă să se reculeagă:

„— După ce se va întoarce Mac, îi voi spune tot și-l voi ruga să mă ierte, îi voi jura... Mac, nu mă lăsa atât de mult singură, îi voi spune eu. Dar la urma urmelor a fost destul de frumos... Doamne, Hobby era speriat până în adâncul sufletului. Dar acum să încerc să dorm, să dorm, să dorm!”

Dimineața următoare, în timpul cât își făcu baia împreună cu Edith, mai simțea încă o ușoară strângere de inimă, care stărui și după ce încetă să se mai gândească la scena din seara trecută. Fără îndoială situația va deveni din nou cum a fost mai înainte. I se părea că pe Mac nu l-a iubit niciodată atât de mult ca în aceste clipe. Dar nici el n'ar trebui s'o neglijeze atât de mult! Din când în când însă rămânea îngândurată, cu privirile pierdute și chinuită de gânduri repezi și nebu-nești care o făceau să-i ardă trupul ca încins de pară. Ce se va întâmpla acum, dacă ea iubește cu adevărat pe Hobby?...

Hobby nu se mai arată vreme de trei zile. Cât era ziua de lungă, lucra ca un disperat, seara pleca la New York unde juca și bea whisky. Imprumută dela cineva patru mii de dollari și-i pierdu până la ultimul cent.

A patra zi primi dela Maud un bilețel de câteva rânduri, în care-i spunea că-l așteaptă cu toată certitudinea, să vină în aceeași seară.

Hobby veni. Maud se roși toată, când îl văzu, dar îl primi veselă și râzând.

— Să nu mai facem niciodată astfel de prostii, Hobby!

zise ea. M'ai auzit? O, mi-am făcut atâtea reproșuri! Crede-mă Hobby, n'am fost în stare să dorm toată noaptea. Nu, de aci înainte niciodată nu trebuie să se mai întâmple așa ceva. Nu caut câtuș de puțin să mă amănesc, căci vina o port numai eu. La început m'am gândit că va trebui să-i mărturisesc totul lui Mac, dar acum sunt hotărâtă să nu-i spun nimic. Sau poate crezi că va fi mai bine să-i spun?

— Cred că dacă se va oferi ocazie, va trebui să-i spui... sau mai bine să-i spun eu.

— Nu, Hobby, tu nu trebuie să-i spui nimic. Dar ai dreptate, când se va oferi vreo ocazie, îi voi spune eu... Și acum vom fi din nou doi prieteni buni, așa cum am fost înainte de asta, Hobby!

— All right! răspunse Hobby și-i luă mâna, gândindu-se cât de frumos îi lucește părul și ce bine îi șade rumeneala aceasta ușoară din obraz, cât este de sfioasă și ce soție bună și credincioasă este ea, și că sărutul ei din seara aceea l-a costat patru mii de dollari. *Never mind!*

— Am aranjat cărțile, vrei să jucăm?

Astfel deveniră din nou aceeași camarazi de altădată, dar din când în când Maud nu se putea stăpâni să nu aducă lui Hobby aminte cu câte o privire, că ei au un secret comun.

PARTEA A PATRA

Pe deasupra pământului imaginea lui Mac Allan plutea întocmai ca o fantomă care îndeamnă lumea la muncă.

Universul întreg urmărea cu sufletul la gură activitatea înfrigurată de sub nivelul mării. Ziarele aveau o rubrică specială, asupra căreia se opreau imediat ochii tuturor cetitorilor, întocmai ca asupra știrilor sosite de pe un câmp de luptă.

În primele săptămâni ale anului al șaptelea de când începuseră lucrările, se întâmplă să cadă ceasul cel rău al lui Allan. În galeriile americane se produse marea catastrofă din Octombrie care periclita în mod serios opera lui.

Accidente mai mici și deranjamente se întâmplau în fiecare zi. Lucrătorii erau îngropați de pietrele ce se prăbușeau în timpul exploziilor sau erau ruși în bucăți și călcați de trenuri. În adâncul tunelului moartea se simțea ca la ea acasă și lua pe lucrători, fără prea multă ceremonie. În toate galeriile pătrunseseră cantități enorme de apă pe care nu le mai puteau dovedi și mii de oameni erau amenințați cu înecul. Acești eroi lucrau de multe ori în apă până în piept și uneori apa aceasta era fierbinte și aburea ca niște izvoare termale. În orice caz aceste erupții de apă erau dinainte semnalate și se puteau lua

măsuri de siguranță. Cu ajutorul unor aparate speciale care se asemănau cu aparatele de emisiune radiografică, prin stâncă se emiteau unde electrice, după sistemul Dr. Lövy din Göttingen, și imediat ce aceste unde întâlneau ochiuri de apă sau sedimente de minereu, le reflectau și intrau în interferență cu ele. Mașinile de forat fuseseră îngropate în nenumărate rânduri și astfel de accidente nu se întâmplau niciodată fără morți, căci cei care nu puteau fugi în ultima secundă, erau zdrobiți. Intoxicația cu bioxid de carbon și anemia erau foarte frecvente și se întâmplau aproape zilnic. Tunelul provocase o maladie nouă, identică cu cea semnalată la cei care lucrează în chesoane și numită „maladia chesoanelor”; lucrătorii îi ziceau *the bends, curmătura*. Pentru cei atinși de această boală ciudată, Allan construise un sanatoriu special pe litoralul mării, unde lucrătorii își făceau convalescența.

În general însă, în timpul celor șase ani, tunelul nu făcuse mai multe victime decât celelalte întreprinderi tehnice de proporții mai mari. În total fuseseră pierdute 1713 vieți, un număr relativ destul de redus.

Dar ziua de 10 Octombrie a anului al șaptelea de lucrări, fu pentru Allan ziua fatală...

În fiecare an în luna Octombrie Allan avea obiceiul să facă o inspecție generală a șantierelor din America și această inspecție dura mai multe zile. Inginerii și funcționarii numeau această inspecție „Judecata de Apoi”. În ziua de 4 Octombrie își făcuse inspecția în „City”. Vizită casele lucrătorilor, abatoarele, băile și spitalele. Apăru și în Căminul Convalescenților, iar Maud — după o zi întreagă de emoții — se făcu roșie ca o sfeclă, când auzi cuvintele de aprieziere adresate instituției conduse de ea. Zilele următoare inspectă birourile, antrepozitele și halele mașinilor în care susurau rânduri ne-

sfârșite de dinamuri, sau se învârtteau pompele speciale și cele rotative, ventilatoarele și compresoarele galeriilor.

După ce termină cu inspectarea la suprafață, intră în tunel împreună cu Hobby, cu Harriman și cu inginerul Bärmann.

Inspectia dură mai multe zile, deoarece Allan controlează fiecare stațiune, fiecare mașină, fiecare macaz, fiecare variantă a liniei, fiecare depozit. Imediat ce terminau într'un loc, făceau semne și opreau un tren, săreau într'un vagon și mergeau înainte.

Galeriile erau întunecoase ca niște beciuri. La răspasuri treceau roiuri de lumini pe lângă ei: armături de fier, împănate cu ciorchini de trupuri omenesti; în calea lor clipea o lumină roșie, clopotul locomotivei dădea semnale și umbre de oameni se buluceau, ferind de pe linie.

Galeriile negre aveau de vuetul trenurilor care treceau în sbor. Pârâiau și trozneau și în fundul întunericului se auzeau țipete stinse omenesti. Din mari depărtați veneau urletele ca de lupi; pe sub bolțile galeriilor se auzea un șuer și un strănutat ca de rinoceri când ies la suprafața apei, apoi glasuri răstite și aspre, ca de ciclopi care se ceartă mânioși. Câteodată ți se părea că poți distinge anumite cuvinte. În lungul gangurilor se revărsa ceva ca un hohot de râs și la urmă toate aceste sunete ciudate și înspăimântătoare se uneau: tunelul măcina, scrâșnea, grohotea și imediat se cutremura ca de tunet, pe urma unui tren care trecea petrecut de mugete prelungi și de urlete, așa că nu mai puteai să-ți auzi nici propriile cuvinte. În apropierea mașinii de forat tunelul aveau ca o trâmbiță uriașă în care suflă iadul tot. Aci toate punctele unde mișunau lucrătorii, erau luminate de reflectoare și păreau niște cuptoare în flăcări.

Știrea că Allan se găsește în tunel, se răspândi ca pâr-

jolul. Oriunde ar fi apărut — acoperit de praf și murdărie de nu-l mai puteai recunoaște — oamenii îl bănuiau numaidecât și grupurile de lucrători începeau să-i cânte cântecul pe care i-l făcuseră:

*Three cheers and a tiger for him!
Scoateți comanacul, când va trece Mac,
El e omul nostru și la toate cele
Le vine de hac!
God damn you, yes, toți ca el să fim,
Three cheers and a tiger for him!*

Pe vagoanele încărcate cu piatră erau echipele de schimb, și în goana plină de larmă, pe urma lor fâlfâia întocmai ca o pânză ecoul cântecelor.

Intre oamenii săi Mac era popular și — în măsura în care ura fanatică dintre muncitori și capital permitea — era chiar iubit. Mac era unul dintre ei, din aceeași stofă, deși de o calitate și o rezistență însușită.

„— Mac!... exclamau lucrătorii. Mac e un băiat!...” Atât era totul, dar cuvântul acesta exprima suprema laudă.

La popularitatea aceasta a lui contribuiseră foarte mult „audiențele de fiecare Duminecă”. Acestea își aveau și ele cântecul special, care mergea cam în felul următor: „Dacă ai o supărare, scrie două rânduri și trimite-le lui Mac. E om drept și mai e și omul nostru. Sau mai bine, prezintă-te la audiența de Duminecă. Il cunosc și știu că nu te dă afară, fără să te asculte. El înțelege pașul lucrătorilor!”

În *purgatoriu* scrâșneau și aveau mașinile de nituit, ca niște elice mânate cu toată presiunea, și fierul răzbubua. Oamenii cântau și aci; din mijlocul obrazelor murdare li se vedea albul ochilor și gurile se deschideau ritmic, dar nu scoteau niciun sunet.

Ultimii treizeci de kilometri din galeria de miazăzi

trebuiră să-i facă pe jos sau în vagoanele trenurilor care înaintau foarte încet. Aci galeria era o pădure de grinzi, cioplite numai din topoare, o schelărie cutremurată de urlete înfiorătoare și nebănuite ale cărei ecouri le uitai imediat, dar cu toate acestea ele erau prezente în auzul oamenilor. Căldura galeriilor (48 de grade C.) mânca scândurile și grinzele, deși le stropeau mereu cu apă și ventilatoarele aruncau în lungul galeriilor valuri neîntrerupte de aer proaspăt și rece. Aerul din fundul galeriilor era greu și otrăvit, ca atmosfera dintr'o criptă.

Intr'o galerie laterală era întins un cadavru, pe jumătate despoiat și murdărit de ulei. Un monter care murise din cauza unei syncope. În apropierea lui vuia munca și oameni grăbiți treceau peste el. Nu avuseseră vreme nici cel puțin să-i închidă ochii.

Ajunseră apoi în „iad”. În mijlocul rotocoalelor de praf, cutremurate de larmă, era un japonez mic de statură și pământiu la obraz, imobil ca o statuie, care da ordine optice cu reflectorul. Cometa reflectorului său era când roșie, când albă și din când în când arunca o dără de lumină verde peste câte un furnicar de oameni care păreau niște cadavre, deși continuau să se frământa.

Aci nu-i mai băga nimenea în seamă. Nimenea nu-i saluta și nici de cântat nu mai cântau; oamenii erau cu desăvârșire sleiți de puteri și se mișcau pe jumătate leșinați. Aci, mai mult decât oriunde, trebuiau să bage de seamă ce fac ceilalți camarazi ai lor, să se păzească să nu fie striviți de câte o grindă pe care oameni gâfâind o aduceau în lungul liniei, sau de câte o piatră pe care șase perechi de brațe încordate și bătucite o ridicau într'un vagonet.

În punctul acesta gangul subteran era foarte adânc: patru metri patrusute de metri sub nivelul mării. Atmosfera

înfierbântată și plină de praful de piatră, rănea organele respiratorii. Hobby căsca mereu, din pricina lipsei de aer, și ochii bulbucați ai lui Harriman păreau că vor să-și iasă din mijlocul obrazului aprins, de-ți făcea impresia că e gata să se înece. Plămânii lui Allan însă erau obișnuiți cu aerul sărac în oxigen. Munca înfrigurată și grupele de oameni care se frământau mereu, îl înviorau. Fără să-și dea seamă, privirile ochilor lui luau o expresie triumfătoare de stăpân. Nu-și mai putea păstra liniștea obișnuită care-l caracteriza, ci alerga de colo până colo, gesticula, striga și spatele său încărcat de mușchi, lucea de sudoare.

Harriman se apropie de Allan, în mână cu o bucată de piatră și i-o ținu în fața ochilor. Apoi făcu mâinile pâlnie în fața gurii și-i sbiera la ureche:

— Acesta este minereul necunoscut!

— Minereul? țipă Allan, în același fel ca și Harriman.

Era o piatră ruginie, amorfă și poroasă. Aceasta era prima descoperire geologică dela începutul lucrărilor tunelului. Un minereu necunoscut pe care-l botezaseră *submariniu*, bogat în conținut de rادیu; Smeling and Refining Company se aștepta în fiecare zi să dea peste un zăcămint mai important. Acestea erau informațiile pe care Harriman le sbiera acum în urechea lui Allan. Mac îi răspunse:

— S'ar putea să li se întâmple și așa ceva!

Din mașina de forat ieși pe brânci un om cu părul roșu, extraordinar de ciolănos, cu brațe lungi ca de gorilă. O mătahală acoperită de noroiu și de ulei, pe pleoapele adormite cu un cir de praf. Părea un pietrar, dar în realitate era unul dintre principalii ingineri ai lui Allan, un irlandez cu numele O'Niel. Brațul drept îi sângera și sângele amestecat cu murdărie, părea o dără de smoală

pentru uns osiile carului. Scurpa bulgări de praf și strănuta neîntrerupt. Un lucrător veni cu furtunul și-l stropi cu apă, de părea că face duș unui elefant. O'Niel se învârtea și se strâmba sub biciuiala șuviței de apă, cu trupul complet gol, apoi se apropie de Allan.

Allan îi întinse mâna și-i făcu semn spre brațul rănit.

Irlandezul dete din cap cu indiferență și-și trecu mâinile uriașe prin părul ud.

— Bazaltul devine din ce în ce mai cenușiu, țipă el la urechea lui Allan. Mai cenușiu și mai rezistent. Cel roșu e jucărie de copii, în comparație cu acesta de acum. La fiecare oră suntem obligați să montăm coroane noi la burghie. Și e o căldură, Maică Doamne!

— Foarte curând galeriile vor începe din nou să urce. O'Niel începu să râdă.

— Peste trei ani, țipă el.

— Nu s'a semnalat apă în fața voastră?

— Nu!

Pe neașteptate deveniră cu toții verzi și palizi ca niște fantome. Japonezul îndreptase lumina reflectorului spre ei.

Fără prea multă ceremonie, O'Niel împinse pe Allan la o parte, căci mașina de forat se întorcea.

Allan așteptă schimbul a trei echipe, apoi se urcă într'un tren încărcat de piatră și se întoarse împreună cu Harriman și Hobby. Erau epuizați și toți trei adormiră imediat, dar cu toate că dormea, Allan mai simți vreme îndelungată toate obstacolele ce le întâmpina trenul în drumul de patru sute de kilometri până la gura tunelului. Frânele pocniră, vagoanele se loviră unul de altul cu atâta violență încât bolovanii se rostogoliră pe linie. În vagoanele trenului oprit se urcară oameni și se văzu lumina roșie a unui felinar. Trenul trecu peste un macaz și vreme îndelungată nu se mai mișcă din loc. Allan se trezi

pe jumătate și văzu trupurile negre ale oamenilor care treceau peste el.

„— Acesta e Mac; vezi să nu calci pe el!”

Trenul plecă, se opri și plecă din nou. Apoi începu să alerge cu viteză nebunească și lui Allan i se păru că sboară și adormi din nou, somn greu.

Se trezi numai în clipa când lumina orbitoare și fioroasă a zilei îl lovi cu cuțitul ei tăios în obraz.

Trenul se opri în stație și cei din Mac-City respirară ușurați: de astă dată Judecata de Apoi trecuse fără niciun incident.

Inginerii plecară imediat să facă baie și pe jumătate adormit, în gură cu țigara aprinsă, Hobby se întinse în apa unui bazin. Harriman însă sufla și se sbătea ca un rinocer.

— Nu vii cu mine, Hobby, să iei cafeaua? întrebă Allan. Fără îndoială Maud trebuie să fie trează, căci e ora șapte.

— Eu trebuie să mă culc, răspunse Hobby cu țigara între dinți. Noaptea aceasta va trebui să fiu din nou în tunel. Dar voi veni deseară, cu toată certitudinea.

— Imi pare rău, că eu nu voi fi acasă.

— New-York?

— Nu, Buffalo. Incercăm un nou tip de burghiu, inventat de Müller.

Hobby nu se prea sinchisea de burghii și profită de ocazie ca să aducă vorba despre Müller.

— Imi scrie Pendleton din Azore, începu el cu glasul somnoros și zâmbi, că Müller acesta bea de se sparge.

— Toți germanii beau de se sparg, răspunse Allan și începu să se frece pe picioare cu peria de baie.

— Pendleton îmi scrie că dă serbări câmpenești și bea, până când îi bagă pe toți sub masă.

În momentul acesta micul japonez trecu pe lângă ei, spilkuit ca din cutie; scăpase pe ziua de astăzi și de schimb al doilea. Îl salută foarte politicos și ieși.

Hobby deschise un ochiu:

— Good morning, Jap!

— Omul acesta este un băiat vrednic! declară Allan, după ce japonezul închise ușa.

La douăzeci și patru de ceasuri după această scenă, japonezul cel vrednic era demult mort.

ii.

În dimineața următoare, câteva minute înainte de orele patru, se produse catastrofa.

Punctul unde, în această tragică zi de Octombrie, lucra mașina de forat, se găsea în galeriile de miazăzi, la o depărtare de patrusute douăzeci de kilometri dela gura tunelului. La treizeci de kilometri în urmă, era mașina care lucra în galeria paralelă.

Minaseră stânca și abia se produsese explozia. Reflectorul cu care micul japonez de ieri dădea ordinele, arunca o lumină albă ca varul asupra colturilor de stâncă și asupra furnicarului de oameni despoiați care alergau spre mormanul de dărâmături acoperite de norii de praf. În aceeaș clipă unul dintre ei întinse brațele, al doilea căzu peste el, al treilea se prăbuși ca o otreapă. Dărâmăturile goneau înainte nebunește, înghițind capete, trupuri, picioare, ca vârtejul unei avalanșe. Vuetul larmei pricinuite de oameni fu acoperit de un muget adânc, atât de fioros, încât auzul omenesc abia îl putea percepe. Presiunea aerului era atât de uriașă, încât timpanele trebuiau să plesnească. Micul japonez se prăbuși. Împrejurul lor se făcu noapte neagră. Niciunul dintre *hellmeni* nu văzu altceva, decât un om care se leagănă pe picioare, o gură crispată, o grindă prăbușită. Nimenea nu

auzise nimic. Mașina de forat, acest cuirăsat de oțel, pus în mișcare de forța a două locomotive de tren accelerat, fu smulsă de pe șine ca o cutie de tinichea, trântită de stâncile pereților și turtită. Trupurile omenеști sburau prin aer, ca proiectilele, amestecate cu grindină de bolovani. Vagonetele pentru cărat piatra fură strivite, sfârticate și boțite; pădurea de grinzi trozni și se prăbuși, acoperind dedesubt — odată cu piatra ce se prăbușea din tavane — tot ce era viu.

Totul se petrecu într-o singură secundă. O clipă mai târziu liniștea se întinse ca un lințoliu și mugetul exploziei se pierdu în depărtare.

Pe o distanță de douăzeci și cinci de kilometri totul fusese distrus de explozie și tunelul vuia de ecouri pe o distanță de optzeci de kilometri, de par'că în ganguri ar fi pătruns apa Oceanului. După mugetul pricinuit de catastrofă — care se prăvălea în depărtări întocmai ca o gigantică sferă apocaliptică — veni tăcerea, o tăcere înspăimântătoare — apoi nori de praf — și după praful acesta veniră valătucii de fum: tunelul ardea!

Din marea de fum apărură trenurile în goană, încărcate de ciorchinii oamenilor înspăimântați, pe urmă apărură fantome de nerecunoscut care se prăvăleau în fugă prin întunec, apoi nu mai veni nimic.

Din nenorocire catastrofa se produsese exact în momentul când ar fi trebuit să se facă schimbul echipelor de lucrători și pe porțiunea ultimilor doi kilometri se găseau îngrămădiți aproximativ două mii cinsute de oameni. Peste jumătate dintre aceștia fură zdrobiți, sfâșiați, îngropați într-o singură clipă, dar nimenea nu auzi un singur țipăt.

Când mugetul exploziei se stinse în depărtare, noaptea neagră a gangurilor fu sfâșiată de țipete, de vaiete

desnădăjduite, de clocotul râsului ca de nebuni, de țipetele sfâșietoare ale celor în agonie, de strigătele de ajutor, de blesteme, de gemete și urlate ca de fiare. Din toate colțurile oamenii începură să scormonească și să se miște. Dărâmurile plouau, scândurile se făceau țandări, totul luneca, se târa, pârâia. Întunecul era îngrozitor. Praful cădea ca o ploaie deasă de cenușă. O grindă se feri într-o parte și un om se ridică dintr-o groapă, strănută și se chirci năucit pe o grămadă de dărâmături.

— Unde sunteți? strigă el. Sfinte Atotputernice, nu mă lăsa!

Striga mereu, dar nu-i răspundea nimenea, și împrejurul lui se ridicau țipete ca de fiare, gemete sălbatice. Omul însă striga din toate puterile, chinuit de spaimă și dureri, și glasul lui devenea mereu mai strident și mai sfâșietor.

Dar numaidecât după aceea se opri și tăcu. În fundul întunecului pălpâii lumina unui incendiu. O limbă de flacără tremură și-și făcu loc printr'un morman de dărâmături, înaltă cât turnul de biserică, și scupă un snop de scânteii. Omul, un negru, scoase un țipăt și țipătul acesta i se stinse într'un gemăt. „Sfinte Doamne!” și din mijlocul limbilor de flacără apăru cineva. Acest om venea de-a-lungul vetrei incendiate, o formă fumegândă, cu obrazul galben ca de chinez, o stafie înspăimântătoare. Stafia se urca fără sgomot, tot mai sus, încât părea că stă pe un acoperiș de casă, apoi își dete drumul să lumineze în jos. În aceeași clipă o frântură de amintiri se închegară în creierul negrului năucit. Recunosc stafia.

— Hobby, urlă el. Hobby!

Dar Hobby nu-l auzi și nu-i răspunse. Se împiedecă și căzu în genunchi, își scutură scânteile de pe haine, țâfni pe nări și căscă gura ca să respire. Câteva clipe

rămase amețit: o boarfă neagră, peste care juca lumina flăcărilor. Se ridică în picioare și se legănă, gata să cadă din nou. Dar nu căzu decât în brânci și mânat de instinct începu să se târască înainte, încet, mașinalicește, spre glasul care-l striga neconținut pe nume. Puțin după aceea se lovi de ceva și se opri. Era negrul care-l strigase; obrazul îi era plin de sânge și sbiera ca ieșit din minți. Din întunerec se îndreptau spre el, când doi ochi, când unul singur, căci sângele care curgea șiroiu, îneca mereu un ochiu al negrului și trebuia să facă eforturi, ca să-l poată ține deschis.

Vreme de câteva minute rămaseră nemișcați, unul în fața altuia, și se examinează de aproape.

— Înainte! porunci Hobby cu glasul stins, și reuși să se ridice din nou în picioare.

Negrul întinse mâna după el.

— Hobby, gemu el înspăimântat. Hobby, spune-mi ce s'a întâmplat?

Hobby își umezi buzele și încercă să se gândească.

— Înainte! repetă el din nou, cu glasul răgușit, și simți că urechile au început să-i vâjâie.

Negrul se încleștă de el cu amândouă mâinile și încercă să se ridice, dar scoase un țipăt și se prăbuși din nou.

— Piciorul... Sfinte Doamne! Ce s'a întâmplat cu piciorul meu! urlă el.

Hobby era incapabil să se gândească și în mod instinctiv făcu și el ceea ce fac alții când văd pe cineva că a căzut. Încercă să-l ridice, dar de astă dată se prăbușiră amândoi.

Hobby se pocni cu bărbia de o grindă, de-i scăpărară fălcile. Durerea îi furnică în tot trupul. Amețit cum era, îi se păru că l-a pocnit cineva în creștetul capului și se

ridică aproape inconștient, gata să se apere cu toată des-nădejdea. Dar în aceeaș clipă în adâncul ființei lui se petrecu ceva ciudat. Văzu că nu are niciun adversar, căci mâinile i se încleștară în gol, și se trezi. Ca la lumina fulgerului, își dete seamă că se găsește în fundul gale-riilor și că trebuie să se fi întâmplat ceva îngrozitor. Începu să tremure; toți mușchii de pe spinare îi tresăriră convulsiv, ca mușchii de pe spinarea unui cal speriat, ceea ce nu i se mai întâmplase niciodată până acuma.

Hobby înțelese.

„— Catastrofa...” își zise el.

Se ridică în picioare și văzu că mașina de forat a început să ardă. Constată mirat că pe mormanul de dărâmături sunt grămezi de oameni, pe jumătate goi sau complet despoiați, răsușiți în mod înspăimântător și nici-unul dintre aceștia nu mai mișcă. Văzu că sunt împrăstiați pretutindeni, lângă el și împrejurul său. Zăceau cu gura căscată întinși pe spate, cu capetele sdrobite, prinși și striviți între grinzi, spintecați și rușiți în bucăți. Erau împrăstiați în toate părțile. Lui Hobby i se făcu părul măciucă. Unii erau îngropați până sub bărbie, alții erau vălătuciți ca niște cârpe, și dintre dărâmături apăreau tot atâtea capete, spinări, cisme, brațe și mâni rășchirate, câți bolovani, grinzi, scânduri și vagonete erau împrejur. Poate chiar mai multe. Hobby se cutremură de spaimă și trebui să se sprijinească de ceva, ca să nu cadă. Acum înțelegea și sunetele ciudate ce se auzeau în lungul gangurilor, mai aproape sau mai departe. Sunetele erau un fel de mieunat, de gemăt, scâncet, vaiet, muget și urlet ca de fiare sălbatice — sunete neînțelese și niciodată auzite —: aceștia erau oameni. Pielea de pe el, obrazul și mâinile îi înțepeniră ca de ger și picioarele îi deveniră grele ca plumbul. În imediată apropiere era un om căruia

sângele îi curgea gârlă pe gură. Omul nu mai respira, dar în fața gurii își ținea palma făcută căuș și Hobby auzea sângele gâlgâind și plescăind într'ânsa. Il recunoscuse: era micul japonez. Imediat după aceea mâna mortului căzu și capul se plecă, până când răbufni în pământ.

— Înainte! Înainte! repetă Hobby în șoaptă. Trebuie să plecăm de aici!

Negrul apucă pe Hobby de cingătoare și cu piciorul sănătos se ajuta cum putea mai bine. Se târără în felul acesta prin labirintul de scânduri, de cadavre și bolovani, spre haosul de țipete și urlete animalice.

— Hobby! începu negrul și începu să se vaite de frică și spaimă. Mister Hobby the Lord bless your soul! Nu mă părăsi, nu mă lăsa singur aici. O, Lord have mercy! am nevastă și doi copii... nu abandona pe un biet negru... fie-ți milă!

Mașina incendiată arunca flăcări orbitoare, ca niște șerpi mânioși, și umbre negre care tremurau în haosul de întunec. Hobby trebuia să umble cu toată băgarea de seamă, pentru a nu călca pe trupuri și capetele ce răsăreau dintre dărâmături. Tresări îngrozit, căci pe neașteptate dintre două vagonete răsturnate apărură un om, o mână crispată se întinse după el și văzu doi ochi care se uitau la el din mijlocul unui obraz cu expresia imbecilă.

— Ce vrei? întrebă Hobby înspăimântat ca de moarte.

— Să ieșim afară! gemu fantoma.

— Dă-te la o parte! porunci Hobby. Nu vezi că înaintezi în direcție opusă!

Expresia ochilor fantomei nu se schimbă, dar omul se retrase și dispăru, par'că l-ar fi înghițit dărâmăturile.

Capul lui Hobby se limpezise și încercă să-și adune gândurile. Arsurile pricinuite de flăcări îl dureau și din brațul stâng îi curgea sânge, dar încolo era teafăr. Isi

aduse aminte că Allan îl trimisese cu o misiune la O'Neil. Zece minute înainte de explozie mai vorbea încă, în apropierea vagonetelor încărcate, cu O'Neil, irlandezul cel roșu. Pe urmă intrase în mașina de forat. De ce, nu știa nici el, dar imediat ce intrase, i se păruse că simte cum se mișcă pământul sub el. Văzuse câteva perechi de ochi înspăimântați, pe urmă n'a mai văzut nimic. Până aci își aducea aminte de toate, dar nu putea înțelege cum ieșise din mașină. Poate l-o fi aruncat explozia?...

În timp ce târa după el pe negrul care scâncea, încercă să examineze situația. Nu i se părea tocmai desnădăjduită. Dacă ar putea ajunge la linia laterală, unde zăcea ieri cadavrul neîngropat al monterului, înseamnă că a scăpat. Aci erau bandaje, aparate de oxigen și lanterne. Linia laterală era pe partea dreaptă. Dar la ce depărtare? La trei kilometri, la șapte kilometri? N'avea de unde ști. Dacă nu va reuși să ajungă până acolo, se va sufoca, deoarece cu fiecare minut ce trecea, fumul devenea tot mai greu. Și Hobby se târa cu desnădejde înainte.

În clipa aceasta alături de el auzi un glas care-l chema pe nume. Se opri și ascultă cu respirația întreruptă.

— Aici, gemu glasul. Sunt eu, O'Niel!

Da, era O'Niel, irlandezul cel lung, iar trupul lui cionănos care ocupa întotdeauna atâta loc, era prins și stârcit între două grinzi, cu partea dreaptă a obrazului înecată de sânge. Era pământiu la obraz, ca și când l-ai fi uns cu cenușă, iar ochii lui, două puncte îndurerate care ardeau ca două puncte de flăcără.

— Hobby, cu mine s'a terminat! gemu O'Niel. Ce s'a întâmplat? Cu mine s'a terminat, dar sufăr îngrozitor! Impușcă-mă, Hobby!

Hobby încercă să ferească o grindă. Se opinti din toate puterile, dar căzu imediat grămadă, fără să poată în-

telege de ce.

— N'are niciun rost, Hobby, adăugă O'Niel. Cu mine s'a terminat, și sufăr cumplit. Impușcă-mă, Hobby, și încercă de te salvează!

Da, cu O'Niel se terminase; acum vedea și el. Scoase revolverul din buzunar. În mână arma i se păru grea. ca pământul și abia putu să ridice brațul.

— Inchide ochii, O'Niel!

— La ce să-i mai închid, Hobby? O'Niel zâmbi, un zâmbet plin de desnadejde: Spune lui Mac că eu nu am nicio vină... și-ți mulțumesc, Hobby!

Fumul devenea din ce în ce mai pișcăcios, dar flăcările focului se potoleau, așa că Hobby nădăjduia că se va stinge. Dacă se va stinge, atunci nu mai este nicio primădie. Dar în clipa aceasta se auziră două detunături scurte, înspăimântătoare. „Acestea sunt cartușele de dinamită”, își zise el.

Imediat după aceea se făcu mai lumină. O scândură lungă ardea ca o făclie și lumina până departe prin galerie. La lumina ei Hobby văzu pe unii cum scormonesc pământul, ca să se desgroape și alții se târau încet, pas cu pas, înainte, trupuri cu spatele și brațele goale, murdare și galbene ca pucioasa. Din mormanele de pietre prăvălite se auzeau scâncete și țipete; mâni cu degete cris-pate, apăreau făcând semne, iar mai încolo pământul se mișca scurmat de o cârțiță care fusese prinsă dedesubt, dar dărâmaturile reveneau de fiecare dată la loc.

Hobby se târa cu îndârjire înainte. Incepuse să geamă. De pe frunte sudoarea îi curgea șiroaie, din cauza sforțărilor ce trebuia să le facă. Nu ținu socoteală de mâna ce se întinse după el dintre dărâmături și vru să-l apuce de picior; trecu indiferent prin balta făcută de sângele ce picura din tavan. „Cât sânge are un om!” gândi el

și trecu peste un mort care sta întins pe pânțele.

Negrul pe care în aceste clipe îngrozitoare soarta i-l scosese în cale, își încleștase mâinile împrejurul gâtului său, și urla și plângea de dureri și de spaimă. La scurte răspasuri începea să-i sărute părul și-l ruga să nu-l abandoneze:

— Numele meu este Washington Jackson, gemu' negrul, și sunt originar din Athens, în Georgia; m'am căsătorit cu Amanda Bell din Danielsville. Acum trei ani frigurile tunelului m'au apucat și pe mine și m'am angajat la cărat piatra. Am doi copii, unul de șase, altul de cinci ani.

— Omule, taci din gură, și nu mă mai strânge atât de tare! țipă Hobby.

— O, Mister Hobby, cât ești de bun! Toată lumea vorbește despre bunătatea dumitale, mister Hobby! adăugă negrul. Dar în aceeași clipă fu apucat de o furie frenetică, deoarece Hobby îl lovi peste mâni și el își închipui că vrea să-l abandoneze. Își încleștă mâinile din toată puterea împrejurul gâtului lui Hobby și gemu: Îți închipui, Hobby, că mă poți lăsa să putrezesc aici! Îți închipui... oooh! și scoase un țipăt sfâșietor, apoi căzu grămadă, căci Hobby îi repezise degetul în ochi. Hobby, mister Hobby, se ruga el plângând și întinse mâinile spre el; nu mă abandona, te conjur pe mama dumitale, mama aceea bună și bătrână!

Hobby se lupta să respire. Pieptul i se contractase și se sbuciuma cu atâta desnadejde, încât își închipuia că s'a terminat cu el.

— Haide! zise Hobby, după ce reuși din nou să respire. Diavol blestemat! Trebuie să trecem pe sub trenul acesta. Dacă mă mai strângi de gât, să știi că te omor!

— Hobby, mister Hobby, cât ești de bun! și Jackson

începu să șchiopăteze, plângând și scâncind pe urma lui Hobby, și ținându-se cu o mână de centironul lui.

— Hurry up you idiot! și Hobby simți svâcnirea furioasă a sângelui care-i bătea în tâmplele chinuite.

Pe o distanță de trei mile gangurile tunelului erau distruse aproape în întregime sau îngropate de grinzi și pietrișul dărâmăturilor. Pretutindeni se târau umbre în-sângerate, sdrențuite, tipând și scâncind; altele treceau mute și toți alergau înainte gâfâind, cât puteau mai repede. Treceau peste mormane de bolovani, peste trenuri deraiate cu materiale, urcau și coborau peste dărâmături și-și deschideau drum printre grinzi. Cu cât înaintau, cu atât creștea grupul sporit de cei pe care-i întâlneau în drum, gonind prin bezna de întunecare care numai rareori era sfâșiată de câte o scăpărare de lumină. Fumul se târa înainte, pișcăcios, și imediat ce-l simțeau, sporea efortul desnădăjduit al fugei.

Călcau fără milă peste trupurile răniților care se târau încet; se băteau cu pumnii, ca să poată înainta un singur pas, și un negru cu cuțitul în mână, lovea pe toți cei care-i stăteau în cale. La o trecătoare strâmtă, dintre un vagon răsturnat și un morman de grinzi, se dădea o luptă în lege. Se auzeau detunând revolverele, și tipele celor răniți se amestecau cu tipetele furioase ale celor care se băteau cu pumnii. Dar rând pe rând reușiră să dispară prin strungă, și răniții se târâră scâncind după ei.

Apoi drumul deveni mai liber. Trenurile erau mai puține și explozia nu smulsese toate grinzile. Dar aci întunecul era complet. Fugarii se târau gemând și scrâșnind din dinți, picurând de sudoare și sânge. Se împiedeau de grinzi și cădeau tipând fioros, se prăbușeau din vagoane și-și pipăiau drumul. Înainte, mereu înainte!

Furia instinctului de conservare se mulcomi și pe încetul fu din nou înlocuită de simțul camaraderiei trezite.

- Veniți încoace; pe aici e drumul liber!
- Putem trece pe aici?
- Pe dreapta, pe lângă vagoane!

La trei ore după catastrofă primii fugari ajunseră în gangurile paralele. Firele electrice erau și aici distruse. Imprejurul lor era noapte neagră și cu toții scoaseră un urlet de mânie. Nu erau nici trenuri, nici lămpi. Servanții gangurilor paralele fugiseră demult și toate trenurile plecaseră.

Fumul îi ajunse din urmă și goana desnădăjduită începu din nou. Convoiul se târa înainte, fugi, prăvălin-du-se un ceas întreg prin întunecare, până când cei din frunte se lăsară resemnați în brânci.

— Ce rost are să mai alergăm! strigară ei. Patru sute de kilometri tot nu vom putea alerga!

- Ce să facem?
- Să așteptăm, până când vor veni să ne scoată!
- Să ne scoată? Cine să vină să ne scoată?
- Vom muri de foame!
- Unde sunt depozitele?
- Unde sunt lanternele?
- Da, unde sunt?
- Mac!...
- Stăi tu, Mac, ne mai vedem noi!...

Setea de răzbunare trecu printre ei ca un pârjol:

- Stăi, Mac! Mai vorbim noi, după ce vom ieși afară!
- Dar fumul îi ajunse din nou și iarăși o rupseră la fugă, până căzură din nou în brânci, gâfâind și sleiți de puteri.
- Hello, aici e o stațiune!
- Stațiunea era neagră și pustie. Mașinile se opriseră,

servanții fugiseră, goniți de panica ce venea din fundul gangurilor.

Convoiul fugarilor pătrunse în stațiunea a cărei intrare o cunoșteau. Știau foarte bine că aci se găsesc lăzi plumbuite de provizii pe care nu aveau decât să le deschidă.

Prin întunecare se auzeau lovituri de topoare. Niciunul dintre ei nu era flămând, căci spaima le domolise foamea, dar în mijlocul acestui depozit instinctul sălbatic de a-și umple pântecul puse stăpânire pe ei, și se repeziră ca o haită de lupi, asupra lăzilor. Iși umplură buzunarele de provizii, și înnebuniți de spaimă și revoltă, împrăștiară pe jos sacii de pesmeți și pastramă și sparseră sute de sticle.

— Am găsit lămpile! se auzi un glas.

Erau lămpi cu baterii uscate, cărora la nevoie nu aveau decât să le faci contactul.

— Stați, nu aprindeți, că trag.

— De ce nu?

— S'ar putea întâmpla o nouă explozie!

Singur gândul unei noi explozii fu deajuns pentru a-l face să nu se mai miște. De spaimă tăcură cu toții.

Dar fumul sosi, și din nou se porniră pe goană.

Cu totul pe neașteptate se auziră țipete și împușcături. Pe urmă văzură o licărire de lumină. Trecură peste un macaz și se prăvăliră în gangul paralel. Aci mai putură vedea cum în depărtare un grup de oameni se luptau cu pumnii, cu cuțitele și cu revolverele, ca să apuce un loc într'un vagon. Trenul plecă și ei se aruncară la pământ, svârcolindu-se în chinurile desnădejdie:

— Mac! Mac, stăi să vezi ce se va întâmpla, după ce vom ieși!

iii.

Panica alerga în lungul galeriilor tunelului și târa cu ea treizeci de mii de oameni care se prăvăleau spre gurile gangurilor. Lucrătorii din galeriile rămase intacte, părăsiseră lucrul, imediat după ce vuetul exploziei ajunsese până la ei.

— Vine marea! strigau lucrătorii și o rupseră la fugă. Inginerii însă îi ținură pe loc, cu pumnii și cu revolverele în mână. Dar când se arătă norul de praf și apărură oamenii cu obrazele crispate, nu-i mai putu opri niciun fel de amenințare.

Săriră în trenurile încărcate cu piatră și fugiră.

La o variantă a liniei, un tren deraiat opri pe neașteptate toate celelalte zece trenuri ce veneau pe urma lui.

Convoiul fugarilor pătrunse în galeria paralelă și opri trenurile care circulau aci, aruncându-se jos între șine și tipând ca ieșiți din minți. Trenurile acestea erau însă supraîncărcate cu oameni și se dădeau lupte înverșunate pentru fiecare loc.

Panica era cu atât mai mare, cu cât nimenea nu știa ce s'a întâmplat — se știa doar atât, că în interiorul tunelului s'a întâmplat ceva îngrozitor. Inginerii încercară să stăpânească oamenii, dar când văzură că trenurile cu lucrători cuprinși de panică devin tot mai nu-

meroase și auziră țipete: „Arde tunelul!” și fumul începu să-și facă loc din adâncul gangurilor întunecate, fură apucați și ei de panică. Toate trenurile se îndreptau acum spre ieșire. Cele încărcate cu materiale și cu echipamente de schimb, fură oprite de urletele sălbatice ale oamenilor care treceau pe lângă ei și se întoarseră și ele spre ieșire.

Așa se explică faptul, că la două ore după catastrofă, pe o distanță de două sute de kilometri tunelul era cu desăvârșire pustiu. Plecaseră și mașiniștii din stațiunile interioare și mașinile erau oprite. Numai ici colo câțiva ingineri curajoși mai rămăseseră prin ganguri.

Inginerul Bärman apăra ultimul tren.

Acest tren cu o garnitură de zece vagoane se găsea în porțiunea terminată a *purgatoriului*, unde fuseseră năruite armaturile de fier, la douăzeci și cinci de kilometri de locul catastrofei. Conducta de lumină era și aci distrusă, dar Bärman instalase lămpi cu acumulatori care luminau prin norii de fum.

În purgatoriu lucraseră trei mii de oameni; aproape două mii dintre aceștia plecaseră cu trenurile precedente; ultima mie Bärman voia să o ia cu trenul său.

Lucrătorii veneau gâfâind din pricina goanei și se repezeau în grupuri, înnebuniți de spaimă asupra vagoanelor. Fugarii deveneau din ce în ce mai numeroși. Bärman aștepta liniștit și neînduplecat, căci știa că unii dintre lucrători aveau de făcut trei kilometri, ca să poată ajunge la trenul său.

— Să plecăm! Dați drumul locomotivei!

— Trebuie să-i așteptăm! sbieră Bärman. No dirty business now! Băgați de seamă, am șase gloanțe în revolver!

Bärman era un bărbat încăruntit, mărunț și scurt în

picioare, un german care nu știa de glumă.

Alerga împrejurul trenului, țipa și răcnea spre capetele și pumnii ce se frământau sus, prin fumul de deasupra lui.

— Nu faceți porcării; veți ieși cu toții!

Bärman ținea revolverul în mână, gata să tragă. (Cu ocazia catastrofei se constată că toți inginerii erau înarmați cu revolve).

La urmă de tot, când amenințările deveniră mai categorice, Bärman se postă în dosul mecanicului dela mașina din fruntea convoiului și-i spuse că-l va împușca imediat, dacă va îndrăzni să plece fără ordinul său.

De fiecare tampon, de fiecare lanț al vagoanelor, atârnavau ciorchine de oameni și toți strigau: „Să plecăm, să plecăm!”

Dar Bärman mai aștepta încă, deși fumul devenise insuportabil.

În clipa aceasta se auzi o împușcătură și Bärman căzu, așa că trenul plecă.

Oarde de oameni desnădăjduiți începură să alerge după el, clocotind de furie, ca pe urmă să se oprească, cu respirația șuerătoare, gâfâind și cu spume la gură.

Puțin după aceea oardele celor rămași începură să se târască peste traversele și dărâmăturile drumului, lung de patru sute de kilometri. Dar pe măsură ce înaintau, strigătul lor devenea tot mai amenințător:

— Mac, tu ești un mort ca toți morții!

Pe urma lor, foarte departe în urmă, veneau alții, mereu mai numeroși, mereu mai mulți, mereu alții.

Prin tunel începu fuga îngrozitoare, fuga pentru viață, fuga aceea desnădăjduită, de care mai târziu erau pline toate zările.

Oardele fugarilor deveneau mai sălbatice, mai înebu-

nite de spaimă, pe măsură ce alergau mai îndelung; distrugeau depozitele și mașinile, și furia lor nu se mulcomi nici după ce ajunseră la porțiunea de linie unde mai ardea încă lumina electrică. Și chiar după ce apărură primul tren de salvare care trebuia să scoată pe toți cei pe care acum nu-i mai amenința nicio primejdie, continuară să se lupte cu cuțitele și revolverele, pentru a putea ajunge cei dintâi în vagoane.

În momentul când în adâncul tunelului se produse catastrofa, în Mac City nu se făcuse încă ziuă. Afară era vreme posomorâtă. Bolta grea și masivă a cerului pâlpâia roșie în transparența limpede a acestei nopți întinse pe deasupra celui mai chinuit de insomnie oraș din această epocă fără de somn.

Mac City tremura de larmă și înfrigurare, exact ca la lumina zilei. Pământul era acoperit până în zări de valurile fierbinți de lavă, în perpetuă mișcare, din care se desprindeau scântei, fulgere și aburi. Miriade de lumini alergau încoace și încolo, ca infuzoriile sub lentilele unui microscop. Acoperișurile de sticlă ale halelor de mașini de pe terasele din fața gării, scânteiau cu lumini verzui, întocmai ca ghița pe o noapte de iarnă luminată de lună. Sirenele și clopotele dădeau neîncetat semnale și jurîmprejur răzbubua pământul cutremurat de ecoul loviturilor de ciocane.

Trenurile se repezeau în sus și în jos pe gura tunelului, cum făceau de obicei. Uriasele mașini, dynamuri, pompe și ventilatoare se învârteau susurând în cuprinsul halelor albe ca zăpada.

Era răcoare și lucrătorii care ieșeau din tunelul fierbinte ca un cuptor încins, tresăreau înfiorați și imediat ce se oprea trenul, se repezeau clănțănind din dinți la

cantină, să bea o cafea fierbinte sau un grog. Pe urmă veseli și bine dispuși se urcau în tramvaiele electrice care-i duceau acasă sau spre căminurile muncitorești.

Imediat după orele patru se răspândi șovorul că în tunel s'a întâmplat o nenorocire. La orele patru și un sfert treziră pe Harriman care apărură în biroul central, somnoros și frânt de oboseală.

Harriman era un bărbat energic și hotărât, călit în luptele date pe câmpurile de bătaie ale muncii. Dar tocmai astăzi se întâmplase să fie într'o deplorabilă stare sufletească. Plânsese toată noaptea, căci pe înserate primise o telegramă care-l anunța, că fiul său, singurul bun ce-i mai rămăsese din viață, murise de friguri în China. Suferise îngrozitor din cauza acestei pierderi și la urmă luase o doză dublă de somnifer, ca să poată adormi. Mai dormea și acum, în timpul cât telefona posturilor din interiorul tunelului, pentru a afla amănunte relative la catastrofă. Nimenea nu știa nimic și Harriman sta într'un fotoliu, insensibil și dormind cu ochii deschiși. În vremea aceasta în sute de case din colonia lucrătorilor se aprinse lumina. Pe străzi se auzeau glasuri (vorbind în șoaptă, și închegându-se în murmurul acela înspăimântător pe care, datorită cine știe cărei împrejurări, îl auzi și prin somn. Femeile se repeziră în lungul ulițelor și se adunară în grupuri. Din partea de miazăzi și de miazănoapte a coloniei se apropiau grupuri întunecate de femei și de bărbați care se îndreptau spre acoperișurile lucitoare de sticlă de pe terase, pentru a ajunge la biroul central.

Se îngrămădiră în fața clădirii înalte și sumbre, și când grupul deveni destul de mare, începură să strige, aproape mașinalicește:

— Harriman! Vrem să știm ce s'a întâmplat!

Pe scările clădirii apărură un funcționar, cu obrazul re-

voltător de indiferent.

— Nu știm nici noi nimic precis.

— Jos funcționarul! Nu vrem funcționari! Vrem pe Harriman, Harriman!

Grupul muncitorilor sporea mereu. Din toate părțile apăreau cete întunecate și se topeau în mijlocul mulțimei oprite în fața clădirii birourilor.

La urmă apărură însuși Harriman, palid, bătrân, obosit și somnoros, și sute de glasuri începură să strige numai-decât, pe toate limbile și pe toate tonurile:

— Ce s'a întâmplat?

Harriman le făcu semn că vrea să vorbească și larma se potoli.

— S'a întâmplat o explozie, la mașina din gangurile de miazăzi. Mai mult decât atâta nu știm nici noi.

Harriman abia putea să vorbească; în gură își simțea limba grea, de par'că ar fi fost o bucată de plumb. Drept răspuns, din mijlocul muncitorilor se ridică un chiot sălbatic.

— Mincinosule! Pungașule! Nu vrei să ne spui adevărul!

Lui Harriman i se repezi sângele în obraz și ochii i se bulbucară de mânie; stete și se gândi: ar fi vrut să vorbească, dar creierul său refuza să mai funcționeze. Se întoarse în birou și trânti ușa pe urma lui.

În clipa aceasta o piatră sbură prin aer și sparse o fereastră dela parter. Apoi văzură un funcționar care fugea speriat.

— Harriman! Harriman!

Harriman apărură din nou în cadrul ușii. Se spălase cu apă rece și se simțea ceva mai înviorat. Sub cununa căruntă de păr, obrazul îi era roșu ca racul.

— Ce însemnează prostia asta, de vă apucați să spar-

geți fereștile? strigă el furios. Nimenea nu știe mai mult decât ceea ce v'am spus eu! Păstrați-vă cumpătul!

Glasurile se amestecară și toți începură să strige de-a-valma:

— Vrem să știm câți au murit! Cine a murit? Dă-ne numele morților!

— Femeilor, voi sunteți o ceată de nebune! țipă Harriman furios. De unde credeți că eu aș putea să știu așa ceva?

Și Harriman se întoarse încet și intră din nou în birou, înăbușindu-și o înjurătură între dinți.

— Harriman! Harriman!

Femeile nu voiau să se lase momite atât de ușor.

Imediat după aceea pietrele începură să plouă, căci vulgularul care se supune legilor fără niciun fel de cântire, în astfel de împrejurări — datorită unui simț înăscut de dreptate — își crează singur legile pe care le pune la fața locului în imediată aplicare.

Harriman se întoarse din nou, clocotind de mânie. Dar nu zise nimica.

— Arată-ne telegrama!

Harriman se opri în prag:

— Telegrama? N'am niciun fel de telegramă. Am primit o comunicare telefonică!

— Dă-o încoace!

Harriman nici nu tresări:

— Bine, să v'o dau.

Peste un minut se întoarse din nou, în mână cu o filă de hârtie, smulsă dintr'un bloc de formulare pentru convorbiri telefonice, și le ceta cu glas tare. Cuvintele lui se auzau până departe:

„— Mașina de forat — gangurile din miazăzi — explozie în timpul lucrărilor — 20 până la 30 de răniți

și morți. — Hobby”.

Și Harriman dete foaia de hârtie celui care era mai aproape de el, apoi intră din nou în birou.

Cât ai clipi hârtia fu sfâșiata în mii de bucăți de mâ-nile celor care se întinseră după ea. Mulțimea se liniști o bucată de vreme. Bine înțeles, douăzeci până la trei zeci de morți era o lovitură îngrozitoare, dar în orice caz o astfel de pierdere nu era o catastrofă. Puteau nădăjdui din nou, căci nu era scris numaidecât ca „el” să fi lucrat în momentul acela tocmai în apropierea mașinii. Mai mult îi liniști faptul că Hobby trimisese el însuș comunicarea telefonică.

Dar cu toate acestea femeile nu se întoarseră acasă. Lucru foarte de mirare! Neliniștea le cuprinsese din nou, ochii li se aprinseră și inimile începură să bată speriate. Simțeau un fel de greutate cum le ia în stăpânire și se uitau una la alta, cu ochii înspăimântați.

Te pomenești că Harriman a mințit...

Se întoarseră spre stația în fața căreia ieșeau trenurile din tunel și așteptară, tremurând și dărdâind de frig, înfășurate în broboade și pături. Din stație se vedea terasamentul liniilor până la gurile tunelului. Sinele umede luceau în lumina lămpilor electrice, până se pierdeau în depărtare, ca niște linii subțiri ce păreau că se împreună. În fund, jos de tot se vedeau două guri cenușii care așteptau căscate. Intr'una dintre acestea apărură o lumină, pe urmă un sâmbure de jar și imediat după aceea se văzu ochiul de ciclop al unui tren care sbura în susul terasamentului.

Trenurile mai circulau și acum cu orariul normal. Garniturile de material coborau la intervale regulate; din timp în timp, cum făceau de obicei, apăreau în goană trenurile încărcate cu piatra adusă din fundul galeriilor, de multe

ori câte un singur tren, altădată trei, cinci, zece unul după altul, cum făceau zi și nopți de șase ani încoace. Era acelaș spectacol pe care-l văzuseră de mii de ori. Și totuș așteptau, urmărind cu respirația întretăiată, trenurile care ieșeau.

Dacă aduceau oameni, se repezeau în calea lor și-i bombardau cu întrebări. Dar aceștia nu știau nimica, deoarece erau de multă vreme în drum spre ieșire.

Era de neînțeles, cum de svonurile referitoare la catastrofă reușiseră să iasă la suprafață, în mai puțin de zece minute dela producerea exploziei. Probabil o vorbă imprudentă scăpată de un inginer... un țipăt de spaimă în fața aparatului telefonic... dar în orice caz oei de afară aflaseră. Acum însă nu mai transpira nimica, deoarece știrile ce soseau, erau păstrate în cea mai mare taină.

Până la orele șase trenurile încărcate cu oameni și materiale intrară în mod normal. (Li se daseră ordine să înainteze până la kilometrul cinzeci).

La orele șase lucrătorilor care erau gata de plecare, li se aduse la cunoștință că un tren de materiale a deraiat și înainte de orice, va trebui să deblocheze linia. Dar să aștepte, gata în orice moment. Oamenii care aveau experiența vieții, clătinară din cap și se uitară unul la altul cu înțeles: În adâncul tunelului trebuie să fie grozăvie... Sfinte Doamne!...

Femeilor li se porunci să evacueze stațiunea, dar nimeni nu se supuse. Rămaseră nemișcate, ca înșurupate de instinct pe rețeaua liniilor și se uitau în josul terasamentului spre gurile tunelului. La mulțimea aceasta de oameni, se adăugau grupuri din ce în ce mai dese de curioși: copii, copilandri, lucrători și gură-cască.

Tunelul însă vărsa neconținut trenuri de piatră, care

soseau fără întrerupere.

Cu totul pe neașteptate mulțimea de oameni băgă de seamă că trenurile de materiale intră din ce în ce mai rar în tunel, și din mijlocul ei se ridică un amestec de glasuri. Pe urmă nu se mai văzu niciun tren de materiale și cei care așteptau, începură să se neliniștească și mai mult. Nimenea nu mai credea acum basmul cu trenul deraiat care a blocat linia. Știau cu toții că în tunel se întâmplă zilnic deraieri de trenuri, dar cu toate acestea garniturile se prăvăleau cu aceeași furie spre gurile gangurilor.

Acum se făcuse ziua.

Presa din New York începuse chiar de acuma să facă o bună afacere de pe urma catastrofei: „Apele Oceanului au pătruns în galeriile tunelului! 10.000 de morți!”

Din largul mării venea o lumină rece și înghețată. Becurile electrice se stinseră toate, ca la un semn magic. Numai departe, dincolo de chei, unde începu să se limpezească fumul dela coșurile vapoarelor, mai clipea încă lumina farului pe care probabil uitaseră să-l stingă. Dar puțin după aceea se stinse și farul. Orașul scânteietor ca din basme, apăru fioros de sobru, cu rețeaua lui rece de șine, cu garniturile nenumărate de trenuri, cu stâlpii de telegraf și de cabluri, cu casele înalte, împrăștiate, pe deasupra cărora se târau trâmbe de nori. Oamenii păreau palizi și nedormiți, cu obrazele crispate și membrele înțepenite de frig, deoarece odată cu lumina rece, din largul mării venea un curent de aer înghețat și o țărâială de ploaie subțire și deasă. Femeile trimiseră copiii acasă, ca să le aducă rochiile, broboade și pături. Ele însă nu se mișcă din loc.

Trenurile de piatră care ieșeau acum din tunel, erau

toate încărcate cu oameni. Se întorceau și trenurile care abia intraseră, încărcate cu materiale și lucrători.

Neliniștea creștea mereu.

Dar niciunul dintre lucrătorii care ieșeau din tunel nu știa ceva precis în privința proporțiilor catastrofei. Ieșiseră din tunel, pentru că toți cei care erau în fața lor, se găseau în drum spre ieșire.

Și femeile cuprinse de spaimă și fiorii groazei începeau să se uite din nou spre gurile negre și mici ale tunelului care se vedeau la capătul terasamentului, uitându-se în sus, ca o pereche de ochi răi și scurși, din care pândește nenorocirea și spaima.

Pe la orele nouă apărură primele garnituri în care lucrătorii erau îngrămădiți om lângă om, și cu toții gesticulară mânioși, înainte de oprirea trenului. Aceștia ieșeau din interiorul tunelului unde panica își repezise primele spaime. Toți strigau și sbierau: „Arde tunelul!”

Din mijlocul mulțimii se ridică un gemăt, un fel de urlet fioros. Oamenii se prăvăliră înainte.

În aceeași clipă Harriman apăru pe platforma unui vagon și le făcu semne, cu pălăria. În lumina tulbure a dimineții, părea pământiu și supt de sânge ca un cadavru, așa că toată lumea se gândi că înfățișarea aceasta a lui se datorește catastrofei.

— Liniște! Harriman vrea să vorbească! se auzi glasul cuiva.

— Vă jur că vă spun adevărul! strigă Harriman, după ce lumea se mai liniști, și la fiecare cuvânt i se repezeau suluri de aburi pe gură. Este cea mai mare prostie să afirmi că tunelul arde. Betonul și fierul nu pot arde. Câteva grinzi ticăloase care erau în dosul mașinii de forat, au fost incendiate de explozie, și datorită acestei întâmplări, între lucrători s'a declarat panica. Inginerii

noștri sunt ocupați cu lucrările de stingere. N'aveți niciun motiv...

Dar nu-l lăsară să vorbească. Il întrerupseră cu șuierături sălbatice și cu chiote, iar femeile puseră mâna pe pietre. Harriman sări din vagon și se întoarse în stație, unde căzu pe un scaun, sleit de puteri.

Presimțea că totul este pierdut și că aci afară, singur Allan ar mai putea preveni o catastrofă. Allan însă nu putea sosi decât cel mult pe înserate.

Sala tristă și rece a stațiunii era plină de ingineri, de medici și funcționari care veniseră să dea ajutoare.

Harriman băuse un kilogram de cafea, pentru a combatе efectul somniferului. Acum se resemnase și-si pierduse de două ori cunoștința.

Ce putea să facă? Singura știre cuminte ce o primise, era un comunicat al lui Bărman, trimis în numele acestuia prin telefon, de către un inginer din stațiunea a șaisprezecea.

Bărman era de părere că grinzile din gangurile cu schelărie se aprinseseră din pricina căldurei, și că focul s'a comunicat la cartușele de dinamită și le-a făcut să explodeze. Părerea era în parte justificată, dar în cazul acesta detunătura exploziei nu putea fi atât de puternică încât să se audă până la stațiunea a douăsprezecea.

Harriman trimisese trenuri de salvare, dar acestea se întoarseră înapoi, deoarece trenurile din interior goneau spre ieșire pe toate cele patru linii ale terasamentului, așa că le împinseseră înapoi.

La orele patru și jumătate Harriman telegrafiasе lui Allan și telegrama aceasta îl ajunse într'un vagon (de dormit, pe linia dintre New York—Buffalo. Allan răspunse că se va întoarce cu un tren special. O explozie este exclusă, deoarece în foc explozivul este consumat

pur și simplu. În interiorul mașinii de forat cantitatea de exploziv este extrem de redusă. Să expedieze trenuri de salvare. Ocupați toate stațiunile cu ingineri. Ingropați în apă gangurile galeriilor incendiate.

Lui Allan îi da mâna să ordone. Deocamdată însă era imposibil ca în tunel să intre un singur tren, deși Harriman dase ordine să se reia imediat circulația normală a trenurilor pe liniile care duceau în inteior.

De telefonat din tunel, nu mai telefona nimenea. Numai în stațiunea a cinsprezecea, a șaisprezecea și a optsprezecea mai erau ingineri, care telefonaseră că toate trenurile au trecut demult.

După o bucată de vreme linia se liberă și Harriman expedie unul după altul patru trenuri de salvare. Mulțimea lăsă trenurile să treacă nesupărate. Câteva femei aruncară vorbe jignitoare inginerilor care le conduceau. Spiritele deveneau din ce în ce mai agitate. Târziu, cam pe la orele zece, sosiră primele trenuri cu lucrători din purgatoriu.

Acum nu mai încăpea nicio îndoială: catastrofa era mult mai mare, decât și-ar fi putut închipui cineva.

Trenurile apăreau din ce în ce mai dese și acum soseau lucrători care strigau:

„— Totul e mort în porțiunea ultimilor treizeci de kilometri din fundul tunelului”.

iv.

Bărbații cu obrazele palide și murdare care ieșeau din tunel, erau încunjurați numaidecât și asediați cu mii de întrebări la care ei nu puteau răspunde. Erau obligați să repete de sute de ori puținul pe care-l știau despre catastrofă, deși ar fi putut spune totul în zece cuvinte. Femeile care-și regăsiseră bărbații, li se aruncau de gât și nu se fereau să-și manifesteze mulțumirea, în fața celor care se sbăteau încă chinuite de îngrozitoarea nesiguranță. Obrazele acestora erau descompuse de spaimă, și repetau de sute de ori aceeași întrebare, dacă n'a văzut cineva pe bărbatul lor; plângeau încet și domolit, alergau încoace și încolo, blestemau și se opreau în loc, ca să se uite cu ochii mari în josul traseului, până când groaza le puneă din nou pe goană.

Mai nădăjduiau încă, deoarece strigătul de alarmă că „totul e mort pe distanța ultimilor treizeci de kilometri” se dovedise exagerat.

Pe urmă apărură și trenul a cărui plecare o întârziase inginerul Bărman, până când îl împușcaseră. Acest tren aducea primul mort: un italian. Dar acest italian nu-și pierduse viața din cauza catastrofei. Avusese o ceartă cu un compatriot, cu un *amico* și se bătuseră cu cuțitele pentru un loc în vagon. Reușise să-și înjunghie com-

patriotul. Dar în cădere acest *amico* mai avusese timpul necesar ca să-și creșteze pânțele, și pe drum italianul murise. În orice caz însă acesta era primul mort scos din tunel. Operatorul dela Edison Pictures învârtea de zor manivela aparatului de cinematografiat.

Când mortul fu transportat în stație, din mijlocul oamenilor se ridică un muget ca de explozie. Furia puse stăpânire pe ei, și imediat începură cu toții să vocifereze (exact ca și lucrătorii din galeriile tunelului):

— Unde e Mac? Mac va trebui să plătească!

Pe urmă o femeie își făcu loc printre celelalte, tipând ca o desmetică, și alergă după mort, smulgându-și părul și sfâșiind halatul cu care era îmbrăcată:

— Cesare! Cesare!

Da, era Cesare.

Dar când grupurile de lucrători aduși de trenul lui Bărman (în majoritate italieni și negri) declarară că nu mai vine niciun tren, se făcu liniște grea, ca de cimitir...

— Nu mai este niciun tren?

— Suntem cei din urmă!

— Ce sunteți?

— Cei din urmă! Noi suntem cei din urmă!

Îți făcea impresia că asupra mulțimei s'ar fi descărcat o grindină de proiectile. Toți începură să alerge încoace și încolo, zăpăciți, desorientați, cu mâinile ridicate la tâmples, par'că i-ai fi lovit cu ceva în cap.

— Cei din urmă! Ei sunt cei din urmă!

Femeile se trântiră pe jos, copiii plângeau, iar alții fură cuprinși numaidecât de setea de răzbunare. Și imediat imensa mulțime a celor care așteptau, se puse în mișcare, iar pe deasupra ei atmosfera se cutremura de strigăte și de larmă.

Un polonez ciolănos și oacheș, cu mustați martiale, se

urcă pe un bolovan și începu să răcnească:

— Mac i-a prins în cursă — într'o cursă de șobolani — să ne răzbunăm camarazii!

Mulțimea fremăta. Și cu totul pe neașteptate fiecare dintre ei strângea o piatră în mână, căci aci erau destule pietre, (iată unul dintre motivele pentru care străzile orașelor se pavează de predilecție cu asfalt).

După primele trei secunde, nu mai rămase o fereastră întreagă la uriașa clădire a stațiunii:

— Să iasă Harriman!

Dar Harriman nu se mai arătă.

Telefonase după miliție, deoarece puținii agenți de poliție ce-i avea în orașul tunelului, nu puteau face nimic. Acum sta palid și gâfâind într'un colț și nu era în stare nici să se mai gândească.

Manifestanții proferau insulte la adresa lui Harriman și se pregăteau să ia clădirea cu asalt. Dar polonezul avu o altă idee:

— Toți inginerii împreună sunt vinovați! Să le aprindem casele în cap și să le ardem de vii femeile și copiii!

— Sunt mii... mii de morți!

— Toți trebuesc omorâți! strigă italianca pe al cărei bărbat îl înjunghiaseră. Toți! Să răzbunăm pe Cesare! și alerga în fruntea manifestanților, ca o iasmă furioasă, îmbrăcată în sdrențe și cu părul vâlvoi.

Mulțimea se prăvăli în lungul câmpului acoperit de dărâmături, prin ciuruiala tristă de ploaie, clocotind de larmă și țipete răgușite. Soții, cei care agonisau pâinea de toate zilele, părinții erau morți... nevoi, mizerie, răzbunare! Din mijlocul mulțimei, prin vuetul de larmă se auzeau crâmpene de cântece; grupuri de manifestanți începuseră să cânte Marseillaisa, Internaționala și Imnul Uniunii:

— Morți... morți! Mii de morți!

Mulțimea întăritată fu cuprinsă de furia oarbă a distrugerii, a paraginei și a crimei. Smulseră șinele liniilor, răsturnară stâlpii cablurilor și dărâmară casele cantonierilor. De fiecare dată când se auzea ceva prăbușindu-se sau pârâind, manifestanții scoteau chiote sălbatice. Polițiștii fură alungați cu pietre și huiduiți. Se părea că în furia lor își uitaseră cu toții de propria durere.

În fruntea manifestanților mergeau grupurile cele mai sălbatice, femei înnebunite de ură și fanatice care se îndreptau spre villele și casele inginerilor.

În vremea aceasta goana desnădăjduită în lungul gangurilor tunelului continua. Toți cei pe care bolovanii prăbușiți, focul și fumul îi lăsaseră în viață, alergau acum fără să se mai oprească, mereu înainte, în fața morții care gonia după ei și a cărei respirație fierbinte o simțeau cum le dogorește ceafa. Aci în adâncul gangurilor erau nenorociți care se târau clănțănind din dinți și cu părul măciucă de spaimă, perechi, de oameni care strigau și plângeau, grupuri mai mici care veneau unul după altul, cu plămânii șuerând și gâfâind de alergătură, mai erau răniți și ologi care implorau mila fugarilor. Unii se opreau îngroziți de gândul, că niciunul dintre ei nu va fi în stare să facă uriașa distanță pe jos. Alții renunțaseră să mai alerge. Aceștia se întinseseră jos, ca să moară. Dar între fugari erau și alergători buni care-și încordau mușchii, ca niște cai de rasă, și treceau înaintea celorlalți, invidiați și blestemați de cei care-și pierduseră respirația și le tremurau genunchii.

Trenurile de salvare dădeau neconținut semnale de clopote, ca să atragă atenția fugarilor, că vin în ajutorul lor. Spre trenurile acestea se repezeau din întumerec gru-

purile de lucrători care plângeau de emoție, că vor fi scoși la lumină. Dar văzând că trenul înaintază mai de parte în tunel, după un timp fură din nou cuprinși de spaimă și începură să sară din vagoane, ca să facă pe jos drumul până la celălalt tren, despre care li se spusese că așteaptă la o distanță de cinci mile.

Trenurile de salvare nu puteau înainta decât foarte încet, deoarece lucrătorii înspăimântați care plecaseră cu trenurile încărcate de piatră, aruncaseră pe linie foarte mulți bolovani, ca să aibă loc în vagoane, astfel că linia trebuia mai întâi deblocată. Imediat după aceea întâlnește fumul, tăios și greu care le îneca respirația. Dar trenul își continuă drumul până când reflectoarele nu mai putură pătrunde prin peretele de fum. Cu acest tren de salvare veniseră ingineri curajoși care-și puneau în joc viața. Aceștia săriră din vagoane și cu măștile pe obraz pătrunseră mai adânc în gangurile negre, pline de fum și începură să sune din clopote. În realitate acestei mici trupe epuizate îi reuși să decidă la ultimul efort pe cei care renunțaseră la orice speranță, ca să mai poată face ultima mie de metri, pentru a putea ajunge trenul de salvare.

Dar la urmă trebui să se retragă și trenul acesta mai înapoi. Numeroși ingineri care veniseră să-și salveze camarazii, fură intoxicați de fum și doi dintre aceștia muriră în spital.

v.

În ziua ce urmă după catastrofă, Maud dormi până târziu. Trebui să țină locul la spital unei infirmiere care plecase, așa că se întorsese acasă abia la orele două după miezul nopții. Când deschise ochii, văzu pe mica Edith stând în pat și împletindu-și părul blond în codițe subțiri, ca să-și treacă timpul.

Dar abia începuseră să vorbească împreună, când intră servitoarea și întinse lui Maud o telegramă. În tunel s'a întâmplat o nenorocire, declară servitoarea și se uită la ea cu ochii înspăimântați.

— De ce-mi aduci telegrama aceasta abia acum? întrebă Maud puțin contrariată.

— Domnul mi-a telegrafiat să nu vă trezesc din somn.

Telegrama fusese expediată de Allan, de pe drum și spunea: „Catastrofă în tunel. Nu părăsiți casa. Voi sosi pe la orele șase seara”.

Maud pări la obraz. Hobby! își zise ea. Primul gând al ei se îndreptă spre el. După ce luaseră masa împreună, Hobby intrase în tunel; se despărțise de ea vesel și făcând glume...

— Ce este, mămică?

— În tunel s'a întâmplat o nenorocire, Edith.

— Au murit mulți oameni? întrebă ea cu glasul melo-

dios și cu totală indiferență, continuând să-și îndeplinească părul, cu gesturi delicate de copil.

Maud nu răspunse. Rămase cu privirile pierdute în gol. Oare în momentul când s'a produs catastrofa, el era departe în fundul gangurilor?

Edith se întinse spre ea și-i petrecu brațele împrejurul gâtului, încercând s'o îmbuneze:

— Nu trebuie să fii tristă. Papa este la Buffalo!

Și Edith începu să râdă, ca să o convingă că *papa* se găsește în siguranță.

Maud își aruncă pe umeri halatul de baie și se duse la telefon, ca să ceară biroul central, dar nu reuși să obțină legătură decât cu mare întârziere. Nimenea nu știa încă ce s'a întâmplat, sau nu voia să știe nimic. Hobby? Nu, delă domnul Hobby n'a sosit nicio știre.

Lui Maud i se umplură ochii de lacrimi, lacrimi rezezi și furișe pe care nu trebuia să le vadă nimenea. Speriată și emoționată își făcu baia împreună cu Edith. Această era plăcerea lor în fiecare dimineață. Lui Maud îi făcea aceeași plăcere, ca și unui copil, să se joace în apă, să râdă și să țipe în camera de baie, unde glasurile erau atât de ample și aveau ecouri atât de ciudate; îi plăcea să lase dușul fierbinte deschis și pe urmă făcea apa din ce în ce mai rece, iar mica Maud începea să râdă, ca și când ar fi gădilat-o cineva, căci apa devenea rece ca ghița. Incepea apoi toaleta de dimineață și după aceea luau cafeaua. Acesta era ceasul cel mai plăcut al lui Maud, și nu putea să renunțe la el. Imediat după dejun Edith se ducea la școală. Avea camera ei specială de studii, cu o tablă mare neagră — așa cum și-o dorise ea însaș — și un pupitru exact ca cele delă școală; altfel nici nu se putea să fie școală adevărată. De astă dată baia lui Maud nu dură decât foarte puțin și din pe-

treocerea lor obișnuită nu se alese aproape cu nimic. Edith încercă în toate felurile s'o înveselească, și încercările ei naive emoționară pe Maud până la lacrimi. După ce ieși din baie, telefonă din nou la biroul central. De astă dată reuși să vorbească chiar cu Harriman și acesta îi dete să înțeleagă, că din păcate nenorocirea era mult mai mare, decât se crezuse la început.

Maud devenea din ce în ce mai neliniștită. Abia acum își aduse aminte de ordinul neobișnuit ce i-l trimisese Mac: „Nu părăsiți casa!” De ce? Nu înțelegea ce vrea să spună Mac. Trecu prin grădină și ajunse la spital unde stete de vorbă în șoaptă cu infirmierele de serviciu. Dar și aci constată neliniște și spaimă. Schimbă câteva cuvinte cu micii ei protejați, dar era atât de distrată, încât nu putea lega două vorbe. Se întoarse acasă mai neliniștită și mai enervată decât plecase.

„— De ce să nu părăsesc casa? se întreabă ea. Mac face foarte rău, că mă oprește să ies!”

Încercă din nou să vorbească la telefon, dar nu reuși. Pe urmă se înfășură într'un șal:

„— Vreau să văd ce s'a întâmplat, își zise ea cu glasul stins. Mac poate spune tot ce poștește. De ce să stau acasă? Tocmai acum! Femeile sunt înspăimântate și în această împrejurare cu siguranță vor avea nevoie de cineva, ca să le îmbărbăteze!”

Dar își scoase din nou șalul. Din dormitor aduse telegrama lui Mac și o citi poate pentru a suta oară.

Adecă de ce? De ce anume?

Catastrofa întâmplată era atât de îngrozitoare?

Bine, dar în cazul acesta ea nu putea să lipsească delă datorie. Era obligată să dea ajutor femeilor și copiilor. Se supără pe Mac și hotărâ să plece de acasă. Voia să afle ce s'a întâmplat. Cu toate acestea mai ezita încă să

calce dispozițiunile date de Mac. În cele din urmă se decise și-și îmbracă mantaua de ploaie și se legă la cap cu un șal.

Plecă de acasă.

În pragul ușii însă se simți din nou înfiorată de spaimă. Cum să lase pe Edith singură, tocmai astăzi? O, și Mac acesta! Toată neliniștea ei de acum se datora numai telegramei lui caraghioase!

Se întoarce și scoase pe Edith din camera de studii, o înfășură într-o pelerină și-i ridică gluga peste capul blond.

— Mă întorc peste un ceas, spuse Maud cameristei, și plecară.

În lungul aleii umede din grădină țupăia o broască și Maud se sperie, căci era cât pe aci să calce pe ea.

Edith scoase un țipăt:

— Au, broscuța, mamă! Cât e de udă! De ce iese când plouă?

Era o vreme mizerabilă și te indispunea, atât ăra de urâtă.

După ce ajunseră în stradă, vântul începu să bată mai cu putere, aducând trâmbe de ploaie rece și mărunță. „Și ieri a fost atât de cald”, își zise Maud. Edith se distra, făcând pași largi, ca să poată trece peste ochiurile de apă. La câteva minute după aceea putură vedea șantierul cu birourile, cu barăcile și pădurea de stâlpi încărcăți de cabluri, oenușiu și deșert sub bătaia ploii și încunjurat de noroiu. Maud băgă numaidecât de seamă, că nu mai trec trenurile încărcate cu piatră! Asta se întâmpla pentru prima dată, de ani de zile. Coșurile însă fumegau ca întotdeauna.

Nu e câtuș de puțin probabil ca el să fi fost exact în locul unde s'a întâmplat catastrofa, își zise ea. Tunelul e atât de mare! Totuș prin minte i se alungau gân-

duri tulburi și înspăimântătoare...

Imediat după aceea se opri în loc.

— Ascultă! zise ea. Edith trase cu urechea și ridică ochii spre mamică-sa.

Un murmur de glasuri ajungea acum până la ele. Pe urmă văzură și oameni. O mulțime cu mii de capete care se mișca înainte. Dar prin ceață nu se putea distinge limpede, încotro se îndreaptă.

— De ce strigă oamenii? întrebă Edith.

— Sunt îngroziți de catastrofa din tunel. Când părinții atâtor copii mici se găsesc în primejdie, e firesc ca femeile să fie speriate.

Edith dete din cap și după un timp întrebă din nou:

— Probabil s'a întâmplat o mare nenorocire, nu-l așa mamă?

Maud se cutremură.

— Cred că da, răspunse ea îngândurată. Trebuie că s'a întâmplat o mare nenorocire. Să mergem mai repede, Edith. Maud grăbi pasul. Voia... Dar ce voia anume? Ar fi vrut să dea oamenilor o mână de ajutor...

Dar cu totul pe neașteptate constată că grupul manifestanților se apropia. Strigătele lor deveniră mai puternice. Văzu și un stâlp, care adineaori era în picioare, cum se răstoarnă și dispăre. Cablurile tremurau pe deasupra ei.

Nu mai ascultă la întrebările nerăbdătoare ale fetiței ci apucă înainte, repede și emoționată. Ce făceau acum oamenii aceștia? Ce se întâmplase? Simți un fel de căldură în țeastă și o clipă se gândi, să se întoarcă și să se închidă în casă, așa cum îi spusese Mac.

Dar i se părea lașitate, să se ferească din calea oamenilor nenorociți, de teamă să nu le vadă nenorocirea. Deși nu putea să le fie de prea mult folos, totuș putea

face ceva pentru ei. Toți veneau la ea, femeile și bărbații, și o salutau și-i făceau mici servicii, oriunde o întâlneau. Dar Mac? El ce-ar fi făcut, dacă ar fi fost aici?

Mulțimea se apropia.

— Dar de ce strigă în felul acesta, mamă? întrebă Edith! căreia începuse să-i fie frică. Și de ce cântă?

Da, manifestanții cântau cu adevărat. Pe măsură ce se apropiau, din mijlocul lor se auzea tot mai puternic un cântec sălbatic și neînțeles. În cântecul lor păreau că se amestecă strigăte și vociferări. Acum păreau o armată întregă, desfășurată în largul câmpului, om lângă om. Și Maud văzu un grup de oameni repezindu-se spre o mică locomotivă pe care o sparseră cu bolovani.

— Mamă?...

„— Ce a fost asta? Mi se pare că n'ar fi trebuit să plec de acasă”, își zise Maud înspăimântată și se opri. Dar acum era prea târziu, ca să se mai poată întoarce...

Manifestanții o văzuseră. Constată că cei din frunte întind brațele și-și schimbă drumul, ca să apuce spre ea. Văzu cu groază că toți încep să alerge și să fugă. Dar când își dăde seamă că majoritatea sunt femei, prinse din nou curaj. „Sunt numai femei...”

Ieși în drumul lor, cu sufletul cutremurat de milă pentru aceste nenorocite. O, Doamne, trebuie să se fi întâmplat ceva îngrozitor!

Primul grup de femei se apropia gâfâind.

— Ce s'a întâmplat? strigă Maud și glasul îi tremura de o compătimire sinceră. Dar păli la față, când văzu obrazele femeilor. Toate păreau înnebunite, cu obrazele congestionate, cu hainele picurând de ploaie, îmbrăcate numai pe jumătate și în sutele de ochi îndreptați spre ea păreau că ard flăcările nebuniei.

N'o auziră și nimenea nu-i răspunse. Gurile crispatе urlau triumfătoare și țipetele lor te asurzeau.

— Au murit toți! urlară glasurile spre ea, pe toate tonurile și în toate limbile. Apoi cu totul pe neașteptate se auzi un glas de femeie: Aceasta este soția lui Mac, omorâți-o!

Și Maud văzu, dar nu-i venea să creadă, cum o femeie netrebnică, cu hainele rupte și cu ochii aprinși de ură se pleacă și ridică o piatră. Piatra se auzi sfârâind prin aer și-i atinse brațul.

Instinctiv întinse brațele și strânse pe Edith mai aproape de ea.

— Ce v'a făcut vouă Mac? strigă ea și ochii îngroziți îi fugiră pe deasupra manifestanților. Dar n'o auzi nimeni.

Mulțimea înfuriată, întregă această armată de nebuni o recunoscuse. Un chiot, ca dintr'un singur glas, cutremură văzduhul. Pietrele începură să sboare din toate părțile prin aer, și Maud tresări, cutremurându-se din tot trupul. Acum înțelegea gravitatea situației. Se întoarse, dar pretutindeni împrejurul ei erau oameni, la depărtare de câte zece pași: o încunjuraseră. Și în toți ochii aceștia pe care-i întâlnea privirile ei rătăcite și înspăimântate, cerând ajutor, ardea aceeași flăcără de ură și nebunie. Maud începu să se roage și de pe frunte îi izvoră o sudoare rece: „Doamne — Doamne — apăra-mi copilul!”

Dar un glas răgușit de femeie, se ridică neconținut, ca un semnal de alarmă:

— Omorâți-o! Mac trebuie să plătească!

În aceeași clipă un colț de piatră lovi pe Edith în piept cu atâta violență, încât fetița se legănă pe picioare.

Mica Edith nu țipă, dar mânuța îi tremură în mâna lui Maud și ridică privirile speriate ale ochilor mirați,

spre mama ei.

— O, Doamne, ce faceți? protestă Maud și lăsându-se în genunchi, cuprinse pe Edith în brațe. Din ochi îi izvorăra lacrimi de spaimă și desnădejde.

— Mac trebuie să plătească!

— Mac trebuie să simtă cum doare!

Ho... Ho!... și toate aceste trupuri care se cutremurau de furie nebunească și ochii crunți care se uitau la ea, și mâinile care aruncau pietre.

Dacă Maud ar fi fost o lașă, dacă ar fi căzut în genunchi și ar fi întins mâinile, poate ar fi reușit în ultimul moment să trezească un sentiment de omenie în sufletul acestor brute. Maud însă, mica și sentimentală Maud era curajoasă. Văzu că lui Edith i-a năvălit sângele pe gură și că este palidă ca un cadavru, văzu pietrele căzând ca grindina, dar nu imploră milă.

Se ridică revoltată, strângându-și fetița la piept și strigă spre oamenii aceștia cu obrazele strâmbate de ură:

— Sunteți niște brute! Scursoarea străzilor! Oameni netrebnici! Dacă aș avea revolverul la mine... v'as împușca imediat... ca pe niște câini! O, brutelor... brute lașe și josnice!

În clipa aceasta o piatră aruncată cu violență, lovi pe Maud în tâmplă și ea căzu, cu mâinile întinse, fără un suspin, peste Edith. Maud era mică și ușoară, dar pământul răbufni, de par'că ar fi căzut un buștean, și apa stropi împrejurul ei.

Se auzi un chiot sălbatic de triumf, tipete, râsete, urlete:

— Mac trebuie să plătească! Da, să plătească: să simtă pe trupul lui cum doare... I-a prins în cursă... mii de oameni a prins în cursă!...

Dar acum nu mai arunca nimeni cu pietre. Mulțimea furioasă începu să se miște:

— Lăsați-le acolo, să se ridice singure.

Numai italianca cea fanatică, cu sânii goi și fleșcăți, se plecă peste trupurile nemișcate și scuipă. Acum spre casele inginerilor! Haideți înainte! Toți trebuie să simtă! Dar după ce atacaseră pe Maud, furia mulțimii se domoli. Toți presimțeau, deși în mod nelămurit, că aci s'a întâmplat ceva ce n'ar fi trebuit să se întâmple. Grupuri mici se desprinseră din grosul manifestanților și se împrăștiară în largul câmpului. Alte câteva sute se furișară mai în urmă și trecură peste rețeaua liniilor de cale ferată. Când grupul furios din frunte, condus de italiancă, ajunse la villele inginerilor, era atât de redus, încât un singur polițist îl putea ține la distanță.

Începu și grupul acesta să se împrăștie încet

Și acum durerea, mizeria și desnădejdea își făcură din nou loc în sufletele oamenilor. Pretutindeni alergau femei care plângeau, cu șorțurile ridicate la ochi. Alergau prin ploaie și vânt, se împiedeau, dar nu vedeau pământul ud de sub picioarele lor.

Plecaseră toți, îndârjiți, furioși și cutremurați de un fel de nebunie a maselor, lăsând pe Maud și pe Edith în mijlocul câmpului, unde rămaseră vreme îndelungată sub bătaia ploii, fără să le bage nimenea în seamă. Intr'un târziu se arătă o fetiță mică, de vreo doisprezece ani, cu ciorapii roșii, prăvăliți în vine. Văzuse și ea cum bătuseră cu pietre pe „Macs wife”. Pe Maud o cunoștea, căci anul trecut zăcuse mai multe săptămâni în spital.

Fetița venise în partea aceasta mânată de un simplu instinct omenesc. Și acum se oprise cu ciorapii ei sucăliți și nu îndrăsnea să vină mai aproape. În cele din urmă fetița, palidă de frică veni ceva mai aproape și

auzi un scâncet ușor.

Se retrase speriată și începu să fugă repede.

Spitalul părea pustiu, sub țârâitul ploii și ea nu îndrăzni să sune. Abia după ce se arătă cineva în ușă, o infirmieră, fetița se apropie de grilajul grădinii și-i făcu semn cu mâna spre stațiune:

— Sunt acolo, amândouă!

— Cine aste acolo?

— Macs wife and his little daughter!

În timpul acesta, jos în fundul gangurilor negre, fugarii mai alergau încă...

vi.

După ce sosi la New York, Allan află dintr'o telegramă a lui Harriman, că Maud și Edith au fost atacate de mulțime. Atât... căci Harriman nu avusese nici cruzimea, nici curajul să spună lui Allan întregul și fiorosul adevăr: că Maud era moartă și că fetița este în agonie.

Când seara acestei zile îngrozitoare începu să umbrească pământul, Allan sosi dela New York cu automobilul. Conducea el însuș, ca întotdeauna când mergea cu viteză neobișnuită. Automobilul său se repezi cu iuteală vertiginoasă în mijlocul grupului de femei, de lucrători, de ziariști și de curioși care-și deschisese umbrelele, și se îndreptă spre stațiune. Toți cunoșteau automobilul greu și cenușiu și mugetul sirenei acestuia.

Cât ai clipi, automobilul fu încunjurat de mulțimea întărită:

— Iată Mac! A venit Mac... Mac!

Dar când Allan se ridică în picioare, toți tăcură ca la un semn. Nimbul care-l încunjura, nimbul acela format din carieră, din geniu și vigoare, nu pălise nici de astă dată, căci insufla mulțimei spaimă și respect. Niciodată Allan nu li se păruse mai demn de respect, ca în această clipă, când loviturile furioase ale sorții

se descărcau asupra lui. Și cu toate acestea, când alergaseră prin marea de fum a gangurilor, ca să-și salveze viața, juraseră că-l vor omorâ, oriunde îl vor găsi.

— Faceți loc! strigă Allan cu glas de tunet. S'a întâmplat o nenorocire pe care o regretăm cu toții! Vom salva ce a mai rămas de salvat!

În momentul acesta lumea începu să murmure. Erau aceleași strigăte care se auzeau fără întrerupere de azi dimineață:

— Tu ești vinovat!... Sunt mii de morți... I-ai atras în cursă.

Allan rămase nemișcat, cu un picior pe scara mașinii. Privirile lui reci și trufase înfruntară glasurile întăritate, și obrazul său larg începu să se întunece. Dar în aceeași clipă — exact când deschise gura să răspundă ceva — trupul îi tresări. Un țipăt îi vibră în auz, un strigăt batjocoritor și plin de ură al unei femei, și strigătul acesta scormonea acum în trupul lui, ca tăișul unui cuțit, așa că nu mai distinse nimica din larma celorlalte glasuri. Nu auzea decât țipătul acesta neîntrerupt, al cărui ecou îi vâjâia în auz, întocmai ca loviturile de ciocane:

— Ți-au ucis femeia și copilul...

Trupul lui Allan crescă și se întinse, par'că ar fi vrut să vadă mai departe și pe umerii largi capul său făcând o mișcare desnădăjduită; obrazul său oacheș pâlă și privirile limpezi îi tremurau și se aprinseră de groază. Din toți ochii pe care-i vedea împrejurul său, putea ceti că glasul acesta fioros spune adevărul. Toți ochii aceștia îi confirmau îngrozitorul adevăr.

Allan începu să-și piardă cumpătul. El era fiul unui miner, era un lucrător ca și ei toți, așa că prima lui senzație nu fu durere, ci revoltă.

Împinse șoferul la o parte și dete drumul automobilului,

chiar înainte de a se fi așezat în fața volanului. Automobilul se repezi în mijlocul mulțimei care se feri îngrozită.

Oamenii se uită după el, cum se pierde în fundul înserării cenușii, prin trâmbele de ploaie.

— Acu o să vadă și el! se auziră strigând câteva glasuri batjocoritoare. Să vadă cum doare!

Unii însă clătinară din cap și răspunseră:

— N'a fost o faptă la locul ei... gândiți-vă... o femeie și o fetiță mică...

Italianca cea care spumega de furie le răspunse batjocoritoare și cu glasul înecat:

— Eu am lovit-o în tâmplă! Eu! Tot eu am aruncat primele pietre! Trebuia să moară!

— Pe el trebuia să-l uciideți! El, Mac, el poartă toată vina! Soția lui însă... ea era o fată atât de bună!...

— Uciideți pe Mac! striga italianca cu glasul răgușit și luptându-se să poată respira. Kill him! Uciideți-l ca pe un câine! repeta ea frenetic, în englezeasca stricată pe care o vorbea.

În ceața tulbure a înserării casa părea pustie. Allan o văzu și înțelese. Când trecu în lungul aleii al cărei prund îi scârțâia sub picioare, își aduse aminte de o întâmplare de pe vremea când lucra la construcția liniei ferate Bolivia—Anzi. Locuia împreună cu un prieten într-o baracă și pe acest prieten al său îl împușcaseră greviștii. El tocmai se întorcea dela lucru, fără să bănuiască nimica, dar datorită cine știe cărei ciudățenii, baraca în care zăcea prietenul său asasinat, îi făcea o impresie de cea străin, neînțeleasă și cu totul altfel decât până acuma. Împrejurul casei sale i se părea că tremură aceeași atmosferă.

În vestibul mirosea a acid carbonic și a ether. Când

văzu mantaua albă a lui Edith, agățată în cuier, i se făcu negru înaintea ochilor și era gata să cadă. În aceeași clipă auzi o cameristă care strigă plângând: „Domnul... a venit domnul!...” și la ecoul durerii și al jalei ce tremura în acest glas străin, reuși să se reculeagă. Un medic îi ieși în cale, din camera pe jumătate întunecată.

— Domnule Allan!...

— Am fost prevenit, doctore, răspunse Allan cu glasul stins, dar pe un ton atât de liniștit și lipsit de orice nuanțare, încât doctorul îl cercetă repede cu o privire furișă: Și fetița, doctore?

— Cred că nu va mai putea fi salvată. A fost atins plămânul!

Allan dete din cap și se îndreptă spre scară. I se părea că prin vestibul gâlgâie râsul limpede al fetiței sale. În capul scării, în fața ușii dela camera lui Maud, era o infirmieră care-i făcu semn.

Intră în odaie. Înăuntru ardea o singură făclie. Maud era întinsă pe pat, extraordinar de sveltă, palidă ca ceara și cu trupul înțepenit. Obrazul ei era frumos și împăcat, dar părea că în trăsăturile rigide ale obrazului ei a încremenit o întrebare desnădăjduită și sfioasă, și pe buzele întredeschise și vinete o tresărire de mirare. Imbinarea pleoapelor închise strălucea umedă, ca de urma unei lacrimi ce cursese. Și Allan nu putu uita toată viața lui strălucirea aceasta umedă dintre pleoapele palide ale lui Maud. Nu plânse, nici nu se sbuciumă, ci rămase cu gura întredeschisă, alături de ultimul loc de repaos al soției sale, și se uită la ea. Tragicul neînțeles al acestei întâmplări îi împietrise sufletul. Nu se gândea la nimic anume, dar prin creierul său gândurile se alungau vârtejuri, fără ca el să încerce să le coordoneze. Aceasta era mica lui madonă, pe care o iubise și cu care se căsătorise

din dragoste. Pentru această femeie, plecată dintr-o casă modestă, reușise să creeze o viață strălucită. O apăraseră și-i spusese să se păzească de automobile. S'a temut întotdeauna să nu i se întâmple ceva. O neglijase în ultimii ani, căci îl copleșise munca, dar o iubise tot atât de mult, ca și în prima zi. Drăguța și dulcea Maud, mica lui nebunică, era aceasta de aci! Afurisit să fie Dumnezeu, dacă există unul, afurisită să fie soarta blestemată!

Luă mâna mică și catifelată a lui Maud și o examină cu ochii rățaciți și arși ca de friguri. Mâna era rece, dar așa trebuia să fie, căci era moartă, și răceala ei nu-l înspăimântă. Cunoștea fiecare linie a acestei mâni, fiecare unghie, fiecare încheietură. Peste tâmpla stângă îi trăsese mai jos părul castaniu și mătăsos. Dar prin pânjeniișul părului văzu o pată mică vineție, aproape imperceptibilă. Aci o lovise piatra, piatra aceea pe care el o rupsesse din stâncă, și o adusese dela adâncimi de mii de metri, de sub nivelul mării. Afurișiți să fie oamenii, cu el împreună, afurisit să fie tunelul!

Fără să bănuiască ceva, mica sa Maud ieșise în calea ceasului rău, când ura oarbă și deslănțuită începuse să alerge în lungul drumurilor. De ce nu l-a ascultat! El voise s'o scutească numai de insulte, căci la o astfel de posibilitate nici nu se gândise. De ce tocmai astăzi el a trebuit să lipsească de acasă?

Allan își aduse aminte că odinioară împușcase doi oameni, când greviștii asediaseră mina Juan Alvarez. Ca să poată apăra pe Maud, ar fi împușcat sute de oameni, fără să clipească. Ar fi urmat-o și în fundul mării, da... ar fi apărât-o împotriva a mii de fiare sălbatice, cât timp ar mai fi fost în stare să miște un deget. Dar el n'a fost acasă.

Prin minte i se încrucișau gânduri tulburi, desmierdări și blesteme, dar cu toate acestea, de gândit nu se gândea la nimic.

În clipa aceasta o bătaie ușoară se auzi în ușă.

— Domnule Allan?

— Da?

— Domnule Allan... Edith...

Se ridică în picioare și cerșea dacă făclia stă bine în sfeșnic, ca să nu cadă. Apoi se îndreptă spre ușă și de aci se mai uită odată la Maud. În minte se vedea pe sine, căzut în genunchi în fața femeii iubite, îmbrățișând-o, plângând îndurerat, rugându-se și cerându-i iertare pentru fiecare clipă când n'a reușit s'o facă fericită... Dar în realitate el sta în fața ușii și de acolo se uita la ea.

Apoi ieși din odaie.

În drumul spre camera mortuară a fetei sale își adună din adâncul sufletului ultimele puteri ce-i mai rămăseseră. Se înarmă, aducându-și aminte de toate clipele îngrozitoare din viața sa, de toți nenorociții pe care-i sfârticase dinamita și îi zdrobiseră pietrele, de cel pe care-l prinsese o roată volantă și-l strivise, aruncându-l într'un perete... Când trecu pragul odăii își zise: „Adu-ți aminte de clipa când mâna ta a întâlnit cisme rupte ale lui Patterson, în răsuflătoarea minei prăbușite...”

Intrase tocmai la timp, pentru a putea fi de față la ultimele clipe ce le mai avea de trăit micul său îngeraș. În cameră erau medici, infirmiere și servitori; prin colțuri plângeau fetele, și medicii erau și ei cu ochii plini de lacrimi.

Allan sta mut și cu ochii mari deschiși: „În numele iadului, adu-ți aminte de cisme rupte ale lui Patterson; adu-ți aminte și nu-ți pierde cumpătul de față cu oamenii aceștia”.

I se păru că a trecut o veșnicie, până când doctorul se ridică din fața patului și-l auzi respirând șuerător. Allan se gândi că probabil toți ceilalți vor părăsi camera, dar nu plecă nimenea.

Se apropie de pat și netezi părul fetei. Dacă ar fi fost singur, poate i-ar fi ridicat înc'odată cu atâta drag trupșorul în brațe, ca să-l simtă în mâni, dar de față cu ceilalți nu îndrăzni să mai facă nicio mișcare.

Ieși din odaie.

Când începu să coboare scara, de sus porni un vaer dureros și plânset; în realitate totul era liniștit și afară de un suspin ușor, nu se auzise nimic.

La parter întâlni o infirmieră care se opri, căci văzu că vrea să-i spună ceva.

— Domnișoară, zise el într'un târziu, articulând vorbele cu multă greutate. Cine ești dumneata?

— Eu sunt domnișoara Evelyn.

— Domnișoară Evelyn, adăugă Allan și glasul său i se păru străin și stins, aș' vrea să-ți cer un serviciu. Eu nu vreau, nu pot să fac așa ceva... aș' vrea să păstrez o șuviță din părul soției și al fetei mele. Poți să-mi faci acest serviciu. Dar să nu știe nimenea. Imi făgăduiești?

— Da, domnule Allan, și văzu că ochii lui erau plini de lacrimi.

— Îți voi rămâne recunoscător toată viața, domnișoară Evelyn.

Într'un fotoliu din sufrageria întunecată era o femeie cu silueta fragilă, care plângea încetșor, cu fața îngropată în batistă. Când trecu pe lângă ea, femeia se ridică în picioare și întinse mâinile spre el:

— Allan!

Dar el trecu înainte și abia după câteva zile își aduse aminte, că această femeie a fost Ethel Lloyd.

Allan coborâ în grădină. I se păru că s'a făcut grozav de frig, iarnă grea, și se înfășură bine în manta. Se plimbă un timp încoace și încolo, în lungul courtului de tennis, apoi coborâ pe aleea umedă spre mare. Apa se sbătea și clipoceă, aruncând ca în ritmul respirației dantelăria de spumă a undelor, pe năsipul ud al țărmlui.

Allan se uită pe deasupra copacilor și văzu acoperișul casei sale. Acolo erau ele. Apoi se întoarse spre miazăzi și se uită în largul mării. Dincolo erau ceilalți; și undeva adânc în fundul gangurilor, trebuie să fie Hobby, cu degetele crispate și cu gâtul întins, în atitudinea caracteristică a celor asfixiați.

Frigul devenea din ce în ce mai pătrunzător. Părea că din largul mării se apropie un suflu înghețat. Mânile îi înțepeniseră, ca în miezul iernii și trăsăturile obrazului îi încremeniseră. Dar băgă de seamă că totuș năsipul umed de pe litoral n'a înghețat, deși scârțâia, de par'că ar fi călcat pe cristale de sticlă.

Allan se plimbă un ceas în sus și în jos pe plajă. Se făcu noapte. Apoi trecu prin grădina așternută cu brumă și înghețată, și ieși în stradă.

Andy, șoferul mașinii, aprinsese farurile.

— Du-mă la stație, Andy; du-mă încetitor, zise Allan cu glasul stins și sugrumat, și se urcă în automobil.

Andy își șterse nasul în mâneca mantalei și obrazul îi era ud de lacrimi.

Allan se înfășură bine și-și trase șapca pe urechi.

„— Mi se pare ciudat, gândi el. În momentul când am aflat despre catastrofă, m'am gândit mai întâiu la tunel și numai după aceea la oameni!” și căscă. Era atât de obosit, încât nu se mai simțea în stare să miște niciun deget.

Zidul de oameni era tot atât de compact ca și până

acuma, căci așteptau să se întoarcă trenurile de salvare.

Nimenea nu mai striga, nici nu mai ridica pumnii. Acum era și el la fel cu ei: purta aceeaș povară a durerii. Când se opri cu automobilul și coborâ, oamenii îi făcură loc. În viața lor nu văzuseră încă un om atât de palid...

vii.

Allan intră în atmosfera înghețată a sălii de consiliu care de obicei servea ca sală de așteptare a stațiunii.

În șantier nu se obișnuiau nici ceremonii, nici formalități. Nimenea nu s'ar fi gândit să-și scoată pălăria sau să se deranjeze câtuș de puțin din pricina cuiva. Astăzi însă conversațiile animate amuțiră numaidecât, și cei pe care oboseala îi aruncase într'un fotoliu, se ridică în picioare.

Harriman, cu obrazul descompus și sleit de puteri, ieși să întâmpine pe Allan.

— Allan! începu el, bâlbâind ca un om beat.

Dar Allan făcu un gest și-l întrerupse:

— Ceva mai târziu, Harriman.

Porunci să-i aducă o ceașcă de cafea dela cantină, și în timpul cât sorbi lichidul fierbinte, ascultă raportul inginerilor.

Sta îngrămadit în scaun, gata să sară, nu se uita la nimenea și părea că n'auze nicio vorbă din ce-i spun. Trăsăturile obrazului îi era înțepenite de frig și părea cenușiu, cu buzele învinețite și tivite cu o suviță albă. Pleoapele cenușii ca plumbul coborâseră peste ochi, cea dreaptă care vibra din când în când din pricina nervozității, era mai coborâtă decât stânga. Ochiul lui nu mai aveau nicio

expresie omenească. Păreau niște cioburi de sticlă care sclipeau cu răutate. Fălciile nerase îi tresăreau câteodată și mișca buzele, de par'că ar fi pocnit semințe între dinți. Nările îi tremurau la fiecare respirație, deși respira foarte liniștit.

— Va să zică e cert că Bärman a fost împușcat?

— Da?

— Și despre Hobby nu s'a auzit nimica?

— Nu! Dar a fost văzut când a intrat în tunel.

Allan dete din cap și deschise gura, ca și când ar fi vrut să caște:

— Go on!

Până la kilometrul 340 tunelul este în perfectă stare și mașinile servite de ingineri sunt în funcțiune. Robinson care conduce trenurile de salvare, a telefonat că dincolo de kilometrul 370, fumul face înaintarea imposibilă și că se întoarce cu 150 de oameni pe care i-a salvat.

— Prin urmare câți sunt morți?

— Judecând după mărcile de control, trebuie să fie cam 2900.

Urmă o pauză lungă și dureroasă.

Buzele învinețite ale lui Allan se crispară, par'că s'ar fi luptat cu plânsul. Plecă fruntea mai adânc și sorbi cu patimă din ceașca de cafea.

— Allan! gemu Harriman.

Dar Allan se uită la el mirat și cu ochi de ghiață.

— Go on!

Robinson a mai telefonat că Smith care lucrează în stația dela kilometrul 352, afirmă că mai adânc în tunel trebuie să funcționeze un ventilator, dar comunicația telefonică este întreruptă.

Allan ridică privirea. „Hobby”, gândi el, dar nu în-

drăsni să-și exprime această nădejde.

Pe urmă Allan reveni asupra oelor petrecute în timpul zilei. Situația lui Harriman era deplorabilă. Obosit, cu capul îndurerat și sprijinit în palme, se așezase pe un scaun și se uita fără niciun fel de expresie în ochii bulbucăți.

Dar când veni vorba despre desordini și devastări, Allan se întoarse cu o mișcare violentă spre el.

— Dumneata unde ai fost, Harriman? întrebă el cu glasul tăios și plin de dispreț.

Harriman se cutremură și ridică pleoapele grele.

— Crede-mă, Allan, ți-pă el întăritat, am făcut tot ce mi-a stat în putere. Am încercat totul. Dar cred că nu se putea să trag asupra lor.

— Asta o spui dumneata! sbieră Allan și glasul îi deveni mai amenințător. Trebuia să te arunci în fața oamenilor înfuriați, chiar cu riscul să-ți faci imediat câteva găuri în cap. Ai doar pumnii... sau puteai să și tragi... ei drăcia dracului... adevă de ce nu? Aveai inginerii la îndemână; n'aveai decât să poruncești.

Harriman se făcu roșu ca o sfeclă și vinele dela ceafă i se umflară. Tonul amenințător al lui Allan îl rănea până la sânge.

— Ce tot vorbești, Allan? protestă el dârz. Dumneata nu i-ai văzut; dumneata n'ai fost aici!

— Din nenorocire n'am fost aici! Credeam că mă pot bizui pe dumneata, dar m'am înșelat! Dumneata ai îmbătrânit, Harriman! Ești om bătrân! Eu nu mai am nevoie de dumneata! Du-te dracului!

Harriman sări în picioare și se sprijini cu pumnii în masă.

— Da, du-te dracului! strigă Allan înc'odată, cu brutalitate.

Harriman se făcu alb până în vârful umghiilor și se uită în ochii lui Allan. Dar ochii aceștia ardeau de dispreț, de îndârjire și brutalitate.

— Sir! gemu el și se îndreptă, simțindu-se profund jignit.

În momentul acesta sări și Allan în picioare și lovi cu pumnul în masă de se cutremură.

— Harriman, astăzi să nu-mi ceri amabilități, strigă el furios și-i arată ușa.

Harriman se legănă pe picioare și apucă spre ieșire. Obrazul i se făcuse pământiu, din cauza desamăgirii. Se gândi să spună lui Allan că i-a murit singurul copil ce-l mai avea și toată înainte-de-amiaza s'a luptat împotriva efectului unei duble doze de somnifer. Dar nu-i spuse nimic și plecă.

Coborâ scările, cu ochii plecați în pământ, ca un om bătrân și frânt. Era în capul gol.

— Harriman a sburat! se auziră oamenii râzând batjocoritor. A sburat bulldogul! Dar el nu-i auzi. Plângea încetisor.

După ce Harriman părăsi sala de consiliu, Allan mai judecă pe cinci ingineri care-și părăsiseră posturile și fugiseră împreună cu lucrătorii. Pe toți cinci îi concedie imediat.

Fu o zi îngrozitoare și inginerii nici nu îndrăsneau să grămujde.

Imediat după aceea Allan porunci să-i dea pe Robinson la telefon. Un funcționar chemă stațiunile una după alta și le dete ordin să oprească trenul lui Robinson. În timpul acesta Allan studie planul galeriei distruse. Era atâta liniște, încât prin geamurile sparte ale sălii se auzea târâitul ploii de afară.

La zece minute după aceea Robinson se prezentă la

aparatură. Allan avu o lungă convorbire cu el. Nimic despre Hobby. Crede oare Robinson, că în galeriile prăbușite ar fi posibil să mai fie oameni în viață? Eventualitatea aceasta nu este exclusă.

Allan luă imediat măsurile necesare. Peste câteva minute un tren compus din trei vagoane, pline de ingineri și medici, sbură în josul traseului și dispăru în tunel. Allan era pe locomotivă și trenul se prăvălea cu viteză vertiginoasă prin întunerecul gangurilor care se cutremurau, așa că cei care însoțeau pe Allan, deși erau oameni obișnuiți cu viteze mari, începură să se alarmeze. Cu Robinson se întâlniră exact peste un ceas dela plecare. Trenul său era încărcat de oameni. Lucrătorii din vagoane, care juraseră să se răzbune împotriva lui Allan, începură să murmure și se uitau la el cu priviri crunte, când îl recunoscuseră, în lumina lămpilor ce pâlpâiau prin întunec.

Allan își continuă drumul. La primul macaz trecu pe linia lui Robinson, fiind sigur că o va găsi liberă, și nu micșoră viteza locomotivei, decât în momentul când ajunseră în mijlocul rotoalelor de fum.

Inginerii mai lucrau chiar în aceste ganguri înecate de vâlătuțea fumului. Lăsaseră obloanele dela intrările stațiilor și în fața ușilor de fier norii de fum se îngălămbădeau gigantici, târându-se înainte prin întunec. Stațiunile erau atât de înecate, încât nu se puteau menține decât datorită faptului, că mașinile pompau neîntrerupt aer proaspăt și aveau o mulțime de aparate de oxigen. Ca și pentru Allan, tunelul era pentru inginerii aceștia o operă, pentru care-și puseseră în joc viața și sănătatea.

În stațiunea 352 găsiră pe Smith care servea mașinile împreună cu doi mecanici. Le repetă încă o dată, că un-

deva în adâncul tunelului trebuie să funcționeze o pompă de aer, și Allan se gândi la Hobby. Cine știe, poate soarta i-a lăsat în viață cel puțin prietenul.

Dete numaidecât ordin de înaintare. Dar trenul își făcea drum cu foarte multă greutate, deoarece în multe puncte linia era cotropită de colțuri de stâncă. Fumul era atât de gros, încât lumina reflectoarelor se frângea într'ânsul întocmai ca într'un zid. Peste o jumătate oră trenul trebui să se oprească în fața unei movile de cadavre. Allan coborâ din mașină și după ce-și puse masca, se pierdu în mijlocul mării de fum. Lumina lanternei lui dispăru numaidecât în fundul întunecului.

În jurul său era liniște deplină. Nu se auzea niciun sunet, afară de tăcântul aparatului său de oxigen care ticăia încetitor. Allan începu să scâncească. Aci nu-l auzea nimenea. Pieptul îi era ca o rană sângerândă. Scâncind și icnind, ca fiara rănită, se târa înainte și din când în când i se părea că este gata să cadă sub imensa povară a imensei lui dureri.

Tot la doi-trei pași dădea peste trupuri omenești, dar când întorcea lumina spre ele, vedea că toate sunt cadavre care se uită la el cu ochii firoși din mijlocul obrăzelor congestionate. Hobby nu era printre aceștia.

Pe neașteptate auzi un gemăt și ridică lampa. Cineva îl apucă de braț și șopti: „Sauvé!” Un om căzu grămadă în fața lui. Era un băiat tânăr care nu avea altceva pe el decât pantalonii. Allan îl ridică în brațe și se întoarse cu el la tren; pe drum își aduse aminte, că într'o situație similară, cineva îl purtase și pe el pe brațe, ducându-l în lungul unei galerii întunecate. Medicii reușiră să-l readucă repede în simțiri. Il chema Charles Renard și era de origine canadian. Le spuse că în interiorul tunelului funcționează un ventilator și că acestuia

îi datorează viața. Il întrebară dacă a mai constatat semne de viață prin ganguri?

Cel salvat dete din cap în semn afirmativ:

— Da, răspunse el, din când în când am auzit râsete.

— Râsete? și toți se uitară unul la altul înspăimântați.

— Da, râsete! Le-am auzit foarte limpede.

Allan ceru la telefon, să-i se trimită trenuri și echipe de schimb.

Imediat după aceea încearcă să pătrundă mai adânc în tunel. Clopotele de semnale începură să sune. Era o muncă ucigătoare și fumul îi arunca mereu înapoi. Către amiază reușiră să pătrundă în apropierea kilometrului 380, unde cu totul pe neașteptate auziră un răs strident și depărtat. Sunetul acesta pornit din adâncul gangurilor mute și fumegânde, era tot ce auziseră mai fioros în viața lor. Încremeniră în loc și nimenea nu mai îndrăzni să respire. Apoi apucară repede înainte. Râsul devenea din ce în ce mai limpede, se ridica sălbatic, întocmai ca râsul unor nebuni, un răs de care aud uneori scafandrii, în interiorul submarinelor naufragiate în care echipajul este în agonie.

În cele din urmă ajunseră într-o mică stațiune și pătrunseră înăuntru. În mijlocul pâclei ce înecase stațiunea, văzură doi, trei, patru bărbați care se tăvăleau pe jos și dansau, făcând strâmbături îngrozitoare și râzând cu un răs ascuțit și delirant. Ventilatoarele șuerau în fața stației, astfel că nenorociții aceștia rămăseseră în viață. În imediata lor apropiere erau aparatele de oxigen, dar nimenea nu se atinsese de ele.

Cei patru nenorociți începură să țipe de spaimă și să fugă, imediat ce văzură lumină și oameni mascați. Se ascunseră cu toții într'un colț, unde sta întins și teapăn un mort, și începură să se închine și să scâncească de

frică. Toți aceștia erau italieni.

— Este cineva între dumneavoastră, care vorbește limba italiană? întrebă Allan. Scoateți-vă masca!

Un medic ieși dintre cei care-l însoțeau și tușind din cauza fumului, începu să vorbească, adresându-se celor patru nebuni.

— Ce spun?

Doctorul părea îngrozit și abia putea să vorbească.

— Din ceea ce am înțeles eu, nenorociții aceștia își închipue că sunt în iad! răspunse doctorul cu mare greutate.

— În cazul acesta spune-le, c'am venit în numele Domnului, ca să-i ducem în raiu, strigă Allan.

Doctorul începu din nou să vorbească, dar trebui să vorbească vreme îndelungată, până când nenorociții îl putură înțelege ce vrea să le spună.

Căzură în genunchi și începură să plângă, se închinară și întinseră rugători mânilor. Dar când se apropiară de ei, deveniră furioși. Fură obligați să-i trântescă unul după altul pe jos și să-i lege cobză. Unul muri pe drum, doi fură internați într'un spital, al patrulea însă își reveni în fire și se însănătoși repede.

Allan se întoarse în stațiunea lui Smith, pe jumătate leșinat din această expediție. Oare groaza ce pusese stăpânire pe gangurile tunelului, nu se va mai termina? Sta și se gândea, respirând șuerător și sleit de puteri. Nu dormise de treizeci și șase de ore.

Dar medicii stăruiră zadarnic să iasă la suprafață.

Fumul se târa înainte. Încet, pas cu pas, ca o ființă conștientă care-și pipăie drumul, înainte de a se hotărâ să se miște. Se prelingea în lungul liniilor laterale, în stațiuni, se târa pe sub bolți și umplea toate golurile. Ventilatoarele și pompele pompară milioane de metri cubi de aer proaspăt în ganguri. Și la urmă de tot, abia observat, fumul începu să se subțieze.

Allan se trezi și se uită cu ochii însângerați și chinuți la pâcla lăptoasă. La început nu-și dădea seamă unde se găsește. În imediata lui apropiere văzu o mașină lungă și joasă, toată numai oțel șlefuit și alamă, al cărei mecanism funcționa în mod imperceptibil. Volanul pe jumătate îngropat în podele, părea că stă nemișcat, dar după ce-l examină mai îndelung, băgă de seamă că pe deasupra lui lunecă o umbră de lumină: mașina aceasta făcea nouă sute de rotații pe minut și era atât de precisă, încât îți făcea impresia că este oprită. În momentul acesta își aduse aminte și de locul unde se afla acum. Era tot în stațiunea lui Smith. Prin ceață i se păru că se mișcă cineva.

— Dumnezeu ești, Smith?

Omul se apropie și văzu că este Robinson.

— Pe Smith l-am schimbat eu, Allan, răspunse

Robinson, un american lung și slab.

— Am dormit mult?

— Numai o singură oră.

— Unde sunt ceilalți?

Robinson îi raportă că ceilalți au plecat și încearcă să libereze linia. Fumul a început să se subțieze și a devenit mai suportabil. În stațiunea a nouăsprezecea, kilometrul 380, mai sunt încă nouă oameni în viață.

Mereu oameni în viață! Oare aceste ganguri fioroase mai ascundeau și alți oameni în adâncul lor?

Robinson îi mai spuse că în stațiunea a nouăsprezecea este un inginer cu numele Strom care servește mașinile. A luat la el în stațiune șase oameni și cu toții sunt perfect sănătoși. Inginerii n'au reușit încă să ajungă până la el, dar comunicația telefonică a fost restabilită și au reușit să vorbească cu stațiunea.

— Hobby este cu ei?

— Nu este.

Allan plecă ochii în pământ. După un timp de tăcere, întrebă:

— Cine este acest Strom?

Robinson ridică din umeri:

— Tocmai aci este amănuntul cel mai ciudat. Nimenea nu-l cunoaște. Nu face parte dintre inginerii tunelului.

Allan își aduse aminte că Strom era un inginer electrician care lucra într-una dintre uzinele din Bermude. Mai târziu se constată, că Strom venise să viziteze tunelul. În momentul exploziei se găsea în regiunea lui Bärman și aproximativ la o depărtare de trei kilometri de stațiunea a nouăsprezecea. Vizitase stațiunea cu o oră înainte de catastrofă, și deoarece servanții nu-i inspiraseră încredere prea mare, se întorsese imediat înapoi. Strom a fost singurul, care în loc să se îndrepte spre

ieșire, pătrunsese și mai adânc în interiorul tunelului. Allan îl întâlni câteva ceasuri mai târziu. Strom lucraseră patruzeci și opt de ore fără întrerupere, dar pe el nu se vedea nici cea mai neînsemnată urmă de ostenală. Atenția lui Allan fu atrasă mai ales de pieptănătura lui impecabilă. Strom era un bărbat nu prea înalt, cu pieptul ca o scândură, abia împlinise treizeci de ani, un germano-rus din provinciile baltice, cu obrazul tras și cu trăsături imobile, cu ochii mici și negri și o țacălie neagră.

— Strom, aș vrea ca noi doi să devenim prieteni, zise Allan și-i strânse mâna, gândindu-se cu admirație la curajul acestui tânăr.

Dar Strom nici nu clipi din ochi, ci se mulțumi să încline ușor din cap, cu toată curtenirea posibilă într-o astfel de împrejurare.

Strom primise la el în stațiune șase fugari desnădăjduiți. Interstițiile din spre gang ale ușii le umpluse cu câlți muiați în smoală, așa că aerul era suportabil, în oarecare măsură. Strom pompase fără întrerupere aer și apă în gangurile incendiate; în situația lui de acum ar fi putut să se mai mențină cel mult timp de trei ore, pe urmă ar fi murit asfixiat... dar el știa ce soartă îl așteaptă.

Dela această stațiune extremă, fură obligați să înainteze pe jos, trecând peste vagoane răsturnate, tăindu-și drumul pas cu pas prin fum, peste mormane de bolovani, traverse și grinzi spintecate și rupte ca niște surcele. Aci cadavrele zăceau cu grămada. Puțin după aceea deteră peste o porțiune de linie liberă și grăbiră pasul.

Cu totul pe neașteptate Allan se opri.

— Ascultați, zise el. Mi se pare c'am auzit un glas! Se opriră cu toții și ascultară, dar nu se auzea nimic.

— Cu toate acestea eu am auzit foarte limpede un

glas, repetă Allan. Ascultați! Eu voi striga.

Și de fapt la strigătul lui Allan, răspunse un glas depărtat și stins, ca un ecou ce tremură foarte departe prin noapte.

— În ganguri mai este cineva! declară Allan emoționat.

Acum li se păru și celorlalți că au auzit un strigăt stins, venit din mari depărtări.

Strigând mereu și ascultând, începură să cercoeteze gangul. În fund de tot, într-o galerie laterală, în care ventilatorul șuera ca un uragan, deteră peste un moșneag care sta chircit pe jos, cu capul sprijinit de peretele stâncii. Alături de el era un negru, care murise și gura căscată îi era plină de dinți. Moșneagul zâmbi cu sfială. Făcea impresia unui decagenar, slăbit și ofilit, cu părul alb și subțire jucând în bătaia vântului. Ochii îi ieșiseră peste măsură din orbite, așa că de sub pleoape i se vedea partea albă a globulei. Era atât de slăbit încât nu se mai putea mișca și nu putea face altceva decât să zâmbească.

— Știam eu, Mac, că tu vei veni să mă scoți! suflă moșneagul cu glasul abia perceptibil.

În aceeași clipă Allan îl recunoscu.

— Acesta este Hobby! strigă Allan speriat, dar mulțumit și întinzând mâinile după el, îl ridică.

— Hobby! exclamară ceilalți neîncrezători, căci nu-l mai puteau recunoaște.

— Hobby?... întrebă Allan care abia-și mai putea stăpâni bucuria și emoția.

Hobby făcu o mișcare cu capul, dar se vedea că este sfârșit de puteri:

— I am all right, îngână el. Apoi le făcu semn spre negrul care murise și adăugă: Negrul mi-a pricinuit multă bătaie de cap, dar la urma urmelor tot a murit.

La spital Hobby se sbătu săptămâni de-a-rândul între

viață și moarte, până când grație constituției sale robuste, reuși să-și vină din nou în fire. Dar nu mai era Hobby cel de altădată.

Memoria i se tulburase și nu fu în stare să spună cum a putut ajunge în această galerie înaintată. Fapt cert era că avea la el aparate de oxigen și lămpi care proveneau din galeria unde în ziua catastrofei zăcuse monterul mort. Jackson, negrul, nu murise asfixiat, ci murise de foame și epuizare.

Din tunel trenurile ieșeau câte unul și tot așa se rezeau și înăuntru. Batalioanele inginerilor se luptau eroic cu fumul. Lupta aceasta nu era lipsită de primejdii. Zeci de inși se îmbolnăviră de intoxicație și cinci muriră: trei americani, un francez și un japonez.

Armatele de muncitori însă nu vrură să pună mâna pe nimica. Inoetaseră lucrul. Stăteau cu miile pe terasamentele liniilor și se uitau la ce face Allan și inginerii săi. Mașinile uriașe pentru luminat, ventilatoarele și pompele erau servite de ingineri care abia se mai puteau ținea pe picioare de oboseală. Și printre cetele de lucrători care dârdâiau de frig, se amestecau curioși nenumărați pe care-i atrăsese atmosfera de groază a catastrofei. Trenurile aduceau din oră în oră grupuri noi. Calea ferată Hoboken—Mac City făcea afaceri strălucite. Intr'o singură săptămână încasă două milioane de dollari; Sindicatul majoră numaidecât prețurile. Hotelul tunelului era plin de reporterii ziarelor. Mii de automobile goneau în lungul câmpului de dărâmături, încărcate cu domni și doamne care veneau să vadă scena dezastrului. Toți flecăreau și discutau și toți aveau coșuri de provizii. Dar toți se uitau înfiorați de aceeași senzație de groază la cele patru coloane de fum ce se destrămau, pe sub acoperișurile de sticlă din imediata apropiere a gurilor tunelului, ur-

când spre cerul mohorât de Octombrie. Acesta era fumul pe care-l pompau ventilatoarele din gangurile tunelului. Și cu toate acestea în adâncul gangurilor mai lucrau încă oameni. Aceste grupuri de curioși erau în stare să aștepte ceasuri întregi, deși nu aveau nimic de văzut, căci cadavrele erau transportate numai în timpul nopții. Din clădirea stațiunii răzbea un miros dulceag de clor care se împânzea în aer.

Lucrările de deblocare durară mai multe săptămâni. În interiorul galeriilor căptușite cu scânduri, în cea mai mare parte distruse de foc, lucrările erau extrem de grele. Aci cadavrele zăceau în toate părțile cu grămada. În majoritatea cazurilor victimele erau atât de desfigurate, încât era foarte greu să distingi, dacă te găsești în fața unui om sau a unei grinzi carbonizate. Erau răspândiți în toate părțile. Pe sub dărâmături, în dosul grinzilor arse și rânjeau la cei care veniseră să-i scoată. În această feroasă cameră mortuară, frica și groaza puse stăpânire chiar pe cei mai curajoși dintre salvatori.

Allan era mereu în frunte, neostenit.

În hala mortuară și în sălile de spital se desfășurau mișcătoarele scene care se întâmplă după orice catastrofă: Femei plângând și bărbați pe jumătate înnebuniți de durere își caută rudele, le identifică, încep să se vaiete și leșină. Cea mai mare parte dintre victime însă nu putea fi identificată.

Micul crematoriu din marginea orașului Mac City lucra zi și noapte. Preoți ai tuturor religiilor și sectelor își oferiseră serviciile pentru îndeplinirea tristei ceremonii. Nopti de-a-rândul micul crematoriu din pădure fu luminat ca ziua, dar în hală mai așteptau nesfârșite sicrie albe de lemn, ca să le vină rândul.

Numai alături de mașina sdrobotă fură găsite patru sute

de cadavre. Catastrofa înghiți în total două mii opt sute șaptesprezece vieți omenеști.

Când resturile mașinii fură date la o parte, dedesubtul ei se văzu căscată o gură enormă. Burghiile daseră peste un gol uriaș. În lumina reflectorului se constată că acest gol avea o lățime de o sută de metri; adâncimea nu era prea mare: o piatră ca să ajungă la fund, avea nevoie de trei secunde-jumătate, ceea ce corespundea unei adâncimi de șaizeci de metri.

Cauza catastrofei nu se putu stabili cu precizie. Dar cei mai de seamă reprezentanți ai lumii științifice erau de părere că golul acesta, provocat de disociația chimică, a fost încărcat de gaze care după ce au pătruns în gangurile tunelului, s'au aprins și au făcut explozie.

Allan începu imediat explorarea golului descoperit de catastrofă. Era o peșteră care avea exact o mie de metri lungime și era în întregime uscată. Partea de jos și pereții peșterii erau formați din ael minereu necunoscut și poros pe care geologii îl numiseră *submariniu* și care avea un bogat conținut de radium.

Gangurile fură aduse din nou în stare normală și inginerii inspectau liniile fără întrerupere.

Dar munca încetase cu desăvârșire.

ix.

Allan adresă o circulară muncitorilor care se pusese în grevă. Le dăte un răgaz de trei zile, pentru reluarea lucrului, și spunea că altfel vor fi concediați.

În largul câmpului acoperit de dărâmături din Mac City se ținură întruniri uriașe. Cei șaizeci de mii de lucrători stăteau îngrămădiți cap lângă cap și zece oratori vorbiră simultan de pe zece estrade care erau platforme de vagoane.

Prin pâcla rece de Octombrie răsună neîntrerupt acelaș refren: Tunelul... Mac... catastrofa... trei mii de victime... Sindicatul... și iarăși tunelul... tunelul...

Tunelul înghițise trei mii de oameni și umplea de groază pe muncitori. Cât de ușor ar fi putut să fie și ei carbonizați sau asfixiați în adâncul de pară! Și cât de ușor s'ar putea produce o nouă catastrofă, chiar una mult mai uriașă. Moartea putea să-i surprindă, luând forme mult mai feroase decât cele de până acum. Când își aduceau aminte de „iad”, se cutremurau ca de friguri. Teroarea maselor pusesse stăpânire pe ei. Această teroare se transplantă și la șantierele din Azore, Bermude și în Europa. Lucrul încetase și acolo!

Sindicatul năimise câțiva conducători de ai lucrătorilor și-i trimisese să vorbească dela tribune. Aceștia stă-

rură ca lucrul să fie reluat fără întârziere:

„— Suntem șaizeci de mii! strigau ei. Impreună cu celelalte stațiuni și ateliere auxiliare suntem o sută optzeci de mii! Iarna bate la ușă! Unde ne vom duce? Avem soții și copii! Cine ne va da de mâncare? Atitudinea noastră va deprecia salariile pe piața muncii și lumea ne va blestema”. Toate acestea le știau cu toții. Oratorii invocară entuziasmul cu care fusese primită această operă, bunele raporturi dintre lucrători și Syndicat, salariile relativ mari: „în *purgatoriu* și în *iad* oamenii au câștigat câte cinci-șase dollari, cu toate că în altă parte nu ar fi fost buni, decât cel mult ca văcsuitori de ghetete sau măturați de stradă. Poate n'am dreptate?” Vorbiră apoi despre coloniile lucrătorilor: „Ați văzut casele voastre, grădinile și terenurile de sport. Aveți băi și săli de lectură. Mac a făcut oameni din voi; copiii voștri cresc curați și sănătoși. Mergeți la New York și Chicago și vă vor mânca ploșnițele și păduchii”. Stăruiră asupra faptului că în timpul celor șase ani de lucrări nu s'a întâmplat niciun accident mai grav, și că Syndicatul a luat cele mai vaste măsuri de siguranță, pentru a preveni posibilitatea unei noi catastrofe.

Impotriva acestor afirmații nimenea dintre ei nu avea nimic de obiectat. Dar groaza puse din nou stăpânire pe ei și cu nimic în lume nu i-ai mai fi putut convinge. Incepură să fluere, să huiđuie și să arunce cu pietre în oratori, căroră le spuseră pe față, că au fost mituiți de Syndicat.

„— Nimenea nu va mai mișca niciun deget pentru tunelul blestemat!” Acesta fu cuvântul de ordine al celorlalți oratori. „Nimenea!” Și o furtună de aprobare se auzi până la distanță de câțiva kilometri, indicând asentimentul muncitorimii. Acești oratori înșirară toate riscu-

rile ce le reprezenta tunelul. Vorbiră despre toate victimele care căzuseră cu mult înainte de catastrofă. Exact 1800 de vieți sacrificate în timp de șase ani. Acestea nu însemnau nimica? Nimenea nu se mai gândea la cei 1800 care fuseseră călcați de trenuri, striviți, zdrobiți? Vorbiră despre maladia „curmăturii” din pricina căreia sute de inși suferiseră săptămâni de-a-rândul, iar alții vor trebui să sufere toată viața.

„— Am înțeles ce urmărește Mac!” strigau lucrătorii. (În parte aceștia fuseseră năimiți de societățile de navigație care aveau tot interesul să amâie cât mai mult terminarea lucrărilor tunelului). „Mac nu e prietenul lucrătorilor! Acestea sunt prostii și minciuni! Mac este un călău al capitalului! Cel mai odios călău pe care lumea l-a cunoscut vreodată! Mac e un lup îmbrăcat în piele de oaie! Dă de lucru la 180.000 de oameni dintre care în fiecare an bagă în spitalele sale câte 20.000, frânți de munca diabolică, și după aceea îi abandonează... invalizi pentru totdeauna. După ce pleacă de aici, n'au decât să putrezească în stradă sau în aziluri, căci lui Mac puțin îi pasă. În acești șase ani a distrus o enormă masă de oameni. Dar acum s'a terminat! Mac să-și caute pe altcineva! Să-și aducă negri din Africa; aceștia să fie robi în iadul său... sau să cumpere ocnași dela guvernele străine. Ia uitați-vă ocolo, la sicriele care se înșiră pe o distanță de doi kilometri, sicriu lângă sicriu! N'aveți decât să hotărâți ce veți face!”

Entuziasm, chiote, aprobări! Acesta fu răspunsul lucrătorilor.

În Mac City lupta oscilă zile de-a-rândul, când într-o parte, când într'alta. Aceleaș argumente spuse odată, fură repetate de mii de ori.

A treia zi vorbi însuș Allan.

Înainte de amiază dusesse pe Maud și pe Edith la crematoriu, iar după amiază — amețit încă de jale și durere — vorbi ceasuri întregi în fața miilor de lucrători. Cu cât vorbea mai îndelung, cu cât țipa mai tare în megaphon, cu atât simțea într'ânsul tot mai puternică vigoarea lui veche și credința în opera sa.

Cuvântarea aceasta, anunțată de afișe de un metru, fu repetată simultan în diferite puncte ale terenului pe care se ținea întrunirea, în limbile germană, franceză, italiană, spaniolă, poloneză și rusă. Fu răspândită în sute de mii de exemplare de-a-lungul globului. Cu ajutorul radiophoniei fu difuzată la aceeași oră în fața maselor de lucrători, în șapte limbi, în șantierele Bermude, Azore, Finsterre și Biscaya.

Allan fu primit cu indiferență. Când își făcu drum pe mijlocul mulțimii, lucrătorii se deteră la o parte, unii dintre ei ridicară chiar mâna la șepci. Nu se auzea nicio vorbă și drumul tăiat de el printre oameni fu un fel de dâră de liniște rece, în care îngheță imediat orice conversație. Când apărură pe platforma vagonului, în mijlocul mării de capete — același Mac pe care-l cunoșteau cu toții, cu care vorbiseră, căruia îi strânseseră mâna și a cărui dantură puternică și albă o cunoștea fiecare — când apărură pogănicul din *Uncle Tom*, în lungul câmpului se simți un uriaș fior, o deplasare elementară a maselor, o cutremurare a uriașei armate care se contractă ca niște pene de oțel, înghesuite de presele hidraulice spre un anumit punct: dar nu se auzi nicio vorbă.

Allan țipa în megaphon, împrăștiind fiecare propoziție în direcția celor patru vânturi:

„— Tunnelmeni, începu el, am venit în fața voastră, ca să vă vorbesc! Eu sunt Mac Allan și voi mă cunoașteți. Mă acuzați că eu am omorât trei mii de oa-

meni. Aceasta este minciună! Destinul e mai tare decât omul! Cei trei mii de oameni au fost uciși de muncă! Munca ucide, zilnic sute de oameni pe pământ! Munca este o luptă și în lupte sunt morți! Munca, după cum știți, ucide zilnic douăzeci și cinci de oameni, numai la New York! Dar din cauza aceasta nimenea nu se gândește ca la New York să înceteze munca. Marea ucide în fiecare an 20.000 de oameni, dar din cauza asta nimenea nu se gândește să înceteze lucrul pe mare. V'ați pierdut prietenii, tunnelmeni, știu! Ca și voi, am pierdut și eu prieteni! Suntem pe o formă! Ca și în muncă, suntem camarazi și în durere. Tunnelmeni!... încercă să deslănțuiești din nou entuziasmul care timp de șase ani dusesse armatele de muncitori la obținerea unui rezultat de muncă pe care toți îl crezuseră imposibil. Le spuse că el nu construiește tunelul pentru plăcerea sa personală, ci că el va înfrăți America cu Europa, două lumi, două culturi. Tunelul va procura posibilități de existență pentru mii de oameni. El nu a fost creat pentru îmbogățirea câtorva capitaliști, căci aparține și poporului. Tocmai aceasta a fost intenția sa. „Tunnelmeni, tunelul de colo vă aparține vouă! Voi sunteți acționarii Sindicatului!”

Allan simți când dela el scânteia entuziasmului se comunica la marea de capete a mulțimii. Aclamații, chiote, mișcare. Se făcuse contactul...

„— Eu însumi sunt un muncitor, tunnelmeni! strigă Allan. Un muncitor ca și voi! Pe cei lași îi disprețuesc! La o parte cu lașii! Dar cei care au curajul necesar, să rămână! Munca nu este numai un mijloc pentru a-ți umple pânțele. Munca este un ideal! Munca este religia epocii noastre!”

Aclamații.

Cauza lui Allan sta destul de bine. Dar când îi somă

să reia lucrul, împrejurul său se făcu imediat o tăcere de ghiață. Fură apucați din nou de spaimă.

Allan pierdu partida.

În aceeaș seară conducătorii lucrătorilor ținură o mare întrunire care dură până în zorii zilei. Iar dimineața următoare delegații muncitorilor declarară că nu vor mai relua lucrul în gangurile tunelului.

Stațiunile oceanice și cele din Europa se asociază cu camarazii lor din America.

În dimineața acestei zile Allan concedie o sută optzeci de mii de lucrători. Locuințele trebuiau să fie evacuate în timp de patruzeci și opt de ore. Tunelul se odihnea. Orașul Mac City era ca și mort.

Numai ici colo se vedeau circulând milițieni cu arma în mână.

PARTEA A CINCIA

i.

În timpul acestor săptămâni Edison Pictures câștigă o avere. În cinematografe rula chiar catastrofa din tunel, goana desnădăjduită — în lungul gangurilor — a celor care încercau să-și salveze viața. Arăta întrunirile, pe Mac vorbind lucrătorilor. Tot ce se întâmplase.

Ziarele câștigară și ele sume nebănuite și proprietarii lor își mângâiau pânțele. Catastrofa, întrunirile, greva, înmormântările, toate acestea erau ca și salvele de tunuri, care puseseră în mișcare armata uriașă, setoasă de grozăvii și sensation, a cetitorilor de pe întregul glob. Lumea se bătea pe edițiile ziarelor.

Presa muncitorească a celor cinci continente prezenta pe Allan drept cel mai mare strigoiu al vremii, un strigoiu acoperit de sânge și noroiu, în gură cu capete de oameni și în mâni cu case de fier. Zilnic era sfâșiat în bucăți de rotativele tuturor țărilor. Despre Syndicat spuneau că este cea mai nerușinată sclavie ce s'a pomenit vreodată, tirania cea mai temerară a capitalismului.

Lucrătorii concediați adoptară o atitudine ostilă. Allan însă îi ținea în șah. Pe barăci, în colțurile străzilor și pe stâlpii care susțineau cablurile, fu lipit un apel cu următorul conținut: „Tunnelmeni, Syndicatul nu va admite

să i se ia niciun șurub, fără să se apere. Vă aducem la cunoștință că în toate clădirile Sindicatului sunt instalate mitraliere. În același timp vă declarăm că nu suntem dispuși să glumim!”

De unde avea acest Allan, așa pe neașteptate, mitraliere? Înțeleseră că aceste mașini fuseseră instalate cu ani în urmă, în cel mai mare secret, pentru a servi la orice eventualitate. Acest Mac era un fel de om de care nu te puteai apropia.

Exact la patruzeci și opt de ore după concedierea lucrătorilor, în colonie nu se mai găsi nici apă, nici lumină. Lucrătorilor nu le mai rămânea altceva decât să plece, dacă nu voiau să ajungă cu Sindicatul la cușite.

Dar lucrătorii n'ar fi vrut să plece așa cu una cu două. Înainte de plecare voiau să arate lumii că ei sunt aici, voiau să fie văzuți.

Ziua următoare 50.000 de tunnelmeni plecară la New York, cu 50 de tunuri și la orele douăsprezece în Hoboken erau o întreagă armată. Poliția nu avea niciun motiv să oprească acestui convoiu intrarea în oraș: la New York poate veni oricine, dacă-i face plăcere. Aparatele telefonice ale Comisariatelor de Poliție însă erau în continuă activitate, pentru a supraveghia mișcările acestei armate.

Timp de două ore orice circulație prin Hudson River Tunnel fu aproape în întregime întreruptă. Grupul greviștilor, un șarpe enorm de oameni, trecu printr'ânsul și tunelul se cutremura de cântecele și pașii lor.

Imediat ce ieșiră din tunel, lucrătorii se înșirară în linie de paradă și cotiră pe Christopher Street. În frunte mergea o muzică, făcând o larmă barbară, după ea portdrapelii cu un steag pe care scria cu litere roșii: „Tunnelmen”. După aceștia veneau grupuri de steaguri roșii

ale sindicatului internațional muncitoresc, iar la urmă de tot, peste capetele manifestanților, fâlfâiau drapelul tuturor națiunilor din lume: în frunte drapelul Statelor Unite, al Uniunii Jack, al Canadei, Mexicului, Argentinei, Braziliei, Chili, Uruguay, Venezuela, Haiti, Franța, Germania, Italia, Danemarca, Suedia, Norvegia, Rusia, Spania, Portugalia, Turcia, Persia, Olanda, China, Japonia, Australia, Noua Zeelandă.

Pe urma pădurii peștrițe de drapel tropăiau oardele negrilor. O parte dintre aceștia se improvizară într'un fel de situații furioase și întorceau ochii pe dos, vociferând ca niște desmetici; alții însă erau o ceată de băieți cumsecade care își arătau dinții albi, când treceau pe lângă câte o *lady* și-i făceau insolente propuneri de dragoste. În mijlocul acestui grup era un afiș cu litere uriașe: *Hellmen*. După ei venea un grup care ducea o spânzurătoare. Din frânghie atârna un manechin: Allan!

Pe capul de sac, păpușa avea o perucă roșie ca focul; capul era rotund ca o bilă și dinții albi fuseseră făcuți cu vâpsea. Dintr'o pătură îi făcuseră o manta care semăna cu ulsterul cenușiu al lui Mac.

În fața spânzuratului mergea un lucrător cu o pancartă uriașă pe care scria:

Mac Allan, asasinul a 5000 de oameni.

Peste marea de capete, șepci, bonete și gambete turtite, în lungul străzilor Christopher și Washington, îndreptându-se spre Broadway, se legănau o mulțime de sperietori de felul acesteia.

Pe urma lui Allan venea Lloyd care se legăna și el în frânghie. Păpușa care-l reprezenta pe el, avea capul cafeniu, cu ochi și gură vâpsite fioros. Pancarta care preceda această mumie indiană spunea:

Lloyd, hoțul care fură miliarde,
Se hrănește cu carne de om.

Venea apoi Hobby, cu perucă blondă de paie; jalnic de subțire, așa că se îndoaia în vânt, întocmai ca o cârpă. Pe pancarta lui scria:

Hobby,

A scăpat din ghilarele diavolului și l-am spânzurat.

După el venea S. Woolf, în cap cu un fes roșu, cu buzele groase și umflate, cu niște ochi negri cât pumnul. Imprejurul gâtului îi atârnavă câteva păpuși legate cu sfori:

S. Woolf cu harem.

Jidan și campion al pungașilor.

La urmă de tot erau câteva personalități din lumea finanțelor, cu inginerii șefi ai diverselor stațiuni. Între aceștia cea mai mare senzație o făcea Müller din Azore. Era rotund ca un balon și în loc de cap avea o simplă gambetă.

O bucăică grasă pentru iad.

Printre oamenii care înaintau în pas de defilare, mergeau duzini de fanfare care cântau de-a-valma, umplând Broadway-ul de un vuet și o larmă, de părea că mii de geamuri s'au spart toate dintr'odată. Grupurile de lucrători chiuiau, fluerau, râdeau și toate gurile erau crispate de efortul de a face cât mai multă larmă. O parte cântau Internaționala, alta Marseillaisa, iar alții cântau tot ce le trecea prin minte. Isonul larmei uriașe însă îl ținea răbufneala pașilor pe asfalt, o cadență ritmică și adâncă, de cisme grele care ceasuri de-a-rândul repetă acelaș refren: Tunel... Tunel... Tunel...

Părea că însuș tunelul a venit la New York să manifesteze.

Un grup din mijlocul manifestanților făcu profundă impresie. În fruntea lui mergeau drapelele tuturor națiunilor și o pancartă uriașă pe care scria:

Ologii lui Mac.

Grupul era format dintr'o ceată de oameni, cărora le lipsea câte o mână, brațul întreg, sau un picior. Unii aveau ambele picioare de lemn, dar erau și de cei care se aruncau înainte întocmai ca un clopot, sprijinindu-se în cârji. După ei veneau bărbați cu obrazele gălbejite și supte de boală. Aceștia erau invalizii care sufereau de „curmătură”.

Lucrătorii înaintau în rânduri de câte zece și convoiul era lung de peste cinci kilometri. Coadă nici nu ieșise încă din Hudson River-Tunnel, când cei din frunte pătrunseră în Wallstreet. Armata de oameni se scurse în perfectă ordine în lungul Broadway-ului, și pe unde trecuseră, prin străzile lustruite de anvelopele automobilelor, se mai cunoșteau și a doua zi tiparele cuielelor de pe bocancii lucrătorilor.

Circulația fu întreruptă. Rânduri nesfârșite de tramvaie, trăsură și automobile așteptau să treacă convoiul. Fereștile și vitrinele erau toate înțesate de curioși. Toți voiau să vadă greviștii care treceau, cu obrazele galbene ca ieșiți din mormânt, cu mâinile bătucite și trupurile aduse de umeri — târându-și bocancii grei. Ei aduceau atmosfera de groază a tunelului, căci toți veneau din gangurile negre din adânc, unde moartea le secerase tovarășii. Din mijlocul lor se auzea ca un zângănit de lanțuri și se desprindea un miros de ocnași și de desmoșteniți

Fotografii îndreptau aparatele spre ei și îi prindeau pe plăci, operatorii de cinematograf învârteau manivelele. Din frizerii apărea clienți cu șervetul prins sub bărbie, pe jumătate săpuniți; din magazinele de încălțăminte apăreau doamne cu câte un pantof într'un picior și celălalt numai în ciorap; din croitorii ieșeau clienți în cămașă, dar se vedeau și de cei care erau numai în ismene. Vânzătoarele, lucrătoarele și funcționarele magazinelor de mode și ale prăvăliilor erau aprinse de emoție și tremurau de nerăbdare, plecate primejdios de adânc peste parapetul fereștilor, dela întâiul până la al douăzecilea etaj. Strigau și țipau, fluturând batistele. Dar valul de larmă ce se ridica din stradă, lua și glasurile lor, așa că nu le auzea nimenea.

Intr'un automobil de casă, cu înfățișare nepretențioasă, care aștepta împreună cu alte sute de mașini asemănătoare, să se scurgă suvoiul manifestanților, se găsea Lloyd împreună cu Ethel. Ethel tremura de emoție și curiozitate și striga fără încetare: „Look at them — just look at them — look, look!” Nu știa cum să mulțumească lui Dumnezeu, că întâmplarea o adusesese tocmai în mijlocul manifestanților.

— Tată, îl aduc pe Allan! Hello! Il vezi?

Iar Lloyd care sta îngrămădit în fundul automobilului și se uita printr'o strungăreață a geamului, îi răspunse liniștit:

— Sigur că-l văd, Ethel.

Când trecură cei care duceau pe Lloyd, râse mulțumită și nu mai putea de plăcere.

— Acesta ești tu, papa!

Se retrase dela fereastră și îmbrățișă pe Lloyd.

— Acesta ești tu, te vezi?

— Văd, Ethel!

Când trecură *helmenii*, Ethel bătu în geam. Negrii rânjiră la ea și-și lipiră palmele respingătoare ale mânilor cărămizii pe tabla de sticlă a ușii. Dar nu se putură opri, căci cei care veneau din urmă, îi împingeau înainte.

— Nu cumva să deschizi fereastra, fetițo! zise Lloyd cu indiferență.

Dar când trecură „ologii lui Mac” Ethel ridică din sprâncene.

— Tată, începu ea cu glasul schimbat. Ii vezi?

(A doua zi Ethel dete ordin, ca să se împartă zece mii de dollari „ologilor lui Mac”).

Imediat după aceea veselie ei se destrămă. O amărăciune neînțeleasă împotriva vieții începu să-și facă loc în sufletul ei.

Deschise clapa de comunicație și strigă șoferului:

— Go on!

— Nu se poate înainta! răspunse șoferul.

Dar Ethel își regăsi numaidecât buna dispoziție.

Când trecu un batalion de japonezi care umblau cu pași mărunți și grăbiți, întocmai ca niște maimuțe galbene, trebui să zâmbească din nou.

— Look father, the japs!

— I see them, răspunse Lloyd ca și adineaori.

Lloyd știa foarte bine că el și fiică-sa se găsesc în primejdie de moarte, dar nu se trădă cu nimic. Nu se temea că va fi ucis, nu se temea câtus de puțin, dar știa că imediat ce va striga cineva: „Acesta e automobilul lui Lloyd” manifestanții curioși se vor îngrămădi împrejurul automobilului și-l vor turti ca pe o găoace, iar pe ei — fără nicio intenție premeditată — îi vor scoate și în timpul înghesuiei îi vor călca în picioare. În cazul

cel mai favorabil, Ethel și cu el ar fi avut ocazie să defileze împreună cu manifestanții în lungul New York-ului, duși pe umerii voinici ai câte unui negru; ori această aventură nu putea fi câtuș de puțin pe placul lui Lloyd.

Admira pe Ethel pe care o admira de altfel întotdeauna. Ea nu se gândea niciodată la primejdie. Din acest punct de vedere era exact ca mama ei.

Își aduse aminte de o mică scenă, petrecută în Australia, pe vremea când ei erau încă doi oameni lipsiți de orice importanță. Un dog întăritat se repezise la mama lui Ethel, dar ea căra câinelui palme și striga indignată: „You go away, you!” Și de fapt, cine știe din ce motive, câinele se dase la o parte. La scena aceasta se gândi el acum și pielea obrazului i se încreți, căci îi venea să zâmbească.

Dar imediat după aceea motorul mașinii începu să vâjâie și automobilul se puse în mișcare.

Lloyd își întinse capul uscat ca de mumie și începu să râdă, repezindu-și limba printre dinți, și spuse lui Ethel primejdia în care fuseseră timp de un ceas întreg.

— Mie nu mi-e frică, răspunse Ethel râzând, apoi adăugă: Cum ar putea să-mi fie frică de oameni!

— Foarte just, fetița mea. Un om fricos, nu trăește decât pe jumătate.

Ethel împlinise douăzeci și șase de ani, era o fire cu totul independentă, tiraniza pe tatăl ei, și Lloyd o trata și astăzi ca pe un copil. Ethel îl lăsa să facă ce vrea, căci la urma urmelor de întâmplat se întâmpla numai ceea ce admitea ea.

Când pădurea de drapele roșii ajunse în fața clădirii Sindicatului, manifestanții găsiră porțile palatului închise și la fereștile primelor două etaje erau trase obloanele

de fier. La cele patru sute de ferești ale fațadei nu se vedea nimenea. Pe treptele de granit ale porții grele de stejar dela intrare era un singur polițist. Un uriaș irlandez gras, îmbrăcat în uniformă de postav cenușiu, cu brida dela casca de pâslă petrecută pe sub bărbia dublă și trandafirică. Obrazul polițistului era ca o lună plină și acoperit de țepușele unei bărbi de coloarea păpădiei; ochii veseli și albaștri se uitau la marea de lucrători care se apropiau de el, și zâmbind prevenitor, ridică o mână — o palmă uriașă în mânușa de lână albă, ca o lopată de zăpadă — și începu să repete, zâmbind cu îngăduință:

— Păstrați-vă cumpătul, băeți! Keep your shirt on, boys! Keep your shirt on, boys!

Trei pompe de aburi lucitoare (cu inscripția „în drum spre casă”) se apropiau încet și ca din întâmplare în lungul străzii Pine, dar drumul fiind blocat, se opriră și așteptară, și în timpul acesta o dâră de fum alb începu să se destrame pe coșurile lor de alamă, descriind roto-coale în aerul limpede, iar căldura tremura în unde pe deasupra trupurilor lor de oțel lustruit.

În orice caz e bine să se știe că uriașul irlandez, cu palmele cât lopețile, care nu purta nicio armă, nici oel puțin un matrac, avea în buzunar un țignal. Dacă s'ar fi întâmplat să sune din acest țignal, cele trei pompe lustruite și inocente care așteptau cu îngăduință să treacă manifestanții, cutremurându-se pe arcuri de energia stăpânită, ar fi improșcat imediat asupra lor 9.000 de kilograme de apă clocotită pe minut; imediat după aceea oblonul în lățime de patru metri, coborât peste prima fereastră dela primul etaj și pe care nimenea nu-l băgase până acum în seamă, s'ar fi ridicat și cei din stradă ar fi văzut o inscripție: „Păziți! În interiorul palatului sunt două sute de polițiști. Băgați de seamă!”

Dar uriașul irlandez cu obrazul trandafiriu nu avu motive să facă apel la țignalul ce-l avea în buzunar.

Spre cele patru sute de ferești ale palatului se ridică imediat un chiot uriaș, în mijlocul căruia vuetul muzicii se topi ca o nimica. Apoi executară pe Mac. În aclamațiile frenetice ale mulțimii îl plimbară de câteva ori în sus și în jos pe frânghie. Dar la urmă frânghia se rupse și Mac căzu peste capetele manifestanților. Inodară din nou frânghia și execuția fu repetată, în mijlocul fluierăturilor și huiduielilor asistenței. Urmă apoi un lucrător pe care ceilalți îl ridicară pe umeri, și ținu o scurtă cuvântare. Din cauza larmei nu se auzea niciun cuvânt, nici oel puțin un sunet. Oratorul însă vorbea cu obrazul congestionat, dând din mâinile cu degetele rășchirate în care părea că stârcește cuvintele ce le aruncă asupra mulțimii. Cu gura spumegândă, ridică pumnii spre palatul Sindicatului și cu asta cuvântarea lui se termină și toți înțelesesă despre ce este vorba. Din mijlocul mulțimii se ridică un chiot uriaș care se auzi până la Battery.

La urma urmelor s'ar fi putut totuș întâmpla ca pompele să intre în acțiune, deoarece manifestanții din fața palatului deveniră de un fanatism feroce. Dar era oarecum inherent ca această manifestație să fie așa fel organizată, încât să nu poată duce la excese, de pe urma cărora irlandezul cel gras să fie strivit și cele trei pompe să fie măturate din drum ca o nimica. În vreme ce două mii de muncitori manifestau în fața palatului, alte patruzeci și opt de mii îi presau din urmă, cu o energie uniformă și constantă. Astfel se întâmplă că imediat ce primele două mii se înfierbântară la vederea Sindicatului, presiunea celor din urmă ajunse la maximum și fură împinși în Wallstreet, exact cum un piston ar împinge dopul unei arme cu aer comprimat.

Mai bine de două ceasuri palatul Sindicatului vui de larma ca de iad a manifestanților, astfel că oamenii de serviciu și dactilografele tremurau de frică.

Larma se pierdu pe Pearl Street, spre Bowery și în sus spre 3rd și 5th Avenue unde erau palatele lipsite de gust ale milionarilor. Palatele stăteau tăcute și păreau pustii. Manifestanții reprezentau sudoarea gălăgioasă care aburea, revărsându-se spre milioanele retransate și mute. În fața palatului în stil Renaissance, galben și învechit al lui Lloyd, care avea în față o fâșie îngustă de grădină, convoiul manifestanților se opri, ca să „spânzure” pe Lloyd. Casa lui Lloyd părea tot atât de moartă ca celelalte, numai la o singură fereastră dela primul etaj era o femeie care se uita în stradă. Aceasta era Ethel Lloyd. Dar deoarece nimănui nu i-ar fi trecut prin minte, că cineva din casa aceasta ar îndrăzni să se arate, toată lumea considerară pe Ethel drept o jupâneasă.

Manifestanții apucară pe lângă Central Park spre Columbus Square, de aci înapoi spre Madison Square, unde păpușile fură urse, în mijlocul unor chiate uriașe.

Cu asta manifestația se termină. Greviștii se împrăstiară, pierzându-se prin ceinăriile de pe East River și peste jumătate oră fură înghițiți de uriașul New York.

Se dase cuvânt de ordine ca la orele zece să se întâlnească în gara Hoboken.

Aci însă tunnelmenii deteră peste o surpriză nebănuită: gara era retransată în dosul unui detașament de polițiști lați în spete. Și cum nu soseau decât în grupuri mărunte, și datorită lungiei alergături, își pierduseră spiritul inițiativei care fusese diluat de strigăte și de alcool, acum nu mai aveau nicio putere de presiune. Afișe uriașe anunțau că la Mac-City nu vor mai fi transportați lucrători necăsătoriți.

Un grup de agenți făcea un control minuțios, și trenurile plecau din jumătate în jumătate oră spre Mac-City. La orele șase dimineața plecară cei din urmă.

ii.

În timpul cât manifestația se desfășura împrejurul palatului, Allan avu o conferință cu S. Woolf și cu Rasmussen, al doilea director financiar al Sindicatului.

Situația financiară nu era câtuși de puțin alarmantă, dar nu era nici satisfăcătoare. Pentru începutul lui Ianuarie pregătiseră lansarea unui al doilea împrumut de un miliard. Dar evident, în actualele împrejurări nici vorbă nu mai putea fi de așa ceva, căci nimenea nu ar fi semnat un cent.

Tunetul exploziei din gangurile americane de miazăzi ale tunelului și chiotul grevei treziseră ecouri adânci la toate bursele din lume. În timp de câteva zile acțiunile Sindicatului scăzură cu douăzeci și cinci de procente, căci toată lumea încerca să scape de ele, ca nu cumva să-și ardă degetele. La opt zile după catastrofă falimentul părea inevitabil. Dar S. Woolf făcu un efort desnădăjduit și puse umărul, ca să proptească uriașa clădire financiară... și reuși ca s'o consolideze cel puțin deocamdată. Pentru opinia publică vrăji un bilanț seducător, mitui o armată întreagă de reporteri ai bursei și inundă lumea nouă și veche cu o serie de comunicate liniștitoare.

Cursurile începură să se ridice și continuară să se mențină ridicate. S. Woolf începu lupta ucigătoare pentru

consolidarea lor și pentru urcarea înceată la nivelul precedent. Lucra cu o energie neîmblânzită în biroul său dela al zecelea etaj al palatului, șuerând și tăfnind pe nări, ca un rinocer, în timp ce pregătea planurile acestei campanii.

Cât durară chiotele și huihuielile manifestanților, el prezentă lui Allan propunerile sale. Zăcămintele de calciu și fier ale lui Müller „cel gras” trebuiau exploatare. Tot așa energia stațiunilor din cataractele oceanice. *Submariniul* peșterii care pricinuisse catastrofa, trebuia scos la lumina zilei. Judecând după rezultatele sondajelor, acesta avea o grosime medie de zece metri în diametru, ceea ce reprezenta o avere. S. Woolf făcuse propuneri lui Pittsburgh Smelting and Refining Co., cerând ca societatea să scoată minereul, iar Sindicatul să se îngrijească de transportarea lui la destinație. Pentru concesiunea aceasta S. Woolf ceruse 60% din câștigul net. Societatea știa foarte bine că Sindicatul este *hard up* și oferi 30%. S. Woolf însă jură, că mai curând se va lăsa să fie îngropat de viu, decât să primească o astfel de nerușinare. În consecință se adresează imediat lui *American Smelters*, și Pittsburgh Co. reveni asupra propunerii precedente, ca să ofere de astă dată 40%.

S. Woolf coborâ până la 50% și amenință că de aci înainte Sindicatul nu va mai scoate niciun pumn de minereu din tunel, ci va săpa gangurile pe sub zăcămintele, sau pe deasupra lor, indiferent. La urmă de tot conveniră la 46 $\frac{1}{3}$ %. Pentru ultima treime S. Woolf se luptase ca un războinic malaez, așa că directorii dela „Pittsburg” declară că preferă mai curând să aibă de a face cu diavolul, decât să mai stea de vorbă cu acest *shark* (rechin).

În ultimii doi ani S. Woolf se schimbaseră surprinzător de mult. Se mai îngărășase și, devenise mult mai ast-

matic. E adevărat că ochii lui mai păstrau încă strălucirea orientală de altădată, avea aceeași privire melancolică și cununa de gene lungi și negre care păreau întotdeauna cănite, dar focul lor se stinsese. Nu mai purta barbete ci o barbă plină. Cu fruntea boltită și cu ochii lui depărtați unul de altul și bulbucăți, cu nasul lui mare și coroiat, începuse să semene cu bizonul american — bizonul solitar și rătăcitor pe care cireada l-a alungat din mijlocul ei, din cauză că tiranizează pe toți ceilalți membri. Această asemănare și-o confirmau și ochii lui, veșnic injectați. În ultimii ani S. Woolf avusese de luptat împotriva năvalei constante a sângelui spre creier.

De fiecare dată când chiotele de jos păreau că au mai crescut în intensitate, S. Woolf tresărea și în ochii lui se aprindea o flăcărare de lumină. Nu era cu nimic mai laș decât alți oameni, dar goana ultimilor ani îi tociseră nervii.

Afară de asta S. Woolf mai avea și alte griji, cu totul alte griji, pe care și le ascundea de restul lumii, cu cea mai mare prudență...

După conferința cu el, Allan rămase din nou singur. Incepu să se plimbe de colo până colo prin biroul său. Era mai tras la obraz și ochii îi erau tulburi și triști. Imediat ce rămânea singur, se simțea cuprins de neliniște și trebuia să alerge. Făcuse de mii de ori distanța dela un colț la altul al camerei, purtându-și de colo până colo mâhnirea. Câteodată se oprea și se gândea. Dar nici el nu știa la ce se gândește.

Telefonă apoi la spitalul din City și se interesă de starea lui Hobby. Hobby se sbătea chinuit de friguri și nimenea nu avea voie să intre în camera lui. În cele din urmă se reculese și plecă dela birou. Pe înserate se întoarse mai înviorat și începu din nou să lucreze. Acum

lucra la planurile pentru exploatarea peșterei submarine, care trebuia să cuprindă o mare stațiune, depozite uriașe și săli de mașini. Pentru a umple această cavitate, îi trebuiau optzeci de kilometri cubi de piatră. La drept vorbind, peștera aceasta din care moartea pândise milioane de ani, până în ziua când reușise să surprindă pe lucrătorii tunelului, era de o valoare nebănuită. Proiectul acesta care-l preocupa acum, îi alunga gândurile negre cu cohortele lor de vedenii chinuitoare, căci nu admitea să se gândească nicio clipită la întâmplările care acum erau departe în urma lui...

Târziu noaptea se ducea la culcare și era mulțumit, dacă reușea să doarmă câteva ceasuri, fără să fie martirizat de visuri îngrozitoare.

Într-o singură seară luă masa împreună cu Lloyd.

Înainte de masă stete de vorbă cu Ethel. Aceasta manifestă o durere atât de sinceră pentru moartea lui Maud și Edith, încât Allan începu numaidecât să se uite la ea cu alți ochi. Fără să-și poată explica motivul, i se păru că este mai matură și că a îmbătrânit cu ani întregi.

Câteva săptămâni la rând, Allan lucra fără întrerupere în gangurile tunelului.

O suspendare pentru câțva timp a lucrărilor, care în împrejurări normale nu ar fi fost posibilă decât cu enorme sacrificii materiale, îi era de fapt bine venită. Toți inginerii erau epuizați de munca neîntreruptă care dura de ani de zile, și aveau nevoie de odihnă. Grevei nu-i atribuia importanță prea mare. Nu-i atribui nici când asociația monterilor, a electricianilor și a lucrătorilor în fier și beton, și a dulgherilor opriră pe lucrători să se mai angajeze în slujba tunelului.

Deocamdată era vorba numai de administrarea și întreținerea gangurilor, căci altfel după foarte puțin timp

acestea ar fi căzut în paragină. În scopul acesta avea la îndemână o armată de ingineri și voluntari, formată din opt mii de oameni, pe care-i împărți în diferite puncte ale galeriilor. Acești oameni, datorită eforturilor uriașe, reușiră să apere opera gigantică începută de Allan.

Semnalele rarelor trenuri sunau monoton prin tunelul pustiu. Tunelul era mort, și le trebui vreme îndelungată, pentru a se putea obișnui cu tăcerea de mormânt a gangurilor care înainte de asta se cutremurau de freamătul muncii. Trupe de ingineri, sondori, metalurgiști, electricieni și arhitecți inspectau gangurile din Europa și cele din America. Revizuiră fiecare șină, fiecare traversă, fiecare nit și fiecare șurub, notând corecturile necesare și îmbunătățirile ce trebuiau făcute. Geometrii și matematicienii verificară cu toată precizia poziția gangurilor. Aceasta difera infinit de puțin de cea prevăzută în calculele inițiale. Diferențele erau mai mari la liniile atlantice ale lui Müller „cel gras”, unde galeria se deplasase trei metri în sens lateral și doi metri în adâncime, diferențe care se atribuiă lipsei de precizie a instrumentelor influențate de masele enorme de piatră.

În peștera fatală lucrau zi și noapte o mie de oameni ai societății Cleveland Mining Co., pe jumătate goi și picurând de sudoare, la minarea zăcămintelor de submariniu care se lăsa foarte ușor exploatat. Peștera fierbinte, ca atmosfera dela tropice, vuia de freamătul muncii, de părea că aci niciodată nu s'a întâmplat ceva mai deosebit. Producția zilnică era de o valoare uriașă.

Încolo totul era mort. Orașul tunelului părea un oraș de umbre. Wannamaker își închisese magazinele și hotelul din Mac City trăsesese obloanele. În coloniile muncitorești erau femei și copii, văduvele și orfanii sinistralilor.

iii.

Procedura judiciară împotriva Sindicatului, fu suspendată după câteva săptămâni, deoarece ancheta constatase că această catastrofă se datorește unui caz de forță majoră.

În tot timpul acestei anchete Allan fu obligat să rămână la New York. Dar acum era liber, așa că plecă imediat.

Iarna o petrecu în Bermude și Azore, cu excepția celor câteva săptămâni cât stete în Biscaya. La urmă de tot fu văzut în șantierul din Ille Quessant și de aci i se pierdu urma.

Allan își petrecu vara la Paris unde locui într'un hotel modest din Rue Richelieu, sub numele de C. Connor, negustor din Denver. Nu-l recunoscă nimenea, deși toți îi văzuseră portretul de sute de ori. Alese anume acest hotel, pentru a evita o clasă de oameni care-i era mai nesuferită decât orice: Bogătașii chinuiți de plictiseală și guralivii gălăgioși care trec din hotel în hotel și din restaurant în restaurant, unde-și consumă mesele cu o somptuozitate ridiculă.

Allan trăia singur. În fiecare după amiază se așeza la aceeaș măsuță de marmură, pe terasa dela Café Boulevard, unde își bea tăcut și indiferent cafeaua, urmărind toren-

tul gălăgios al străzii. Din când în când se întorcea și se uita la un balcon dela etajul al doilea de peste drum: acolo locuise el cu ani în urmă, împreună cu Maud. Câteodată în balconul acesta apărea o femeie îmbrăcată în haine luminoase, și Allan nu-și mai putea desprinde privirile de pe ea. Se ducea în fiecare zi până în grădina Luxemburgului, în partea unde se joacă întotdeauna cârurile de copii. Aci era o bancă pe care stase el odinioară, împreună cu Maud și Edith. Pe această bancă Allan se așeza în fiecare zi și se uita la copiii care roiau împrejurul său. Acum, după jumătate an din ziua aceea tragică, morții și durerea păreau că încep să pună stăpânire pe el. În timpul primăverii și al verii făcu aceeaș călătorie pe care o făcuse împreună cu Maud și cu Edith acum câțiva ani. Se duse la Londra, la Liverpool, Berlin, Viena, Frankfurt, pretutindeni petrecut de melancolia dureroasă a aceloraș amintiri.

Trăgea la aceleaș hoteluri și de multe ori dormea în aceleaș camere. Se oprea în fața ușilor pe care Maud le-a închis și le-a deschis. Nu-i venea de loc greu să se orienteze prin aceste hoteluri și coridoare străine. Anii lungi petrecuți în labirintul întunecat al gangurilor din mine, îi desvoltaseră simțul de orientare. Noptile și le petrecea stând treaz în câte un fotoliu din camerele acestea în care nu aprindea lumina. Sta noaptea întreagă cu ochii deschiși și arși de friguri, fără să se miște. Uneori făcea lui Maud câte o observație, cu glasul în șoaptă, cum i se întâmpla și pe vremea când ea era încă în viață: „Du-te Maud și te culcă!” — „Nu-ți mai strica ochii!” Se sbuciuma, făcându-și reproșuri, din cauză că a legat pe Maud de el, deși chiar pe vremea aceea începuse să se gândească la opera lui de acum. I se părea că niciodată nu i-a dovedit iubirea lui întreagă, că nici-

odată nu a iubit-o deajuns, așa cum o iubea acum. Chinuit de remușcări, își aducea aminte că reproșurile lui Maud care afirma că o neglijează, începuseră să-i fie penibile. Da, el nu se pricepuse să facă fericită pe mica și adorata sa Maud. Cu ochii îndurerați și copleșit de mâhnire, se sbuciuma în apartamentele deșarte, până când se făcea ziuă. „Se face ziuă, păsărelele au început să ciripească; le auzi?” spunea Maud. Și Allan îi răspundea cu glasul în șoaptă: „Da, dragă, le aud!”, apoi se trântea pe pat.

În cele din urmă se gândi să cumpere unele obiecte din aceste locuri sacre: un sfeșnic, un ceasornic, o călimară. Proprietarii hotelurilor, care considerau pe Mr. Connor drept un american bogat și chinuit de spleen, îi cereau prețuri nerușinate, dar Allan plătea orice preț, fără să protesteze.

În August se întoarse din această călătorie din nou la Paris și trase la același hotel din Rue Richelieu, mai tăcut, mai trist și în priviri cu un foc mult mai mistuitor decât înainte de asta. Făcea impresia unui om bolnav de nervi care nu mai ține seamă de viața care se scurge pe lângă el și e preocupat mereu de propriile sale gânduri. Săptămâni de-a-rândul nu scotea nicio vorbă.

Într-o seară, trecând prin Cartierul Latin, apucă pe o stradă întortochiată și plină de lume, și se opri cu totul pe neașteptate. Cineva îl strigase pe nume. Dar pe lângă el treceau oameni străini, grăbiți și indiferenți. Deodată în fața ochilor îi apărură numele, propriul său nume, scris cu litere uriașe.

Era un afiș în colori tipătoare al lui Edison Pictures: *Mac Allan, constructeur du „Tunnel” et Mr. Hobby, ingénieur en chef, conversant avec les collaborateurs à Mac City.*

Les tunnel-trains allant et venant du travail.

Allan nu vorbea franțuzește, dar înțelese ce spune afișul. Impins de o curiozitate neașteptată, intră cu oarecare sfială în sala întunecată. Intră tocmai la mijlocul unei drame romantice care-l plictisea. În filmul acesta însă avea rol și o fetiță care-i aducea pe departe aminte de Edith, și fetița aceasta reuși să-l rețină timp de o jumătate de oră în sala plină de spectatori. La petite Yvonne avea același fel de a-și lua aere de importanță și de a vorbi cu gravitatea caracteristică oamenilor mari...

În aceeași clipă auzi stentorul pronunțând numele său și pe ecran apărură orașul pe care-l crease el, strălucind în lumina soarelui înecat de praf și fum. În fața stațiunii era un grup de ingineri pe care-i cunoștea, și toți se întoarseră mașinalicește spre un automobil care se apropia încet. În automobil era el însuși, împreună cu Hobby care se ridică în picioare și strigă ceva spre grupul inginerilor care începură să râdă. Simți o durere tăioasă, când văzu pe Hobby — vesel și exuberant — și acum tunelul îl distrusese, cum distrusese pe atâția alții. Automobilul trecu încet înainte și se văzu pe sine, plecându-se în afară. Un inginer duse mâna la pălărie, în semn că a înțeles.

Din nou se auzi stentorul: „Genialul creator dă ordine inginerilor săi”.

Cel care dusese mâna la pălărie, se întoarse indiferent spre public și se uită de-a-dreptul la el, parcă l-ar fi căutat anume. Il recumoscă numaidecât: era Bärman, pe care-l împușcaseră lucrătorii în ziua de zece Octombrie.

Apoi văzu trenurile în goană: sburau în lungul terasei înclinate, urcând în sus, și pe deasupra lor tremura un nor de praf.

Allan își simți inima svâcnind de durere. Incepea să se neliniștească, obrazii i se aprinseră și respirația îi deveni șuerătoare, așa că vecinul de lângă el începu să râdă.

Trenurile însă sburau... Allan se ridică și plecă imediat. Luă un automobil și se întoarse la hotel. Aci întrebă directorul, când pleacă primul vapor rapid spre America. Directorul care de obicei trata pe Allan cu cea mai mare politețe, ca pe un om grav bolnav, îi spuse numele unui vapor al societății Cunard Line care dimineața următoare trebuia să plece din Liverpool. Acceleratul de seară însă plecase demult.

„— Comandă-mi imediat un tren special!” porunci Allan.

Directorul se întoarse spre Mr. Connor și se uită la el mirat. Ce putuse oare să-l schimbe în felul acesta, dela amiază până acum? În fața lui părea că are cu totul alt om.

— Cu plăcere, Mr. Connor, răspunse el. În orice caz voi fi obligat să vă cer anumite garanții, Mr. Connor...

Allan se îndreptă spre ascensor:

— De ce? Spune că trenul îl comandă Mac Allan, din New York.

Directorul îl recunoscă imediat, și făcu un pas înapoi, încercând să-și ascundă mirarea cu o ușoară înclinare a capului.

Allan trecuse printr-o metamorfoză. Sbura cu un tren care se prăvălea în noapte, trecând prin toate gările cu o viteză care cutremura aerul. Singură această viteză ar fi fost de ajuns, pentru a se putea regăsi pe sine. Peste noapte dormi admirabil, ceea ce de multă vreme i se întâmpla acum pentru prima dată. Nu se trezi decât o singură dată, când trenul trecu pe sub canal. „Au făcut

galeriile cu bolțile prea joase”, își zise el și adormi din nou. Dimineața următoare se simți înviorat și sănătos, plin de inițiativă. Din tren vorbi la telefon cu comandantul vaporului și cu direcțiunea Societății. La orele zece ajunse vaporul care-l aștepta, cutremurându-se de nerăbdare și vărsând nori de aburi și fum pe coșuri. Nici nu pusese bine piciorul pe covertă, când elicele începură să frământă apa, fărâmițând-o în marmoră lichidă.

Peste jumătate de ceas vaporul întreg află că pasagerul întârziat era Mac Allan.

Din largul mării Allan începu să telegrafieze cu înfrigurare. Peste Biscaya, Azore, Bermude, New York și Mac City telegramele se abătură ca o răpăială de ploaie. Prin gangurile întunecate ale tunelului trecu un curent vivifiant: Mac Allan luase din nou frânele în mână.

iv.

Prima vizită Allan o făcu lui Hobby.

Villa acestuia era la periferia orașului Mac City. Toată clădirea era numai cerdacuri, pridvoare și terase, și era încunjurată de o pădure de stejari tineri.

Când sună, nu veni nimenea să-i deschidă. Se părea că soneria nu funcționează și casa este pustie de vreme îndelungată. Dar toate ferestrele erau deschise. Până și ușa grădinii era zăvorâtă, așa că Allan nu mai stete la gânduri, ci sări peste gard. Abia ajuns în grădină, un câine ciobănesc se repezi în calea lui și începu să latre furios. Allan încercă să-l liniștească și în cele din urmă câinele se feri din calea lui, deși nu-l slăbea din ochi. Cărările grădinii erau așternute cu frunza scuturată a stejarilor și păreau tot atât de pustii ca și casa. Pe semne Hobby era plecat.

Cu atât mai mare fu mulțumirea și mirarea lui Allan, când se pomeni față în față cu el. Hobby se așezase pe scara ce cobora în grădină, cu fruntea sprijinită în palme și copleșit de gânduri. Părea că nici n'a băgat în seamă lătratul câinelui.

Era, ca întotdeauna, elegant îmbrăcat, dar costumul său făcea impresia că nu i se potrivește, deoarece era făcut pentru un bărbat tânăr, iar cel care-l purta era un

moșneag. Purta rufărie cu vârgi colorate, și era încălțat în pantofi de lac, cu talpă groasă și funde cochete de mătăsă. Avea ciorapi de mătăsă portocalie, un pantalon cenușiu de flanelă, călcat cu grijă și tăiat cu golduri. N'avea haină pe el, deși afară era destul de răcoare.

Atitudinea lui era aceeași ca a unui om sănătos și inteligent, așa că Allan își simți sufletul înfiorat de plăcere. Dar când Hobby ridică privirea și-i văzu ochii injectați și bolnavi, în mijlocul obrazului sbârcit de moșneag, înțelese că sănătatea lui Hobby a fost minată și că nici astăzi nu este pe deplin refăcut.

— Te-ai întors, Mac! exclamă Hobby fără să-i întindă mâna și fără să se miște. Pe unde ai umblat? și cutele dimprejurul ochilor și a gurii i se întinseră ca un evantaiu. Zâmbea. Glasul său însă părea străin și tulbure, deși Allan recunoscuse într'ânsul glasul de altădată al lui Hobby.

— Am fost în Europa, Hobby. Dar tu, băiete, ce mai faci?

Privirile lui Hobby rătăciră din nou în gol, ca și adineori:

— Merge mai bine, Mac. Până și capul acesta blestemat a început din nou să funcționeze, răspunse Hobby.

— Stai singur în toată casa asta?

— Da, am dat slugile afară. Făceau prea multă gălăgie.

În momentul acesta Hobby păru că a început să înțeleagă, că a venit Allan. Se ridică în picioare și-i strânse mâna mulțumit:

— Poftim înăuntru, Mac. De, ce să-i faci, asta e viața!

— Doctorul ce spune?

— Doctorul e mulțumit. Răbdare, zice el, răbdare!

— De ce sunt deschise toate ferestrele? Aici este un

curent îngrozitor, Hobby.

— Mie îmi place curentul, Mac! răspunse el și începu să râdă într'un fel ciudat.

Hainele tremurau pe el și când intrară în camera de lucru, părul începu să-i sboare.

— Am început din nou să lucrez, Mac. Stăi să vezi, și Hobby trase cu ochiul drept, par'că ar fi vrut să imite pe Hobby cel de altădată.

Ii arată câteva foi de hârtie, acoperite cu linii șerpuite și încurcate. Toate schițele acestea ar fi vrut să reprezinte pe câinele său. Dar schițele nu erau aproape cu nimic mai bune, decât încercările unui copil. Și cu toate acestea împrejur, pe pereți erau mărețele proiecte de gări, muzee, magazine, care toate trădau concepția unui om de geniu.

Ca să-i facă plăcere, Allan începu să laude schițele.

— Da, sunt foarte bune, încuviință Hobby, și cu mâinile tremurânde, turnă două pahare de *Black and White*. Am început din nou să lucrez, Mac. Dar obosesc repede. În curând îți voi arăta și păsări. Păsări! Când stau așa... văd uneori cele mai stranii păsări rotind în capul meu... milioane de păsări și toate se mișcă. Bea, tinere! Haide bea... bea!

Hobby se lăsă într'un fotoliu hăbucit de piele și căscă.

— Maud a fost cu tine în Europa? întrebă el pe neașteptate.

Allan tresări și păli la obraz. Simți că-l cuprinde o ușoară amețeală.

— Maud? întrebă el cu glasul stins, și numele acesta îi răsuna straniu în auz, ca și când ar fi fost un sacrilegiu să-l pronunțe.

Hobby clipi din ochi și păru că face o efortare, ca să se gândească, apoi se ridică în picioare și întrebă:

— Mai vrei un whisky?

Allan clătină din cap:

— Mulțumesc, Hobby, ziua nu beau niciodată.

Cu ochii tulburi se uită pe deasupra copacilor scuturați de frunze, spre largul mării. Un vaporas se îndrepta încet spre miazăzi. Fără să caute anume, văzu că vaporasul se oprește în furca unei crăci de copac și rămâne nemișcat.

Hobby se așază din nou și tăcură amândoi vreme îndelungată. Vântul bătea prin cameră și împrăstia frunzele copacilor. În lungul țărmului și pe deasupra mării se târau umbre de nori care-i trezeau desnădejdea și noi dureri.

Imediat după aceea Hobby începu să vorbească din nou.

— Ei bine, vezi tu, așa se întâmplă câteodată cu capul meu. Evident, știu tot ce s'a întâmplat, dar uneori gândurile încep să mi se învâlmăsească. Maud, săraca Maud! Ia spune, ai auzit despre doctorul Herz că a sburat în aer? Cu laborator cu tot. Explozia a făcut o groapă mare în mijlocul străzii și doctorul a mai luat cu el și treisprezece oameni.

Dr. Herz era chimistul care lucra la explozivele întrebuințate în tunel. Allan aflase despre acest accident, chiar pe bordul vaporului, în timpul călătoriei.

— Păcat! continuă Hobby. Cu siguranță invenția lui cea nouă ar fi fost bună! și începu să râdă fioros. Mare păcat!

Allan aduse vorba despre câinele ciobănesc din curte și Hobby îl urmări un timp, ca apoi să deraieze din nou.

— Ce fată drăguță era Maud! zise el pe neașteptate. Un copil! Și cu toate acestea părea că e mai cuminte decât noi toți. În timpul anilor din urmă n'a prea fost mulțumită de tine.

Pierdut în gânduri, Allan începuse să netezească spina câinelui lui Hobby.

— Da, Hobby, știu! răspunse el.

— Uneori îmi spunea că prea o lași mult singură. Eu îi răspundeam: Vezi tu Maud, nu se poate altfel. Intr'un rând ne-am și sărutat. Imi aduc aminte, ăa și când s'ar fi întâmplat astăzi. La început jucaserăm tenis, și mă întreba tot felul de lucruri. Doamne, cât de limpede îi aud și astăzi glasul! Imi spunea „Frank”...

Allan ridică privirea mirată spre el, dar nu zise nimic, Hobby se uita în depărtare și ochii lui păreau înspăimântător de sticloși.

După ce mai trecu o vreme, Allan se ridică în picioare, ca să plece. Hobby îl însoți până la poarta grădinii.

— Spune, Hobby, nu vrei să vii cu mine?

— Unde?

— În tunel!

Hobby păli la obraz și fălcile începură să-i tremure.

— Nu-nu-nu!... răspunse el, cu privirile înspăimântate și rătăcite. Allan care regretă că i-a pus o astfel de întrebare, îl văzu că a început să tremure din tot trupul.

— Adio, Hobby! Măine voi veni din nou.

Hobby rămase în poartă, cu capul puțin plecat înainte, palid, cu ochii rătăciți, și vântul se juca în părul său cărunt. La picioarele lui roteau vârtejuri de frunze îngălbenite și uscate. Când câinele începu să latre furios după Allan, Hobby râdea... un râs bolnav, ca de copil, și râsul acesta continuă să tremure în auzul lui Allan până târziu seara.

Zilele următoare Allan se puse în legătură cu Uniunea Muncitorilor. I se părea că acum oamenii ar fi dispuși să accepte o împăcare. În realitate Uniunea Muncitorilor nu mai putea menține opreliștea asupra tunelului. Odată cu

iarna, din West soseau cu miile *farmhands* (lucrători agricoli) care căutau de lucru. În timpul iernii trecute Uniunea plătise sume fantastice pentru ajutorarea celor rămași fără lucru, și iarna care se apropia, făgăduia să fie din cale afară de grea. De când se suspendaseră lucrările tunelului, minele, turnătorile și fabricile de mașini își încetaseră activitatea și armate întregi de lucrători fură aruncate pe drumuri. Din cauza marei oferte a brațelor de lucru, salariile scăzură atât de mult, încât chiar cei care continuau să lucreze, nu puteau trăi decât cu mare greutate.

Uniunea convocă meetinguri și întruniri, și Allan vorbi la New York, Cincinnati, Chicago, Pittsburg și Buffalo. Era dârz și neobosit. Glasul lui clocotea în coșul pieptului, ca întotdeauna și pumnii săi făceau mișcări violente prin aer. Acum, după ce firea lui maleabilă se reculesese, părea că dintr'ânsul radiază iarăși vechea vigoare care se comunica asupra celor dimprejurul său. Presa răsuna din nou de numele lui.

Situația lui de acum era favorabilă și Allan spera să poată relua lucrul în luna Noembrie, sau cel mult în Decembrie.

Dar în momentul acesta — când Allan nici nu se aștepta — asupra Sindicatului se abătu a doua furtună. O furtună cu consecințe mult mai grave decât catastrofa din Octombrie.

Prin uriașul eșafodaj financiar al Sindicatului se auzea o pârlitură prevestitoare de rele...

v.

S. Woolf trecea cu aceeași demnitate în automobilul său de 50HP. de-a-lungul Broadway-ului. Ca de obicei, la orele unsprezece apărea în localul Clubului, juca un poker și bea o ceașcă de ceai. El știa cu toată precizia, că nimic nu bagă lumea mai ușor la bănuiele, decât schimbarea felului de viață al unui om, în consecință, de față cu alții, continua să-și joace rolul în toate amănuntele.

El însă nu mai era cel care fusese altădată. S. Woolf își avea grijile sale, pe care trebuia să și le poarte singur. Sarcina aceasta nu era tocmai ușoară. Ca să se recreeze, astăzi nu-i mai ajungea un dîneu împreună cu una dintre nepoatele sau zețele sale. Pentru a se putea liniști, nervii săi surescitați aveau nevoie de orgii, de excese, de tarafuri de lăutari și de dansatoare. Noaptea când se întindea în așternut, tremurând de oboseală, creierul său ardea vâlvătaie, deoarece în fiecare seară, ca să poată adormi, se îmbăta cu vin tare.

S. Woolf era un bun gospodar. Enormele lui venituri îi erau de ajuns pentru acoperirea extravaganțelor sale. Motivul supărărilor sale nu era acesta. Dar acum doi ani fusese prins într'un vârtej cu totul de altă natură, și cu toate eforturile uriașe pe care le făcuse, pentru a ajunge în ape mai liniștite, cu fiecare lună ce trecea, se apropia

tot mai mult de desnodământul fatal.

Capul lăptos al lui S. Woolf concepușe un gând napoleonian. Cu acest gând se jucase și îl alintase ca un îndrăgostit. Il crescuse și-l hrănise, în ceasurile lui tulburi, ca să-și treacă vremea și pentru că-i făcuse plăcere. Când crescuse întocmai ca spiridușul din sticla pe care a găsit-o pescarul din poveștile arabe și devenise un fel de fantomă fără consistență, ca fumul. S. Woolf putea să-i poruncească să intre din nou în sticlă și să-l bage în buzunarul vestei. Dar într'o bună zi spiridușul îi răspunse: „Stop!”, căci crescuse până la înălțimea normală; devenise cât un sgârie nori, îl fulgera cu ochii și tuna, așa că nu vru să mai intre în sticlă.

S. Woolf trebui să se decidă.

De bani își bătea joc. Zilele grele când banul însemna ceva pentru el, trecuseră demult. Un om ca el era în stare să facă bani din noroiul străzii, din aer; în creierul său erau îngrămădite milioane; n'avea decât să le scoată afară. Banii nu însemnau nimica, decât cel mult un mijloc pentru a realiza un scop. S. Woolf era un fel de satelit care rotea în jurul lui Allan. El însă ar fi vrut să devină o planetă, împrejurul căreia să rotească un alt satelit. Scopul era măreț și merita osteneala, așa că S. Woolf se decise.

De ce să nu facă și el același lucru pe care l-au făcut ceilalți, acei Lloyzi și celelalte mari puteri din apropierea sa. Nu era nimic nou; era procedeul tânărului Wolfsohn care acum douăzeci de ani pusese pe o carte tot ce avea, se îmbrăcase elegant, cheltuisese treizeci de mărci, ca să-și pună o plombă și se imbarcase pentru Anglia. Pentru el era un fel de lege, o lege atavică, și în anumite împrejurări această lege îl determina să se decidă repede.

În acest moment S. Woolf se întrecu pe sine, și duhul

lui cel rău îl făcu să se întindă și să crească dincolo de proporțiile sale firești.

Planul îl avea gata, gravat în creier, până în cele mai mici amănunte, nevăzut de ceilalți oameni. Peste zece ani va apare o nouă mare putere, marea putere S. Woolf. Peste zece ani marea putere S. Woolf va anexa tunelul.

Și S. Woolf se apucă de lucru.

Făcu și el ceea ce făcuseră mii de oameni înaintea lui, nimenea înainte de el însă nu îndrăsnise să procedeze în aceste proporții gigantice. Nu era vorba de o avere. Își făcuse socoteala că are nevoie de cinzeci de milioane de dollari pentru realizarea planului său. Prin urmare deschise lupta pentru a putea câștiga cele cinzeci de milioane de dollari. Procedă îndrăsnit și rece, ferit de remușcări și prejudecăți.

Începu să speculeze pe socoteală proprie, deși angajamentul său îi interzicea în mod special acest fel de a proceda. Condițiunile angajamentului acestuia însă erau o bucată de hârtie, moartă și fără importanță, și aceste condițiuni îi fuseseră impuse tocmai de acele mari puteri împotriva cărora pornise el lupta de acum. Nu-și mai făcu nicio grijă, ci cumpără toată recolta de bumbac din partea de miazăzi a Floridei și peste o săptămână o vându cu un câștig de două milioane de dollari. Fiind acoperit de Syndicat, S. Woolf își putea face afacerile fără să aibă nevoie de niciun cent al Syndicatului. În răspasul unui an făcu rost de cinci milioane. Cu aceste cinci milioane plecă la atac, în rânduri strânse, împotriva plantațiilor de tutun din Indii. Dar un ciclon distruse plantațiile de tutun și cele cinci milioane de luptători se prăpădiră, cu excepția unui singur batalion de infirmi. S. Woolf renunță la luptă. Încercă din nou cu bumbacul și, ia te uită frate, acesta îi rămăsese credincios! Câștigă.

Pe urmă veni o serie de câștiguri neîntrerupte și de multe lupte care dovedeau calitățile lui de strateg. Dar la urmă căzu pe neașteptate într-o cursă: îl bătu arama pe care o asediase chiar el. În spate îi căzură cantități neașteptate de aramă care-l zdrobiră cu desăvârșire. Pierdu mult sânge și fu determinat să recurgă la un împrumut ilicit din rezervele Syndicatului. Acum fusese prins de curent. S. Woolf își umplu pieptul cu aer și încercă să iasă în ape mai liniștite, dar curentul îl ducea cu el. S. Woolf înota admirabil, dar nu putea câștiga teren, deși dacă s'ar fi uitat înapoi, ar fi trebuit să admită că totuș a înaintat. S. Woolf înota, ca un disperat și se jură că imediat ce va simți din nou teren solid sub picioare, va căuta să respire cu nădejde și se va feri de orice aventură.

Acestea erau grijile lui S. Woolf pe care nu i le putea lua nimenea.

Anul trecut reușise să prezinte un bilanț satisfăcător, și se mai bucura și astăzi de încrederea deplină a patronilor Syndicatului.

Timpurile erau grele și pe piața mondială catastrofa din Octombrie făcuse ravagii, așa că S. Woolf încărunga, când își aducea aminte că se apropie luna Ianuarie.

Lupta se da pe viață și pe moarte.

Bani, bani, bani, cu orice preț!

Ii lipseau trei până la patru milioane de dollari. În fond o bagatelă; două trei lovituri în plin și s'ar fi ridicat din nou în picioare.

Trebuia să se ridice și S. Woolf se apăra ca un erou.

În primul rând se aruncă într'un războiu de guerilă, mai puțin primejdios, dar când veni vara și trebui să constate că n'a putut câștiga teren decât înaintând pas cu pas, se văzu determinat să dea o lovitură în stil mai mare.

Încercă din nou cu bumbacul și puse în același timp stăpânire pe zinc. Dacă această uriașă speculație ar fi reușit fie chiar în parte, el era salvat.

Luni de-a-rândul trăi numai în vagoanele de dormit și în cabinele transoceanicelor.

Călători prin Europa și Rusia, pentru a adulmeca poziții care ar fi meritat să fie asediate. Cheltuelile și le reduse la minimul posibil. Nu mai lua nici trenuri speciale, nici vagoane salon, ci se mulțumea cu un compartiment de clasa întâia. Își lichidă reginele dela Londra și Paris care-i înghițeau sume enorme. Acestea își apărau reductele cu gura spumegândă. Dar uitaseră că au de a face cu S. Woolf care de multă vreme își propusese să-și concedieze suita. De atunci trecuse un an, și de luni întregi dase ordine detectivilor să le supravegheze de aproape. Imitând în mod desăvârșit pe ultragiatul, le dovedi că în zilele de 10, de 15 și 16 Mai, în ziua de cutare și cutare, au fost cu X și cu Y în cutare și cutare loc, în mici excursii de plăcere. Puse gramophoanele să repete de față cu reginele înspăimântate, conversațiile ce se desfășuraseră cu aceste ocazii și le arătă că tavanul și pereții erau găuriți și că la fiecare răsuflătoare de aceasta veghiase zi și noapte un ochiu și o ureche, așa că în cele din urmă reginele fură apucate de leșinuri. Imediat după aceea le dete pe toate afară.

Trecu prin Europa ca un zeu răzbunător și concedie o armată de funcționari și de agenți.

Vându partea ce o avea în exploatarea minelor din Westfalia și la cuptoarele din Belgia; capitalul ce-l avea în industria grea și-l retrase, și unde se putea, îl plasa în alte valori care aveau posibilități imediate și mai mari. Execută cu brutală lipsă de considerație pe toți speculanții de terenuri dela Paris, Londra și Berlin care

dețineau opțiuni asupra terenurilor din Biscaya și Azore și care din cauza crizei financiare rămăseseră în urmă cu plățile. Toți aceștia își frânseseră gâtul. O mulțime de bănci mai mici se făcură țandări. S. Woolf proceda fără milă, căci era vorba de pielea lui. În schimbul respectabilului bacșiș de trei milioane de ruble, la Petrograd obținut o concesie forestieră, care valora o sută de milioane, în Siberia de miazănoapte și aceasta producea douăzeci de procente. Din această întreprindere făcu o societate pe acțiuni și recupără jumătate din capitalul Sindicatului. Condițiunile însă erau atât de temerare, încât de aci înainte Sindicatul avea aproape același venit. Procedul său friza codul penal... dar pentru orice eventualitate, avea la îndemână bacșișurile. Făcea bani din tot ce-i sta la îndemână.

Un om ca S. Woolf — datorită aplicării neîntrerupte și amănunțite a tuturor experiențelor și cunoștințelor de care dispunea — nu se poate întemeia decât pe instinct. Intocmai ca un matematician care s'ar pierde în labirintul formulelor complicate, dacă ar admite că la începutul operațiunilor de rezolvire a unei probleme a comis o greșeală, tot așa și S. Woolf nu se putea menține, decât admitând că tot ce a făcut el, a fost singurul procedeu just. S. Woolf avea încredere în instinctul său. Trebuia să învingă, credea că va învinge.

Goana prin Europa nu-i mai lăsa timp pentru altceva. Dar nu se putea decide să se întoarcă în America, fără să vadă pe tatăl său. Dete o serbare de trei zile, la care luă parte întregul Szenteș. Aci în orașul său natal, în același cuib unguresc unde o femeie umilă îl adusese la lumina zilei, îi fu lui scris să-l ajungă din urmă primele telegrame alarmante.

Câteva speculații mai puțin importante pe care le fă-

cuse, deteră greș; avantposturile armatei sale fură bătute. Prima telegramă o băgă indiferent în buzunarul larg al pantalonilor săi americani. Dar la a doua i se păru așa dintr'odată, că nu mai aude cântecul muzicanților, ca și când și-ar fi pierdut auzul; la a treia, dete ordin să înhame caii la trăsură și plecă la gară. Nici nu se uita la regiunea care se prăjea în soare și pe care o cunoștea atât de bine; ochii lui erau îndreptați departe, spre New York și încerca să deslușească trăsăturile obrazului lui Allan.

La Budapesta îl aștepta o nouă știre fatală: bumbacul nu mai putea fi păstrat decât cu riscul unor pierderi uriașe și agentul întreba, dacă poate vinde. Ezită, nu pentru că ar fi vrut să se mai gândească, ci pentru că nu era sigur de hotărârea ce o va lua. Cu câteva zile în urmă ar fi câștigat milioane la acest bumbac și cu toate acestea nu voise să vândă niciun balot, sub prețul cerut de el. De ce? Cunoștea bumbacul, căci trei ani la rând nu lucrase decât cu el. Cunoștea piața Liverpool, Chicago, New York, Rotterdam, New Orleans — pe fiecare broker în parte — cunoștea legea cursurilor și zilnic cobora adânc în marea de cifre a burselor, ascultând cu o ureche la șopotul vânturilor care-i aduceau mereu nenumărate radiograme — din acelea care rătăcesc prin aer și pe care nu le pot interpreta și descifra decât cei care cunosc de aproape misterul cifrelor. Era exact ca un aparat seismic care înregistra cele mai mici înfiorări și tresăriri ale pieței și presimțea imediat orice primejdie de cutremur.

La Budapesta luă expresul spre Paris și abia la Viena dete agentului ordin să înceapă vânzarea. Presimți că pierde sânge — dar înțelegea că fortăreața sa este minată — și simți, așa dintr'odată, că nu mai are curajul să riște totul.

La un ceas după aceea îi păru rău că a dat ordinul de vânzare; dar nu îndrăsni să-l revoce. Pentru prima dată în viață, începu să se îndoiască de propriul său instinct.

Se simțea obosit, frânt ca după o orgie, și nehotărât, par'că ar fi așteptat să se întâmple ceva. I se păru că are o ușoară otrăvă în sânge și aceasta îi provoacă slăbiciunea. Presimțirile rele îl chinuiau și din când în când se cutremura ca de friguri. Căzu într'un fel de somnolență, dar se trezi numaidecât. I se părea că vorbește din biroul său la telefon cu reprezentanții din marile metropole și toți — unul după altul — îi spun că totul este pierdut. Se trezi când toate aceste glasuri se topiră într'un fel de cor care bocea. Dar ceea ce auzise, nu era altceva decât scârțâitul trenului care la o curbă, întrebuițase frânele. Se ridică din fotoliu și se uită cu ochii rătașiți la lampa din tavanul compartimentului. Apoi își scoase carnetul din buzunar și începu să facă socoteli. În timpul acestor socoteli simți un fel de sfârșeală, trecându-i prin picioare și brațe spre inimă: nu îndrăsnea să treacă în carnet cifra sinistră a pierderilor suferite la Liverpool.

„— Nu se poate să vând!” murmură el printre dinți. „Trebuie să telegrafiez imediat ce se va opri trenul. Cum se poate ca acești sălbatici să nu aibă telefon în tren? Dacă vând acum, sunt un mort, afară de cazul când zincul îmi va produce patruzeci de procente, ceea ce este exclus! Trebuie să risc totul; aceasta este singura soluție!”

Vorbea ungurește. Până și amănuntul acesta era semnificativ, căci de obicei își făcea socotelile în englezește, singura limbă indicată pentru afaceri.

Dar când trenul se opri, o oboseală neînțeleasă îl făcu să rămână ținut în fotoliu. Se gândea că în această

clipă armata lui întreagă a intrat în luptă, cu rezerve cu tot. Și nu credea că va câștiga această luptă, nu putea crede. Capul îi era ca un furnicar de cifre. Ori încotro s'ar fi întors, nu vedea decât posturi de câte șapte-opt cifre. Coloane întregi, sume de lungimi enorme. Aceste cifre erau toate imprimate clar, reci, par'că ar fi fost tăiate în fier. Cifrele apăreau spontan, se schimbau în mod automat, treceau dârze dela debit la credit, sau dispăreau dintr'odată, par'că le-ar fi șters cineva. Un caleidoscop învâlmășit prin care se perindau cifrele. Cădeau zângănind, ca o cămașă de zale, infim de mărunte, sau săltau la dimensiuni gigantice, solitare și reci, amenințătoare în spațiul pustiu și întunecat. Trupul îi era scaldat în sudoare rece și se temea să nu înnebunească. Violența acestor viziuni era atât de copleșitoare și de grozavă, încât începu să plângă de desnădejde.

Ajunse la Paris, torturat de viziunea cifrelor. Abia după câteva zile își găsi în parte liniștea. Se simțea întocmai ca un om care a căzut în stradă, surprins de o boală neprevăzută și care după câteva ore s'a restabilit, dar se gândește cu spaimă la accidentul prin care a trecut și la simptomele lui.

La o săptămână după aceea află că instinctul nu-l înșelase.

Bumbacul încăpuse pe mâni străine, imediat după ce-l vânduse. Il acaparase un consorțiu care-l ținu timp de o săptămână și-l vându cu un câștig de un milion.

S. Woolf spumega de mânie. Dacă ar fi ascultat glasul instinctului său, acum ar fi salvat.

Aceasta fu prima lui mare greșală. Zilele următoare însă mai făcu și pe a doua. Păstră zincul mai mult decât ar fi trebuit. Il păstră vreme de trei zile și abia după aceea vându. Mai câștiga și acuma, dar dacă ar fi vân-

dut cu trei zile în urmă, ar fi câștigat de două ori atât. Obținuse douăsprezece procente; cu trei zile în urmă i se oferiseră douăzeci și cinci, și astfel s'ar fi simțit mai aproape de siguranța spre care înota. S. Woolf se făcu pământiu.

Ce s'a întâmplat cu el, de comite greșală după greșală? Bumbacul îl vânduse cu o săptămână prea devreme, zincul cu trei zile prea târziu. Nu mai era sigur de sine, atâta tot. Mânile lui S. Woolf asudau neîntrerupt și tremurau. Uneori, când ieșea pe stradă, se legăna pe picioare și se simțea cuprins de o slăbiciune neînțeleasă, așa că ezita să traverseze câte o piață, dacă o întâlnea în drum.

Era în Octombrie. Exact ziua de zece Octombrie, aniversara catastrofei. Mai avea trei luni răgaz, și o infimă posibilitate de salvare. Dar simțea nevoia imediată de odihnă și de recreație.

Plecă la San Sebastian.

Dar la trei zile dela sosire, exact când starea lui sufletească se îmbunătățise deajuns, pentru ca femeile să-l intereseze, îi sosi o telegramă dela Allan: Prezența lui la New York este indispensabilă. Allan îl așteaptă să sosească cu primul vapor.

S. Woolf luă primul tren.

vi.

Allan rămase foarte mirat, când într-o zi din luna Octombrie Ethel Lloyd se anunță la biroul său.

Între și aruncă o privire grăbită în largul camerei.

— Ești singur, Allan? întrebă ea zâmbind.

— Da, domnișoară Lloyd, numai singur.

— Foarte bine! și Ethel începu să râdă încetșor: N'avea nicio grijă, căci n'am venit să te șantajez. *Pa* m'a trimis la dumneata, ca să-ți dau o scrisoare, dar numai dacă te voi găsi singur.

Și scoase o scrisoare din buzunarul mantalei cu care era îmbrăcată.

— Mulțumesc! zise Allan și întinse mâna după scrisoare.

— Fără îndoială trebuie să fie ceva neobișnuit, adăugă Ethel, dar în unele împrejurări *Pa* este atât de ciudat. Și Ethel începu să vorbească repede și volubilă, cum avea obiceiul și reuși să atragă și pe Allan — care era sgârcit la vorbă — într-o conversație pe care în cea mai mare parte trebui s'o susțină ea singură. Ai fost în Europa? întrebă ea. Vara asta am făcut și noi ceva, cu totul neobișnuit. În cinci: doi domni și trei femei. Am plecat într-o căruță de sătrari spre Canada. Am fost mereu în aer liber. Noaptea dormeam afară, ne pregăteam singuri

de mâncare și ne-am distrat admirabil. Pe acoperișul căruții aveam un cort și o barcă cu vâsle. Ce zici de nebunia noastră?...

Cu spontaneitatea ei caracteristică, Ethel aruncă o privire în largul camerei, apoi pe buzele frumoase și tipător de roșii, îi tremură un zâmbet trist. (Roșul de buze era acum la modă). Avea o manta de mătasă, de culoarea prunelor pârguite, și în cap o tocă rotundă, ceva mai deschisă, din care-i atârna până pe umăr un smoc de pene de struț. Albastrul șters al costumului, făcea ca ochii ei să pară și mai albaștri decât erau în realitate. Semănau cu luciul mat al oțelului.

Camera de lucru a lui Allan era înspăimântător de simplă: Un covor tocit, câteva fotolii de piele și o casă de fier, fără de care nu se puteau imagina un birou. O jumătate duzină de mese de lucru, încărcate cu vrafuri de hârtii, și pe ele bucăți de probe de oțel. Rafturi cu suluri și dosare, un labirint de hârtii, împrăștiate par'că anume, în toate părțile. Pereții uriașei încăperi erau pe de-a ntregul acoperiți de planuri care reprezentau diferite porțiuni ale galeriilor în construcție. Cu indicațiile privitoare la adâncimea mării și cu linia neagră, trasă cu tuș, care era curba descrisă de tunel, păreau siluetele unor poduri suspendate.

— Cât de draguț știi să păstrezi ordinea! declară Ethel și zâmbi.

Austeritatea camerei nu o decepționă. Se gândi la biroul lui *Pa*, al cărui mobilier era format dintr-o masă de scris, un scaun, un aparat de telefon și o scuiptoare.

Se întoarse apoi spre Allan și-l privi în luminile ochilor:

— Allan, mi se pare că activitatea dumatăle este partea cea mai interesantă, din tot ce ar putea face un bărbat,

declară ea uitându-se la el cu admirație sinceră.

Dar imediat după aceea se ridică în picioare și începu să bată din palme, entusiasmata.

— Sfinte Doamne, ce este asta! exclamă ea. Privirea îi fugise pe fereastră și văzuse New York-ul așternut la picioarele ei.

Drept în sus, în lumina soarelui, se înălțau coloane albe și subțiri de abur, desprinzându-se de pe mii de terase. New York-ul era în plină activitate, New York-ul era sub presiune, ca o mașină care șueră prin toate ventilele. Fațadele de ferestre ale turnurilor îngrămădite unul lângă altul, fulgerau. Adânc în fundul prăpastiei din Broadway se târau furnici, puncte negre și cărucioare mici. Privite de sus, blocurile caselor, curțile și străzile păreau celule dintr'un fagure de miere, și fără să vrei, îți aduceai aminte, că celulele acestea au fost construite de oameni, conduși de aceleaș instincte animalice, ca și albinele care lucrează la fagurii de miere. Intre două grupuri de sgârie nori se vedea Hudsonul, iar în susul fluviului uroa un vaporas: o jucărie cu patru coșuri, un gigant al Oceanului, cu o deplasare de 50.000 de tone.

— Ce spectacol măreț! repetă Ethel de câteva ori la rând.

— N'ai văzut până acum New York-ul dela înălțime?

Ethel dete din cap, în semn afirmativ:

— Ba da, am sburat de câteva ori pe deasupra lui, cu aparatul lui Vanderstyfft, dar în avion e atâta curent, încât trebuie să-ți ții mereu voalul și nu mai poți vedea nimic.

Ethel vorbea cât se poate de firesc și de simplu, și din toată ființa ei radia numai simplitate și lipsă de prefăcătorie. Allan se întrebă, de ce oare în apropierea acestei fete nu se simte niciodată la îndemână. Nu putea

vorbi niciodată cu ea, fără să simtă un fel de sfială. Probabil timbrul glasului ei îl enerva. În general în America nu există decât două feluri de glasuri femeiești: unul blând care gâlgâie adânc în gât (ca al lui Maud) și unul aspru, nazal care vibrează insinuant și ostentativ. Așa era glasul lui Ethel.

Pe urmă Ethel plecă. În pragul ușii se opri și mai întrebă pe Allan odată, dacă n'ar fi dispus ca ocazional să facă o excursie cu yachtul ei.

— S'a întâmplat ca tocmai acum să am o mulțime de conferințe, care-mi răpesc tot timpul disponibil, răspunse Allan, și desfăcu scrisoarea primită dela Lloyd.

— Ei bine, în cazul acesta altădată! Good bye! zise Ethel și plecă.

Scrisoarea lui Lloyd nu conținea decât câteva cuvinte. N'avea nici iscălitură: „Urmărește pe S. W.”

S. W. era S. Woolf. Allan își auzi sângele vâjâindu-i în urechi.

Dacă Lloyd crezuse de cuviință să-l prevină, atunci nu făcea acest gest fără să aibă motive. O fi instinctul, care a făcut pe Lloyd să bănuiască ceva? Sau poate a fost înștiințat de spionii săi? Presimțirile negre începură să-i dea târcoale. Problemele financiare nu făceau parte din sfera preocupărilor sale și niciodată nu se interesase de resortul lui S. Woolf. Aceasta era o chestiune care interesa numai Consiliul de Administrație și în timpul celor șase ani, totul mersese cât se poate de bine.

Chemă numaidecât pe Rasmussen, locțiitorul lui S. Woolf, și fără să facă nicio aluzie, îl rugă să propună o comisiune care împreună cu el, Rasmussen, să verifice în toate amănuntele gestiunea financiară a Sindicatului, deoarece intenționează să reînceapă lucrul și ar vrea să știe ce sume ar putea fi imediat disponibile.

Rasmussen era un suedez distins, care păstrase toate formele curtoaziei europene în timpul celor douăzeci de ani pe care-i petrecuse în America.

Se înclină în fața lui Allan și întreabă:

— Doriți să vă propun comisiunea chiar în cursul zilei de astăzi, domnule Allan?

Allan dete din cap.

— Nu e tocmai atât de urgent. Va fi bine și mâine înainte de amiază. Crezi că până atunci vei putea să te decizi?

— Sigur că da! răspunse Rasmussen și zâmbi.

În seara aceea Allan vorbi cu mult succes în fața delegaților muncitorimei.

Și în aceeaș seară Rasmussen se sinucise.

Când află această știre, Allan se făcu livid la obraz. Rechemă imediat pe S. Woolf și ordonă numaidecât o verificare secretă. Comisiunea de verificare dete peste un haos de nedescris. Se descoperiră defraudări a căror sumă exactă nu se putea constata imediat, deoarece manoperele acestea fuseseră mascate de înregistrări false și manipulații plătuite. Tot așa nu se putea afirma deocamdată, dacă vinovăția cade în sarcina lui Rasmussen, a lui S. Woolf sau a altuia. Mai departe se constată că ultimul bilanț al lui S. Woolf a fost o șarlatanie și că din fondul de rezervă lipsesc șase până la șapte milioane de dollari...

vii.

S. Woolf trecu Oceanul, fără să bănuiască niciun moment că este urmărit de doi agenți secreți. Ajunsesse la convingerea că procedeul cel mai cuminte este, să informeze pe Allan despre pierderile suferite. Dar mai avea de adăugat, că aceste pierderi puteau fi acoperite până la ultimul cent, de alte transacții la care se putea câștiga.

După ce ajunse la această concluzie, se simți mai liniștit. Când o radiogramă îi aduse știrea despre moartea lui Rasmussen, îl umplu groaza. Incepu să trimită telegramă după telegramă la New York. Spunea că pentru Rasmussen își asumă toată răspunderea și că va ordona imediat revizuirea registrelor. Allan îi răspunse să nu mai telegrafieze, ci imediat ce va ajunge la New York, să se prezinte în biroul său.

S. Woolf nu bănuia că Allan își ascuțise demult cuțitul cu care intenționa să-l execute. Nădăjduia să poată conduce el însuș comisiunea de revizuire și să găsească o posibilitate de scăpare. Cine știe, poate Rasmussen va fi salvarea lui. Ca să poată scăpa el, ar fi fost gata de orice, chiar de o mișelie. Dar crima față de Rasmussen o putea repara față de familia acestuia.

Vaporul de abia ancoră în Hoboken și S. Woolf se și repezi cu automobilul său în Wallstreet, unde ceru să

fie anunțat imediat lui Allan.

Allan îl făcu să aștepte cinci minute, zece minute, un sfert de oră. S. Woolf rămase îngrozit. Și cu fiecare clipă ce trecea, curajul cu care se înarmase până în dinți, îi scădea tot mai mult. Când în cele din urmă intră la Allan, încercă să-și ascundă lipsa de încredere cu o tuse astmatică și convulsivă care la el păru firească.

Intră cu pălăria împinsă pe oafă, în gură cu țigara și începu să vorbească, imediat ce trecu pragul:

— Trebuie să-ți spun, domnule Allan, că faci oamenii să aștepte, declară el pe un ton de reproș și râzând gras, apoi își scoase pălăria, ca să-și șteargă fruntea. Ce mai faci?

— Care va să zică, ai venit, Woolf! declară el calm, fără să se trădeze cu nimic și ochii îi fugiră în lungul mesei din fața lui, par'că ar fi căutat ceva.

Glasul lui Allan îl făcu să prindă din nou curaj și S. Woolf văzu iarăși lumină, dar în aceeași clipă un fior rece ca ghiața îi trecu în lungul spinării, deoarece Allan îi zisese numai „Woolf”, nu Mister Woolf, cum avea obiceiul. Această confidență fusese odinioară una dintre dorințele lui cele mai fierbinți, de astă dată însă i se păru că trebuie să fie semn rău.

Se lăsă gemând într'un fotoliu, mușcă vârful unei țigări, de-i clămpăniră dinții, și și-o aprinse.

— Ce zici de Rasmussen, domnule Allan? întrebă el, luptându-se cu respirația și scutură chibritul până când se stinse, apoi îl aruncă pe parchet. Un bărbat cu calitate atât de extraordinare! Păcat de el. Ne putea face un mare bucluc, zău așa. După cum ți-am telegrafiat, eu răspund de Rasmussen.

Se opri, căci întâlni privirea de ghiață a lui Allan. Această privire era rece și nimic mai mult. Dar era atât

de lipsită de orice compătimire omenească, încât vederea ei te jignează, și S. Woolf închise gura numai-decât.

— Rasmussen este un capitol aparte, răspunse Allan cu răceală și ridică un teanc de telegrame de pe masă. Să nu mai umblăm cu ascunzișuri, Woolf, ci să vorbim despre dumneata.

Pe lângă urechea lui S. Woolf sueră un vânt năpraznic.

Se plecă înainte, mișcă buzele și dete din cap, ca un om care primește o dojană și-și recunoaște vina. Apoi respiră din adâncul plămânilor și răspunse, întorcând spre Allan o privire fierbinte și rugătoare:

— Ți-am telegrafiat, Allan, că de data asta norocul a fost împotriva mea! Bumbacul l-am vândut cu o săptămână mai devreme, deoarece m'am lăsat indus în eroare de idiotul meu de agent din Liverpool. Zincul l-am vândut prea târziu. Regret pierderile, dar acestea se pot recupera foarte ușor. Te rog să mă crezi, nu este de loc plăcut, să admiti că ai în cap tărate în loc de creier! conchise el și se îndreptă în fotoliu, râzând încetișor. Dar râsul acesta care ar fi trebuit să fie acuzator și să implore o iertare circumstanțială, nu-i reuși pe de-a-ntregul.

Allan dete din cap enervat. Fierbea de furie și revoltă. Poate în toată viața lui nu urase încă pe nimenea atât de cumplit, cum ura în această clipă pe acest astmatic păros și de rasă străină. Acum, după un an — după un an pierdut în mod deplorabil — după ce grație eforturilor sale desnădăjduite, reușise să dea din nou un curs favorabil evenimentelor, a trebuit să se găsească acest criminal speculant de bursă, ca să dea peste cap tot ce a făcut el. N'avea niciun motiv să-l cruțe, deci i-o retează repede și fără milă:

— Sindicatul nu va ezita niciun moment să te aco-

pere, dacă ai suferit pierderi, fiind în slujba lui. Dar — și Allan se depărtă de masa de care se sprijinise, și se îndreptă pe picioare, uitându-se la S. Woolf cu niște ochi care nu exprimau altceva decât ură și poftă stăpânită de omor — bilanțul dumitale de acum un an a fost o mistificare, domnul meu! O mistificare! Ai făcut speculații pe cont propriu și ai furat șapte milioane!

S. Woolf se prăvăli ca un bușean. obrazul îi deveni pământiu și trăsăturile îi încremeniră. Cu mâna grasă își pipăi inima și se lăsă pe spate, luptându-se să respire. Gura îi rămase căscată și imobilă, iar ochii injectați îi ieșiră din orbite.

Allan se schimbă la față: devenea când palid, când roșu, luptându-se să se stăpânească. Apoi adăugă cu aceeași liniște și răceală:

— N'ai decât să constăți singur! și aruncă teancul de telegrame cu atâta dispreț la picioarele lui S. Woolf, încât acestea se împrăștiară pe scânduri.

S. Woolf sta întins în fotoliu și continua să se lupte, ca să poată respira. I se păru că se cufundă pământul cu el, picioarele i se muiră și respirația chinuită îi răsună în urechi ca vuetul unei cascade. Era atât de sdorbit și de amețit de această cădere, încât nici nu luă în seamă insulta gestului disprețuitor cu care Allan îi aruncase telegramele. Pleoapele grele coborâră ca niște capace peste ochi. Nu vedea altceva, decât noapte, noapte neagră și crezu că va muri, așa că imploră moartea să vină... Apoi se trezi din nou și înțelese că de aci înainte nu mai există niciun fel de minciună, care să-l poată salva.

— Allan! îngână el.

Allan tăcea.

S. Woolf se cufundă din nou în întunec și ieși iarăși

la suprafață, pe urmă deschise ochii căzuți în fundul capului, ca ai unui pește stătut. Apoi se îndreptă în fotoliu și gemu:

— Allan, situația noastră era disperată, îngână el și pieptul i se sbuciuma din cauza lipsei de aer. Trebuia să facă rost de bani, bani cu orice preț!

Allan se cutremură de revoltă. Dreptul la minciună îl are orice nenorocit. Dar Allan nu avea milă de omul acesta, nu simțea pentru el nimic altceva, decât ură și dispreț. Voia să termine repede cu el, și pe urmă afară:

— La o bancă din Budapesta ai depus un milion și jumătate, pe numele Wolfsohn; la Petrograd un milion, și în treacăt, — la câteva bănci belgiene și la Londra — două până la trei milioane. Ai făcut afaceri pe cont propriu și la urmă ți-ai frânt gâtul. Îți dau răgaz până mâine seară la orele șase. Exact la această oră, niciun minut mai curând sau mai târziu, te voi aresta.

S. Woolf se îndreptă amețit, galben ca un cadavru, și cu un gest instinctiv de apărare, vru să se repeadă la Allan. Dar nu fu în stare să-și miște mâinile. Tot trupul îi era țeapăn și tremura îngrozitor. Imediat după aceea simți că pentru câteva secunde și-a revenit din nou în fire. Sta și respira cu greutate, cu obrazul gălbejit și scăldat în sudoare, și se uita în dușumele. În mod mașinal ochii săi prinseră din fugă numele câtorva bănci din Europa care semnaseră telegramele. Să-i spună oare lui Allan, care a fost motivul acestor speculațiuni? Să-i explice intenția de care a fost călăuzit? Să încerce să-i spună că n'a fost câtuș de puțin vorba de bani? Dar Allan era prea unilateral, prea simplu, ca să poată înțelege, de ce dorește un om puterea — el care o avea, fără să se fi străduit niciodată ca s'o aibă, fără să fi știut și fără să fi vrut — el care o avea pur și simplu. Acest constructor

de mașini nu era preocupat decât de trei gânduri, nu meditasese niciodată asupra lumii și nici nu înțelegea nimic. Da, și chiar dacă ar fi înțeles, ar fi trebuit totuș să lupte împotriva unui zid de granit, împotriva zidului onorabilității burgheze și meschine, care în cazuri excepționale este justificat, dar în general e prostie; ar fi trebuit să lupte împotriva unei astfel de concepții și ar fi fost zadarnic să se ostenească. Allan nu l-ar fi disprețuit și nu l-ar fi condamnat cu nimic mai puțin. Allan! Da, acest Allan care avea cinci mii de oameni pe conștiință, care luase miliardele poporului, fără să fie sigur că va putea să se țină de vorbă. Va veni și ceasul lui Allan, era sigur că trebuie să vină! Astăzi însă omul acesta îl judeca pe el și-și închipuia că are tot dreptul să-l judece și să-l condamne. Creerul lui S. Woolf lucra cu febrilitate. Un refugiu! O scăpare! O posibilitate cât de mică! Își aduse aminte de bunăvoința lui Allan pe care o cunoștea toată lumea. Dar de ce se repezea în această clipă cu dinții la el ca să-l sfâșie? Bunăvoința și mila sunt însă două sentimente cu totul deosebite.

Omul acesta desnădăjduit se gândea atât de profund, încât vreme de câteva minute își uită cu totul unde se găsește. N'auzi pe Allan, când își chemă servitorul și-i porunci să aducă un pahar de apă pentru domnul Woolf care nu se simte bine. Și cu cât se gândea mai îndelung, cu atât devenea mai cadaveric și mai livid.

Nu se trezi decât în momentul când simți că cineva îl trage de mânecă și-i spune: „Sir?” Deschise ochii și văzu pe Lion, servitorul lui Allan, care-i întindea un pahar de apă.

Bău paharul până în fund și după ce respiră odată, se uită la Allan. Dacă ar reuși să miște inima acestui om? Și începu cu glasul calm și stăpânit, vibrând adânc:

— Ascultă Allan, nu se poate să vorbești serios! Noi lucrăm acum de șapte-opt ani împreună și am câștigat milioane pe seamă Sindicatului...

— Aceasta a fost datoria dumată!

— Evident! Ascultă, Allan, admit că mi-am pierdut capul. Dar eu n'am făcut pentru bani, ceea ce am făcut. Vreau să-ți explic, ca să înțelegi motivele mele... Dar nu se poate ca acesta să fie ultimul dumată cuvânt, Allan. Afacerea asta poate fi aranjată! Și eu sunt singurul om, capabil să o aranjeze... Dacă mă abandonezi, odată cu mine va cădea și Sindicatul...

Allan știa că S. Woolf are dreptate. Intru cât îl privea pe el, cele șapte milioane puteau să se ducă dracului; scandalul însă ar fi însemnat o nouă catastrofă.

— Asta mă privește pe mine! ripostă el.

S. Woolf își scutură capul lătos. Nu era în stare să înțeleagă de ce Allan vrea să-l abandoneze și să-l distrugă. I se părea imposibil, și pentru a doua oară căută să vadă ochii lui Allan, ca să cetească într'ânsii adevărul. Dar ochii aceștia îi strigau într'o limbă mută, că dela el nu poate aștepta nici considerație, nici milă. Nimic! Absolut nimic! Și în momentul acesta își dete seamă că Allan este American, unul născut, câtă vreme el trecuse mult mai târziu prin această metamorfoză, prin urmare Allan era mai tare decât el.

Crâmpeliul de nădejde ce-i mai rămăsese, se destrămă. Cu el s'a terminat! Și din nou își pierdu cumpătul.

— Allan! strigă el copleșit de desnădejde, nu se poate să-mi ceri așa ceva! Nu se poate! Mă trimiți de-a-dreptul la moarte! Nu se poate să urinărești așa ceva!

Acum nu se mai lupta cu Allan, ci se lupta împotriva destinului. Destinul acesta însă trimisese în front pe un luptător cu sânge rece, care nu înțelegea să dea înapoi.

— Nu se poate să urmărești așa ceva! Mă trimiți la moarte! și-și ridică pumnii în fața lui Allan.

— Cred că ți-am spus, tot ce era de spus, declară Allan și se îndreaptă spre ușă.

Obrazul lui S. Woolf era acoperit de o sudoare ca de bale și barba i se înclise.

— Voi restitui banii, Allan! strigă el cu glas sălbatic și începu să gesticuleze ca un desmetic.

— *Tommy rot!* tipă Allan și ieși din cameră.

În clipa aceasta S. Woolf își acoperi fața cu mâinile și căzu în genunchi, cum ar cădea un animal la tăiere.

O ușă se auzi căzând în broască.

Allan plecase.

Spetele late ale lui S. Woolf începură să tresară. Se ridică, pe jumătate amețit și pieptul i se cutremura de suspine mute. Își luă pălăria, o șterse ușor cu mâneca hainei și se îndreptă încet spre ușă.

În fața ușii se mai opri odată. Allan era în camera de alături și dacă ar fi strigat, l-ar fi auzit. Căscă gura, dar nu reuși să articuleze niciun cuvânt. Era indiferent, căci chiar dacă ar fi strigat, nu-i putea folosi la nimica.

Plecă. Scrâșnea din dinți, de mânie, de umilință și de desnădejde. Ochii îi jucau în lacrimi de ură. O, cât ura acum pe Allan acesta! Il ura atât de mult, încât simțea sânge pe limbă... Va veni el și ceasul lui Allan!...

Când coborâ cu ascensorul, S. Woolf era un om mort.

Se urcă în automobil:

— *Riverside-Drive!*

Șoferul care abia aruncase o privire spre stăpânul său, se gândi: „S. Woolf s'a curățat!”

Chircit și pământiu la obraz, cu ochii căzuți adânc în orbite, S. Woolf trecea cu automobilul și nu auzea, nici nu vedea nimic. Începu să tremure din pricina sudorii

reci în care era scăldat și se înfășură în pardesiu, ca un melc în găoace. Din când în când se gândea și simțea în gură un gust amar de scârbă: „M'a tăiat fără milă! M'a tăiat ca 'un haham!” La altceva nu se putea gândi.

Se făcuse noapte și șoferul întrebă, dacă trebuie să se întoarcă acasă.

S. Woolf făcu o sforțare, ca să se poată gândi. Pe urmă răspunse cu glasul stins:

— Strada o sută zece!

Era adresa lui Renée, amanta lui de acum. N'avea pe nimenea cu care ar fi putut sta de vorbă, niciun prieten, nicio cunoștință, prin urmare se duse la ea.

S. Woolf se gândi cu spaimă că poate s'a dat de gol în fața șoferului și se reculese. Când ajunse în fața locuinței lui Renée, coborâ din mașină și-i spuse cu indiferență, cu glasul puțin răstit, ca întotdeauna:

— Vei aștepta!

„— Cu toate acestea ești un curățat!” gândi șoferul.

Renée nu-i arătă cu nimic, că întoarcerea lui îi face plăcere. Se prefăcea supărată și era grozav de plictisită și de nenorocită. Era atât de preocupată de importanta, alintata și egoista ei persoană, încât nici nu băgă de seamă starea lui sufletească.

Văzând atâta egoism caracteristic femeiesc, S. Woolf începu să râdă cu hohote. Și acest râs, subliniat de desnădejde, îi aduse aminte de tonul obișnuit cu care trata pe Renée. Vorbea franțuzește. Limba aceasta părea că-l face să devină alt om. Timp de câteva secunde — secunde extrem de scurte — își uită cu totul că el este un om mort. Începu să glumească cu Renée, fetița lui mică și alintată, păpușa răutăcioasă, jucăria lui și cu buzele umede și reci îi sărută gura frumoasă și plină. Renée era o frumusețe extraordinară, o franțuzoaică din Nord, o

blondă roșcată, originară din Lille, pe care o importase acum un an dela Paris. Ii debită o minciună: că i-a adus o minunăție de șal și niște crose admirabile, și peste obrazul fetei trecu o rază de lumină. Renée dete ordin să pună masa și-și descărcă toate grijile și toănele.

O, femeia aceasta ura atât de mult New York-ul, acest popor de americani care se pricepeau să trateze o femeie cu extremă curtoazie și cu extremă indiferență. I se urâse „să stea la etaj” și să aștepte. „Oh, mon Dieu, oui, mai bine ar fi rămas o mică modistă la Paris!”

— Probabil, Renée, vei putea să te întorci foarte curând, răspunse S. Woolf cu un zâmbet care se repercută numai-decât în creierul de pasăre al lui Renée.

La masă nu putu mânca nimic, dar bău o mare cantitate de vin de Burgundia.

— Să comandăm muzică și dansatori, Renée! zise el.

Renée telefonă la un restaurant unguresc din cartierul evreesc și peste jumătate ceas sosiră dansatorii și ȝiganii.

Vătaful lăutarilor cunoștea gusturile lui S. Woolf și adusesse o fetiță drăguță, care sosise la New York din fundul pustei ungurești. Pe fată o chema Iulișka, și cânta un cântec popular, cu glasul atât de stins, încât de abia o puteai auzi.

S. Woolf făgădui tarafului o sută de dollari, cu condiția să nu facă pauză niciun minut. Muzica, dansurile și cântecele se perândau fără întrerupere. S. Woolf sta întins ca un cadavru într'un fotoliu, numai ochii îi străluceau. Sorbea pahar după pahar de vin roșu, dar cu toate acestea, nu se îmbătase. Renée, îngrămadită în fotoliu, cu ochii pe jumătate închiși, înfășurată într'un șal roșu, făcea impresia că este o panteră. Părea mereu plictisită și tocmai această indolență a ei întăritase pe S. Woolf. Dacă în astfel de momente te apropiai de ea,

devenea irascibilă ca o idioată și pe urmă întrecea orice măsură.

Lui S. Woolf îi plăcea unguroaica cea tânără pe care o adusesse ȝiganul, și în câteva rânduri ridică privirea spre ea, dar fata își ferea speriată ochii din calea lui. Pe urmă chemă vătaful la o parte și-i spuse ceva în șoaptă. După câteva minute Iulișka dispăru.

Exact la orele unsprezece plecă dela Renée. Aceasta își lipi în treacăt buzele pe urechea lui și-l întrebă de ce nu rămâne. Intrebuință din nou vechiul pretext de scuză, când îi spunea că are de lucru, și Renée ridică din sprâncene și ȝuguie buzele.

Iulișka aștepta acasă la S. Woolf și când întinse mâna după ea, începu să tremure. Părul fetei era castaniu și mătăsos. Ii turnă un pahar de vin, și fata își muie buzele, supusă, într'ânsul, spunând: „In sănătatea dumneavoastră, domnule!” Apoi la cererea lui S. Woolf îi cântă din nou cântecul ei melancolic, tot atât de încet ca și adineaori.

Két lanyá volt a falunak, két virága — cânta ea —
Mind a kettő úgy vágycott a boldogságra...

Erau în sat două fete, două flori, și amândouă ar fi vrut să fie fericite; pe una au condus-o la altar, pe cealaltă la groapă.

În viața sa S. Woolf auzise cântecul acesta de sute de ori. Era atâta desnădejde într'ânsul! Și cum sta pe scaun, cu paharul în mână, în lungul obrazului începură să-i curgă lacrimile. Plângea de mila lui însuș și lacrimile i se deșirau încet în lungul obrăjilor buhăiți și galbeni ca ceara.

După ce mai trecu o vreme, își șterse nasul și declară cu glasul blând și stins:

— Melodia aceasta ai cântat-o bine! Ce mai știi tu Iulișka?

Fata se uită la el cu ochii triști și negri, niște ochi care-ți aduceau aminte de ochii de lamă. Clătină din cap și răspunse sfioasă:

— Nu mai știu nimic, domnule!

S. Woolf începu să râdă enervat:

— Atâta nu e tocmai mult, declară el. Ascultă Iulișka, îți voi da o mie de dollari, dar trebuie să faci ce-ți voi spune eu.

— Da, domnule! răspunse Iulișka, supusă și înspăimântată.

— Atunci desbracă-te! Trece în odaia de alături!

Iulișka plecă fruntea:

— Da, domnule!

Până când se desbracă, S. Woolf rămase nemișcat în fotoliu și se uita cu ochii pierduți în largul camerei: „Dacă Maud ar fi trăit, aș mai avea o nădejde!” gândi el. Și cum sta așa nemișcat, nenorocirea plutea neagră pe deasupra lui. Când după o bucată de vreme ridică ochii, văzu pe Iulișka desbrăcată în fața lui, oprită în cadrul ușii, pe jumătate înfășurată în draperie. O uitase cu totul...

— Vino mai aproape, Iulișka.

Fata făcu un pas. Cu mâna dreaptă ținea draperia, ca și când n'ar fi vrut să se despartă de ultimul acoperământ.

S. Woolf se uită la ea cu ochi de cunoscător și trupul ei gol de față îi trezi alte gânduri. Deși nu avea încă șaptesprezece ani, Iulișka părea femeie împlinită. Era mai lată în șolduri decât s'ar fi părut când era îmbrăcată și pulpele ei erau ca două coloane rotunde de marmoră, sânii mici și tari. Pielea fetei era oacheșă. Părea că trupul îi este turnat din lut și ars în dogoarea soarelui.

— Știi să dansezi? întrebă S. Woolf.

Iulișka dete din cap, fără să ridice ochii.

— Nu, domnule!

— N'ai dansat niciodată la culesul viilor?

— Ba da, domnule!

— Ai dansat ciardaș?

— Da, domnule!

— Atunci dansează-mi un ciardaș.

Iulișka se uită desnădăjduită împrejurul ei. Apoi începu să danseze, mai mult de frică și gândindu-se la recompensa ce o aștepta. Cu mânilor și picioarele făcea mișcări stângace. Desbrăcată, nu mai știa ce să facă cu trupul. Tupaia din picioare, de par'că ar fi călcat pe cioburi de sticlă. Ochii îi erau plini de lacrimi și obrajii îi ardeau de rușine. O, și picioarele, picioarele acestea care nu erau tocmai curate, unde ar putea să și le ascundă!

Era adorabilă. De ani de zile S. Woolf nu mai văzuse această sficiune emoționantă. Nu se mai putea sătura de vederea ei:

— Dansează, Iulișka!

Și fata ridica stângace picioarele și brațele; cum sta cu capul prăvălit pe spate, lacrimile îi picurau pe sâni. Intr'un târziu se opri și începu să tremure.

— De ce ți-e frică, Iulișka?

— Nu mi-e frică, domnule!

— Atunci vino mai aproape.

Iulișka se apropie:

„— Acum...” își zise ea, și se gândi la bani.

Dar S. Woolf nu-i făcu nimic ci o ridică pe genunchi.

— Nu-ți fie frică, și uită-te la mine.

Fata ridică privirea care ardea vâlvătaie. S. Woolf o sărută pe obraz și o strânse la piept cu duioșie părintească, iar ochii i se umplură de lacrimi:

- Ce vrei tu să faci aci la New York?
- Nu știu, domnule!
- Cine te-a adus în America?
- Fratele meu; dar el a plecat în West.
- Și ce faci acum?
- Cânt cu Gyula.
- Lasă-l încolo pe Gyula și nu mai cânta cu el. Gyula este un tâlhar și tu nici nu știi să cânti.
- Da, domnule!
- Dacă-ți voi da bani, îmi făgăduiești să faci ceea ce-ți voi spune eu?
- Sigur că voi face, domnule!
- Bine! Atunci învață englezește. Cumpără-ți rochii drăguțe și simple și caută-ți o slujbă de vânzătoare. Bagă de seamă ce-ți spun: Pentru că ai dansat atât de frumos, îți voi da două mii de dollari. Din banii aceștia vei putea trăi vreme de trei ani. Inscribe-te la un curs seral, învață contabilitate, stenografie și dactilografie. Celelalte vin dela sine. Vrei să mă asculți?
- Da, domnule! răspunse Iulișka înspăimântată, căci S. Woolf i se părea fioros. Auzise că la New York au fost asasinate o mulțime de fete tinere.
- Imbracă-te!
- S. Woolf întinse fetei un pumn de bancnote. Dar ea nu îndrăzni să le ia. Imediat ce voi pune mâna pe bani, mă va omorâ, își zise ea.
- I-ai fetițo! repetă S. Woolf și zâmbi. Eu nu am nevoie de bani, căci mâine seară exact la orele șase, voi fi mort.
- Iulișka se cutremură.
- S. Woolf începu să râdă sinistru:
- Mai ia și acești doi dollari. Oprește primul automobil pe care-l vei întâlni și întoarce-te acasă. Lui

Gyula să-i dai o sută de dollari și spune-i că nu ți-am dat mai mult. Să nu spui nimănui că ai bani. În lume principalul este să ai bani, dar ceilalți să nu știe nimic. Ia-i! și-i îndesă cu sila banii în palmă.

Iulișka plecă fără să-i mulțumească.

S. Woolf rămase singur și trăsăturile obrazului îi încremeniră imediat. „O fată proastă, își zise el. Se va duce cu toate acestea la fund”. Banii îl obsedau. Fumă o țigară, bău un coniac și începu să se plimbe prin camere. Aprinse toate lămpile, căci nu putea suporta întunerecul. Se opri în fața unei casete japoneze de lac și o deschise. Era plină de bucle blonde, aurii și roșii. Fiecare buclă avea o etichetă, întocmai ca o sticlută de medicamente. Pe etichete era o dată, și S. Woolf se uită la această spumă de bucle femeiești. Începu să râdă batjocoritor, căci el disprețuia și detesta femeile, ca toți bărbații care vreme îndelungată au avut de a face numai cu femei venale.

Râsul însă îl făcu să devină bănuitor. Li aduse aminte de alt râs pe care-l auzise undeva demult. Își aminti numaidecât că unchiul său râdea în felul acesta, exact în felul acesta, și pe acest unchiu al său el îl urâse din fundul sufletului. Foarte ciudat!...

Și din nou începu să se plimbe. Dar pereții și mobilele se tulburau tot mai mult în fața ochilor săi. Camerele deveniseră mai largi și mai pustii. Nu mai putu suporta singurătatea și plecă la Club.

Erau orele trei din noapte. Strada părea pustie. Dar la a treia casă se oprise un automobil în pană. Șoferul lucra ceva sub motor. Dar imediat ce trecu S. Woolf, automobilul se luă după el. S. Woolf zâmbi cu amărăciune. Spionii lui Allan? Ajuns la Club, dete șoferului doi dollari bacșiș și-l trimise acasă.

„— Lord, cât e de curăţat!” îşi zise şoferul.

La Club mai erau trei mese de poker în plină activitate şi S. Woolf se aşeză la masa unor cunoscuţi. I se părea extraordinar ce cărţi îi veneau astă seară; cărţi cum nu mai văzuse în viaţa lui. „Cele două mii de dollari ai lui Iulişka s’au întors înapoi”, gândi el şi băgă banii în buzunarele pantalonilor. La orele şase jocul se întrerupse şi S. Woolf se întoarse pe jos acasă. Pe urma lui veneau discutând doi oameni cu lopeţi pe umeri. În faţa locuinţei sale întâlni un lucrător cu chef care mergea sprijinindu-se de zidurile caselor şi cânta cu glasul răguşit şi fals.

— Have a drink? întrebă S. Woolf.

Dar beţivul nu-i răspunse. Mesteca între dinţi cuvinte neînţelese, şi-şi continuă drumul, împletecindu-se.

„— Travestirile lui Allan”, îşi zise el.

Ajuns acasă, bău un whisky atât de tare încât începu să sughite. Nu era beat, dar era într’o stare de subconştiinţă. Făcu o baie şi adormi în apă, ca să nu se mai trezească decât după ce veni servitorul şi începu să bată înspăimântat în uşă. Se îmbracă din cap până în picioare în haine noi şi plecă de acasă. Se făcuse ziuă de-a-binele. Peste drum era un automobil şi S. Woolf se apropie să vadă dacă este liber.

— Am client, răspunse şoferul şi S. Woolf zâmbi dispregiutor. Allan era pe urmele lui; Allan îl încunjurase din toate părţile. De subt o poartă ieşi un domn, cu o servietă mică neagră la subţioară şi începu să-l urmărească, de pe celălalt trotuar. Văzându-l, S. Woolf sări într’un vagon de tramvai şi cu asta îşi închipui că a scăpat de agenţii lui Allan.

Intr’un salon bău o cafea şi cutreeră străzile toată înaintea de amiaza. Oraşul New York îşi începuse goana

de douăsprezece ore. Automobile, limusine, camioane, totuşi gonea. Pe deasupra sburau trenurile aeriene; oamenii ieşeau din case, coborau din trăsurile, vagoane de tramwai, apăreau din gropile săpate în pământ, din ascensoarele gangului de două sute cinzeci de kilometri al Subway-ului. Toţi înaintau mai repede decât S. Woolf. „Rămân în urmă”, îşi zise el şi grăbi pasul, dar cu toate acestea toţi i-o luau înainte. Treceau ca purtaţi de un vis hipnotic. Manhattan, imensa inimă a oraşului, pulsa prin mii de artere. Oamenii erau fărâme de atomi, fierbinţi din pricina frecării neîntrerupte, şi n’aveau altă putere de autodeterminare a mişcărilor, decât cea a moleculelor oricărui organism. Iar oraşul fierbea în goana lui vertiginoasă. Din cinci în cinci minute trecea câte un uriaş omnibus electric, măturând Broadway-ul, ca un elefant căruia i s’a pus şumuiogul aprins sub coadă. Acestea erau omnibusele care circulau dimineaţa şi în interiorul cărora oricine putea lua o ceaşcă de cafea şi un sandwich, înainte de a ajunge la birou. Dar printre oamenii mărunţi care alergau după treburi, treceau fantome insolente care strigau: „Dublează-ţi venitul! — De ce să fii gras? — Noi te putem îmbogăţi; trimite o carte poştală! Easy Walker! — Make your own terms! — Stop having fits! — Drunkards saved secretly! — Vigoare îndoită. — Acestea erau afişele, marii împlânzitori care stăpâneau mulţimea oamenilor cuprinşi de înfrigurare. S. Woolf începu să râdă, un râs de om sătul şi împăcat. El era cel care ridicase reclama la nivel de artă!

De pe Battery văzu două aeroplane de reclamă, de culoare portocalie, evoluând unul după altul pe deasupra canalului, pentru a prinde clienţii care erau în drum spre New York. Sub aripele avioanelor se vedea inscripţia: „Wannamaker — Ziua Soldurilor!”

Din furnicarul acesta de mii de oameni care mișunau în apropierea lui, cine oare mai știa, că acum doisprezece ani el fusese cel care a înființat reclama volantă?

Rămase în New York și fu prins de vârtejul acestui colos cu mișcări centripete. Nu se mișcă din oraș toată ziua. La amiază mănă și bău o cafea, apoi plecă din nou la drum. Intra în câte un bar și bea câte un coniac. Imediat ce se oprea, îl apuca un fel de amețală și trebuia să plece din nou înainte. La orele patru ajunse în Central Park, pe jumătate amețit și fără să-și mai poată da seamă de ceva. Trecu pe lângă hangarele Chicago-Boston-New York Airship Co. și se lăsă ademenit de aleele parcului. Incepuse să plouă și nu întâlnește pe nimeni. În timpul mersului adormi, dar tresări și se trezi: se speriasse de propriul său mers. Mergea cu trupul frânt înainte, cu pașii târșiți și cu genunchii îndoiți, exact cum mergea bătrânul Wolfsohn care fusese sortit să-și sfârșască viața în amărăciune. Și un glas lăuntric îi șoptise... foarte lămurit: Iată fiul șamesului!

Spaima îl făcu să-și vină în fire. Unde se găsea acum? În Central Park? Dar de ce era aici? De ce nu plecase, de ce nu se dusesse dracului — de ce nu plecase undeva? Ce l-a determinat să-și piardă toată ziua aci în New York? Cine îi poruncise să nu se miște? Se uită la ceas. Mai erau câteva minute până la orele cinci. Prin urmare îl mai rămăsese o oră, căci Allan se va ține de cuvânt.

Creerul său începuse să lucreze cu febrilitate. Avea cinci mii de dollari în buzunar. Cu banii aceștia putea ajunge departe. Voia să fugă. Să nu-l poată prinde Allan. Se uită împrejur. Pe aproape nu se vedea nimeni. În consecință a reușit să scape de agenții lui Allan. Acest triumf îl învioră și începu să procedeze fulgător la

pregătirile ce trebuiau făcute. Intră într'un barber-shop și în timp ce frizerul îl săpunea, își făcu planul de fugă. Era tocmai pe Columbus Square. Cu Subway-ul putea merge până la strada 200, de aci câteva sute de metri pe jos, apoi va lua un tren.

La șase fără zece ieși din frizerie. Iși cumpără câteva țigări și la șase fără șapte coborâ spre Subway.

Spre marea lui mirare, între călătorii care așteptau pe peronul din Columbus Square Station, descoperi o cunoștință cu care făcuse ultimul drum peste Ocean. Străinul se uită la el, dar — ce noroc — nu-l recunoscuse. Și cu toate acestea zilnic jucaseră împreună poker în salonul de fumat al vaporului.

Pe linia interioară intră ca fulgerul un tren express și umplu gara de șuer și vânt. S. Woolf își pierduse răbdarea și se uită la ceas. Încă cinci minute!

Se întoarse, dar pe călătorul de adineaori nu-l mai văzu. Apoi îl descoperi în dosul său, cufundat în lectura ziarului *Herald*. În același timp un fior de ghiață îi fugi în lungul trupului și un gând îngrozitor îi tresări în minte. Dar dacă acest călător a fost unul dintre agenții lui Allan care l-au urmărit dela Cherbourg până la New York? Mai lipseau trei minute până la orele șase. S. Woolf făcu imediat câțiva pași mai încolo și se uită furios la omul său. Acesta continua să citească liniștit, dar în paginile ziarului era sfâșiat un ochiu și prin această gaură privirile reci ale agentului îi urmăreau toate mișcările.

S. Woolf se uită îngrozit la ochiul acesta rece. În aceeași clipă trenul intră în gară, și petrecut de consternarea generală a celor care așteptau pe peron, S. Woolf sări jos, pe terasamentul liniei, drept în fața locomotivei. O mână cu degetele rășchirate se întinse după el.

viii.

Două minute înainte de orele șase S. Woolf fu zdrobit sub roțile Subway-ului și la o jumătate oră după aceea întreg New York-ul via de larmă.

„Extry! Extry! Here you are! Hya! Hya! All about suicide of banker Woolf! All about Woolf!”

Colportorii ziarelor alergau ca niște cai sălbatici și străzile pe unde trecuse astăzi S. Woolf, viau acum din nou de numele lui.

„Woolf! Woolf! Woolf!”

„Woolf tăiat în trei bucăți!”

„Tunelul înghite pe Woolf!”

„Woolf, Woolf! Woolf!” Toată lumea îl văzuse de sute de ori gonind în lungul Broadway-ului, cu automobilul său de 50HP. a cărui sirenă de argint mugea ca sirena unui transoceanic. Toți cunoșteau capul lui lăptos de bizon. S. Woolf era o parte integrantă din New York și acum murise. S. Woolf care cu puțin în urmă administrase cea mai mare avere pe care un om o poate avea la dispoziția sa. Ziarele care aveau interese cu Sindicatul, scriau: „Accident sau Sinucidere?” Cele care-i erau ostile: „Întâi Rasmussen! Acum Woolf!”

„Woolf! Woolf! Woolf!” Vanzătorii de ziare cutremurau văzduhul cu numele acesta și înecau străzile pline

de ceață cu aburul cald al respirației lor. Strigătele răsunau ca urlete răgușite de lupi care-și sfășie prada.

La cinci minute după accident Allan află despre moartea năpraznică a lui S. Woolf. Fu chemat la telefon de un agent secret.

Cu obrazul descompus și incapabil de a mai face ceva, Allan începu să se plimbe de colo până colo prin biroul său. Străzile erau îngropate în ceață și numai vârfurile sgârie-norilor, luminate palid de soarele căzut în asfințit, se mai vedeau din marea aceasta lăptoasă. New York-ul urla și fremăta în adânc: scandalul se deslănțuise. După o bucată de timp reuși să vorbească cu șeful biroului presei și cu funcționarul care ținea interimatul finanțelor. Toată noaptea îl urmări chipul lui S. Woolf, așa cum îl văzuse ultima dată: trântit în fotoliu, cu obrazul descompus și luptându-se să respire.

„— Acesta este tunelul!” își zise el. Presimțea că este încunjurat din toate părțile de dezastre și nenorociri și trupul i se înfioră ca de friguri. Prevedea că va urma o epocă îngrozitoare. „Acum vor trebui să treacă ani!...” își zise el, plimbându-se în sus și în jos, fără odihnă.

În noaptea aceasta moartea lui S. Woolf ținu mii de oameni cu ochii treji. Când se sinucisese Rasmussen, lumea se enervase, dar moartea lui S. Woolf îi îngrozi pe toți. Sindicatul începea să se clatine. Marile bănci din toată lumea erau cointerestate cu miliarde la lucrările tunelului, tot așa marea industrie și poporul, până jos la cel din urmă vânzător de ziare. Enervarea se propagă dela San Francisco la Petrograd, dela Sidney până la Capetown. Presa tuturor continentelor dădea semnale de alarmă. Acțiunile Sindicatului nu cădeau ci se prăbușeau. Moartea lui S. Woolf însemna începutul „marei cutremur financiar”.

Adunarea Extraordinară a Sindicatului care convocă în pripă pe marii săi acționari, dură douăsprezece ore și seamănă cu o luptă îndârjită în timpul căreia oameni — cu puțin înainte foarte cumpăniți — se sfâșiau unul pe altul ca lupii. În ziua de 2 Ianuarie Sindicatul avea de plătit sute de milioane — în contul dobinzilor și amortizărilor — sume uriașe pentru care nu se găsea acoperire suficientă.

Adunarea dăde un comunicat în care spunea că situația financiară a Sindicatului este puțin favorabilă, dar mai sunt nădejdi de asanare. Acest comunicat însă trăda într-o formă discretă întregul și fatalul adevăr.

Ziua următoare bonurile de participație în valoare de zece dolari, puteau fi cumpărate cu un singur dolar. O armată întreagă de oameni care acum câțiva ani se lăsase târâtă de furia speculațiilor, ajunse în sapă de lemn. Chiar din prima zi se înregistrară douăsprezece sinucideri. Băncile fură luate cu asalt. Până și cele care erau mai puțin interesate la lucrările tunelului, erau asediate din zori și până în seară de clienții care-și retrăgeau depozitele. Un grup întreg de întreprinderi fură determinate să închidă ghișeele, din pricină că terminaseră banii lichizi. Criza din 1907 fusese o glumă, față de ceea ce se întâmpla acum. Câteva bănci mai mici se prăbușiră dela primul asalt. Dar în fața acestui atac furios al mulțimei, chiar băncile mai mari se clătinară până în temelii. Zadarnic încercau să liniștească lumea, publicând comunicate. În termen de câteva zile băncile New York-City Bank, Morgan Co., Lloyd's și American Bank plătiră sume fabuloase. Funcționarii dela oficiile telegrafice cădeau de pe picioare de oboseală. În timpul nopții palatele băncilor erau luminate ca ziua; directorii, casierii și procuriștii nu se mai desbrăcau cu zilele. Banii se scumpeau

din ce în ce mai mult. Panica dela 1907 ridicase etalonul dobânzilor pentru sumele la vedere dela 80 la 130 de procente, acum însă ajunsese dela 100 până la 180. Adevărul era că ar fi fost imposibil să mai găsești un împrumut de 1000 de dolari. New York-City Bank era susținută de Gould, Lloyd's Bank se apăra singură, cu cuțitul între dinți, American Bank primi ajutoare dela Bank of London. Afară de această bancă, dela celelalte bănci europene nu se putu obține un singur cent, căci toate aceste instituții făceau pregătiri înfrigurate pentru preîntâmpinarea crizei. La bursele din New-York, Paris, Londra, Berlin, Viena se declară o panică ne mai pomenită. Nu trecea o singură zi fără falimente, nicio zi fără victime. Sinuciderea lui S. Woolf deveni un fel de epidemie și cei ruinați se aruncau zilnic sub roțile Subway-ului. Organismul financiar al globului sângera dintr-o rană deschisă și amenința să sucombe, din pricina emoragiei. Comerțul, industria, comunicațiile, marea mașină a epocii moderne care se încălzește cu miliarde și varsă miliarde, se târa încet, cu greutate, și părea că dintr'un moment într'altul se va opri.

Societatea Tunnel-Real Estate Co., care se ocupa cu vânzarea și cumpărarea de terenuri în stațiunile lui Allan, se prăbuși peste noapte și îngropă nenumărate victime sub dărâmături.

Tot timpul cât dură această criză, coloanele ziarelor deveniră un fel de reportaje de pe câmpul de războiu.

„Tunelul face din ce în ce mai multe victime!”

„Mr. Harry Stillwell, bancher din Chicago, s'a împușcat. — Brokerul Williamson, din 26th Street, fiind ruinat, se sinucide împreună cu toată familia. — Fabricantul Kelpstedt, din Hoboken, se aruncă sub roțile Subway-ului”. Știrea că bătrânul Iacob Wolfsohn din Szentes s'a spânzurat, trecu neobservată.

Începuse panica și aceasta trecu în Franța, Austria și Rusia. La început se semnală în Germania, care ca și Statele Unite, se frământă vreme de o săptămână, cutremurată de neliniște și spaimă.

Industria care abia se reculesese după catastrofa din Octombrie, își dăde ultima suflare. Acțiunile ei — ajunse la o nebanuită înflorire, datorită tunelului — valorile turnătoriilor de fier, oțel, ale fabricelor de ciment, aramă, sârmă, mașini, ale minelor de cărbuni — fură târâte în adânc de acțiunile tunelului care se prăbușeau. Regii cărbunelui și ai turnătoriilor câștigaseră averi imense cu tunelul, dar acum nu voiau să riște nimic. Reduseră salariile, introduseră zile de repaos și aruncară mii de lucrători pe stradă. Cei care fură menținuți în lucru, se declarară solidari cu camarazii concediați. Se revoltară și erau hotărâți ca de astă dată să lupte până la ultima suflare și să nu se mai lase momiți de făgădueli care erau călcate de fiecare dată, când le convenea patronilor. Când vremurile erau bune, erau și ei destul de buni, ca să le sporească milioanele; se schimba situația, patronii îi dădeau afară. Lasă minele să fie inundate și cuptoarele să crape!

Greva începu ca oricare alta! Se declară în regiunea Lille, la Clermond-Ferrand și St. Etienne, se comunică în regiunea Mosellei, în Saar și în bazinul Ruhr, iar de aci în Silezia. Minerii engleji și lucrătorii dela cuptoarele din Yorkshire, Northumberland, Durham și South Wales declarară grevă de simpatie. Canada și Uniunea Americană se asociară și ele la mișcare. Scânteia se comunică peste Alpi, în Italia și peste Pyrenei, în Spania. Mii de fabrici din toată lumea, care în timp de noapte erau roșii ca sângele sau galbene ca niște cadavre, trebuiră să înceteze lucrul. Orașe întregi erau moarte. Cuptoarele fură stinse

și călușii din gangurile subterane ale minelor fură scoși la lumina zilei. Flotile întregi de vapoare și corăbii, zăceau catarg lângă catarg, în cimitirele porturilor. În fiecare zi se pierdeau sume fantastice. Și deoarece panica luase și celorlalte industrii posibilitatea de a se mai menține, armata de milioane a muncitorilor fără lucru creștea din zi în zi. Situația devenea critică. Căile ferate, uzinele electrice și cele de gaz nu mai aveau cărbuni. În Europa și America nu mai circula nici a zecea parte din trenurile obișnuite, și circulația vapoarelor pe Atlantic fu suspendată aproape în întregime.

Mișcarea muncitorească degeneră în tulburări. În Westfalia răpăiau mitralierele și lucrătorii din docurile Londrei deteră o luptă sângeroasă cu poliția. Aceasta se întâmplă în ziua de 6 Decembrie. Străzile dimprejurul cartierului West-India-Docks erau pline de morți, atât muncitori cât și polițiști. În ziua de 10 Decembrie Uniunea Muncitorilor Engleji declară greva generală. Cea franceză, germană, rusă și italiană se asociară imediat la mișcare și la urmă de tot și cea americană.

Acesta era războiul modern. Nu mai existau lupte de avantposturi, ci războiu în toată regula. Lucrătorii și capitalul erau acum față în față, în rânduri strânse de bătaie.

Peste câteva zile se arătară și grozăviile acestei lupte. Cifrele statistice ale crimelor, ale mortalității copiilor și a sugacilor crescuseră îngrozitor. Hrana pentru milioane de oameni putrezea și se strica în vagoane de tren și vapoare nedescărcate. Guvernelerecurseră la armată. Dar trupele, formate din proletari, declarară rezistență pasivă și lucrau fără spor, deoarece știau că acum nu e timpul de represalii. În preajma Crăciunului marile orașe Chicago, New York, Londra, Paris, Berlin, Hamburg, Viena,

Petrograd se găseau în complet întunec și în primejdie de înfometare. În case oamenii tremurau de frig, și cei care erau slabi și șubrezi, se prăpădiră. Zilnic se întâmplau incendii, jafuri, sabotaje și furturi. Fantoma revoluției se arăta în zare.

Liga Internațională a Lucrătorilor însă nu voia să cedeze și cerea legi pentru protejarea membrilor ei, împotriva capitalului.

În mijlocul acestor sguduiri și spaime, Sindicatul tunelului mai sta încă în picioare. Era o ruină, toată spartă și pârâind din toate încheieturile, dar mai sta cu toate acestea în picioare.

Minunea aceasta se datora lui Lloyd, care convocase o întrunire a marilor creditori și venise el însuși la adunare, ceea ce nu făcuse de douăzeci de ani, din pricina boalei de care suferea. Sindicatul nu trebuia să cadă. Timpurile erau îngrozitoare și căderea Sindicatului ar fi abătut nenorociri și mai mari asupra omenirii. Procedând înțelepțește, tunelul putea fi salvat. Comițând o greșală de tactică, soarta lui ar fi fost pecetluită pentru todeauna și progresul industriei ar fi dat înapoi cu douăzeci de ani. Greva generală nu mai poate dura nici trei săptămâni, deoarece lucrătorii sunt amenințați să moară de foame; banii se vor întoarce și criza va dura cel mult până la primăvară. Trebuesc făcute jertfe și marii creditori sunt obligați să dea concursul și să acorde avansuri. Acționarilor și deținătorilor de bonuri trebuie să li se plătească dividendele în ziua de 2 Ianuarie, până la ultimul cent, căci altfel ar izbucni a doua panică.

Lloyd aduse el însuși cel dintâiu marea jertfă și astfel reușiră să mențină Sindicatul.

Consfătuirea se desfășură în dosul ușilor închise. A

doua zi ziarele publicară știrea că a început asanarea situației financiare a Sindicatului și că în ziua de 2 Ianuarie Consiliul își va îndeplini obligațiile față de acționari și deținătorii de bonuri, cum a făcut întotdeauna.

Mult așteptata zi de 2 Ianuarie se apropia.

ix.

De obicei la 1 Ianuarie toate teatrele, sălile de concerte și restaurantele din New York erau suprapopulate.

Dar de astă dată 1 Ianuarie fu o zi moartă. Numai în câteva hoteluri mai mari era animație, ca de obicei. Tramwaiele nu circulau. Trenurile aeriene și Subway-ul treceau la intervale foarte rare, conduse de ingineri. În porturi zăceau pustii giganzii oceanelor, învăluiți în ceață și sloiuri, cu focurile stinse. Străzile erau întunecate și nu ardea decât tot al treilea felinar, iar tablourile de reclamă a căror lumini svâcneau întocmai ca luminile farurilor, erau stinse.

Imediat după miezul nopții o coadă deasă de oameni începu să se înșire în fața palatului Sindicatului; oamenii erau dinainte hotărâți să-și petreacă toată noaptea în stradă. Toți aceștia veniseră cu intenția să-și salveze oel puțin dobinzile pentru cei cinci, zece, douăzeci sau o sută de dollari ai lor. Se lățise vestea că în ziua de 3 Ianuarie Sindicatul va trage obloanele, și nimenea nu era dispus să-și piardă banii. Lumea se îngrămădea mereu.

Noaptea era neobișnuit de friguroasă: douăsprezece grade Celsius sub zero. O zăpadă ușoară, ca un năsip alb, se cernea din cerul depărtat și negru ca păcura, strâns împrejurul etajelor de sus ale sgârie-norilor. Oa-

menii încârligați de frig și clănțănind din dinți, se strângeau unul lângă altul, ca să se încălzească și se alarmau unul pe altul, povestindu-și temerile, comunicându-și bănuielile și discutând despre Sindicat, despre acțiuni și despre bonuri. Erau atât de strânși unul lângă altul, încât puteau dormi foarte bine de-a'mpicioarele, dar cu toate acestea nimenea nu închise un ochiu. Frica îi ținea treji, căci la urma urmei porțile Sindicatului ar fi putut să nu se deschidă, și în cazul acesta hârtiile lor nu mai valorau nimic. Cu obrazul țeapăn de frig și cadaveric, cu ochii plini de spaimă, așteptau să vadă ce va decide soarta.

Banii! Banii! Banii!

Munca unei vieți întregi, sudoarea, oboseala, desnădejdiile, nopțile de insomnie, părul încăruntit de griji, sufletul chinuit, toate erau în hârtiile acestea. Mai mult chiar: bătrânețea lor, cei câțiva ani de odihnă înainte de moarte. Dacă pierdeau, totul era pierdut, două zeci de ani din viața lor, risipiți de pomană, și după aceea noapte grea, mizerie, viață sordidă, sfârșită în sărăcie neagră...

Teama și enervarea creștea din minut în minut. Dacă își vor pierde economiile, aveau de gând să linșeze pe Allan, pe acest campion al escrocilor.

Spre ziuă grupurile începură să apară mai dese. Coadă se întindea până în Wallstreet. Astfel pe deasupra lor începu să se limpezească o zi cu lumină cenușie.

La orele opt un fior trecu printre oamenii adunați în stradă: în Sindicat-Building-ul mut și încremenit de ger se aprinseră primele lumini.

La orele nouă — imediat ce se auziră bătând ceasornicele turnurilor — se deschiseră ușile grele ca de biserică ale palatului. Mulțimea se prăvăli în vestibulul somptuos și de aci spre casieriile pline de lumină. În dosul ghișeelelor mărunte mișuna o armată de funcționari,

curat îmbrăcați și odihniți. Plata cupoanelor mergea ca fulgerul. La toate ghișeele mâni îndemânaticе numărau bancnotele și sunau moneta pe plăcile de marmoră. Totul se desfășura în liniște. Cei care fuseseră serviți, erau împinși spre ieșire de mulțimea care venea din urmă.

La câteva minute după orele zece interveni o mică pauză. Trei ghișee se închiseră, deoarece terminaseră stocul de bani mărunți. Publicul păru că se enervează și funcționarii celorlalte ghișee fură asediați simultan de către grupuri de zece-douăzeci de oameni nerăbdători. În momentul acesta casierul central anunță că ghișeele vor fi închise timp de cinci minute. Publicul e rugat să aibă la îndemână bani mărunți, ca să nu întârzie prea mult plățile. Ghișeele se închiseră.

Situația celor care se găseau în fața ghișeelor nu era câtuș de puțin plăcută, căci mulțimea — evaluată de ziare la 30.000 de oameni — se înghesuia mereu de afară. Intocmai cum un mecanism împinge trunchiul unui copac într'un gater, tot așa era împinsă în Syndicat-Building și mulțimea oamenilor de afară — unde era fărâmițată în grupuri și aruncată spre cealaltă ieșire în Wallstret. Un om punea piciorul pe prima treaptă de granit a scării; peste un minut mulțimea care venea din urmă, îl ridica în sus și-l așeza cu amândouă picioarele pe treaptă. Peste alte zece minute ajungea pe prag și trecea ca un măciniș prin vestibul, unde mai sta zece minute și era presat în fața ghișeelor. Omul a devenit un manechin, fără voință și mișcări proprii, și mii de oameni înaintea și în urmă lui evoluează exact ca și el în aceeași durată de timp.

Dar din cauza suspendării plăților, locul liber din fața ghișeelor se umplu în câteva minute. Oamenii din vestibul fură în parte aruncați pe scara care ducea la etajele de sus.

Cei care erau în fața ghișeelor, nu-și mai putea menține locul și se pomeniră în fața ademenitoarei eventualități, de a fi împinși afară, după o așteptare de zece ore. Pe urmă nu le mai rămânea decât să facă din nou coadă.

Niciunul nu dormise toată noaptea, tremuraseră ca niște javre, nu mâncaseră nimica și se expuneau să aibă nemulțumiri la slujbă, deci era firesc să fie cât se poate de enervați. Incepură să fluere și să vocifereze și gălăgia făcută de ei răzbi în stradă.

Enervarea se comunică și la ceilalți care așteptau.

— Se închid ghișeele! strigă cineva.

— Au terminat banii!

Și înghesuiala deveni mai stăruitoare și mai puternică. Hainele se sfâșiară și oamenii care nu mai puteau respira, începură să vocifereze și să blesteme. Alții însă, pe care lumea îi ridicase pe sus și acum se legănau pe deasupra capetelor celorlalți, sbierau și ocărau cum le venea la gură.

În fața ghișeelor oamenii se striveau unul pe altul, din pricina înghesuelii. Un șofer lovi cu pumnul în tablă de sticlă a ghișeului și strigă, vânat de mânie și cu glasul sugrumat: „Banii mei, pungașilor! Am treisute de dollari la voi. Dați-mi cele treisute de dollari ai mei, hoților și tâlharilor!”

Funcționarul dela ghișeu se uită, palid de mânie, la scandalagiu și-i răspunse: „Știți foarte bine că bonurile nu pot fi denunțate. Aveți dreptul la dobinzi, și nimic mai mult!”

Ghișeele începură acum să sdrângănească din toate părțile și în toate colțurile, iar funcționarii reluară cu înfrigurare plățile. Doar că acum era prea târziu. Chiotul de mulțumire ce se ridică în clipa când plățile începură din nou, fu greșit interpretat de mulțimea înghesuită în sală și vestibul și îmbrânceala deveni îngrozitoare.

Cei care ajunseră la ieșire, se pregăteau să plece cât mai repede, dar nici de plecat nu puteau pleca mai mult de câțiva inși. În clipa următoare ușile ghișeelor pârâiau și lumea intră cu ele în piept, în localul casierilor. Servitorii și funcționarii fugiră, care încotro, după ce puseră mâna pe registrele și casetele de bani. Publicul năvăli înăuntru și cât ai clipi, pereții de stejar ai ghișeelor fură dărâmați. Imediat după aceea lumea răsuflă mai ușurată și începu să se scurgă spre toate ușile. Inghesuiala dela spate însă deveni mai puternică și grupuri întregi de oameni fură aruncate înăuntru. Spre marea lor mirare aceștia găsiră un local devastat și jefuit. Pupitre răsturnate, hârtii risipite, cerneală vărsată și grămezi întregi de bani mărunți și bancnote.

Un fapt însă era cert. Banii lor erau pierduți. Plecaseră! Pentru totdeauna! Banii lor! Nădejtile, totul!

Întreagă clădirea clocotea de mânie și revoltă. Lumea începu să devasteze ce se putea devasta. Fereștile sdrângăneau, mesele, scaunele pârâiau și un chiot frenetic se ridica de fiecare dată când se auzea ceva troznind.

Syndicat-Building-ul fu luat cu asalt.

Treizeci de mii de oameni — alții spuneau chiar mai mult — se repeziră înăuntru și fură aruncați pe scările etajelor de sus. Pușinii agenți de stradă care erau aci, pentru păstrarea ordinii, nu mai aveau acum nicio putere. Oamenii pașnici căutau pe unde puteau o ieșire, ca să se strecoare afară; cei arțăgoși căutau să se oprească în toate părțile, unde-și puteau astâmpăra setea de răzbunare.

În ziua aceasta de 2 Ianuarie palatul era aproape pustiu și etajele de sus cu desăvârșire goale. Pentru a face economie de bani, direcțiunea hotărâse să nu păstreze decât apartamentele absolut necesare, iar restul să-l în-

chirieze. Cea mai mare parte a birourilor fuseseră transferate la Mac-City, altele erau pe cale de a fi transferate, iar etajele închiriate pentru avocați și alte firme, nu fuseseră încă luate în primire.

Etajul al doilea și al treilea era plin de baloturi de scrisori, de facturi, de chitanțe și planuri care trebuiau transportate în primele zile ale anului, la noile birouri.

Mulțimea care-și pierduse capul, începu să arunce aceste baloturi pe ferești și să umplă scările cu ele.

Până la al șaptelea etaj la toate fereștile apărură capete omenesti.

Trei mecanici tineri și insolenți se urcară până la Allan care era în etajul al 32-lea.

„— Hello, Mac va trebui să ne dea banii!” Aceasta este o idee!

„— Come on, boy! Să mergem la Mac!”

Băiatul dela ascensor refuză să dea drumul cabinei, dar cei doi mecanici îl scoaseră afară și plecară singuri. Râdeau și făceau mutre băiatului care țipa de mânie. Ascensorul sbura în sus, apoi cu totul pe neașteptate împrejurul lor se făcu liniște. Dela al douăzecilea etaj gălăgia celor de jos se auzea tot atât de stinsă, ca și freamătul depărtat al străzii.

Ascensorul sbura pe lângă coridoare pustii. Nu vedeau decât ici colo câte un om, dar aceștia păreau că nu știu ce se petrece la douăzeci și la douăzeci și cinci de etaje mai jos de ei. Un funcționar deschise cu indiferență ușa biroului său, iar la etajul al 30-lea doi domni cu țigara în gură se așezaseră pe canatul unei ferești și discutau râzând.

Ascensorul se opri și cei trei mecanici ieșiră din cabină și începură să sbiere: „Mac, Mac! Mac! Unde ești? Afară, Mac!”

Trecură în lungul coridorului și bătură la toate ușile.

Dar deodată în cadrul unei uși apăru Allan și rămaseră cu gura căscată, înspăimântați și fără să poată scoate un singur cuvânt, de față cu omul acesta a cărui fotografie o văzuseră de atâtea ori.

— Ce vreți? întrebă Mac fără nicio sfială.

— Vrem banii noștri!

Allan crezu că sunt beți.

— Duceți-vă dracului! zise el și trânti ușa.

Rămaseră cu ochii sgâiți spre ușă. Veniseră ca să-și scoată cu orice preț banii dela Mac, dar nu reușiră să obțină niciun cent, și pe deasupra îi mai dase și dracului.

Se sfătuiră ce să facă, și hotărâră să coboare.

Dracului nu se duseră, dar prin purgatoriu trebuiră totuș să treacă. La etajul al doisprezecelea ajunseră într'o mare de fum, iar la al optălea întâlniră un ascensor incendiat, plin de foc și de flăcări, care sbură în sus pe lângă ei.

Tremurând și aproape înebuniți de spaimă, ajunseră în vestibul, unde șuvoiul de oameni care fugeau, îi aruncă și pe ei în stradă.

x.

Nimenea nu știa cum de s'a întâmplat așa ceva. Nimeni nu știa cine poartă vina. Nimeni nu văzuse nimic, dar cu toate acestea nenorocirea se întâmplase...

La etajul al treilea un om se arătă la fereastră. Omul acesta își făcu mâinile pâlnie în fața gurii și începu să strige, fără întrerupere și cât îl răbdau plămânii, spre mulțimea care se îngrămădea mereu să intre în clădire: „Foc! Building-ul arde! Inapoi!”

Acest om era James Blackstone, un funcționar de bancă pe care înghesuiala îl împinsese până la etajul al treilea. La început nimenea nu-l auzi, căci toată lumea striga, dar când țipetele lui se repetară în mod automat, câteva capete — pe urmă tot mai multe — se ridicară în sus, și dintr'odată cei din stradă înțeleseră ce strigă Blackstone dela al treilea etaj. Nu înțeleseră altoeva, decât cuvântul alarmant „Foc!” și lumea băgă de seamă, că în aerul înghețat, bureala sură ce se împânzise împrejurul lui Blackstone nu era aer, ci fum. Fumul acesta se îngroșă și ieșea în fâșii groase și leneșe pe fereastră, trecând în rotocoale repezi peste capul lui Blackstone. Imediat după aceea fumul deveni mai des, începu să rotească și să se îngroașe, acoperind cu totul pe Blackstone. Dar el nu plecă dela fereastră. Era exact ca un aparat de

alarmă care se descărca cu energie oarbă asupra capetelor mulțimii înghesuite la intrarea palatului, așa că în cele din urmă reuși s'o facă să se oprească și să se retragă.

Datorită prezenței de spirit a acestui Blackstone s'a putut evita o catastrofă uriașă. Țipetele lui stridente treziră rațiunea în capetele lumii înebunite. În momentul acesta în interiorul palatului se găseau mai multe mii de oameni. Cu toții se repeziră spre ieșiri, dar aci detere peste un zid de oameni. În primul moment se păru că lumea s'a oprit curioasă în mijlocul străzii, ca să vadă ce se va întâmpla. Dar la urmă, îndemnați de țipetele lui Blackstone, se întoarseră și sute de glasuri repetară semnalul de alarmă al acestuia: „Inapoi! Building-ul arde!” Lumea fu împinsă în străzile laterale și începu să se scurgă.

În josul scării largi de granit a palatului se prăvălea o cascadă de capete, de brațe, de picioare, snopi de oameni care ajungeau de-a-bușile în stradă, se ridicau și o rupeau înspăimântați la fugă. În timpul cât se prăvăliseră pe scări, toți aceștia văzuseră îngrozitoarele ascensoare din interior, încinse de flăcări. Ascensoare — trei-patru unul după altul — încărcate cu baloturi de hârtii aprinse, se repezeau în sus și dintr'ânsele cădea ploaie de jărat.

Blackstone apăru din nou în mijlocul norilor de fum. Apoi deodată se făcu mai mare și începu să se apropie: sărise pe fereastră. Blackstone căzu în mijlocul unui grup de fugari și din fericire nimenea nu fu rănit. Fugarii se repeziră în laturi, cum se repede noroiul unei băltoace în care ai aruncat o piatră. Se ridicară apoi cu toții ca fulgerul, numai Blackstone rămase nemișcat. Îl ridicară și pe el și-și veni repede în simțiri, căci nu i se întâmplase altceva, decât că-și scrântise un picior.

Dela primul strigăt al lui Blackstone, până când sărise în stradă, nu trecuseră nici cinci minute. Peste alte zecis minute Pine Street, Wallstreet, Thomas Street, Cedar-Nassau Street și Broadway mișunau de echipele pompierilor, de pompele cu aburi și de ambulanțe. Toate posturile din New York începură să verse echipe de pompieri.

Kelly, comandantul pompierilor, înțelese numaidecât primejdia care amenința cartierul comercial. Chemă în ajutor chiar Circumscripția 66th din Brooklyn, ceea ce nu se mai întâmplase din ziua marelui incendiu care distrusese Equitable Building. Trecerea spre miazănoapte de Brooklyn Bridge fu închisă și cele opt pompe cu aburi, împreună cu trenurile lor, sburau ca niște fantome prin ceața lăptoasă a iernii, spre Manhattan. Palatul Syndicatului fumega prin toate răsufălătorile, întocmai ca un cuptor cu treizeci și două de etaje. Cât ai clipi fu încunjurat din toate părțile de strigătele de luptă, de fioroasele semnale de goarnă, de semnale de clopot și șuerături stridente.

Focul fusese pus la etajul al treilea și la ascensoarele pe care le lăsaseră să circule slobode spre etajele de sus. Nimenea nu putu spune mai târziu, cine a comis această ticăloșie.

Ascensoarele se prăvăliră în adânc, unul după altul, cum se prăvălesc alpiști când îi părăsesc puterile, în timpul cât urcă un perete de stâncă. La fiecare prăbușire, din subsoluri se ridicau nori de praf aprins. În vestibul și în vârtejurile ascensoarelor se auzeau bubuituri și ro-pote de mitraliere: căldura smulgea din șurupuri căptușeala pereților. Vârtejurile deveniră un fel de conducte fioroase de aer încins, care ridica în sus baloturile de hârtii aprinse. Presiunea aerului înfierbântat făcu să plesnească domul tavanului de sticlă pe unde intra lumina

zilei și din acoperișul palatului se repezără snopi de scântei în sus. Palatul era ca și craterul unui vulcan care vărsa maldăre de hârtii aprinse și le ridica în aer, ca pe niște rachete, ca apoi să cadă pocnind ca niște bombe peste Manhattan.

Pe deasupra craterului încins, întocmai ca o pasăre de pradă care vrea să-și pârlască ciocul, evolua un aeroplan: operatorii dela Edison Pictures care fotografiau munții cu glugi de zăpadă ai sgârie-norilor, la mijloc cu vulcanul în erupție.

Prin vârtejul ascensoarelor, focul se comunică în lungul coridoarelor, la celelalte etaje. Tabliile de sticlă ale ferestrelor săriră pocnind și se sparseră în pereții clădirilor vecine. Cercevelele de fier, îndoite de căldură, fură smulse din pereți și roteau prin aer, învărtindu-se ca niște elice de avioane. Zincul cu care fusese lipită tabla dela cornișa ferestrelor și a jghiaburilor, se topi și picura în stradă, ca o ploaie de lavă. (Pentru aceste bucăți de zinc sleit, se plătiră mai târziu sume importante).

Kelly dete o luptă eroică. Pusese în funcțiune douăzeci și cinci de kilometri de furtun pentru pompe care vărsară, pe o sută douăzeci de guri, sute de mii de gallone de apă asupra clădirii incendiate. În totul la acest incendiu fură întrebuințate douăzeci și cinci de milioane de gallone de apă care costară orașul New York o sută treizeci de mii de dollari — cu treizeci de mii mai mult decât apa întrebuințată la incendiul uriaș din 1911 dela Equitable Building.

Kelly se lupta în același timp și cu focul și cu gerul. Hydranții înghețară și furtunurile plesniră. Pe străzi scoarta de gheață era de o palmă de groasă și apa formase o platoșă groasă de gheață împrejurul palatului în flacări. Pe Pine Street era un strat de grindină până în genunchi,

căci vântul fărâmița apa în stropi și o îngheța, ca apoi s'o împrăstie în formă de ploaie cu grindină pe deasupra străzilor.

Batalioanele lui Kelly încunjuraseră palatul și respinseră toate atacurile dușmanului vreme de opt ore. Aceste batalioane se luptau de jurîmprejur, postate pe acoperișurile palatelor vecine, pe jumătate sufocate de fum și acoperite de sloiuri, pe un ger de zece grade sub zero. Printre acești bravi treceau ziariștii în goană și operatorii cinematografelor care învăteau manivela cu mâinile întepenite de frig. Aceștia lucrau și ei, până când cădeau sleiți de puteri.

Palatul era clădit din beton și fier, așa că nu putea arde, deși se încinsese, de plesniră sute de mii de ferești, dela palatele vecine. Cu toate acestea interiorul fu consumat în întregime.

xi.

Allan se salvă, trecând pe acoperișul dela Mercantile Safe Company, care era cu opt etaje mai jos.

La câteva minute după ce ieșise în pragul ușii, chemat de strigătele celor trei mecanici insolenți, băgase de seamă că palatul a luat foc. Când Lion, zăpăcit de frică și de emoție, intră grăbit la el în birou, îl găsi îmbrăcat cu pardesiul și cu pălăria în cap. Incepuse să scoată scrisorile din sertare și să le bage în buzunare.

— Sir, arde Building-ul! gemu el. S'au aprins ascensoarele!

Mac îi aruncă legătura de chei:

— Deschide casa de fier și nu striga, răspunse Mac. Clădirea este sigură, împotriva focului. Allan era galben la obraz și năucit de noua nenorocire ce se abătuse asupra lui. „Acesta este sfârșitul”, își zise el.

Nu credea în semne, dar după atâtea lovituri ale soartei, gândul că un blestem a căzut asupra tunelului, puneă tot mai mult stăpânire pe el. Cu mișcări mașinale, fără să-și dea seamă de ceea ce face, aduna grămadă desene, planuri și hârtii.

— Dă suflul cel cu trei colțari, Lion; și nu scânci! porunci el cu capul greu și repetă de câteva ori la rând: Te rog, să nu scâncești...

Telefonul începu să sune. Era Kelly care spuse lui Allan să coboare scara de incendiu de pe peretele dela răsărit, spre acoperișul dela Mercantile Safe Co. Telefonul suna din minut în minut — e timpul suprem — până când Allan ridică receptorul și-l puse pe masă.

Alerga dela masă la masă, dela raft la raft și scotea planuri și scrisori pe care le arunca lui Lion.

— Toate acestea, Lion, trebuesc băgate în casa de fier. Dă-i înainte!

Lion era pe jumătate înebunit de spaimă. Dar nu îndrăsnea să spună niciun cuvânt, numai buzele i se mișcau încet, par'că ar fi vrut să cheme într'ajutor pe unul dintre străvechii lui penați. Cu o privire furișă, se convinge că în sufletul stăpânului său s'a deslănțuit un uragan și se feri să-l mai întăre.

În momentul acesta cineva bătu la ușă. Foarte ciudat! În cadrul ușii apăru Strom, germano-rusul. Se opri în prag: era îmbrăcat cu o manta lungă și cu pălăria în mână; atitudinea lui nu părea nici umilă, nici stăruitoare. Sta, par'că ar fi avut intenția să aștepte liniștit și nu spuse decât atât: „Ar fi timpul, domnule Allan”.

Allan nu putea înțelege cum de Strom a reușit să se urce până la el, dar acum nu avea timp să-l întrebe. Își aduse aminte că Strom venise la New York, pentru a discuta cu el posibilitatea reducerii efectivului inginerilor.

— Ia-o înainte, Strom! zise el cu glasul stins. Vin și eu numaidecât! și continuă să răcolească în maldărul de hârtii. Afară fumul se vâlătucea pe sub ferești și din adânc veneau semnalele stinse ale pompierilor.

După o bucată de vreme Allan întoarse din nou privirea spre ușă. Strom era tot acolo și aștepta cu pălăria în mână.

— Dumneata n'ai plecat încă?

— Te aștept să termini, Allan, răspunse palidul Strom, sfios, dar cu glasul categoric.

În momentul acesta un nor de fum răzbi în cameră și odată cu fumul apărură un ofițer de pompieri, în cap cu coiful alb. Începu să tușească și strigă:

— M'a trimis Kelly, domnule Allan, ca să-ți spun că peste cinci minute nu vei mai putea coborâ pe acoperișul vecin.

— Mai am nevoie exact de cinci minute, răspunse Allan și continuă să adune maldărele de hârtii.

În aceeași clipă se auzi țâcănitul unui aparat fotografic și când se întoarseră spre ușă, văzură un operator care se căznea să prindă pe Allan în fața lentilei. Ofițerul cu coiful alb tresări de mirare și se dete un pas înapoi.

— Cum ai ajuns dumneata aici? întrebă el speriat. Operatorul se strâmbă la el:

— M'am urcat și eu pe scară, pe urma dumitale, răspunse el.

Cu toată mâhnirea ce-l chinuia, Allan trebui să râdă cu hohote:

— Gata, Lion, închide! Și acum haideți!

Fără să mai arunce nicio privire în largul camerei sale de lucru, ieși pe ușă.

Coridorul era înecat într-o mare neagră de fum, greu și pișcăcios. Petrecuți de strigătele neîntrerupte de îndemn, ajunseră la scara îngustă de fier și la acoperișul care era încunjurat din trei părți de zidul mobil și uriaș al fumului care-ți tăia vederea.

Sosiră exact în momentul când cupola de sticlă se prăbuși, ca să deschidă în mijlocul acoperișului un crater din care începu să se reverse fum, ploaie de scântei, limbi de flacări și fâșii de hârtie aprinsă. Spectacolul fu atât de înfiorător, încât Lion începu să se vaiete în gura mare.

Fotograful însă dispăruse. Acum fotografia craterul și îndrepta aparatul pe deasupra New York-ului, spre cel din stradă și cei de pe acoperiș. Îl apucase o furie atât de violentă de fotografiat, încât ofițerul trebui să-l ia de guler și să-l ducă la scară.

— Stop, you fool! strigă ofițerul supărat.

— Cum ai spus: fool? țipă fotograful jignit. Pentru asta va trebui să-mi plătești. Aci eu pot fotografia cât poftesc. Dumneata n'ai niciun drept...

— Now shut up and go down! strigă din nou ofițerul.

— Ce-ai spus: shut up? Imi vei plăti și pentru asta. Eu sunt Harrison dela *Herald* și vei mai auzi vorbindu-se de mine.

— Domnilor, aveți mânuși, căci altfel vă rămâne pielea palmelor pe balustrada de fier a scării!

Ofițerul porunci fotografului, să coboare cel dintâiu. Dar acesta ar fi avut gust să fotografieze coborârea, așa că începu să protesteze.

— Înainte! porunci Allan. Părăsește acoperișul! Nu faceți prostii.

Fotograful își trecu peste umăr cureaua aparatului și se apropie de balustradă.

— Dumneata, domnule Allan, ești singurul care mă poate alunga de pe acoperișul casei dumitale, răspunse el nemulțumit și în momentul când capul aproape nu i se mai vedea, adăugă: Dar îmi pare rău, domnule Allan, că-mi spui să nu fac prostii. Din partea dumitale nu mă așteptam la așa ceva.

După fotograf coborâ Lion care se uita speriat în adânc, apoi Strom, după el Allan și la urmă de tot ofițerul.

Aveau de coborât opt etaje, în totul o sută de spițe ale scării. Aci fumul era mai rar, dar ceva mai jos spițele erau acoperite cu o pojghiță de gheață atât de groasă,

încât abia reuşeau să se țină pe ele. Peste ei se cernea neînterupt apa care îngheţa numaidecât în formă de ciorchini, pe hainele şi obrazyele lor.

Acoperişurile şi fereştile dela casele din vecini erau pline de curioşi, ieşiţi să vadă coborârea care părea mult mai primejdioasă decât era în realitate.

Ajunseră toţi cu bine pe acoperişul dela Mercantile Safe Co., dar aci îi aştepta din nou fotografia.

Acoperişul părea un gheţar, şi un muşuroiu ascuţit de ghiaţă se apropie de Allan. Era comandantul Kelly. Aceşti doi vechi cunoscuţi, schimbă următoarele cuvinte, care în aceeaş seară apărură în toate ziarele:

Kelly: I am glad I got you down, Mac!

Allan: Thanks, Bill!

xii.

Datorită unei minuni, cu prilejul acestui incendiu, unul dintre cele mai mari incendii din oraşul New York, nu muriră decât şase oameni: Joshua Gilmor, servitor la casierie şi casierul Reichardt, împreună cu Webster, ajutorul său, pe care incendiul îi surprinsese în tezaur. Uşa tezaurului fu spartă şi Reichardt împreună cu Webster fură salvaţi. Dar când să scoată pe Gilmor, o avalanşă de dărâmături şi de ghiaţă se prăbuşi peste intrarea în tezaur şi bietul Gilmor îngheţă în timp de câteva minute.

Apoi arhitecţii Capelli şi O'Brien care săriră dela al cincisprezecelea etaj şi rămaseră morţi în mijlocul străzii. Pompierul Rivet, în faţa căruia căzuseră, se alese cu un şoc de nervi şi peste trei zile muri de spaimă.

Comandorul Day care fu prins sub tavanul prăbuşit al etajului al treilea şi strivit de dărâmăturile care-l duseră la fund.

Pe urmă Sin, groomul chinez care cu prilejul lucrărilor de curăţire fu găsit mort în mijlocul unui bloc de ghiaţă. Rămaseră cu toţii înspăimântaţi, când după ce sparseră blocul, deteră cu ochii de chinezul de cincisprezece ani, îmbrăcat în fracul lui elegant de culoare albastră şi în cap cu şabca pe care erau iniţialele A. T. S.

Atitudinea mecanicului Jim Buttler fusese eroică. Acesta

intrase în palatul care ardea vâlvătaie și stinsese foarte liniștit focul celor opt cazane, în timp ce pe deasupra lui incendiul făcea ravagii. Datorită gestului său, fusese evitată o explozie a cazanelor care ar fi putut deveni fatală. Jim își făcuse datoria și nu cerea nicio recompensă. Dar nu fu nici atât de prost, încât să refuze oferta unui impresar care, în schimbul unui salariu de 2.000 de dollari pe lună, îl purtă prin toate orașele Americii și-l puse să cânte în localurile de noapte. Timp de trei luni de zile Jim cântă în fiecare seară micul său cântec:

*Sunt Jim, mecanic la Atis (A. T. S.),
Când pe deasupra mea se'nclinse focul,
Eu mi-am zis....*

New York-ul clocotea de emoția pricinuită de incendiu și de mirosul materialelor arse.

Fumul incendiului mai plutea încă peste Downtown și din cerul cenușiu plouau fără încetare bucăți de hârtii arse, când ziarele publicară fotografia palatului în flăcări, batalioanele aruncate în luptă de Kelly, victimele și coborârea lui Allan și a celor care fuseseră împreună cu el.

Syndicatul fu declarat mort. Incendiul fu o ceremonie de incinerare de primul rang. Deși palatul fusese asigurat la mai multe societăți, pagubele erau totuși enorme. Mai îngrozitoare decât orice era însă desordinea provocată de publicul furios și de incendiu. Milioane de scrisori, de chitanțe și planuri fuseseră distruse. În conformitate cu prevederile legii americane, adunările generale ale Societăților Anonime, trebuie ținute în prima zi de Marți dela începutul anului. Această zi de Marți căzu la patru zile după incendiu și în această zi Sindicatul fu declarat în stare de faliment.

Acesta era sfârșitul.

În seara declarării falimentului un grup de oameni se adună în fața clădirii Central-Park-Hotel, unde trăsesese Allan, și începu să fluere și să huidue. Directorul hotelului se temea să nu-i spargă fereștile și arătă lui Allan scrisori în care era amenințat că vor mina hotelul, dacă mai găzduște pe Allan.

Cu un zâmbet amar și plin de dispreț, Allan îi dădea scrisorile înapoi. „Am înțeles!” Se mută sub alt nume la Palace. Dar ziua următoare trebui să părăsească și acest hotel. Trei zile mai târziu, nu-l mai primea niciun hotel din New York. Aceleași hoteluri care înainte de asta ar fi fost gata să dea afară pe orice prinț de viță regală, ca să-i poată face lui un loc, îl dădeau acum în stradă.

Allan fu obligat să părăsească New York-ul. La Mac City nu putea pleca, deoarece lumea amenință că va incendia orașul, dacă se va arăta acolo. Plecă deci în timpul nopții cu un tren spre Buffalo. Oțelăriile lui Allan erau păzite de poliție. Prezența lui însă nu putea fi păstrată multă vreme în secret. Lumea amenință din nou că va arunca oțelăriile în aer. Pentru a-și procura bani, Allan hypotecase fabrica până la ultimul șurub, lui Mrs. Brown, bogata cămătăreasă. Oțelăriile nu mai erau proprietatea lui și nu avea dreptul să le expună primejdiei.

Plecă la Chicago, dar și aci erau sute de mii de oameni care-și pierduseră banii cu tunelul. Il alungară și din acest oraș, căci într-o noapte lumea trase cu revolverele în fereștile hotelului care-l găzduia.

Allan era supravegheat și urmărit în toate părțile. Cu puțin în urmă fusese unul dintre cei mai puternici oameni din lume, acoperit de decorațiile tuturor suveranilor, *doctor honoris causa* al unui mare număr de Universități,

membru de onoare al tuturor Academiei mai importante și al tuturor Societăților științifice. Ani de-a-rândul fusese aclamat și uneori entuziasmul lua astfel de proporții, încât îți aducea aminte de cultul ce se acorda odinioară persoanelor din epoca antichității. Când se întâmpla ca să apară în hallul unui hotel, se găsea numaidecât cineva care să strige entuziasmat: „Mac Allan este în hotel! Three cheers for Mac!” Un grup de ziariști și fotografi era zi și noapte pe urma lui. Nu putea spune un singur cuvânt, nu putea face un singur gest, pe care să nu-l fi auzit și să nu-l fi văzut publicul.

După catastrofă îl iertaseră. Fusese vorba numai de viața a trei mii de oameni. De astă dată însă era vorba de bani și opinia publică fusese lovită drept în inimă, așa că acum aceasta își arăta colții lucitori.

Allan luase poporului milioane și miliarde. Pentru realizarea proiectului său nebunesc, Allan luase gologanii micului burghez. Prin urmare Allan nu era nici mai mult, nici mai puțin decât un *highway robber*, un tâlhar de drumul mare. Intreagă farsa tunelului o înscenase numai ca să găsească un deuseu favorabil pentru allanitul său. De ce nu vă uitați la *Allan's Steel Works, dear me!*... un adevărat oraș. Și firește, el avusese grijă să-și pună banii în siguranță, înainte de a se declara dezastrul. Fiecare servant de ascensor și orice wattman de tramvai striga cât îl lua gura, că Allan este cel mai mare pungaș pe care l-a cunoscut vreodată omenirea.

La început se găsiră câteva ziare care luau partea lui Allan, dar primiră scrisori cu amenințări și aluzii destul de transparente — afară de asta administrația acestor ziare constată că publicul nu le mai cumpără. Ei comedie, cum era să le cumpere, când ele scriau lucruri tocmai potrivnice celor pe care le-ar fi dorit cetitorii

care pe deasupra erau obligați să mai dea și bani pe ele. Ziarele cu pricina schimbă repede macazul și încercară să-și revizuiască atitudinea. Lipsea S. Woolf, cel care dispăruse în mod rușinos și care avusese marele dar, de a împărți bacșișuri potrivite, la momentul indicat, celor anume meniți să le primească.

Allan apărură în diferite orașe, dar de fiecare dată fu obligat să dispară. Fu oaspele lui Vanderstyff în Ohio, dar peste câteva zile trei ferme model ale acestuia fură mistuite de flacări. Predicatorii exploatau această conjunctură în casele de rugăciuni și făceau afaceri strălucite, numindu-l Antichrist. Nimenea nu mai îndrăsnea să găzduiască pe Allan. La moșia lui Vanderstyff îl ajunse o telegramă expediată de Ethel Lloyd.

„My dear Mr. Allan — telegrafia Ethel — papa te invită să te instalezi, pentru oricâtă vreme dorești, la moșia noastră Turtle-River, din Manitoba. Papa s'ar bucura foarte mult, dacă ai accepta să fii mosafirul său. Vei putea pescui păstrăvi și vei avea la îndemână cai foarte buni de călărie. Îți recomand în special pe Teddy. În timpul verii vom veni la dumneata. New York-ul începe să se liniștească. Well, I hope you will have a good time. Yours truly Ethel Lloyd”.

În Canada Allan găsi în sfârșit liniștea de care avea nevoie. Nimenea nu știa unde se află. Li pierduseră urma. Câteva ziare care trăiau din exploatarea minciunilor sensaționale, publicară emoționanta știre, că el s'a sinucis.

„Tunelul înghite pe Allan!”

Dar cei care-l cunoșteau și știau că are șapte vieți, profeteau că în curând se va arăta din nou. Și de fapt se întoarse la New York mult mai repede decât ar fi putut bănuși cineva.

Prăbușindu-se Sindicatul, târâse după el sute de inși.

Numeroși particulari și firme care suportaseră prima sgu-
duitură, poate s'ar fi recules din nou, dacă li se acorda
un răgaz de câteva săptămâni. Dar a doua sguduitură
îi dote grămadă. În general însă consecințele falimentului
fură mai puțin fatale, decât se crezuse la început, căci
lumea se aștepta demult la așa ceva. În afară de asta
situația generală era atât de proastă, încât nimic n'ar
mai fi putut-o agrava. Acestea erau timpurile cele mai
mizerabile și cele mai triste ce se pomeniseră în ultimii
o sută de ani. Lumea era aruncată cu douăzeci de ani
înapoi, în progresul ei. Greva începuse să slăbească, dar
comerțul, industria și comunicațiile zăceau și acuma în
adâncă letargie. Zăpăceala se comunicase până sus în
Alaska, până în munții Baikal și în adâncul pădurilor
din Congo. Pe Missouri-Mississippi, pe Amazon, pe Volga,
pe Congo erau flotile întregi de vapoare și corăbii moarte.

Azilurile celor fără căpătâiu erau suprapopulate și car-
tiere întregi din orașe erau sărăcite. Pretutindeni era
jale, foamete, mizerie.

Ar fi fost nebunie să afirmi, că această situație a pro-
vocat-o Allan. Crizele economice de tot felul contribui-
seră și ele la agravarea situației. Dar cu toate acestea lu-
mea îl acuza pe el. Ziarele nu mai încetau cu încredințările.
Zi și noapte tipau că a ademenit lumea cu făgădueli de-
șarte, ca să le ia banii. După șapte ani de lucru, nu ter-
minase nici a treia parte din galeriile tunelului. Nu s'a
gândit niciodată și nici nu i-a trecut prin minte, că va
putea termina această lucrare în timp de cinsprezece ani,
și a mințit poporul în mod nerușinat.

În cele din urmă, pe la sfârșitul lui Februarie în ziare
apăru o citație adresată lui Mac Allan, constructorul
Tunelului-Atlantic. Allan era acuzat de abuz de încre-
dere în dauna opiniei publice.

La trei zile după aceea orașul New York clocotea din
nou de strigătele vânzătorilor de ziare: Mac Allan este
la New York! Se va prezenta în fața Justiției!

Administrația falimentului Sindicatului oferi o cauțiune
uriasă și tot așa Lloyd, dar Allan refuză amândouă aceste
oferte și rămase în „tombs”-urile (celulele) arestului pre-
ventiv din Franklin Street. Zilnic avea convorbiri de
câteva ore cu Strom pe care-l însărcinase cu administrarea
tunelului.

Strom nu-și exprimase cu nicio privire, cu niciun cu-
vânt, regretul pentru situația deplorabilă în care se găsea
Allan și nici nu zâmbise de bucurie că l-a revăzut. Ii
făcuse raportul, și nimic altoeva.

Allan lucra cu febrilitate, așa că timpul nu i se părea
prea lung. Iși odihnea creierul și această odihnă trebuia
să devină mai târziu energie mușchiulară. În timpul cât
rămase arestat în „tombs”, lucră la proiectul pentru con-
tinuarea lucrărilor tunelului cu o singură galerie. Afară
de Strom nu primea pe nimenea în închisoare, decât
pe apărătorul său.

Intr'un rând se anunță și Ethel Lloyd, dar el nu o
primi.

Procesul lui Allan trebuia să înceapă la trei Aprilie,
dar cu săptămâni de zile înainte fusese reținut fiecare loc
în sala de desbateri. Pentru ca să poată obține un loc,
se plăteau sume fantastice. Se făceau cele mai îndrăznețe
și mai nerușinate încercări de mituire. În special femeile
vociferau ca niște nebune. Toate ar fi vrut să știe și să
vadă ce atitudine va avea Ethel Lloyd.

În scaunul de Președinte al Tribunalului fu numit te-
mutul judecător din New York, doctorul Seymour.

Pe Allan îl apărau patru dintre cei mai distinși juriști
ai Uniunii americane: Boyer, Winsor, Cohen și Smith.

Procesul dură trei săptămâni și trei săptămâni la rând America fremătă de o enervare continuă. Procesul acesta reprezenta un istoric minuțios al înființării Sindicatului, al construirii și administrării tunelului. Se discuta în toate amănuntele până și accidente și catastrofa din Octombrie. Doamnele care la lectura celor mai desăvârșite poeme adorm, rămaseră treze ca niște strigoi, în timpul înșirării tuturor acestor amănunte, pe care nimenea nu le putea înțelege, dacă nu era specialist în materie.

Ethel Lloyd nu lipsi dela desbateri nici cel puțin o secundă. Tot timpul asculta cu cea mai mare atenție, stând pe scaun, aproape fără să se miște.

Apariția lui Allan făcu mare senzație, dar și oarecare decepție. Lumea se aștepta, acum când loviturile soartei se descărcau una după alta asupra lui, să-l vadă sdrobit, frânt și obosit, ca astfel să-l poată compătimi. Dar Allan nu le putuse face pe plac, deoarece arăta exact ca și înainte. Părea sănătos, cu părul ca arama, lat în spete și asculta la ce spun cei dimprejurul său, în aceeași atitudine în aparență distrată și indiferentă. Vorbea același dialect din West, trăgănat și calm, care din când în când îți aducea aminte de pogănicul din Uncle Tom.

Făcu mare senzație și Hobby pe care-l citaseră ca martor. Infățișarea și felul lui de a vorbi, consternară pe toată lumea. Moșneagul acesta era oare Hobby, cel care trecuse călare pe un elefant în lungul Broadway-ului.

Allan își frânse singur gâtul, spre marea consternare a celor patru apărători ai săi, care juraseră că vor obține achitarea lui.

Punctul culminant al procesului era firește, termenul de cinsprezece ani pe care-l fixase Allan pentru terminarea lucrărilor de construcție ale tunelului. Și în a șaptesprezecea zi a procesului, doctorul Seymour încercă să se apropie cu multă prudență de acest punct delicat.

După o scurtă pauză, începu pe un ton cu desăvârșire inocent:

— Dumneavoastră v'ați obligat să construiți tunelul în timp de cinsprezece ani, adevărat să puneți primele trenuri în circulație, imediat după expirarea acestui termen.

Allan: Da!

Doctorul Seymour cu indiferență și uitându-se spre public: Erați convins că veți putea termina lucrările în timpul acesta?

Toată lumea se aștepta ca Allan să dea un răspuns afirmativ. Dar Allan nu-l dete. Pe cei patru apărători ai săi aproape îi lovi damblaua, când îl auziră comițând marea greșală de a spune adevărul.

Allan răspunse: Convins nu, dar nădăjduiam că în condițiuni prielnice, să mă pot ține de cuvânt.

Doctorul Seymour: Dumneavoastră ați contat pe aceste condițiuni prielnice?

Allan: În orice caz mă așteptam să întâlnesc anumite dificultăți. În cazul acesta lucrările ar mai fi durat doi sau trei ani.

Doctorul Seymour: Prin urmare erați convins că nu veți putea termina lucrările în cinsprezece ani?

Allan: N'am spus asta, dar nădăjduiam să le termin, dacă totul va merge bine.

Doctorul Seymour: Ați dat acest termen de cinsprezece ani, pentru a vă putea realiza mai ușor proiectul?

Allan: Da!

(Apărătorii arătau exact ca niște cadavre).

Mac spusese adevărul și acum nu-i mai rămânea altceva, decât să suporte consecințele. Doctorul Seymour își începu „summing up”-ul. Acuzarea dură dela orele două după amiază, până la două noaptea. Doamnele care îngălbenesc de mânie, când trebuie să aștepte cinci minute

într'un magazin, ascultară rechizitoriul până la urmă. Procurorul desfășură în fața Curții întregul caleidoscop al nenorocirilor pricinuite de tunel: catastrofa, grevele, falimentele, și declară că doi oameni ca Mac Allan ar fi în stare să ruineze finanțele lumii întregi. Allan se uită la el mirat.

Ziua următoare începură pledoariile apărării care durară până târziu noaptea. Apărătorii se întindeau pe pân-tece, peste masă și gâdilau pe jurați sub gușă...

Pe urmă veni ziua supremei emoții. Curtea de Justiție fu asediată de mii de oameni; toți aceștia pierduseră câte douăzeci, o sută sau o mie de dollari, din cauza lui Allan. Și acuin cereau o victimă care li se dete.

Jurații nu îndrăsniră să dea un răspuns negativ, căci nimenea nu era dispus să sboare în aer, cu o bombă de dinamită, sau să fie împușcat pe scara propriei sale case. Declară pe Allan vinovat de mistificarea conștiință a publicului, cu un cuvânt de înșelăciune. Din nou se dovedi că lipsește S. Woolf, cel sacrificat fără cinste, în mâinile căruia totul lucea ca aurul.

Sentința fu de șase ani și trei luni de închisoare.

Era una dintre sentințele acelea ale Americii pe care Europa nu le poate pricepe. Fusesse dată sub presiunea opiniei publice și a situației imediate. Afară de asta mai erau și motive politice de care trebuia să se țină seamă. Alegerile băteau la ușă și guvernul republican ținea să se pună bine cu democrației. Allan își ascultă liniștit sentința de condamnare și ceru numaidecât revizuirea procesului.

Publicul însă rămase încremenit, vreme de un minut.

Pe urmă se auzi un glas de femeie, tremurând de emoție și revoltă:

— Nu mai există dreptate în Uniune! Judecătorii și

jurații au fost cumpărați de Societățile de Navigație!

Aceasta era Ethel Lloyd și observația o costă o mică avere, plus zece mii de dollari onorariu pentru advocați. Și pentru că la desbaterea procesului ei — care făcu enormă senzație — insultă din nou Curtea, fu condamnată la trei zile de închisoare pentru ultragiul. Dar Ethel Lloyd nu plăti niciun ban de bună voie. Li puseră sechestru și când veni portărelul s'o execute, îi dete două perechi de mânuși cu nasturii de briliante.

— Vă mai datorez ceva? întrebă ea.

— Nu, mulțumesc! răspunse portărelul și plecă cu mânușile.

Dar când veni timpul ca Ethel să intre la umbră, nu-i conveni de loc. Trei zile de *jail, no Sir!* Și se îmbarcă pe bordul yachtului ei „Crapul de Aur”, ca să se plimbe la treizeci de kilometri distanță de țărm, unde nimenea nu-i putea face nimica. Cu tatăl ei era în continuă legătură prin radio. Posturile de radio ale ziarelor interceptară toate convorbirile lor și timp de opt zile New York-ul se distră admirabil. Bătrânul Lloyd râdea cu lacrimi de năzbâțiile fiicei sale și o adora și mai mult. Dar fiindcă nu putea trăi departe de ea, o rugă să se întoarcă acasă. Ethel se îndreptă numaidecât cu yachtul spre New York, dar aci căzu de-a-dreptul în brațele poliției.

Ethel protestă trei zile la rând între pereții închisorii și ziarele numărau ceasurile până la liberarea ei. Ethel ieși zâmbitoare și fu încunjurată imediat de un parc de automobile care o duseră în triumf până acasă.

În timpul acesta Allan era în temnița *Atlanta*. Nu-și pierduse curajul, deoarece sentința nu o lua în serios.

În lună începu revizuirea procesului său.

Toate fazele uriașului proces fură ventilate din nou. Dar sentința rămase neschimbată și Allan se întoarse

în închisoarea *Atlanta*.

Problema Allan ajunse la Supreme Court și peste alte trei luni de zile se judecă în ultimă instanță. De astă dată situația părea extrem de gravă, căci acum era vorba de sacrificarea lui Allan.

În intervalul acesta criza financiară se domolise. Comerțul, industria și comunicațiile începuseră să se reculeagă. Ura fanatică a poporului se liniștise. Din sute de semne se putea vedea că cineva lucrează din răspuțeri la aranjarea situației sale. Se bănuia că acest cineva este Ethel Lloyd. Ziarele publicau articole mai binevoitoare și lista juraților era cu totul altfel alcătuită.

Când apărură în fața Curții Supreme, înfățișarea lui Allan consternă pe toată lumea. Obrazul lui avea o culoare palidă de om bolnav și fruntea îi era brăzdată de cute adânci care nu se netezeau nici când vorbea. Tâmpilele îi încărunțiseră și slăbise foarte mult. Focul ochilor săi se stinsese și din când în când părea cu totul absent.

Emoțiile din ultimele luni și procesele nu putuseră să-l doboare, dar închisoarea Atlanta îi minase sănătatea. Departe de viață și de activitate, un om ca Allan era condamnat să se prăbușească, întocmai ca o mașină care stă prea mult oprită. Nu mai avea liniște și dormea prost. Îl chinuiau visuri groaznice care-l făceau să se svârcolească în așternut până la ziuă. Îl urmărea tunelul cu fantele lui. Prin vis auzea răzbubuiind valurile mării care pătrunseseră în ganguri, și mii de oameni erau târați afară de șuvoiul apelor, întocmai ca niște vite înecate. Tunelul sorbea totul în apropierea lui, întocmai ca un crater uriaș: înghiți halele mașinilor, casele, întregul oraș al tunelului se duse la fund, vapoare, apă și pământ; orașul New York începea să se plece într-o parte și să se cufunde. New York-ul ardea vâlvătaie și el fugea

peste acoperișurile caselor orașului care se topea. Vedea pe S. Woolf rupt în trei bucăți și toate trei implorau iertarea lui.

La Supreme Court Allan fu achitat. Sentința fu primită cu aclamații. Ethel Lloyd agita batista ca pe un drapel. Pe Allan trebuia să-l ducă până la mașină cu o escortă, căci altfel lumea l-ar fi rupt în bucăți, ca să aibă o amintire dela el. Străzile dimprejurul palatului Supremei Curți de Justiție răsunau din nou de strigăte: „Mac Allan! Mac Allan!”

Vântul bătea acum din altă parte.

Allan însă nu mai avea decât un singur gând, pe care-l urmărea cu ultimul rest de energie: singurătate... departe de oameni, cât mai departe...

Plecă la Mac City.

PARTEA A ȘASEA

i.

Tunelul era mort.

Pașii răsunau departe prin gangurile pustii și vorbele așteptau ca în adâncuri de beciuri. În stațiunile mute se auzea zi și noapte susurul trist al mașinilor servite de ingineri cu sufletul otrăvit de amărăciune. Trenurile rare intrau și ieșeau. Numai în peștera submarină mai mișunau încă lucrătorii dela Pittsburg Refining and Smelting Co. Orașul tunelului era pustiu, înecat de praf și mort. Atmosfera care înainte de asta fremătase de urletul mașinilor de amestecat betonul și de vuetul trenurilor, era acum liniștită, pământul nu se mai cutremura. În port erau șiruri întregi de vapoare moarte. Halele mașinilor care străluceau în timpul nopții, ca palatele din basme, cu excepția câtorva, erau acum negre și fără viață, întocmai ca niște ruine. Focul farului era stins și el.

Allan ocupa etajul al cincilea din palatul birourilor. Fereștile lui se deschideau spre o mare de șine care se întindeau pustii și acoperite de praf. În timpul primelor zile nu ieși de loc din casă. Pe urmă intră în tunel și lucră în ganguri câteva săptămâni fără întrerupere. Afară de Strom nu vorbea cu nimenea. În Mac City nu avea prieteni, Hobby își părăsise demult villa și renunțase la carieră, ca să-și cumpere o fermă în Maine. În luna

Noembrie Allan avu o convorbire de trei ore cu Lloyd care-i spulberă orice nădejdi. Descurajat și mâhnit plecă în aceeași zi cu un vapor al Sindicatului. Vizită stațiunile oceanice și cele din Europa și ziarele publicară scurte notițe despre aceste vizite. Dar nu le cetti nimeni. Mac Allan era mort, ca și tunelul, căci atenția lumii era acum atrasă de alte nume.

Primăvara următoare, când se întoarse la Mac City, nimenea nu se sinchisi de el. Nimenea afară de Ethel Lloyd.

Ethel îl așteptă timp de câteva săptămâni, crezând că va veni să viziteze pe tatăl ei. Dar după ce văzu că nu se arată, îi trimise un bilețel din care se vedea toată prietenia ei: A aflat că e din nou acasă. *Pa*, și ea însăși, s'ar bucura foarte mult, dacă ar trece ocazional pe la ei. Mii de salutări.

Dar Allan nu-i răspunse.

Ethel rămase mirată și jignită de atitudinea lui. Dete ordin să cheme pe cel mai bun detectiv din New York și-l însărcină să-i aducă informații despre Allan. Detectivul îi raportă, că Allan lucrează zi și noapte în tunel și că de obicei se întoarce seara între șapte și douăsprezece. Trăește cu totul izolat de lume și dela întoarcerea acasă n'a primit pe nimenea. Drumul până la el trece pe la Strom și acesta este un om mult mai cumplit, decât un chelar de ocnă.

În aceeași zi pe înserate Ethel apără în orașul mort și se anunță la Allan. I se răspunse să se adreseze lui Strom. Ethel care se aștepta la așa ceva, își făcuse toate pregătirile. Voia să termine repede cu acest Strom, pe care-l văzuse cu ocazia procesului lui Allan. Il ura și-l admira în același timp. Detesta calmul neobișnuit și disprețul față de oameni al lui Strom, dar îi admira curajul.

De astă dată însă va avea de a face cu Ethel Lloyd. Se îmbrăcase cu îngrijire, într-o manta de vulpi albastre de Siberia, cu un cap de vulpe și cu agrafe pe căciuliță. Făcu un obraz cât mai seducător și mai plin de făgăduieli, convinsă că va da gata pe Strom dela prima vedere.

— Am plăcerea să vorbesc cu domnul Strom? începu ea cu glasul lingușitor. Eu sunt Ethel Lloyd și aș dori foarte mult să văd pe domnul Allan.

Strom însă nici nu clipi din ochi. Asupra lui nu făcea nici cea mai mică impresie, nici numele ei atotputernic, nici vulpea albastră, nici buzele ei frumoase și surâzătoare. Lui Ethel i se păru că vizita ei îl plictisește de moarte, și se descurajă.

— Domnul Allan este în tunel, domnișoară Lloyd, răspunse Strom rece. Privirea lui și nerușinarea cu care mințea, o făcură să se revolte și se schimbă la față numaidecât.

— Ești un mincinos! răspunse ea palidă de mânie, dar încercă să zâmbească. Adineaori mi s'a spus că e aici.

Strom rămase foarte liniștit.

— Eu nu vă pot obliga să mă credeți. Bună ziua, domnișoară.

Atât fu totul.

Ethel nu pășise încă niciodată așa ceva. Palidă și tremurând de ciudă, adăugă:

— Vei avea ocazie să-ți mai aduci aminte de mine, domnule! Până acum n'a îndrăsnit încă nimenea să mă trateze cu atâta nerușinare. Eu, Ethel Lloyd, te voi da într-o bună zi pe ușă afară! M'ai auzit?

— În cazul acesta voi risipi mai puține vorbe decât dumneavoastră, răspunse Strom cu indiferență.

Ethel se uită la obrazul lui ca de mort și la ochii

reci și sticloși. Ar fi avut poftă să-i spună că nu e gentleman, dar se stăpâni și tăcu. Li aruncă o privire plină de dispreț (Sfinte Doamne, o privire!) și plecă.

Și în timpul cât cobora scara, cu ochii plini de lacrimi de revoltă, se gândi: „A înebunit și poltronul acesta! Tunelul i-a înebunit pe toți, Hobby, Allan... câțiva ani petrecuți în apropierea tunelului sunt tocmai deajuns, ca să-și piardă mintea”.

În automobil, până să ajungă la New York, începu să plângă de ciudă și de decepție. Își propusese să întrebuințeze toate mijloacele de seducțiune împotriva acestui Strom, în dosul căruia se retrăsese Allan, dar privirile nerușinat de indifferente ale acestuia o desarmaseră numaidecât. Plângea acum de ciudă, deoarece vedea că a întrebuințat o tactică greșită. „Las' că poltronul acesta va mai avea ocazie să-și aducă aminte de Ethel Lloyd! Își zise ea și răsă sarcastic. Voi cumpăra întreg tunelul, numai ca să-l pot da afară. *Just wait a little!*”

La masă, împreună cu tatăl ei, fu toată seara tăcută și palidă.

— Intinde domnului Lloyd sosiera! strigă ea servitorului. Nu vezi?

Și servitorul, care cunoștea toanele lui Ethel, o ascultă fără să grămujde. Bătrânul Lloyd se întoarse speriat și se uită în ochii tiranici ai frumoasei sale fiice.

Ethel nu se lăsa intimidată de piedici. Își pusese ochii pe Allan. Voia să vorbească cu el și jurase că va vorbi, oricât ar fi costat-o. Pentru nimic în lume însă nu s'ar fi adresat a doua oară lui Strom. Ii era silă de omul acesta și era convinsă că și fără Strom — care nu era un gentleman — va putea să-și ajungă scopul.

Serile următoare bătrânul Lloyd fu determinat să mănânce singur. Ethel se scuza în fiecare zi, căci la orele

patru pleca de fiecare dată la Mac City, și se întoreea cu trenul de seara, la orele unsprezece. Dela șase la nouă aștepta într'un automobil de piață — pe care-l comandase din New York să vină la Mac City — oprit la o depărtare de zece pași dela intrarea principală a birourilor, înfășurată în blănuri, tremurând de frig și în acelaș timp decepționată de rolul pe care-l juca, se uita afară prin geamul înghețat, în care din timp în timp trebuia să bureze cu respirația fierbinte, câte o gaură, ca să poată vedea. Cu toată lumina lămpilor electrice care sfâșiau întunerecul, afară nu se vedea nimic și numai repeaua șinelor lucea palid prin beznă. Imediat ce auzea ceva, sau vedea pe cineva venind, Ethel deschidea ochii mari și-și simțea inima svâcnind în piept.

A treia seară văzu pentru prima dată pe Allan. Se apropia, venind împreună cu un domn și trecu peste terasa liniilor. Il recunoscuse imediat după mers. Domnul acela însă era Strom. Ethel îl afurisi. Amândoi trecură prin apropierea automobilului și Strom întoarse capul spre fereastra înghețată care strălucea în noapte. Ethel își închipui că a ghicit cine este înăuntru și va atrage atenția lui Allan asupra automobilului. Strom însă trecu înainte, fără să spună lui Allan nicio vorbă.

Într'o seară, la câteva zile după aceea, Allan ieși din tunel la orele șapte. Sări dintr'un tren care mergea încet și trecu domol peste linie. Se apropia, continuându-și drumul, tăcut și îngândurat. Exact când puse piciorul pe treptele scării birourilor, Ethel deschise ușa automobilului și-l strigă pe nume.

Allan se opri un moment și se uită împrejurul său, apoi dete să-și continue drumul.

— Allan! strigă Ethel a doua oară și se apropie de el. Se întoarse spre ea și cu o privire grăbită, încercă să

vadă cine-l strigă.

Purta o manta largă de culoare cafenie și era încălțat în cisme înalte, pline de noroiu. Obrazul îi era slăbit și aspru. Câteva clipe se uitară unul la altul în tăcere.

— Ethel Lloyd? întrebă el cu glasul profund și îndiferent.

Ethel se emoționează. Nu mai păstra decât o amintire tulbure a glasului lui Allan de care acum își aduse imediat aminte. Ezită să-și ridice vălul, căci simți că s'a roșit.

— Da, răspunse ea cu sfială, sunt eu! și de astă dată își ridică vălul.

Allan se uită la ea cu ochii serioși și limpezi:

— Ce faci dumneata aici? întrebă el.

Dar Ethel se reculese imediat, căci înțelese că pentru ea partida este definitiv pierdută, dacă în această clipă nu va găsi tonul indicat. Dar îl găsi în mod instinctiv. Râse atât de veselă și de drăguță, ca un copil:

— Atât ar mai lipsi, ca acum să mă cerți, Allan. Voiam să vorbesc cu dumneata și deoarece știam că nu primești pe nimenea, te-am așteptat vreme de două ceasuri în automobil.

Privirea lui Allan nu se schimbă. Dar când o pofti să intre, în glasul lui nu se simți nicio umbră de ostilitate.

Ethel respiră ușurată. Primejdia trecuse. În momentul când intră în ascensor, se simțea veselă, ușoară și fericită.

— Allan, într'un rând ți-am scris!... începu ea și zâmbi.

Allan se uită la ea:

— Da, știu! răspunse el îngândurat. Dar la drept vorbind, pe atunci n'aveam... și Allan murmură ceva neînțeles. În clipa aceasta ascensorul se opri. Lion deschise ușa locuinței lui Allan și Ethel păru foarte veselă și mirată că revede pe Lion.

— Iată și bătrânul nostru Lion! exclamă ea întinzând

mâna spre chinezul bătrân și uscățiv, ca spre un prieten bun: Ce mai faci, Lion?

— Thank you! bâlbâi Lion abia simțit și se înclină în fața ei.

Allan rugă pe Ethel să-l aștepte câteva clipe, și Lion o conduse într-o cameră mare și bine încălzită, apoi plecă. Ethel își descheie mantaua și-și scoase mânușile. Camera părea simplă și era aranjată fără gust. Evident, Allan comandase prin telefon această mobilă dela un magazin și aranjamentul era făcut de un tapițer. Perdelele dela ferești erau scoase și se vedeau cercevelele, patrate negre în cadrul cărora scăpărau câte trei și patru stele. După o bucată de vreme Lion se întoarse și aduse serviciul de ceai și pesmeți. Apoi apărură și Allan. Își schimbă hainele și încălțase ghete în loc de cisme.

— Sunt la dispoziția dumneavoastră, domnișoară Lloyd, declară el grav și calm și se așază pe scaun. Ce face domnul Lloyd? Dar după trăsăturile obrazului său, Ethel înțelese că nu-l interesează câtuș de puțin ce răspuns îi va da.

— Tatălui meu îi merge bine, mulțumesc, răspunse ea distrată.

Acum putea vedea limpede pe Allan. Încărunțise mult și părea îmbătrânit cu ani întregi. Trăsăturile obrazului său rigid deveniseră mai aspre, păreau împietrite, pline de amărăciune și îndârjire stăpânită. Ochiul lui erau reci, fără viață și nu permiteau privirilor străine să se adâncească într'ânsii.

Dacă ar fi procedat după un plan dinainte pregătit, Ethel ar fi început acum cu Allan o conversație banală, pentru a face ca situația să devină suportabilă pentru amândoi. De fapt își propusese să se plângă împotriva lui Strom, dar când văzu pe Allan atât de schimbat,

atât de străin și de rece, se lăsă dusă de impulsul care-i spunea, că trebuie să existe și un mijloc cu care ar putea mișca pe Allan, ca să-l determine s'o asculte.

Schimbă deci imediat tonul și începu să vorbească pe un ton confidențial și amabil, de părea că întotdeauna au fost cei mai buni prieteni.

— Allan, zise ea și privirile ochilor albaștri i se aprinseră, când întinse mâna spre el, nici nu-ți poți închipui cât de mult mă bucur că te văd! Trebuie apoi să faci un efort, pentru a-și ascunde emoția.

Allan întinse spre ea mâna lui aspră și bătută. Încercă chiar să zâmbească, dar în privirile lui tresări o lumină de binevoitor dispreț pentru acest gen de simpatie femenină.

Pe Ethel însă n'o mai interesa așa ceva; acum nimic nu o mai putea opri. Se uită la Allan și clătină din cap.

— Dumneata nu arăți bine, continuă ea. Viața pe care o duci acum, nu este pentru un om ca dumneata. Înțeleg foarte bine, că pentru un timp ai avut nevoie de liniște și de singurătate, dar nu cred că acestea ți-ar putea fi de folos, pentru un timp mai îndelungat. Nu te supăra, că îndrăznesc să-ți spun astfel de vorbe. Dumneata trebuie să-ți reiei ocupațiile. Dumitale îți lipsește tunelul, nimic altceva!

Spunea adevărul și nimerise pe Allan drept în inimă. Allan se uită cu ochii mari la ea. Nu răspunse niciun cuvânt și nu făcu cea mai mică încercare s'o întrerupă.

Ethel îl zăpăcise cu vorbele ei și acum căuta să profite de situația în care se găsea. Vorbea atât de repede și de emoționată, încât ar fi fost imposibil s'o întrerupă, fără să pari nedelicat. Ii făcu reproșuri că s'a înstrăinat de prietenii săi și s'a îngropat în acest oraș mort; îi povesti incidentul cu Strom, îi vorbi despre Lloyd, despre

New York, despre cunoștințele lor comune, și revenea mereu la tunel. Cine este indicat să termine această operă, afară de el? Cui va putea lumea s'o încredințeze, dacă el o va abandona? Dar trecând toate acestea cu vederea, ea îi spune fără niciun fel de ezitare, că se va prăpădi cu siguranță, dacă nu va relua lucrările cât mai curând...

Ochii cenușii ai lui Allan se întunecară și se aprinseră de mâhnire, de durere, de amărăciunea și de dorința pe care Ethel o răscolise într'ânsul.

— De ce-mi spui toate acestea? întrebă el și privirile lui întunecate se opriră asupra ei.

— Știu foarte bine, că nu am niciun drept să-ți spun astfel de vorbe, răspuse ea, cel mult dreptul pe care l-ar putea avea un prieten sau un cunoscut. Dar ți le spun pentrucă... Ethel însă nu-i putu da niciun motiv și continuă: Îți fac reproșuri pentrucă te îngropi în această cameră macabră, în loc să pui totul în mișcare, ca să poți termina lucrările tunelului.

Allan clătină cu bunăvoință din cap și zâmbi resemnat.

— Domnișoară Lloyd, ripostă el, nu te mai înțeleg. Am pus totul în mișcare și fac zilnic tot ce se poate face. Dar deocamdată nu poate fi vorba de reluarea lucrului.

— De ce nu?

Allan se uită la ea mirat.

— Pentrucă n'avem bani! răspuse el scurt.

— Dar cine crezi că va putea găsi bani, dacă nu-i vei găsi dumneata? adăugă Ethel repede, și zâmbi. Câtă vreme stai închis aici, nimenea nu va veni să-ți ofere banii de care ai nevoie.

Allan începuse să se plictisească de vorbăria aceasta.

— Am încercat tot ce mi-a fost posibil, răspunse el, și din tonul cu care vorbea, Ethel înțelese că este sătul de prezența ei.

Își luă mânușile și în timpul cât și le puse, îl întrebă:

— Ai vorbit și cu papa?

Allan dete din cap și se feri să se uite în ochii ei.

— Cu domnul Lloyd? Sigur că da! răspunse el.

— Și ce ți-a spus?

— Domnul Lloyd nu mi-a dat nicio speranță! declară Allan și se uită drept la Ethel.

Ethel începu să râdă, cu râsul ei ușor și copilăresc.

— Când? întrebă ea. Când s'a întâmplat aceasta, Allan?

Allan păru că se gândește:

— Toamna trecută.

— Va să zică toamna trecută! repetă Ethel și se prefăcu mirată. Pe vremea aceea mâinile lui papa erau legate. Acum e cu totul altceva! și Ethel începu să vorbească cu patimă. Papa mi-a spus: „Poate aș lua asupra mea lucrările tunelului, dar firește, ea nu pot merge la Allan să-i fac această propunere. Ar trebui să vină el la mine”.

Cuvintele acestea i le spuse cu un fel de indiferență, ca pe ceva fără importanță.

Allan sta tăcut și îngândurat. Nu răspunse nimic. Cu această revelație, Ethel îi aruncase foc în suflet. Sângele îi năvăli în obraz și în auz începu să-i vâjâie vuetul ritmic al muncii. Să fie oare posibil? Lloyd? Emoția lui era atât de mare, încât trebui să se ridice în picioare.

Tăcu o vreme, apoi se uită la Ethel. Ea își încheia mânușile și această preocupare părea că o absoarbe în întregime.

Ethel se ridică și ea în picioare și zâmbi.

— În orice caz Allan, trebuie să știi, că papa nu m'a autorizat să-ți spun aceste lucruri. El nu trebuie să afle niciodată, că am fost la dumneata, zise ea încet și-i întinse mâna.

Allan îi aruncă o privire caldă și recunoscătoare:

— A fost foarte amabil din partea dumneavoastră, domnișoară Lloyd, că ați venit să mă vedeți, răspunse el și strânse mâna fetei.

Ethel râse ușor:

— Nu face nimic, răspunse ea. Zilele acestea n'am avut nimic de făcut și mi-am zis că ar fi bine să vin, să văd ce face Allan. Good bye! și Ethel plecă.

ii.

În seara aceea Ethel era într'o dispoziție nebănuită și în timpul mesei, bătrânului Lloyd i se topea inima de mulțumire. După ce se ridicară dela masă, îi petrecu brațele împrejurul gâtului și-l întrebă:

— Are micul meu *Pa* timpul necesar, ca mâine înainte de amiază să discute o chestiune importantă cu mine?

— Chiar astăzi, Ethel, dacă vrei!

— Nu astăzi; mâine! Și micul meu *Pa* îmi făgăduiește să facă tot ce-i va cere Ethel?

— Dacă va fi posibil, fetița mea.

— E posibil, *Pa*!

Ziua următoare Allan primi o invitație autografă, extrem de prietenoasă, dela Lloyd, dar se vedea cât de colo, că a fost dictată de Ethel.

„Vom fi numai noi, scria Lloyd, noi trei”.

Allan găsi pe Lloyd foarte bine dispus. Se făcuse mai mic și lui Allan i se păru că a început să devină copilăros. Vizita lui Allan, din toamna trecută, o uitase cu totul. Incepu să-i povestească din nou toate amănuntele proceselor lui Ethel și râdea cu lacrimi, când îi spuse felul în care Ethel a scăpat din mâinile justiției și a plecat cu yachtul pe mare. Ii înșiră toate noutățile întâmplătoare în timpul toamnei și al iernii, îi vorbi despre

scandaluri și despre alegeri. Deși creerul său începuse să obosească, era totuși vioiu și se interesa de tot ce era nou, iar pe deasupra bătrânul acesta părea de o viclenie primitivă. Allan îl asculta distrat, căci se simțea prea împovărat de propriile sale griji. Și în tot timpul acesta nu găsi o singură dată prilejul pentru a abate conversația asupra tunelului. Lloyd îi prezentă planuri de observatoare, pe care voia să le dăruiască diferitelor națiuni, și tocmai în momentul când Allan se pregătea să aducă vorba despre ceea ce-l interesa pe el, veni servitorul și-i anunță, că Miss Lloyd îi poștește la masă.

Ethel era îmbrăcată ca la un bal de curte. Era admirabilă, toată numai strălucire, tinerețe și măreție. Fără pata care o desfigura și care-i făcuse eroziuni în bărbie, ar fi fost cea mai desăvârșită frumusețe din New York. Allan fu extrem de mirat, când o văzu, căci până acum nu băgase niciodată de seamă, cât este de frumoasă. Dar mai presus de orice, rămase profund impresionat de felul desăvârșit în care-l salută.

— Ah, iată și Allan! și se uită la el cu ochii albaștri, strălucitori și sinceri. A trecut atâta vreme de când nu ne-am văzut! Pe unde ai umblat de atunci?

— Nu fii curioasă, Ethel! interveni Lloyd dojenitor.

Și Ethel zâmbi. În timpul mesei fu exuberantă. Mân-cară la o masă rotundă de mahon, de doi metri în diametru, pe care Ethel o împodobeă zilnic cu flori proaspete. Capul lui Lloyd părea grotesc, ca un cap de mumie, printre buchetele de flori. Ethel se ocupa neconținut de el. N'avea voie să mănânce decât ceea ce-i da ea și râdea ca un copil, când îi refuza câte ceva. Medicii îl opriseră dela tot ce-i plăcea.

Obrazul i se încreți de plăcere, când Ethel îi întinse o farfurie cu maioneză de ciuperci.

— Da, astăzi nu voi fi atât de severă, zise ea, căci avem pe domnul Allan la masă.

— Vino cât mai des, Allan, chihoti Lloyd, căci de față cu dumneata mă tratează și pe mine mai bine.

La orice ocazie ce se oferea, Ethel încerca să dovedească lui Allan, cât de multă plăcere îi face vizita lui.

După ce se ridicară dela masă, luară cafeaua într-o sală înaltă, care părea o seră de palmieri. Într'un cămin Renaissance, o capodoperă de valoare, se vedea jarul tăciunilor perfect imitați în despicăturile de lemn. Undeva susura un havuz. În sală era atât de întunec ec încât abia se puteau vedea unul pe altul. Ochii inflamați ai lui Lloyd, nu suportau lumină prea multă.

— Cântă-ne ceva, fetițo! zise Lloyd care fuma o țigară lungă neagră. Aceste țigări erau fabricate special pentru el, în Havana și erau singurul lux pe care și-l permitea.

Ethel dete din cap:

— Nu, dad! Lui Allan nu-i place muzica.

Capul de mumie al lui Lloyd se întoarse spre Allan:

— Nu-ți place muzica? întrebă el.

— Nu am auz muzical, răspunse Allan.

Lloyd dete din cap:

— Cum ar putea să-ți placă așa ceva? începu el cu gravitate bătrânească. Dumneata trebuie să meditezi și nu ai nevoie de muzică. Tot așa eram și eu înainte de asta. Dar după ce am îmbătrânit, necesitatea de a visa a venit singură, și am început s'o îndrăgesc, așa dintr'odată. Muzica este pentru copii, pentru femei și pentru capete slabe...

— Vai, tată! se auzi Ethel din balansoarul ei învăluit în umbră.

— Eu, Allan, mă bucur de privilegiile bătrâneței, continuă Lloyd. De altfel pe mine Ethel m'a împrietenit cu

muzica, mica mea Ethel care stă colo și râde de tatăl ei.

— Spune drept, nu-i așa, că papa e drăguț! interveni Ethel și încercă să se uite la Allan.

În cele din urmă, după o conversație aprinsă între tată și fiică — din care bătrânul Lloyd ieși bătut în mod deplorabil — cu totul pe neașteptate bătrânul aduse vorba despre tunel.

— Cum merge cu tunelul, Allan?

Din toate întrebările lui se vedea limpede, că Ethel discutase în prealabil cu tatăl ei și acesta ar fi vrut acum să-i netezească drumul, ca „să se apropie de el”.

— Germanii intenționează să înființeze acum o legătură de dirijabile, declară Lloyd. Va trebui, Allan, să faci tot posibilul, ca să reîncepi lucrul.

Sosisă momentul și Allan îi răspunse cu glasul sonor și limpede:

— Dați-mi numele dumneavoastră, domnule Lloyd, și sunt gata să încep chiar mâine.

Lloyd îi răspunse îngândurat:

— Am vrut mai demult, Allan, să-ți fac propuneri. Am vrut chiar să-ți scriu în acest sens; în timpul cât ai fost plecat, dar Ethel mi-a spus: „Așteaptă până când Allan va veni la tine”. Ea nu mi-a dat voie să-ți scriu.

Și Lloyd chihoti triumfător, convins că a făcut fiicei sale o farsă. Dar imediat pe obrazul lui se oglindi o spaimă îngrozitoare, căci Ethel lovi revoltată cu palma în brațul scaunului, se ridică palidă și strigă, fulgerându-l cu ochii aprinși de mânie:

— Tată, cum ai îndrăznit să spui așa ceva!

Își ridică trena rochiei și plecă, trântind ușa cu atâta putere, încât se cutremură sala.

Allan rămase palid și mut: Lloyd o trădase.

Lloyd însă sta speriat și întorcea capul încoace și încolo.

— Ce i-am făcut? murmură el. A fost o simplă glumă. N'am înțeles s'o jignesc. Ce rău i-am făcut? O, cât poate fi de răutăcioasă! Apoi se reculese și-și dete osteneală să pară din nou vesel și liniștit. Se va întoarce, zise el ceva mai calm. Are sufletul cel mai bun din toată lumea asta. Dar nu ține socoteală de nimic și uneori are toane, întocmai ca mama ei. Dar să vezi, că după un timp se întoarce înapoi și îngenunchiază alături de mine, și mă mângâie și-mi spune: „Iartă-mă Pa, astăzi sunt rău dispusă!”

Scaunul lui Ethel se mai legăna încă. Era liniște deplină, numai havuzul susura și fremăta. Din stradă se auzeau clacsoanele automobilelor, ca semnalele sirenelor de vapoare în funduri de ceață.

Lloyd se uita la Allan care sta tăcut, apoi se uită la ușă și ascultă. După ce mai trecu un timp, sună servitorul.

— Unde este Miss Lloyd? întrebă el.

— Miss Lloyd s'a retras în apartamentul dumneaei. Lloyd plecă fruntea.

— În cazul acesta, Allan, astăzi nu o vom mai vedea, declară el cu glasul stins și abătut. Și nu o voi vedea nici mâine, și o zi fără Ethel e pentru mine o zi pierdută. Nu am pe nimeni în lume, decât pe ea!

Lloyd clătină din capul mic și pleșuv și nu se mai putea liniști.

— Făgăduiește-mi, Allan, că vei veni și mâine; ca să împăcăm pe Ethel. Cine ar putea înțelege o fată ca asta? Dacă aș ști cel puțin, ce rău i-am făcut.

Lloyd vorbea cu glasul trist. Era grozav de abătut. Pe urmă tăcu și rămase cu capul plecat și cu privirile rătăcite. Făcea impresia unui moșneag desnădăjduit și îndurerat.

După ce mai trecu o vreme, Allan se ridică să plece.

— Ți-am stricat și dumitale buna dispoziție cu prostiile mele, declară Lloyd și clătină din cap, întinzând lui Allan mâna mică și suplă, ca mâna unei fete. Se bucurase atât de mult de venirea dumitale. Era atât de bine dispusă. Toată ziua mi-a spus *dad!*

Și Lloyd rămase singur în sala pe jumătate întunecată, infim în imensul spațiu, și se uita cu ochii mari, pierduți în gol. Era un om bătrân și singur.

În timpul acesta Ethel în camera ei rupse o jumătate duzină de batiste — de mânie și rușine — făcând reproșuri mute tatălui ei. „Cum a putut să-i spună! Cum a putut!... Ce-și va închipui acum Allan despre mine?...”

Allan se înfășură în manta și părăsi casa. În stradă îl aștepta automobilul lui Lloyd, dar el îl refuză. Coborâ încet în jos pe 5th Avenue. Ninge și zăpada cădea în fulgi ușori și moi, iar pe așternutul lor ca un covor pașii lui Allan nu trezeau niciun ecou.

Pe buzele crispate îi încremenise un zâmbet plin de amărăciune. Înțelesese! El era un bărbat simplu și cu inima deschisă și numai rareori i se întâmpla să se gândească la motivele care determină atitudinea celorlalți oameni. El nu avea patimi și nu putea înțelege patimile altora. Nu avea nici umbră de viclesug în ființa lui și nu era în stare să bănuiască pe alții de viclesuguri și intrigi.

În faptul că Ethel venise la el în Tunnel City, nu găsisese nimic deosebit. Cu ani în urmă ea fusese de multe ori în casa lui și erau prieteni. În gestul ei nu văzuse decât un serviciu prietenesc, când venise la el să-i dea de știre că Lloyd este dispus să-l ajute. Voia să-l facă să creadă, că numai ea, Ethel, a fost în stare să convingă

pe tatăl ei, să facă această riscată operație financiară. Cu un cuvânt, continuarea sau abandonarea lucrărilor tunelului să fie pendinte de ea — și Ethel Lloyd își formulase condițiunile — prețul era el însuș. Ethel îl voia pe el. Dar Ethel nu cunoștea încă pe Allan! Nu, ea nu-l cunoștea încă!...

Pe măsură ce se depărta, pașii lui Allan deveneau tot mai înceți. I se părea că se cufundă în zăpadă, în noapte, în amărăciune și desamăgire. Ultima lui nădejde fusese Lloyd. În astfel de condițiuni însă, nu se mai putea gândi la el. Cât de dureros se spulberase astă seară ultima lui nădejde!...

Dimineța următoare primi o telegramă dela Lloyd cu care-l ruga să vină necondiționat la masă în aceeaș seară: „Voi ruga pe Ethel să mănânce cu noi și sunt sigur că nu va refuza. Astăzi n'am văzut-o încă”, spunea Lloyd.

Allan îi răspunse că astă seară îi va fi imposibil să vină, deoarece în gangurile de miazănoapte ale tunelului au pătruns mari cantități de apă. Afirmația aceasta era adevărată, dar prezența lui nu era absolut necesară.

Zi și noapte își petrecea timpul în gangurile moarte și sufletul lui se chinuia în întunec. Inactivitatea la care era condamnat, îl rodea ca un vierme.

La opt zile după aceea, într-o zi limpede de iarnă, Ethel veni la Mac City. Intră de-a-dreptul în biroul lui Allan, tocmai când el discuta cu Strom. Era acoperită pe de-a-ntregul într-o blană albă și părea veselă și strălucitoare.

— Hello, Allan! Începu ea fără să mai stea la gânduri și ca și când între ei nu s'ar fi întâmplat nimica. Ce bine-mi pare că te gădesc! M'a trimis papa, să te iau! Pe Strom îl ignoră cu desăvârșire.

— Domnul Strom, zise Allan, surprins de siguranța și lipsa de sfială a lui Ethel.

— Am avut demult onoarea să ne cunoaștem! declară Strom, apoi se înclină și ieși.

Ethel nici nu luă act de existența lui.

— Da, Allan, continuă ea netulburată, am venit să te iau cu mine. Astă seară este concertul filarmonice și papa te roagă să vii cu noi. Automobilul meu ne așteaptă.

Allan o privi liniștit, drept în luminile ochilor.

— Eu mai am încă de lucru, domnișoară Ethel, răspunse el.

Ethel îi surprinse privirea cu care se uitase la ea și păru că se întristează.

— Allan, exclamă ea, văd că mai ești și astăzi supărat pe mine, din cauza incidentului din seara aceea. Firește, nu m'am purtat nici eu frumos, dar spune drept, frumos a fost din partea tatălui meu, să spună așa ceva? Par'că eu aș fi încercat să fac intrigi împotriva dumitale... Ei bine, papa mi-a spus să te aduc necondiționat cu mine. Dacă mai ai de lucru, te voi aștepta. E un timp admirabil și până atunci eu voi face o plimbare. Dar pot conta pe dumneata? Mă duc să telefonez lui papa...

Allan vru să refuze, dar când întâlni privirile fetei, înțelese că acest refuz ar jigni de moarte mândria ei, și în cazul acesta și nădejile lui s'ar fi spulberat în mod definitiv. Dar nu se putea decide nici să primească invitația, și-i dote un răspuns evaziv.

— Probabil, dar nu pot să-ți spun acum imediat.

— Cred că până la orele șase vei putea să te decizi, adăugă Ethel, prietenoasă și cu glasul tremurând de sfială.

— Da, dar totuș nu cred că-mi va fi posibil.

— La revedere, Allan! strigă Ethel mulțumită. Voi trece pe la orele șase și sper să am noroc.

Exact la orele șase automobilul se opri din nou în fața casei.

Allan se scuză și Ethel se întoarse acasă.

iii.

Allan își tăiaze singur orice posibilitate de revenire.

Cu toată starea desnădăjduită a situației financiare, se decise să facă o ultimă încercare. Se adresă guvernului, cum mai făcuse într'un rând, dar fără succes. Rămase la Washington vreme de trei săptămâni și fu oaspele Președintelui. Acesta dote un dîneu în onoarea lui și-i dovedi un respect și aceeaș considerație ca și unui monarh detronat, dar îi dote să înțeleagă, că deocamdată guvernul nu se poate gândi la o cointeresare în lucrările tunelului.

Imediat după aceea Allan se adresă pentru ultima dată băncilor și marilor financiari, dar și de astă dată fără rezultat. Unele bănci și o parte dintre capitaliști îi dote să înțeleagă, că eventual s'ar asocia la lucrări, dacă ar fi și Lloyd între ei. Astfel Allan fu obligat să se întoarcă la Lloyd.

Lloyd îl primi foarte mulțumit, în biroul său tăcut. Vorbiră despre bursă, despre piața mondială, îi vorbi în toate amănuntele despre petrol, despre oțel, despre bumbac, despre zahăr și despre navluri. O *baissă* ne mai auzită, după o *haussă* ne mai pomenită. Oricâte sforțări ar fi făcut, pentru a se putea reculege, lumea era și astăzi rămasă cu cel puțin zece ani în urma evoluției

ei normale.

Imediat ce-i fu posibil să întrerupă pe Lloyd, Allan își spuse păsul. Ii vorbi despre atitudinea guvernului și Lloyd îl ascultă cu fruntea plecată.

— Toate acestea sunt adevărate, Allan. Nu te-au amăgit cu nimic. La urma urmei cred că mai poți aștepta trei până la cinci ani...

Allan tresări:

— Nu se poate să mai aștept. Trei până la cinci ani! Eu mi-am pus toată nădejdea în dumneata, domnule Lloyd.

Bătrânul rămase îngândurat și clătină din cap:

— Nu se poate! declară el în cele din urmă și tăcu. Tăcură amândoi. Se terminase.

Dar când Allan vru să plece, Lloyd stăruie să rămână la masă. Nu știa ce să facă, dar presimțea că ar fi imposibil ca acum să părăsească pe Lloyd. Deși nu avea niciun temei, totuși mai nutrea încă o vagă speranță.

— Ethel va rămâne tablou, când te va vedea. Ea nici nu bănuiește că ești aici.

„Ethel... mereu Ethel...” După ce pronunță numele idolului său, Lloyd fu incapabil să mai vorbească despre altceva și începu să-și descarce inima.

— Inchipue-ți, declară el, că Ethel a fost plecată cu yachtul, vreme de două săptămâni, tocmai când timpul era atât de urât. M'am hotărât să mituesc telegrafistul... da, l-am mituit, căci în felul acesta trebuie să procedez față de Ethel... dar de telegrafiat nu mi-a telegrafiat nimic. Ethel m'a bănuiește imediat. Acum e rău dispusă și ne-am certat din nou. Dar fiecare zi când nu pot să o văd, e un chin pentru mine. Stau și aștept; sunt om bătrân, Allan, și nu mai am pe nimeni și nimic, decât pe fiică-mea.

Ethel rămase extrem de mirată, când văzu pe Allan că apare. Incrunță din sprâncene, dar imediat după aceea se grăbi să iasă în calea lui, și-i întinse veselă mâna, îmbujorându-se la obraz.

— Ai venit, Allan! Ce bine-mi pare! Știi că am fost supărată săptămâni de-a rândul pe dumneata; ca să fiu sinceră, trebuie să-ți spun numaidecât.

Lloyd chihoti, căci prevedea că de aci înainte Ethel va fi mai bine dispusă.

— În seara aceea n'am putut să vă însoțesc la concert.

— Allan... nu minți! Ascultă Pa, cum minte Allan. N'a vrut să vină! N'ai vrut, Allan, spune drept.

— Ei bine... n'am vrut.

Lloyd făcu o mutră speriată. Se temea de furtună. Ethel ar fi putut sparge o farfurie și pe urmă ar fi fugit din cameră. Se miră când o văzu că începe să râdă.

— Vezi tu, Pa, așa este Allan. Spune întotdeauna numai adevărul.

Și Ethel fu veselă și drăguță toată seara.

— Dar uite ce, prietene Allan, declară ea, când se despărțiră. A doua oară să nu mai fii atât de urâcios cu mine... căci n'aș putea să te mai iert niciodată.

— Imi voi da toată silința, răspunse Allan în glumă.

Ethel se uită la el. Tonul cu care-i răspunse, îi plăcea, dar nu-i spuse nimic ci adăugă zâmbind:

— Ei bine, vom vedea!

Allan se urcă în automobilul lui Lloyd și se înfășură în manta. După ce se gândi o vreme, murmură printre dinți: „Bătrânul Lloyd nu va face nimic fără ea — dar va face totul pentru ea”.

La câteva zile după aceea, într-o seară Allan apărură împreună cu Ethel în loja lui Lloyd din Madison Square Palace.

Sosiră în timpul concertului și apariția lor făcu atâta senzație, încât uvertura din Egmont aproape se pierdu.

„Ethel Lloyd și — Mac Allan!”

Rochia lui Ethel valora o avere. Pusese la contribuție imaginația celor mai buni trei artiști ai modei din New York. Rochia era o țesătură de fir de argint și hermină și îi scotea admirabil în valoare gâtul și ceafa. În păr purta un smoc de croșe, prinse cu o agrafă de briliante.

Erau singuri, căci Ethel decisese în ultimul moment pe Lloyd, care era gata îmbrăcat, să rămână acasă, deoarece nu arăta bine. Il numi „my dear little Dad and Pa, my honey father”, așa că Lloyd în dragostea lui de maimuță, fu extrem de fericit să poată aștepta pe fiică-sa timp de trei ceasuri, așezat într'un fotoliu, până când se va întoarce acasă.

Ethel voia s'o vadă lumea în loja luminată, numai singură cu Allan. În timpul pauzei toate binocurile se îndreptară spre loja ei și se auziră glasuri: „Mac Allan... Mac Allan!”

Celebritatea lui Allan începu să strălucească, imediat ce apărură alături de o miliardară. Rușinat, se retrase mai adânc în joă.

Dar Ethel se întoarse spre el și zâmbi: un zâmbet care nu putea fi greșit interpretat, se plecă peste balustradă, apoi își arată dinții frumoși și zâmbi triumfătoare.

Allan nu putu suporta această scenă decât cu o supremă efortare a puterilor sale. Se gândea la seara, când el împreună cu Maud erau în loja de dincolo și aștepta să fie primit de Lloyd. Își aducea limpede aminte de urechea transparentă și trandafirie a lui Maud, de emoția care-i îmbujorase obraji și de privirea visătoare cu care se uita în sală.

Și tot atât de limpede își aducea aminte și de glasul

lui Ethel, când i-a întins pentru prima dată mâna și i-a spus: „How do you do, Mr. Allan?” Se întrebă în gând: „Ai prefera oare ca în seara aceea Lloyd să nu fi venit la concert, și să nu fi început, niciodată lucrările tunelului?” Și se îngrozi de sine însuși, când auzi un glas interior că-i răspunde: „Nu! Nici pentru a putea păstra pe Maud și Edith, nu aș fi putut renunța la această operă!”

A doua zi valorile tunelului se urcară cu șapte la sută. Un gazetar nerușinat publică știrea că luna viitoare Ethel Lloyd se va logodi cu Mac Allan.

La orele douăsprezece un alt ziar publică desmintirea lui Ethel.

Miss Lloyd spunea: „Ziaristul care a publicat această știre, este cel mai mare mincinos din lume. Sunt o bună prietenă a lui Mac Allan. Adevărul este acesta și mă mândresc cu el”.

Ziariștii însă stăteau la pândă. La câteva săptămâni după aceea ziarele publicară știrea, pigmentată cu aluzii transparente, că Allan s'a mutat din nou la New York.

Faptul era adevărat, dar nu avea nicio legătură cu relațiunile dintre el și Ethel Lloyd. Allan se instalează în stațiunea Hoboken. La această clădire, construită după planurile lui Hobby, se mai lucra și astăzi. Centrul ei era un masiv de treizeci de etaje, pe un front de cincizeci de ferești, care era flancat din amândouă părțile de câte un turn cu zece ferești și fiecare turn avea douăzeci și cinci de etaje. Centrul și turnurile erau așezate pe arcade gigantice care duceau de-a-dreptul în hallul gării. De centrul clădirii turnurile erau legate cu două perechi de poduri. Ca variație, pe terasele palatului erau coloanele grădinilor artificiale și arcadele.

Până la al șaselea etaj palatul era gata — iar sus al

treizecilea și al douăzeci și nouălea. Intre acestea se mai vedea încă rețeaua de fier a turnătorilor de beton, pe care toată ziua se cățarau și ciocăneau oameni minusculi.

Allan locuia la primul etaj, deasupra marei arcade care ducea în gară. Își mutase biroul în marea sală a restaurantului din care aveai o vedere admirabilă peste Hudson River și frontul de ape al New York-ului.

Ethel nu putuse renunța la plăcerea de a contribui cu ceva la împodobirea uriașei săli cu aspectul auster și melancolic. Aduse vagoane întregi de plante din serele ei proprii dela Massachusetts și aduse ea însaș baloturi întregi de covoare cu automobilul.

Nu-i plăcea nici felul în care arăta Allan. Coloarea obrazului său era galbenă și nesănătoasă. Încărunțea repede, dormea rău și mânca puțin.

Ethel îi trimise un bucătar al tatălui ei, un artist francez, care din felul în care arăta stăpânul său, ghicea numaimaidecât felul de bucate care i-ar conveni. Apoi îi spuse că de altceva nu mai are nevoie, decât de aer curat, căci gangurile subterane i-au lăsat în sânge un fel de otravă. Fără multă vorbă venea în fiecare zi, exact la orele șase seara cu automobilul ei de culoarea fildeşului și lua pe Allan la plimbare, timp de un ceas. Allan o lăsa să facă tot ce vrea. Câteodată în timpul plimbării nu schimbau niciun cuvânt împreună.

Svonul despre logodna lor apropiată apărui din nou în ziare. Consecința acestei știri fu, că valorile tunelului începură din nou să se urce. (Lloyd cumpărase în mare taină de zece milioane de dolari, pe vremea când aceste valori se vindeau aproape pe nimica, și câștiga acum o adevărată avere).

Acțiunile marei industrii se consolidară și ele. În toate — chiar după cele mai mici amănunte — se sem-

nala o îmbunătățire a situației. Singur faptul că automobilul lui Ethel apărea în fiecare zi la orele șase în fața stațiunii Hoboken, fu deajuns pentru a influența bursa mondială.

Allan era sătul de această comedie care-l chinuia și-l făcea să-i fie rușine de sine însuș, așa că se decise să reacționeze.

Cu prilejul unei plimbări, ceru pe Ethel în căsătorie. Ethel însă începu să râdă înveselită și se uită la Allan cu ochii mirați.

— Allan, nu vorbi prostii! răspunse ea.

Allan se întinse și făcu semn goferului. Era palid ca un cadavru.

— Allan, ce vrei să faci? strigă Ethel speriată și neîncrezătoare, și obrazul i se aprinse ca o flacără. Suntem la patruzeci și cinci de kilometri de New York.

— N'are importanță! răspunse Allan răstit și coborâ din mașină. Plecă fără s'o mai salute.

Rătăci vreme de câteva ceasuri în lungul câmpurilor și prin păduri, scrâșnind de amărăciune și rușine. Dar acum s'a terminat, cu această intrigantă! Gata! De aci înainte nu-l va mai vedea niciodată. Poate s'o ia dracul...

Intr'un târziu întâlnește în drum o gară și luă un tren care-l aduse la Hoboken. Ajunse în miez de noapte, dar își comandă numaimaidecât automobilul și plecă la Mac City.

Zile întregi trăiește în tunel. Nu voia să vadă nici oameni, nici lumina zilei.

iv.

Ethel Lloyd plecă cu yachtul și rătăci opt zile pe mare. Invitase și pe Vanderstyfft și chinui pe bietul om atât de mult, încât era gata să sară peste bord și făcu jurământ, că de aci înainte se va feri din drumul lui Ethel.

După ce se întoarse la New York, se duse imediat la stația din Hoboken și întrebă de Allan. I se răspunse că lucrează în tunel! Expedie numaidecât o telegramă la Mac City în care ruga pe Allan s'o ierte. Propunerea lui fusese atât de neașteptată, încât în primul moment de zăpăceală făcuse o mare prostie. Il ruga să vină seara la masă. Nu mai așteaptă răspunsul lui, prin urmare va înțelege că ea contează pe prezența lui cu toată certitudinea.

Allan dete înc'odată o luptă grea. Telegrama lui Ethel o primi în tunel și o ceti la lumina unui bec prăfuit. Prin întunerec văzu clipind o duzină de astfel de becuri. Nimic altceva. Se gândi la gangurile moarte și le văzu pe toate; cele din America, cele oceanice și cele din Europa. Văzu miile de mașini care funcționau fără folos. Văzu inginerii în stațiunile pustii, epuizați de monotonia lucrului. Sute de inși plecaseră demult, căci nu mai puteau suporta monotonia ocupației. Ochii îi ardeau ca două flăcări. În timpul cât ceti telegrama lui Ethel, urechile

începură să-i vâjâie. Auzi trenurile tunând prin ganguri, *tunneltrains*, care sburau triumfătoare din America spre Europa. În creerul său le auzea vuetul metalic și-l îmbătau cu ritmul nebunesc al goanei...

Ethel îl primi cu reproșuri binevoitoare: El ar fi trebuit doar să știe că ea este o ștregăriță răsfățată și capricioasă. Din ziua aceea automobilul ei aștepta din nou la orele șase în fața stațiunii tunelului. Ethel își schimbă tactica. Până acum copleșise pe Allan cu atențiile ei. Acum însă încetă cu acest fel de a se purta și cu mult meșteșug începu să obișnuiască pe Allan, ca să-i satisfacă el dorințele ei.

Îi spunea: Allan, Blanche joacă mâine. Aș vrea să merg și eu s'o văd.

Allan lua o lojă și asista la jocul doamnei Blanche, cu toate că-l plictisea să vadă o femeie isterică, trecând dela hohote de plâns, la hohote de râs.

De aci înainte cei din New York văzură adeseori pe Allan și Ethel împreună. Ethel trecea aproape zilnic pe Broadway, în automobilul lui Allan. Și Allan conducea singur, ca pe vremea când sănătatea lui nu fusese încă minată de amărăciuni și decepții. În fundul mașinii era Ethel, înfășurată în blănuri și văluri ușoare și se uita în stradă.

Ethel stăruia pe lângă Allan, s'o ia cu el în tunel. Allan îi îndeplini și această dorință.

Când trenul sbură în josul traseului, Ethel începu să tipe de mulțumire, iar în interiorul tunelului nu-și mai putea stăpâni admirația.

Studiase întregă literatura tunelului, dar imaginația ei nu avea suficiente pregătiri tehnice, pentru a-și putea face o idee clară despre gangurile subterane. Nu putea bănuia ce înseamnă patru sute de kilometri într'un tunel și

aproape în complet întunec. Mugetul care învăluia trenul era atât de puternic, încât trebuia să strigi, pentru a fi înțeles, și o înfiora cu o spaimă plăcută. Stațiunile îi smulseră țipete de admirație. N'avea idee despre existența mașinilor gigantice care lucrau zi și noapte în ganguri. Aci erau adevărate hale submarine de mașini. Și ventilatoarele șuierau ca un viscol și păreau gata să te rupă în bucăți.

Peste câteva ceasuri, din întunec svâcni o lumină roșie, ca lumina unui far.

Trenul se opri. Ajunseseră la peștera unde se întâmplase catastrofa. Când văzu această peșteră, Ethel rămase mută. Ce putuse ea înțelege din această peșteră, când cetea că are o adâncime de șaizeci până la optzeci de metri, că e lată de o sută de metri și că în interiorul ei lucrează o mie de oameni care sapă zi și noapte minereul.

Acum însă constată că o adâncime dela șaizeci până la optzeci de metri este o adâncime care te face să te înfiori, o adâncime care reprezintă douăzeci de etaje. Acolo adânc, în mijlocul ceței de praf care umplea partea vizibilă a peșterii, la o adâncime de douăzeci de etaje, ardeau șiruri întregi de becuri electrice și pe sub acestea mișunau trupuri omenesti. Un nours de praf tremură în adâncul peșterii și o bubuitură de tun se ridică și auli pe sub bolțile gangurilor.

— Ce a fost asta?

— O explozie!

Coborâră apoi în peșteră cu ascensorul. Se prăvăliră în jos pe lângă becurile electrice și oamenii păreau că se ridică perpendicular spre ei. Când ajunseră jos, Ethel nu se putu mira deajuns, de înălțimea dela care veniseră. Gura peșterii părea o poartă mică neagră. Umbre uriașe,

umbre de demoni, înalți cât turnurile de biserici, se vedeau mișcându-se încoace și încolo pe pereți..

Ethel ieși din tunel zăpăcită și entusiasmata. Toată seara povesti lui Lloyd minunățiile ce le văzuse înăuntru și spunea că stăvilarele canalului Panama sunt jucării de copii, în comparație cu tunelul.

A doua zi tot New York-ul află că Ethel a fost împreună cu Allan în tunel. Ziarele publicară pe coloane întregi convorbirea ce o avuseseră cu ea.

A treia zi publicară știrea logodnei lui Allan cu Ethel și fotografiile lor.

La sfârșitul lui Iunie se căsătoriră. În aceeași zi Ethel făcu o donație de opt milioane, pentru fondul de pensii destinat lucrătorilor tunelului. Nunta se desfășură în mijlocul unei somptuoșități princiare, în sala de festivități dela *Atlantic*, același hotel pe terasa căruia acum nouă ani se desfășurase celebrul meeting. Nunta aceasta senzațională dete de lucru ziarelor timp de trei zile. *Sunday Mirror* descrie trusoul lui Ethel în toate amănuntele. Două sute de perechi de pantofi, o mie de perechi de ciorapi de mătăasă. Rufăria lui Ethel era descrisă cu mult meșteșug, și dacă Allan ar fi cetit în timpul acestor zile ziarele, ar fi avut prilejul să constate, ce noroc a dat peste pogănicul de odinioară, dela Uncle Tom, luând de soție pe Ethel Lloyd ale cărei jaretiere erau brodate cu briliante.

De ani de zile orașul New York nu văzuse întrunită o lume mai selectă decât cea care luase parte la nuntă. Dar bătrânul și misantropul Lloyd lipsea. Se imbarcase împreună cu medicul său pe bordul yachtului *Crapul de Aur*.

Ethel radia. Pe frunte purta diadema Rosy Diamond și părea tânără, strălucitoare, veselă și fericită.

Allan părea și el fericit. Făcea glume și chiar râdea: nimenea nu trebuia să vadă confirmată convingerea, că el s'a vândut lui Ethel. Toate gesturile sale i se păreau un fel de vis. Dar chinul său de a se vedea condamnat să joace această farsă, nu-l bănuia nimenea. Se gândea la Maud și simțea mâhnirea și scârba cum îi scurmă în suflet. Dar nimenea nu vedea nimic. La orele nouă plecă împreună cu Ethel spre palatul lui Lloyd unde trebuiau să locuiască în timpul primelor săptămâni. Allan sta îngrămadit în automobil, obosit și sleit de puteri, și se uita indiferent, cu ochii pe jumătate închiși, la furnicarul de oameni de pe strada înecată de lumină. Intr'un rând Ethel încercă să-i ia mâna, dar mâna aceasta era rece ca ghiat și lipsită de viață.

În colțul străzii 330th automobilul micșoră viteza și trebui să se oprească timp de un minut. În clipa aceasta privirea lui Allan căzu pe un afiș uriaș ale cărui litere roșii luminau în stradă:

TUNNEL ! ONE HUNDRED THOUSAND MEN !

Deschise ochii mari, pupilele i se dilată, dar cu toate acestea îngrozitoarea oboseală sufletească ce pusese stăpânire pe el, nu-l părăsi nici pentru o singură secundă.

Ethel dase ordin să se aprindă lumina în sala palmierilor și rugă pe Allan să mai rămână puțin cu ea. Toaleta nu și-o schimbă, ci se așeză pe scaun în strălucitoarea ei rochie de mireasă, pe frunte cu diadema, și fuma țigară, ridicând din când în când genele lungi, pentru a se uita pe ascuns la Allan.

Allan se plimba de colo până colo, ca și când ar fi fost singur, și uneori se oprea, ca să examineze mobilele și florile.

În sală era liniște deplină. Numai havuzul susura ne-ostenit. La intervale se auzea destinzându-se câte o plantă. Uneori ți se părea că auzi ce spun oamenii care treceau pe stradă.

— Ești obosit rău, Mac? întrebă Ethel după o lungă tăcere. Glasul ei părea stins și abătut.

Allan se opri și se uită la ea.

— Da! răspunse el, fără niciun fel de nuanțare și se sprijini de cămin. Au fost foarte mulți oameni! Depărtarea dela el până la ea nu era mai mare de zece pași, dar cu toate acestea părea că sunt la depărtări de kilometri unul de altul. Niciodată o pereche de căsătoriți n'au fost mai singuri decât erau ei acum.

Obrazul lui Allan era tras și cenușiu, ochii lipsiți de strălucire și stinși. Nu mai avea puterea, ca să se prefacă. Lui Ethel însă i se părea că în sfârșit a devenit și el om, un om cum era ea, unul care să aibă o inimă capabilă să simtă și să sufere.

Se ridică în picioare și se apropie de el.

— Mac! zise ea în șoaptă.

Allan ridică privirea.

— Ascultă, Mac, începu ea cu glasul domolit, trebuie să vorbesc cu tine. Ascultă-mă. Nu vreau să te simți nenorocit, Mac. Dimpotrivă, doresc din tot sufletul, ca tu să te simți fericit — în măsura în care se va putea. Să nu crezi că sunt atât de nebună, încât să-mi închipuie, că tu te-ai căsătorit cu mine din dragoste. Nu, atât de nebună nu sunt. Nu am niciun drept să formulez pretenții asupra inimii tale, și nici nu le formulez. Ești tot atât de liber și nelegat de nimenea, cum ai fost și până acum. Nu va trebui nici să-ți dai osteneală, ca să mă faci să cred că mă iubești cât de puțin; nu! O astfel de atitudine m'ar jigni. Nu-ți cer nimic, absolut

nimic, Mac. Nu-ți cer decât dreptul de care mă bucur de săptămâni întregi: să-mi dai voie și de aci înainte, ca întotdeauna să pot fi puținel în apropierea ta...

Ethel se opri. Dar Allan nu zise nimic, și Ethel continuă:

— Acum nu mai joc teatru, Mac. Cu asta s'a terminat. Am fost obligată să joc teatru, pentru ca să te pot lega de mine, dar acum când ești al meu, nu mai am nevoie de teatru. Acum voi putea fi pe deplin sinceră și tu vei avea ocazie să constăți, că eu nu sunt numai o ființă rea și capricioasă, care caută să chinuiască pe ceilalți oameni. Ascultă, Mac, trebuie să-ți spun totul, ca să mă poți înțelege... Tu mi-ai plăcut chiar de prima dată când te-am văzut; din prima clipă. Am admirat opera ta, energia ta, îndrăzneala ta. Eu sunt bogată, am știut că sunt bogată chiar de pe vremea când eram copil. Imi închipuiam că viața mea va trebui să fie impunătoare și măreață. Ceea ce-mi închipuiam eu, nu era tocmai limpede, dar viziunea aceasta o interpretam mai mult cu simțurile, decât cu imaginația. La șaisprezece ani visam să mă mărit cu un prinț, la șaptesprezece aș fi vrut să-mi împart averea săracilor. Toate acestea au fost prostii. La vârsta de optsprezece ani nu mai aveam niciun plan hotărât. Trăiam exact cum trăesc și alți tineri ai căror părinți sunt oameni bogați. Dar această viață m'a plictisit foarte curând și din cale afară de greu. Nu eram nenorocită, dar nu mă simțeam nici tocmai fericită. Trăiam de pe o zi pe alta și mă distrăm, omorându-mi timpul cum mă pricepeam mai bine. Cred că pe vremea aceea nu mă gândeam la nimic, sau cel puțin astăzi așa mi se pare. A venit apoi Hobby cu proiectul tău, la *Pa*. Din simplă curiozitate, am stăruit pe lângă *Pa*, să-mi spună și mie despre ce este vorba, căci ei doi făceau pe misterioși.

Am studiat planurile tale, împreună cu Hobby, ca și când eu aș fi priceput totul. Adevărul este, că proiectul tău mă interesa extrem de mult. Hobby mi-a spus ce om admirabil ești tu, așa că eram grozav de curioasă, să te văd. Ei bine, a venit și ziua când te-am văzut. Prezența ta îmi impunea un respect enorm, cum nu mi s'a mai întâmplat niciodată cu nimenea. Mi-ai plăcut! Părai atât de simplu, de voinic și de sănătos. Și-mi ziceam: o, dacă ar încerca să fie draguț față de mine! Dar tu părai indiferent. De câte ori nu m'am gândit la seara aceea! Știam că ești căsătorit, căci Hobby îmi spusese totul, și pe vremea aceea nici nu mă gândeam că ți-aș putea fi altceva, decât o prietenă. Mai târziu, însă am început să devin geloasă, din pricina lui Maud. Iartă-mă că-i pomenesc numele! În toate părțile nu vedeam decât numele tău și nimenea nu vorbea despre altceva decât despre tine. Mă întrebam, de ce n'aș putea fi eu în locul ei? An fi fost admirabil și bogăția ce o aveam la îndemână ar fi avut și ea un rost. Înțelegeam că această dorință este imposibilă și aș fi fost foarte mulțumită să mă pot număra printre prietenii tăi. Acesta este motivul pentru care odinioară veneam atât de des la voi, și nu altul. Căci chiar dacă făuream planuri nebunești, cum ar fi de pildă eventualitatea de a te face să te îndrăgostești de mine atât de mult, încât să fii în stare, ca de dragul meu, să-ți părăsești soția și copilul, nu mă gândeam totuși în mod serios la așa ceva și nici nu credeam că ar fi posibil. Dar nici în calitate de prietenă n'am reușit să mă apropiu prea mult de tine, Mac. Tu căutai să te izolezi și nu aveai nici timp pentru mine și nici nu te gândeam de ce-am venit. Eu nu sunt fată sentimentală, Mac, dar cu toate acestea, crede-mă, pe vremea aceea am fost grozav de nenorocită.

A venit apoi catastrofa. Crede-mă aş fi dat tot, ca să pot evita această grozăvie. Ți-o jur! A fost înspăimântător și eu am suferit pe vremea aceea în mod cumplit. Dar eu Mac, sunt o egoistă, o mare egoistă. Și în timp ce plângeam după Maud, mi-am dat seamă Mac, că tu deveniseși liber. Erai liber! Și din ziua aceea am încercat să mă apropiu și mai mult de tine. Mac, doream să devii al meu. Greva, falimentul, suspendarea lucrărilor, toate acestea au fost în favoarea mea... cu totul pe neașteptate vedeam că soarta s'a aliat cu mine. Luni de zile am stăruit pe lângă tatăl meu să intervină în favoarea ta. Dar *Pa* mi-a răspuns: „Este cu desăvârșire imposibil!” Iar eu i-am ripostat: Trebuie să fie posibil, *Pa*! Gândește-te, trebuie să faci ceva, pentru ca să fie posibil!” Am chinuit până la sânge pe bietul *Pa*, deși îl iubeam. M'am ținut de capul lui zile de-a-rândul, până când în cele din urmă mi-a răspuns afirmativ. Avea intenția să-ți scrie și să-ți ofere ajutorul său. Dar după aceea am stat și m'am gândit. Ce se va întâmpla după aceea? m'am întrebat eu. Mac va primi ajutorul lui *Pa*, va mânca de câteva ori la noi și pe urmă se va apuca din nou de lucru, așa că tu nu-l vei mai vedea. Îmi dădeam seamă că singura armă de care mă puteam sluji împotriva ta, erau banii și numele lui *Pa*. Te rog să mă ierți, Mac, că sunt atât de sinceră, dar n'am ezitat să întrebunțez această armă. I-am cerut lui *Pa*, ca o singură dată în viața lui, să nu facă decât ceea ce-i voi spune eu, și să nu mă întrebe de motive. L-am amenințat că voi pleca, și nu mă voi mai întoarce niciodată, niciodată, dacă nu mă va asculta. Am făcut rău, dar nu puteam proceda altfel. N'aș fi părăsit pe *Pa*, deoarece îl iubesc și-l respect, dar trebuia să-l determin să facă ceea ce voiam eu. N'am procedat frumos, dar alt drum ca să pot

ajungă la tine, nu exista. Am suferit, dar trebuia să merg până la capăt. Când în automobil mi-ai cerut mâna, ar fi trebuit să primesc imediat, dar aş fi vrut Mac, să-ți dai și tu puțină osteneală pentru mine.

Ethel vorbea cu glasul domol și câteodată numai în șoptă. Zâmbea din când în când cu blândețe și resemnare, își arcuia buzele și-și încrețea fruntea, luând o înfățișare tristă; mișca din capul frumos și se uita visătoare la Allan, și uneori se oprea emoționată.

— M'auzi, Mac? întrebă ea.

— Da! răspunse Mac cu glasul stins.

— Toate acestea, Mac, trebuia să ți le spun limpede și sincer. Acum știi totul. S'ar putea ca noi doi să devenim totuș doi tovarăși și prieteni buni.

Zâmbi melancolică și se uită în ochii lui Allan care erau obosiți și triști, ca și mai înainte. Intinse mâinile spre ea și-i cuprinse capul între palme, apoi îi făcu un semn de aprobare.

— Să sperăm Ethel, că așa va fi! și buzele palide îi tresăriră.

Și Ethel își ascultă pornirea și se strânse o clipă la pieptul lui. Apoi se îndreptă, respiră adânc și zâmbi sfioasă.

— Mai este ceva, Mac, începu ea din nou. Dacă ți-am spus toate acestea, atunci trebuie să-ți mai spun ceva. Am vrut să fii al meu și am reușit. Dar ascultă-mă: aş vrea ca tu să ai încredere în mine și aş vrea să mă și iubești. Posibilitatea aceasta rămâne în sarcina mea. Din când în când Mac, îmi voi aduce aminte că această posibilitate este în sarcina mea și cred că voi reuși s'o duc până la capăt. Căci dacă n'aș avea această credință, m'aș simți grozav de nenorocită... Și acum noapte bună, Mac!

Și cu pași înceți, ostenită, ca și când ar fi fost cu-

prinsă de o ușoară amețeală, ieși din cameră.

Allan rămase în picioare în fața căminului și nu se mișcă. Și în timp ce-și plimba ochii osteniți în largul sălii în care el era un străin, se gândi că la urma urmei viața lui alături de această femeie, s'ar putea să fie mai puțin desnădăjduită decât se temuse el că va fi.

v.

TUNNEL!

ONE HUNDRED THOUSAND MEN!

Veniră! Farmhands, mineri, salahori, vagabonzi. Tunelul îi atrăgea ca un magnet uriaș. Veniră din Ohio, Illinois, Iowa, Wisconsin, Kansas, Nebraska, Colorado, din Canada și Mexic. În largul Uniunii treceau trenuri speciale. Din Carolina de Nord, Tennessee, Alabama și Georgia se revărsară batalioanele negrilor. Se întoarseră și multe mii de lucrători din marea armată pe care odinioară o alungaseră spajimele tunelului.

Lucrătorii din Germania, Anglia, Franța, Belgia, Rusia, Italia, Spania și Portugalia se îndreptau spre șantierele tunelului.

Orașele moarte ale tunelului se trezeau. În uriașele hale cu geamurile verzi și acoperite de praf se aprinseră din nou constelațiile palide; vinciurile începură să scârțâie; escadre albe de vapoare ieșeau în largul mărilor, fumul negru se destrăma iarăș, ca și înainte de asta. Pe rețelele de fier ale clădirilor noi se cățarau umbre, sus și jos mișunau oamenii. Pământul răzbubua și orașele din mijlocul câmpurilor de dărâmături vuiau și se cutremurau, aruncând din nou praf, vapori, fum negru, limbi de lumină

și flăcări spre cer.

Vapoarele adormite în cimitirul porturilor din New York, Savannah, New Orleans și San Francisco, din Londra, Liverpool, Glasgow, Hamburg, Rotterdam, Oporto și Bordeaux începură, ca la un semn magic, să verse vălătuci de fum negru pe coșuri, împrăștiindu-l în cele patru vânturi. Turnătoriile pustii clocoteau din nou de larmă și locomotivele acoperite de praf își părăseau remizele și respirau adânc. Ascensoarele minelor coborau cu viteză accelerată pe gura vârtejurilor. Marea mașină care în timpul crizei se târâse încet, își întepi mersul dintr-o singură svâcnitură. Azilurile celor fără ocupație și sălile de spital se goliră, vagabonzii din lungul drumurilor dispărură. Băncile și bursele se frământau de emoție și se cutremurau, ca și când prin aer ar fi explodat grenade. Acțiunile întreprinderilor industriale începură să se uroe și curajul și spiritul de aventură reveni. Acțiunile tunelului se bucurau din nou de favoarea publicului.

„Lloyd a luat tunelul asupra sa!”

Lloyd singur. Un singur om!

Tunelul respiră adânc. Ca o pompă uriașă începu să soarbă și să verse trupuri omenești, iar în ziua a șasea funcționa în ritmul dinainte de încetarea lucrărilor. Prin ganguri tunau mașinile de forat; rinoceri înfierbântați și furioși se repezeau ca și înainte de asta, șuerând și urlând, în peretele de stâncă. Galerile urlau, râdeau, delirau. Grupurile de oameni, picurând de sudoare, se prăvăleau din nou înainte și înapoi, prin lumina orbitoare a reflectoarelor. Parcă nimic nu s'ar fi întâmplat. Catastrofa — greva... toate fuseseră uitate. Allan îi împingea din nou, spre vechiul ritm diabolic și nici el nu-și mai aducea aminte, că altădată a putut să fie și altfel.

Liniile americane erau cele mai ușor de forat. Peștera

fatală înghiți optzeci de kilometri cubi de piatră. În adânc se prăvălea zi și noapte o avalanșă neîntreruptă de pietriș și bolovani. Pe deasupra ei trecea un dig de treisute de metri lățime pe care puseseră șine și în lungul căruia sburau neconținut trenurile cu piatra pe care o vărsau în prăpastie. Secțiunea de miazănoapte fu umplută și nivelată în timp de un an, iar pe ea răsăriră hale de mașini și dinamuri, răcitoare și aparate de oxigen. La cinci ani după reluarea lucrului, gangurile galeriilor din America și cele din Bermude erau atât de aproape, încât Allan putea comunica prin peretele de stâncă cu Strom, care conducea lucrările din Bermude, cu ajutorul telefonului fără fir. Dete ordin să se sape galerii de orientare și toată lumea aștepta înfrigurată momentul când cele două ganguri se vor întâlni. Erau și unii, chiar între oamenii de știință, care afirmau că gangurile nu se vor întâlni niciodată. Enorme cantități de piatră, căldura, fierul și energia electrică influențau până și instrumentele cele mai precise. Cu toate acestea după ce gangurile de orientare se apropiară până la o distanță de cinsprezece kilometri, seismografele începură să semnaleze exploziile ce se produceau în galerii. În al cinsprezecelea an de lucrări gangurile se întâlneau. Calculele arătau o deviere de treisprezece metri în înălțime și una laterală de zece metri, diferență care se puteau foarte ușor corecta. Doi ani mai târziu gangurile duble dintre America și Bermude fură deschise și îmbrăcate într-o manta de beton.

Faptul acesta era de extremă importanță, deoarece de aci înainte trenurile puteau transporta fier, ciment, șine și lucrători la șantierul din Bermude.

Acțiunile tunelului se urcară cu douăzeci de procente. Banul marelui public se întorcea din nou.

Mult mai grele se dovediră lucrările liniilor franceze,

pe care Allan le continuă deocamdată pe un singur gang. În al paisprezecelea an de lucrări, aci se produse o erupție de nămol. Gangul dase peste o *valvulă* oceanică, și trei kilometri de galerie, cu mașini de valoare și aparate, fură abandonate. Imprejurul nămolului și a apei ce năvălea înăuntru, se trase un zid de beton în grosime de douăzeci de metri. Cu ocazia acestei erupții de nămol își pierdură viața două sute șaptezeci și doi de oameni. Gangul fu continuat în formă de coardă, împrejurul locului primejdios. Deteră din nou peste un ochiu de nămol, dar după efortări uriașe, îl biruiră. Cinci kilometri din această porțiune a gangului costară fabuloasa sumă de șaizeci de milioane de dollari. Gangul fu terminat în al douăzeci și cincilea an de lucrări.

Cu punerea în funcțiune a galeriilor franceze și americane, cheltuelile se reduceră în mod simțitor. Batalioanele de lucrători puteau fi reduse și ele în fiecare lună. Cu toate acestea tunelul mai înghițea și astăzi miliarde. Ethel investise în tunel întreagă averea ei uriașă, până la ultimul cent. În ziua când s'ar fi constatat că lucrările tunelului nu pot fi terminate, ea ar fi rămas cerșetoare. Insuș Lloyd era atât de mult interesat la lucrările tunelului, încât trebuia să recurgă la întreagă strategia lui financiară, ca să se poată menține.

Cele mai mari dificultăți le aveau cu liniile atlantice, din cauza enormelor întinderi. Zi și noapte, ani de-a rândul, grupurile de oameni acoperiți de sudoare, se repezeau împotriva peretelui de stâncă. Cu cât înaintau, cu atât transportul și aprovizionarea deveneau mai grele, deoarece deocamdată și aceste linii se lucrau cu un singur gang. Aci dușmanul lucrătorilor nu era apa, ci căldura. Gangul cobora până la o adâncime de șase mii de metri sub nivelul mării. Căldura era atât de îngrozitoare, încât

pentru bolți, nu se mai putea întrebuința lemnul, ci numai fier. Atmosfera în aceste ganguri adânci și lungi, era cu atât mai insuportabilă, cu cât aerul abia în galeriile duble se putea puțin primeni cu ajutorul ventilatoarelor. Din zece în zece kilometri în peretele stâncii trebuiră să sape stațiuni în care lucrau zi și noapte mașinile de răcire, aparatele de oxigen și pompele de aer.

Era munca cea mai grea și cea mai gigantică din tot ce au putut oamenii să săvârșească vreodată.

Din două părți mașinile de forat pătrundeau tot mai adânc în stâncă. Müller cel gras venea din Azore, Strom din Bermude. Strom realiza mai mult decât ceea ce omeneste ar fi fost posibil. Intre lucrători nu era iubit, dar îl admirau cu toții. Era un fel de om care putea trăi zile întregi fără să mănânce, fără să bea și fără să doarmă. În fiecare zi apărea în ganguri și ceasuri întregi conducea el însuș lucrările. De multe ori nu ieșea zile de-a-rândul din gangurile încinse și oamenii lui îi daseră numele de „diavol rusesc”.

Gangurile vărsau în fiecare zi patru mii de vagoane de piatră din Azore și trei mii de vagoane din Bermude. Din acestee cantități de piatră se creară terenuri imense care cotropiră într'un singur bloc limbile de pământ, bancurile de năsip, mlaștinele și insulele. Acesta era un pământ cu totul nou pe care îl crease Allan. Arhitecții porturilor sale făcuseră cele mai moderne porturi, diguri, docuri și faruri. În porturi puteau intra cele mai mari vapoare. Din dărâmături acești arhitecți creaseră orașe noi. Orașe cu hoteluri, bănci, magazine, biserici și școale... toate noi. Dar toate aceste orașe ale lui Allan aveau o notă comună, caracteristică: le lipsea în întregime vegetația. Răsăriseră din dărâmături de bazalt și granit, oglinzi orbitoare în soare și nori de praf în vânt. Peste

zece ani însă trebuiau să fie tot atât de verzi, ca și celelalte orașe, căci aveau piețe, grădini, parcuri, întocmai cum se găsesc la Londra, Paris sau Berlin. Arhitecții importaseră așternutul de pământ cu vapoarele, din Chilli aduseseră salpetru, din mare scosese alge. Și de fapt ici colo apăreau parcuri fantomatice, cu palmieri prăfuiți, cu copaci și straturi triste de iarbă.

În schimb orașele lui Allan aveau cele mai drepte străzi din lume și cele mai frumoase plaje de pe toate continentele. Semănau unul cu altul, ca frații. Era toate exponenți ai Americii, forturi înaintate ale spiritului inițiativei americane, îmbibate cu putere de voință și dornice de activitate.

Spre sfârșitul lucrărilor tunelului, Mac City avea peste un milion de locuitori.

În timpul lucrărilor se întâmplaseră în repetate rânduri accidente mai mici și mai mari, și catastrofe. Dar acestea nu erau nici mai mari, nici mai dese decât la alte întreprinderi tehnice mai importante. Allan devenise prevăzător și începuse să se teamă. Nervii lui nu mai erau ca înainte de asta. La început nu-i păsa de o sută de oameni pe care i-ar fi înghițit tunelul, dar acum îl chinuia amintirea fiecărei victime a accidentelor. Gangurile erau pline de aparate de siguranță și de registratoare, și la cel mai mic semn de alarmă care indica prudență, încetineau mersul lucrărilor. Allan încăruntise și acum îi ziceau „old gray Mac”. Sănătatea lui era subredă. Aproape nu mai dormea de loc și singura lui distracție era, să se plimbe seara, vreme de un ceas, prin parc. Întâmplările din restul lumii aproape nu-l mai interesau. Creator al tunelului, devenise acum sclavul lui. Creerul său nu mai cunoștea altă asociație de idei, decât mașini, tipuri de vagoane, stațiuni, aparate, cifre, metri cubi și puteri de

cai. În sufletul lui se tociseră aproape orice senzații omenesti. Prieteni nu mai avea, decât unul singur și acesta era Lloyd. Foarte adeseori își petreceau seara împreună; în astfel de ocazii se așezau în fotolii, fumau și tăceau.

În al optsprezecelea an de lucrări se declară o mare grevă care dură trei luni de zile, și de astă dată Allan pierdu. Numai grație sângelui rece al lui Strom, putu fi înăbușită o nouă panică și teroare a maselor. Într'una din zile căldura gangurilor se urcă dintr'odată cu cinci grade întregi. Fenomenul era inexplicabil și indica prudență. Lucrătorii se temeau să intre în ganguri, deoarece se așteptau ca pământul să se deschidă în orice moment, ca să-i improște cu lavă încinsă. Se găsiră și indivizi care răspândeau zvonul nebunesc, că gangul se apropie de interiorul în clocot al pământului. Mulți savanți erau de părere că axa tunelului trece prin apropierea craterului unui vulcan submarin. Lucrările fură întrerupte și se făcură cercetări minuțioase, în punctele corespunzătoare de pe fundul mării. Se măsură temperatura exactă, dar nu se găsi nicio urmă de vulcani sau de izvoare calde.

Strom alese voluntar și patru săptămâni de-a-rândul rămase zi și noapte în fundul gangurilor. „Diavolul rusesc” nu se lăsă, până când nu căzu leșinat, dar la opt zile după aceea era din nou în „iad”.

Aci oamenii lucrau complet goi. Lumea încoace și încolo, ca niște viermi murdari și uleioși, târându-se în lungul gangului, pe jumătate leșinați și ținuți treji numai cu ajutorul stimulentelelor.

În anul al douăzeci și patru al de la începerea lucrărilor, când în conformitate cu calculele inițiale, capetele gangurilor trebuiau să fie la o depărtare de șaiszeci de kilometri, Strom reuși să intre în comunicație cu Müller cel gras din Azore, căruia îi expedia radiograme prin

peretele de stâncă. După șase luni de muncă ucigătoare, gangurile înaintaseră atât de mult, încât trebuiau să fie în imediată apropiere unul de altul. Seismografele însă nu semnalau nicio detunătură, deși Müller făcea treizeci de explozii pe zi. În toate ziarele transpiră senzaționala știre că galeriile au fost săpate greșit. Inginerii din ambele ganguri erau în perpetu contact unul cu altul, distanțele din Azore și Bermude erau calculate până în cele mai mici amănunte, deasupra și dedesubtul mării. În consecință nu putea fi vorba decât de o diferență de câțiva kilometri. Se construiau anume aparate extrem de sensibile care să reziste căldurii, dar aparatele rămăseră indiferente.

Din Berlin, Londra și Paris veniseră savanți, și unii dintre ei îndrăsniră să intre chiar în gangurile în clopot, dar fără niciun rezultat.

Allan dădea ordin să se sape galerii verticale în sus și în jos și o întreagă rețea de galerii laterale. Munca în întunec și nesiguranță era diabolică și ucigătoare. Căldura trântea oamenii grămadă, ca pe niște otrepe. Cazuri de nebunie se întâmplau aproape zilnic. Și cu toate că pompele presau fără întrerupere aer rece prin ganguri, pereții de stâncă erau fierbinți ca niște cuptoare încinse. Inginerii, orbiți de căldură și praf, stăteau pe brânci, complet goi, acoperiți de praf și murdărie, în fața aparatelor de înregistrat, pe care le urmăreau fără întrerupere.

Era munca cea mai feroasă și cea mai istovitoare, așa că Allan nu-și mai găsea odihnă.

Umblară patru luni de zile pe dibuite, căci săparea galeriilor laterale reclama foarte mult timp.

Lumea se frământa de emoție. Acțiunile tunelului însă începuseră să scadă.

Totuși într-o noapte Allan fu trezit de Strom și când

trecu prin ganguri, acesta ieși în calea lui, picurând de sudoare, murdar și de nerecunoscut. Și Allan văzu pe acest om rece pentru prima dată emoționat și chiar râzând.

— Suntem pe urmele lui Müller, declară Strom.

La capătul galeriei laterale care mergea în adâncime, unde aerul unei pompe șuiera rece, era un registrator și o lampă, iar alături de ele, doi oameni cu obrazele tăciunite.

La orele două aparatul marcase o tresărire ușoară, de un milimetru. Exact peste un ceas în gangul lui Müller trebuia să se producă o nouă explozie și cei patru așteptară cu respirația întreruptă în fața aparatului. Exact la orele trei și două minute acul tremură din nou.

Ziarele apărură în ediții speciale. Chiar dacă Müller ar fi fost un celebru criminal căruia un grup de detectivi i-ar fi luat urma, senzația n'ar fi fost nici atunci mai mare.

De aci înainte lucrul mergea mai ușor. După paisprezece zile erau siguri că Müller este dedesubtul lor. Mac îi telefonă să se „urce la deal” și Müller îndreptă mașina de forat în sus. Peste alte paisprezece zile erau atât de aproape unul de altul, încât aparatul semnala chiar trepidațiile pricinuite de burghiile. La trei luni după aceea se putea auzi bubuitul exploziei: profund și stins, ca un tunet depărtat. După alte treizeci de zile se auzea mașina de forat. Veni apoi marea zi când o gaură de sfredel împreună cele două ganguri.

Lucrătorii și inginerii aclamau.

— Unde e Mac? întrebă Müller cel gras.

— Aici sunt! răspunse Mac.

— How do you do, Mac? întrebă Müller, râzând cu râsul lui gras.

— We are all right! răspunse Allan.

Această conversație fu publicată în aceeași seară în

toate edițiile speciale ale ziarelor care căzură ca o ploaie peste New York, Chicago, Berlin, Paris și Londra.

Lucraseră douăzeci și patru de ani — acesta era momentul cel mai important din viața lor — și totuși nu schimbaseră împreună un singur cuvânt. La un ceas după aceea, Müller putu trimite lui Allan o sticlă de bere de Munich, dela ghiață, iar ziua următoare putură trece printr'o strungă — toți istoviți, picurând de sudoare, goi și murdari — la o adâncime de șase mii de metri sub nivelul mării.

Intoarcerea lui Allan în lungul gangurilor fu un marș triumfal. Batalioanele de lucrători care scormoneau pământul aci în întunec, strigau și aclamau:

Când va trece Mac, scoate-ți pălăria,
Mac e omul nostru...

Pe urma lui Allan însă mașinile de forat urlau din nou, repezindu-se împotriva peretelui de stâncă.

vi.

Ethel era din altă plămădeală decât Maud și nu se lăsă să fie dată la o parte din calea muncii, ci voia să-și aibă și ea partea ei. În timpul acesta făcu un curs de inginerie în toată regula, *to also be able to talk about it*, (ca să aibă și ea cuvânt).

Din momentul când se căsătorise cu Allan, începu să-și apere drepturile cu toată demnitatea.

Credea că e deajuns, dacă-i acordă libertate în timpul amiezii. La orele cinci însă — exact la orele cinci — își făcea apariția, indiferent dacă Allan era la New York sau la Mac City, și începea liniștită să prepare ceaiul, fără să spună un singur cuvânt. Dacă Allan discuta cu un inginer sau un arhitect, pe Ethel n'o interesa câtuș de puțin.

Își vedea de treabă în colțișorul ei, sau în camera de alături, și când ceaiul era gata, îl striga:

— Mac, te așteaptă ceaiul.

Și Allan trebuia să vină, singur sau cu mosafiri, căci și amănuntul acesta era indiferent pentru Ethel.

La orele nouă îl aștepta cu automobilul în fața ușii, până când cobora. Putea aduce cu el și prieteni sau un grup de ingineri, cum îl trăgea inima. Ethel avea o casă ospitalieră. Lumea putea să vină și să plece, când poțea.

Avea la dispoziție un parc de cinsprezece automobile care transportau mosafirii, la orice oră din zi sau din noapte, oriunde ar fi dorit. În câte o Duminică venea și Hobby dela ferma lui din Maine. Hobby recolta în fiecare an douăzeci de mii de pui și nenumărate ouă. Lumea nu-l mai interesa. Devenise religios și frecventa casele de rugăciuni. Câteodată se uita foarte serios în ochii lui Allan și-i spunea:

— Gândește-te Mac, la mântuirea sufletului!

Când Allan pleca într-o călătorie, Ethel pleca și ea împreună cu el. Fuseseră în mai multe rânduri în Europa, în Azore și Bermude.

Bătrânul Lloyd cumpărase o porțiune de teren la Rowley, la patruzeci de kilometri de Mac City, spre mieznoapte, și clădise o casă uriașă, un fel de castel, pentru Ethel. Proprietatea era pe țărmul mării și avea un parc de copaci bătrâni, care fuseseră preparați de grădinari japonezi și pe urmă transplantați la Rowley, din ordinul lui Lloyd.

Lloyd venea în fiecare zi să-i vadă și uneori petrecea săptămâni întregi împreună cu fiică-sa pe care o idolatriza.

La trei ani după căsătorie Ethel născu un băiat. Pe acest băiat îl păzea ca lumina ochilor. Era băiatul lui Mac, al lui Mac pe care ea îl adora, fără să facă prea multă paradă de vorbe, și peste douăzeci de ani acesta trebuia să ia în primire și să desăvârșească opera tatălui său. Il alăptă singură și ea îl învăță să pronunțe primele vorbe și să facă primii pași.

La început micul Mac era delicat și susceptibil. Ethel spunea că e „de rasă aristocratică”. În al treilea an însă începu să se lățească în spete, capul îi crescuse și făcuse pistrui pe obraz. Părul lui blond, deveni roșcat: era un adevărat pogănicu în miniatură. Ethel era fericită. Copiii slabi și delicați nu-i plăceau; trebuia să fie puternici și

viguroși și să sbiere sdravăn, ca să le crească plămâni, exact cum făcea micul Mac. Ea care nu se temuse niciodată de nimic, învăță acum să se teamă. Tremura în fiecare ceas pentru copilul ei. Inchipuirea ei era îmbibată de povești despre răpirea copiilor de miliardari pe care hoții i-au desfigurat și i-au orbit. Dete ordin ca să-i facă la nivelul solului o cameră de oțel — ca tezaurul unei bănci — și în camera aceasta trebuia să doarmă micul Mac împreună cu guvernanta. Fără guvernantă nu avea voie să iasă niciodată în parc. Doi câini de poliție, dresați la om, îl însoțeau întotdeauna și un agent secret explora mereu regiunea, într-o circumferință de cinci kilometri împrejur. Când îl lua cu ea, în mașină erau întotdeauna doi agenți secreți, înarmați până în dinți. Șoferul trebuia să conducă încet, și într'un rând la New York, Ethel îl palmui în plină stradă, pentru că mânase „*hundred miles an hour*”.

În fiecare zi un medic trebuia să viziteze băiatul, care de altfel mergea admirabil. Când se întâmpla să aibă un ușor guturaiu, telegrafia imediat unui specialist.

Ethel vedea pretutindeni numai primejdii pentru copilul ei. Criminalii puteau ieși din mare sau puteau coborâ din aer, ca să răpească pe micul Mac.

În parc era o livadă mare care cum spunea Ethel, „invită anume avioanele să ateriseze”. Ethel dete ordin s'o planeze cu copaci, astfel că orice avion care ar fi încercat să coboare, s'ar fi făcut puzderii.

Donă o sumă fabuloasă pentru îmbunătățirea spitalului pe care-l numi „Spitalul Maud Allan”. Înființă în toate cele cinci orașe ale tunelului cele mai bune căminuri pentru copii. În cele din urmă ajunse aproape în stare de faliment și bătrânul Lloyd îi spuse:

— Ethel, va trebui să faci economii!

Dete ordin, fără să spună lui Allan nicio vorbă, să închidă cu grilaj și să facă un strat de flori pe locul unde greviștii ucisese pe Maud și mica Edith. Știa foarte bine că Allan n'a uitat încă pe Maud și pe Edith. Se întâmpla uneori ca noaptea să-l audă ceasuri întregi plimbându-se și vorbind singur. Știa de asemenea că în biroul său păstrează cu toată grija un carnet, cetit de foarte multe ori: „Viața fiicei mele Edith și ceea ce a spus ea”.

Mortii își aveau drepturile lor și Ethel nu se gândea câtuș de puțin să le îngădească aceste drepturi.

ÎNCHEIERE

Mașinile de forat măcinau stânca gangurilor atlantice și capetele tunelului se apropiau cu fiecare zi tot mai mult. Ultimii treizeci de kilometri fură o muncă de ocnă. Allan fu obligat să plătească zece dollari pentru două ore de muncă, deoarece nimenea nu voia să intre în „crater”. Interiorul acestei porțiuni de gang trebui căptușit cu o rețea de răcitoare. După un an de muncă înfricoșătoare, terminară și gangul acesta.

Tunelul era acum gata. Oamenii îl începuseră și tot oamenii îl terminaseră. Era făcut din sudoare și sânge, înghițise nouă mii de vieți omenești și pricinuisese dezastre nebănuite în lume, dar acum era gata. De mirat însă, nimenea nu se mira!

La patru săptămâni după aceea poșta pneumatică submarină fu pusă în funcțiune.

Un editor oferă lui Allan un million de dollari, ca să scrie istoria tunelului. Allan însă refuză și scrise cu totul două coloane pentru *Herald*.

Allan nu ținea să treacă drept un om mai modest decât era în realitate. Dar repetă de mai multe ori, că n'ar fi putut termina lucrările, decât cu ajutorul unor colaboratori atât de străluciți ca Strom, Müller, Olin-Mühlenberg, Hobby, Harriman, Bärmann și alte câteva sute.

„Trebuie să recunosc, scria el, că timpul mi-a luat-o înainte. Toate mașinile mele de pe pământ și cele de sub pământ sunt învechite și mă voi strădui ca în cursul vremii să le înlocuiesc cu altele. Burghiile mele de care odinioară eram atât de mândru, sunt demodate. Rocky Mountains au fost perforați într'un interval mult mai scurt, decât aș fi fost eu în stare să-i perforez. Bărcile cu motor fac drumul din Anglia până la New York în două zile și jumătate, uriașele dirijabile germane sboară peste Atlantic în treizeci și șase de ore. Deocamdată eu sunt mai repede decât ele, și pe măsură ce vor deveni mai repezi dirijabilele și bărcile cu motor, în aceeași măsură voi deveni și eu mai repede. Pot urca foarte ușor viteza la 300—400 kilometri pe oră. Afară de asta bărcile cu motor cer prețuri pe care nu le pot plăti decât oamenii bogați. Prețurile mele sunt populare. Tunelul aparține poporului, negustorilor, emigranților. Azi pot transporta zilnic patruzeci de mii de oameni. Peste zece ani, când toate gangurile vor fi dublate, voi putea transporta optzeci până la o sută de mii. Peste o sută de ani tunelul nu va mai fi în stare să satisfacă cererile publicului. Va fi deci datoria Sindicatului să construiască galerii paralele care pot fi executate relativ destul de ieftin”.

Și Allan anunță în articolul acesta simplu și stângaci, că primul tren va pleca spre Europa exact peste șase luni, la întâiu Iunie, în anul al douăzeci și șaselea dela începerea lucrărilor.

Pentru a se putea ține de acest termen, Allan își împartină inginerii și lucrătorii într'un *finish* nebunesc. Luni de-a-rândul trenurile ieșeau sburând din tunel, încărcate cu șine și traverse vechi. Se puseră la punct liniile pentru *tunnel-trains* și se făcură drumuri de probă prin ganguri. Se formă un batalion de conducători pentru care Allan

recrută numai oameni obișnuiți cu vitezele mari: șoferi de automobile și motociclete și piloți de avioane.

În stațiile Biskaya și Mac City în ultimii ani apăruseră hale fantastic de uriașe: fabricile din care ieșeau *tunnel-cars*. Aceste vagoane fură o nouă senzație. Erau ceva mai înalte decât cele Pullman, dar aproape de două ori atât de lungi și dublu de late. Un fel de cuiasate care mergeau pe axe puternice cu câte patru perechi de roți uriașe și în pânțele aveau răcitoare, rezervoare, cabluri, țevi, un întreg organism. Vagoanele-restaurant erau săli somptuoase. (Reprezentatii cinematografice și audii muzicale contribuiau la scurtarea călătoriei).

Întregul New York asedia se stațiunea Hoboken, pentru a face un drum cel puțin până la Mac City cu aceste vagoane. Biletele în *tunnel-trais* erau însă dinainte vândute pe vreme de trei luni, până la ultimul loc.

Astfel întâiu Iunie se apropia...

Orașul New York fu pavoazat, tot așa Londra, Paris, Roma, Berlin, Viena, Peking, Tokio și Sidney. Întreaga lume civilizată sărbătorea prima călătorie a lui Allan ca pe un eveniment universal.

Allan intenționa să plece la miezul nopții și să ajungă în Biscaya la miezul nopții în ziua de două Iunie (meridianul american).

Cu câteva zile înainte, din Berlin, Londra și Paris plecară trenuri speciale spre stațiunea Biscaya, și tot așa din toate orașele Uniunii spre Mac City. Flotile întregi de vapoare ieșiră în larg și se îndreptară spre Azore și Bermude. În ziua de întâiu Iunie spre Mac City sburau la fiecare oră câte douăzeci de trenuri supraîncărcate de curioși care voiau să vadă cum va intra în tunel primul *America-Europe-Flyer*. Marile hoteluri din New York, Chicago, San Francisco, Paris, Berlin și Londra orga-

nizară banchete care începeau la zece și trebuiau să dureze douăzeci și opt de ore. Edison Pictures intenționa să ruleze în toate aceste hoteluri uriașul său film care dura șase ore întregi. În varieturi cântară coruri formate din foștii lucrători ai tunelului care-și debitară cântecele lor. Pe străzi se vândură milioane de cărți postale cu portretul lui Allan și milioane de „tunnel-charms”, sfărâmături de piatră din gangurile tunelului, încrustate în metal.

Exact la orele douăsprezece Allan era la start. Uriașa hală a gării din Hoboken, cea mai mare gară din lume, era ocupată până la ultimul centimetru patrat, de oamenii care se frământau și întindeau gâturile, ca să poată arunca o singură privire asupra uriașului *tunnel-train* care aștepta gata de plecare. Trenul era de culoare cenușie și făcut pe de-a-ntregul din oțel.

Garnitura, inclusiv tenderul, era formată din șase vagoane, și fericiții care erau destul de aproape, puteau vedea interiorul saloanelor strălucitor luminate. Toate erau vagoane salon. Se credea că Ethel va pleca și ea în această primă călătorie, deoarece cu toate ofertele fantastice făcute de amatori, aceștia fuseseră refuzați. La douăsprezece fără un sfert se traseră obloanele de fier. Emoția lumii creștea din minut în minut. La douăsprezece fără zece, patru ingineri se urcară pe locomotiva care semăna cu un torpilor și avea doi ochi mari rotunzi pe ambele părți ale prorei. Allan trebuia acum să apară din moment în moment.

Sosi la cinci minute înainte de miezul nopții. Când ieși pe peron, în hală erupse un strigăt atât de puternic, încât îți făcea impresia că gara Hoboken se dărâmă.

Incepuse lucrările pe vremea când era bărbat tânăr și acum părul lui era alb ca zăpada; părea uzat, cu obraji palizi, puțin buhăiți și cu ochi albaștri și blânzi, ca ai

unui copil. Alături de el apăru Ethel, cu micul Mac de mână. În dosul ei un omuleț gârbovit, cu gulerul mantalei ridicat și cu o șapcă largă care-i cădea peste ochi. Abia era ceva mai răsărit decât micul Mac și toată lumea își închipui că este un groom negru.

Mumia, aceasta de un metru înălțime, întinse mâna lui Ethel și micului Mac și se urcă în vagon, cu toată băgarea de seamă: va să zică singurul călător era Lloyd. Nu un împărat sau rege, nu Președintele Republicei, ci marea putere Lloyd: banul era singurul călător.

Ethel rămase pe peron împreună cu băiatul. Pe micul Mac îl aduseseră din Rowley, ca să fie și el de față la această clipă solemnă. Allan își luă rămas bun dela fiul său și dela soție, iar Ethel strigă: „Well, good bye Mac. I hope you will have a nice trip!”

Elicele începură să se învântească și umplură hala de un susur șuerător. Când ajunseră numărul corespunzător de rotații, proptelele vagoanelor se ridicară în mod automat și trenul ieși din hală, petrecut de aclamațiile uriașe ale publicului. Reflectoarele își tremurau lumina peste New York, Hoboken și Brooklyn; sirenele vapoarelor din docuri, de pe Hudson, din golf și de pe East-River începură să mugească; telefoanele sunau, telegrafii tăcânea ritmic... New York, San Francisco, Chicago se cutremurară; în prima sa călătorie Allan era petrecut de aclamațiile lumii întregi. În aceeași clipă se opriră pentru cinci minute toate întreprinderile tehnice ale lumii, toate elicele vapoarelor care se găseau în larg și în același minut începură să sune toate semnalele și sirenele trenurilor și vapoarelor care se găseau în drum: un chiot brutal și gigantic al muncei care-și aclama opera.

Bătrânul Lloyd chemă servitorul să-l desbrace și se culcă.

Erau pe drum.

În hoteluri mii de oameni mâncară emoționați și vorbiră despre această plecare. Lumea se entusiasmă și devine elegiacă. Tunelul era numit „cea mai mare operă omenască” a tuturor timpurilor. „Mac Allan a scris epopeea fierului și a electricității”. Da, și ținând seamă tocmai de nenorocirile și vicisitudinile prin care a trecut în timpul celor douăzeci și cinci de ani cât duraseră lucrările, Allan fu numit „un Odysseu al tehnicei moderne”.

Zece minute înainte de orele douăsprezece ecranul cinematografului se luminează și apărură inscripția: „Liniște!”

Imediat se făcu tăcere și tele-cinematograful începu să funcționeze. În toate orașele din lume se văzu în aceeași secundă gara Hoboken înțesată de lume. Se vedea trenul uriaș, Allan luându-și rămas bun dela Ethel și dela fiul său, spectatorii agitând pălăriile, trenul care părăsește hala...

Publicul erupse în aplause frenetice care durară minute întregi. Lumea se urcă pe mese și călcă în picioare sute de pahare de șampanie. Orchestrele intonară cântecul: „Three cheers and a tiger for him!...” Dar gălăgia era atât de mare, încât nimenea nu putea înțelege nimic.

Puțin după aceea pe pânză apărură inscripția: „Cele douăzeci și cinci de capete”. Allan, Allan când începuse lucrările și Allan așa cum era astăzi. O nouă furtună de aplause. Hobby, Strom, Harriman, Bärmann, S. Woolf, Müller cel gras, Lloyd. Apoi începu filmul propriu zis, cu meetingul de pe terasa hotelului Atlantic, prima lovitură de cazma, și cu mici întreruperi, toate fazele lucrărilor fură redată pe pânză, și de câte ori apărea chipul lui Allan, izbucneau din nou strigăte entusiaste. Filmul arată catastrofa și din nou se văzu Allan, cu me-

gafonul la gură, vorbind lucrătorilor (gramofonul reproduce câteva fragmente din cuvântarea lui), manifestația greviștilor, incendiul. Totul.

Peste o oră, la ceasul unu după miezul nopții pe ecran apărură o telegramă: „Allan a intrat în tunel. Imens entusiasm în mijlocul asistenței. Numeroși oameni răniți în timpul înghesuelii”.

Filmul continuă să se desfășure, întrerupt tot din jumătate în jumătate de oră, de telegrame: „Allan trece pe lângă kilometrul o sută... două sute... Allan se oprește un minut”. Se făcură pariuri fantastice. Nimenea nu mai urmărea filmul. Toți făceau socoteli, făceau pariuri și strigau. Va ajunge Allan exact la oră în Bermude? Prima călătorie a lui Allan deveni un fel de alergare, o alergare a unui tren electric și nimic altceva. Furia recordurilor făcea ravagii. În prima oră Allan bătut recordul stabilit de trenurile electrice Berlin—Hamburg. În a doua ajunse din urmă recordul mondial al monopanelor, în a treia îl bătut și pe acesta.

La orele cinci, emoția ajunse punctul culminant.

Pe ecran apărură gara Bermude, reproducă pe cale cinematografică. Gara era scaldată în lumina soarelui și plină de lumea care se uita într-o singură direcție. Din tunel apărură trenul cenușiu și intră în gară la orele cinci fără douăsprezece minute. Allan coboară și schimbă câteva cuvinte cu Strom; Strom și Allan se urcă din nou în tren. Peste cinci minute trenul se pune în mișcare. O telegramă: „Allan a ajuns în Bermude cu două minute întârziere”.

O parte dintre cei care participaseră la banchet, se întoarseră acasă, dar majoritatea nu se mișcă. Steteră mai bine de douăzeci și patru de ore treji, ca să poată urmări călătoria lui Allan, până la capăt. Mulți își luaseră ca-

mere la hotel și se culcară pentru câteva ceasuri, dar deteră ordin să fie treziți imediat, „în cazul când se va întâmpla ceva”. Asupra străzilor începuse să cadă ploaia edițiilor speciale...

Allan era pe drum.

Trenul sbura în lungul gangurilor care răzbubuiiau până la depărtări de kilometri înainte și în urma lui. La curbe trenul se lăsa pe o coastă, ca o barcă de curse special echilibrată: trenul plutea. În sus pe pante când trebuia să urce, trenul mergea liniștit și în același ritm, ca un avion: trenul sbura. Luminile din tunel păreau răni sfâșiate în întunec, semnalizatoarele luminoase, un fel de stele care scăpărau, repezindu-se în ochii rotunzi ai torpilorului garniturii; luminile stațiilor erau stoluri de meteori care sburau pe lângă tren. Funcționarii din tunel, retransați în dosul obloanelor de fier ale stațiilor, băieți voinici care trecuseră fără să clipească prin marea catastrofă din Octombrie, începură să plângă de bucurie, când văzură pe „old Mac” sburând pe lângă ei.

Lloyd dase ordin să-l trezească la orele opt. Își făcu baia, dejună și fumă o țigară. Începu apoi să râdă, căci aci îi plăcea. În sfârșit, nu-l mai putea deranja nimeni, acum era departe de oameni și într'un loc unde nu-l mai putea ajunge nimenea. Uneori se ridica și începea să se plimbe prin apartamentul său inundat de lumină; douăsprezece camere pe care locomotiva le ducea cu ea și care erau saturate de un aer plăcut și ozonat. La orele nouă Ethel îl chemă la telefon și timp de zece minute steteră împreună de vorbă. (Don't smoke to much Pa! îi spuse Ethel). Pe urmă ceti telegramele. Trenul se opri din nou, în marea stațiune din „gangurile fierbinți”. Lloyd se uită printr'o ferestruică și văzu un grup de oameni, în mijlocul cărora era Allan.

Lloyd își luă dineul, dormi și trenul se opri din nou și când se trezi, constată că fereștile salonului său erau deschise: un perete de sticlă îi permitea să vadă o mare albastră și de cealaltă parte o mulțime imensă de oameni care strigau entusiasmați. Ajunseseră în Azore. Servitorul îi raportă că au o întârziere de patruzeci de minute, din cauză că o conductă de ulei în începuse să curgă.

Fereștile se închiseră din nou. Trenul se prăvăli în adâncime și bătrânul Lloyd începu să fluere de plăcere, ceea ce nu mai făcuse de douăzeci de ani.

Începând din Azore trenul fu condus de Strom. Descărcă întreg curentul în motoare și indicatorul de viteză sări la două sute nouăzeci și cinci de kilometri pe oră. Inginerii începură să se neliștească, dar Strom căruia căldura „gangurilor fierbinți” îi rosea părul, dar nu putuse să-i tocească și nervii, nu admise ca cineva să se amestece în treburile lui.

— Ar fi mai mare rușinea, să ajungem prea târziu, declară el.

Trenul mergea atât de repede, încât îți făcea impresia că stă pe loc; luminile lămpilor roiau spre el ca niște scântei.

Finisterre.

La New York se făcu din nou noapte. Hotelurile se populară. Entusiasmul nu mai cunoștea margini, când o telegramă anunță înfricoșătorul *speed*. Oare vor putea să recâștige întârzierea? Pariurile începură să se urce nebunește.

Pe distanța ultimilor cizeci de kilometri conduse Allan.

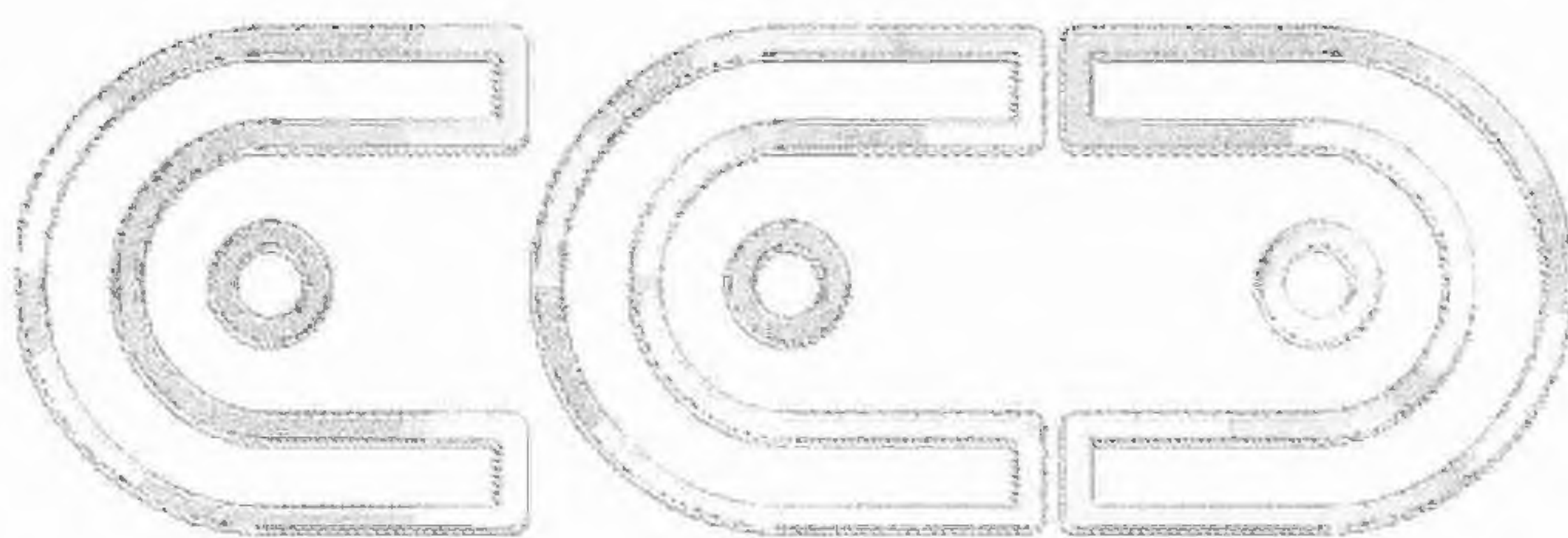
Nu dormise de douăzeci și patru de ore, dar emoția îl ținea în picioare. Părea palid și epuizat, mai mult îngândurat decât mulțumit: prin minte i se învâlmășeau o

multime de gânduri...

Peste câteva minute trebuiau să sosească și începură să numere kilometrii și secunde. Lămpile semnalizatoarelor sburau pe lângă ei și trenul începu să urce...

Apoi cu totul pe neașteptate, o lumină albă, înspăimântătoare, le luă vederile. Lumina zilei îi învălui din toate părțile. Allan opri.

Sosiseră în Europa cu douăsprezece minute întârziere.

Scanare și prelucrare digitală

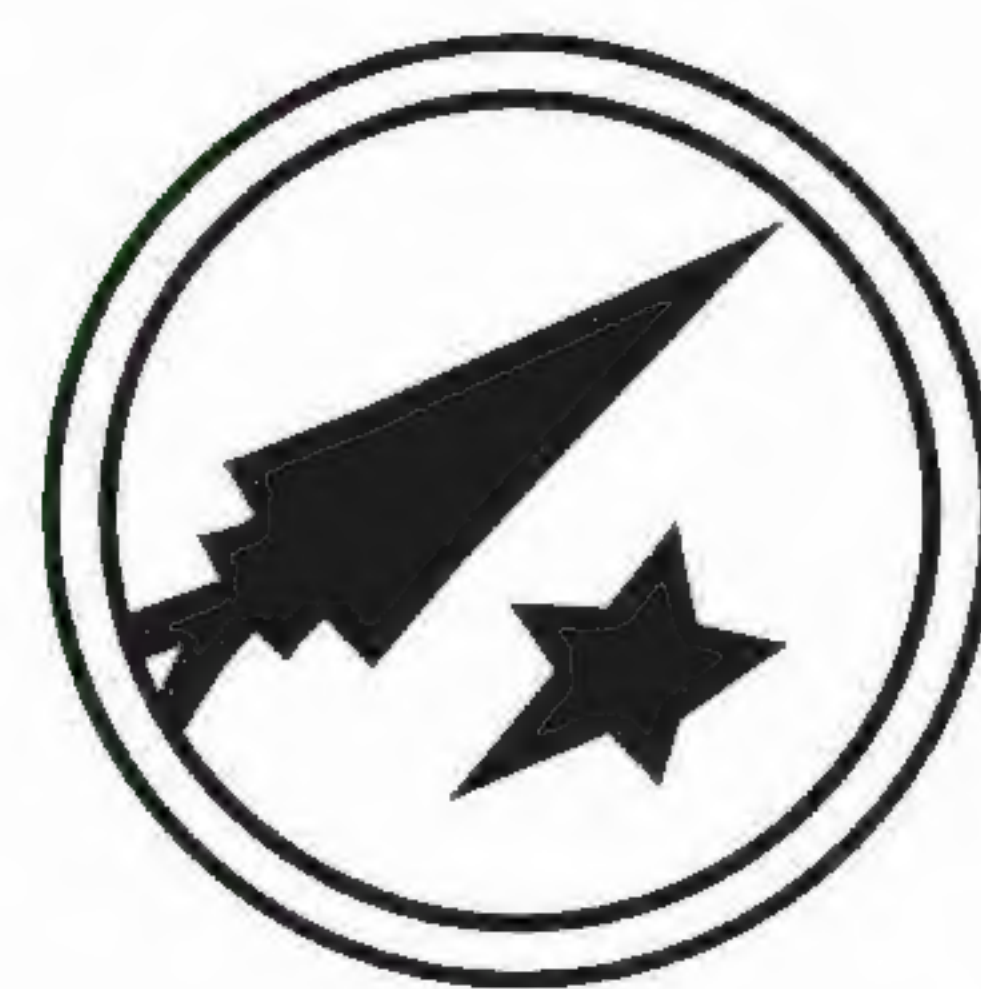
de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

